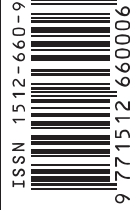

ISSN 1512-6609

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

11-12

Sarajevo

novembar-decembar 2015.

VOL. LXXVII • Str. 1069-1278

U ovom broju pišu:

Ismail Čehić • Damir Babajić • Elvir Duranović • Elnur Salihović
• Nusret Abdibegović • Elvedin Subašić • Ifet Mustafić • Asmir
Crnkčić • Jusuf Džafić

| Sadržaj

Hutba

1075-1084 Hfz. Ismail Čehić • Kur'anski aspekt samoodgoja

Islamske teme

1085-1102 Mr. sci Damir Babajić • Osnove praktičnog djelovanja muslimana

1103-1116 Dr. Elvir Duranović • Tradicija mevluda u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini xx stoljeća

Aktuelne teme

1117-1122 Mr. Elnur Salihović • Seminar "Zekat - ibadet koji čuva, oplemenjuje i razvija pojedinca i zajednicu"

1123-1132 Mr. Nusret Abdibegović • Zekat kao institucionalni ibadet

1133-1146 Elvedin Subašić • Angažman Islamske zajednice na internetu shodno tekstu Ustava Islamske zajednice

Studije

1147-1162 Ifet Mustafić • Osnovna islamska terminologija u leksici bosanskoga jezika

Kulturna baština

- 1163-1182 Mr. sci Asmir Crnkić • Osvrt na nastanak mjesta i kulturno-historijski značaj džamija u Jezerskom kod Bosanske Krupe
- 1183-1194 Jusuf Džafić • Posljednji Kotromanići

Naše medrese

- 1195-1206 Svršenici i svršenice naših medresa u 2015. godini

Službeni dio

- 1209-1243 Aktivnosti Rijaseta
- 1245-1264 Dekreti

فهرست

خطبة الجمعة

٤٨٠١-٥٧٠١ الحافظ إسماعيل تشيهيتش: تربية النفس في المنظور القرآني

موضوعات إسلامية

٢٠١١-٥٨٠١ دامر بابايتش: قواعد أفعال المسلمين
٦١١١-٣٠١١ ألفير دورانوفيتش: تقاليد الاحتفال بمولد النبي صلى الله عليه وسلم في البوسنة والهرسك في النصف الأول من القرن العشرين

موضوعات راهنة

٢٢١١-٧١١١ أنور صالحوفيتش: دورة تعليمية بعنوان «الزكاة كعبادة تضمن للفرد والمجتمع كلا من الحماية والكرامة والري»
٢٣١١-٣٢١١ نصرت عبدييغوفيتش: الزكاة كعبادة يمكن أداءها عن طريق مؤسسة
٦٤١١-٣٣١١ ألودين سوباشيتش: أعمال المشيخة الإسلامية عن طريق الإنترنت وفقا لما نصه دستور المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك

دراسات

٢٦١١-٧٤١١ عفت مستافيتش: المصطلحات الإسلامية الأساسية في معاجم اللغة البوسنية

تراث ثقافي

٢٨١١-٣٦١١ **أسمير تسرتكيتش**: لمحة إلى نشأة قرية يزرسكي عند بوسانسكا كروبا والإهمية الثقافية والتاريخية لمساجدها
٤٩١١-٣٨١١ **يوسف جافيتش**: الإخرون من أفراد سلالة كوترومانيتش

مدارسنا الإسلامية

١١٨٣ - ١١٩٤ الخريجون والخريجات في مدارسنا الإسلامية عام ٢٠١٥م

رسميات

٣٤٢١-٩٠٢١ نشاطات الرئاسة
٤٦٢١-٥٤٢١ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Khutbah

1075-1084 Hfz. Ismail Cehic • Qur'anic Aspect of Self-Education

Islamic Theme

1085-1102 Mr. Sci. Damir Babajic • Basic Principles of Practical Activities of Muslims

1103-1116 Dr. Elvir Duranovic • The tradition of Mawlid in Bosnia-Herzegovina in the First Half of the Twentieth Century

Current Themes

1117-1122 Mr. Elnur Salihovic • Seminar "Zakat – the 'Ibadah that Protects, Refines and Develops the Individual and the Community"

1123-1132 Mr. Nusret Abdibegovic • Zakat as an Institutional 'Ibadah

1133-1146 Elvedin Subasic • Islamic Community's Involvement on the Internet in Accordance with the Text of the Constitution of the Islamic Community

Studies

1147-1162 Ifet Mustafic • The Basic Islamic Terminology
in the Lexicon of Bosnian Language

Cultural Heritage

1163-1182 Mr. Sci. Asmir Crnkic • Review of the Emergence of Settlements
and the Cultural-Historical Significance of Mosques in Jezerski near
Bosanska Krupa

1183-1194 Jusuf Dzafic • Last of Kotromanics

Our Madrasas

1195-1206 The Graduates, both Male and Female, of Our Madrasas in 2015

The Official Part

1209-1243 Activities of the Riyasat

1245-1264 Decrees

Kur'anski aspekt samoodgoja

hfz. Ismail Čehić

imam; medžlis islamske zajednice brčko
cehic2010@live.com

Sažetak

U ovom radu govorimo o procesu samoodgoja kroz prizmu kur'anskih poruka, preporuka, naredbi i zabrana. Na prvom mjestu nužno je upoznati vlastito biće, prednosti i kako ih unaprijediti, te nedostatke i kako ih ukloniti. Nakon upoznavanja vlastite ličnosti za dalji duhovni, emocionalni i fizički razvoj neophodna je edukacija koja će nam omogućiti bolje shvatanje sebe i svijeta oko nas. Kada se osposobimo za ispravno promatranje objektivne stvarnosti i općeg stanja, onda je vrijeme da osvijestimo prioritete, te da stupimo u kontakt sa drugima kako bismo svoje stanje prenijeli i na njih. Duša je primarni elemenat ljudskog bića, te je odgoj iste neophodan za uspješan odgoj sebe i porodice, a na taj način i društvene zajednice.

Ključne riječi: čovjek, duša, duh, materija, odgoj, samokritičnost, komunikacija.

Uvod

Čovjek, kao krunsko Božije stvorenje, sastoji se od duha i materije. Stanje duše se realizira putem razuma, emocija i ljudskog djelovanja općenito, a od čega ovisi kvalitet čovjekovog osobnog, porodičnog i društvenog života. Dakle, od stanja duše ovisi naše cjelokupno angažiranje. Da je duša primarni elemenat ljudske ličnosti dokazuje i činjenica da mnoge tjelesne bolesti nastaju kao rezultat psihičkog stanja individue, a koje se u današnjem vremenu uglavnom manifestuje u vidu stresa, anksioznih, disocijativnih, somatoformnih i različitih poremećaja ličnosti. Duša i ti-

jelo su međusobno povezani i naše cjelokupno raspoloženje ovisi o našem odnosu prema njima. Da oba navedena elementa ljudskog bića zaslužuju potreban tretman, svjedoče i mnogobrojni kur'anski imperativi i zabrane koji za primarni cilj imaju odgoj ljudske duše, a potom i tijela.

Najupečatljiviji primjer u tom kontekstu jeste namaz. Allah, dž.š., rekao je: *Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz, jer namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; obavljanje namaza je najveća poslušnost! A Allah zna šta radite.*¹ Iz navedenog kur'anskog ajeta uviđamo da namaz duhovno odgaja onoga ko ga praktikuje. Međutim redovno obavljanje namaza donosi i tjelesno-zdravstvene benefite. Dakle, slijedenje kur'anskih poruka, između ostaloga, rezultira i odgojem vjernika.

Poslanik, a.s., o suodnosu duha i materije govori: "Zaista se u tijelu nalazi jedan organ, ako je on ispravan – ispravno je cijelo tijelo, a ako je on pokvaren – pokvareno je cijelo tijelo. Taj organ je srce."² Kao što je fizičko srce centar biološkog aspekta ljudskog bića, tako je duhovno srce pokretačka osnova cjelokupnog ljudskog bića sa njegovim duhovnim i tjelesnim komponentama.

Iako sve kur'anske naredbe i zabrane impliciraju duhovni i fizički odgoj čovjeka, u nastavku rada ćemo govoriti o kur'anskom aspektu samoodgoja kroz nekoliko ajeta koji daju smjernice za rješavanje duhovnih, etičkih, odgojnih, obrazovnih, pa čak i fizičkih problema, a koji su rezultat psihičkog stanja ljudi. Ukoliko je „odgoj” proces izgrađivanja i oblikovanja ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama, onda „samoodgoj” podrazumijeva napor koji individua uloži na putu ostvarenja navedenih osobina u vlastitoj ličnosti. Govoreći o međuovisnim komponentama ličnosti i društva, možemo reći da stanje društva u cijelosti ovisi o njegovoj osnovnoj ćeliji, a to je porodica, koja opet ovisi od odgajatelja koji, ukoliko želi moralni uspjeh svoje porodice, treba da odgaja prije svega sebe, jer, kako da damo nešto, ukoliko to ne posjedujemo? Pojedinaac ne čini društvo, ali kvalitet društva ovisi od kvaliteta pojedinca. Da bismo na adekvatan

¹ Al-'Ankebūt, 45.

² *Saḥīḥu-l-Buḥārī, Kitābu-l-īmān*, sv. II, str. 37.

način pristupili procesu samoodgoja nužno je da bismo upoznamo vlastitu ličnost.

Upoznaj sebe kroz svoje stanje i djela

Destrukcija morala na ličnom, porodičnom i društvenom nivou rezultat je nedostatka odgoja, odnosno bolesti i neprosvijetljenosti duhovnog srca. Preduvjet odgoja jeste samoodgoj koji je moguće ostvariti tek nakon što osoba upozna samu sebe i bude svjesna svojih kvaliteta i mahna. To se postiže analizom vlastite svijesti, načina razmišljanja, svjetonazora i djelovanja. Jedan od mnogih kur'anskih ajeta kojima se podstiče na samokritičnost i analiziranje vlastite ličnosti glasi:

*O vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio i Allaha se bojte jer On dobro zna šta radite.*³

Ukoliko analiziramo riječi i djela većine ljudi modernog doba, uvidjet ćemo da se individue upoznaju kroz traženje dobrih i loših strana druge osobe. Proračunom pozitivnih i negativnih osobina određene ličnosti dobijamo prosjek koji, u kontekstu druženja sa određenom osobom, prihvatamo ili odbijamo. Na isti način trebamo postupiti sa samim sobom. Da bi se ostvario takav napor bitno je biti objektivan, prije svega naspram sebe, a potom i naspram okruženja. Muhammed, a.s., kaže: "Neki od vas vide trunku u tuđem oku, a u svom oku ne vide balvan."⁴

Većina nas ima tendenciju ka iluzornoj superiornosti, uvjerenju da smo iznad prosjeka u pogledu svojih sposobnosti, mada to svako od nas ne može biti. Zato je bitno biti surovo iskren sam sa sobom kad se sagledavaju vlastite mogućnosti i napor potreban da ponovo „pronađete” sebe.⁵

Za kvalitetan odnos sa duhovno zdravom jedinkom bitno je da shvatimo šta nam najbolje ide, a gdje zaostajemo. Ukoliko na sebe preuzmemo nešto o čemu nemamo dovoljno znanja i iskustva, napravićemo više štete nego koristi, čime ćemo otjerati ljude od sebe. S druge strane, kvalitetnim razvojem pozitivnih osobina doprinijet ćemo i sebi i društvu.

3 Al-Ĥašr, 18.

4 *Saḥīḥ ibn Ḥibbān, Kitābu-l-ḥazri va-l-ibāḥati*, sv. XIII, str. 74.

5 Dragana Stanković, *Ponovo pronaći sebe*, bez mjesta i godine izdanja, str. 4.

Kada bi svako ljudsko biće postupalo na taj način, društveni problemi bi se lahko rješavali.

Samoodgoj u kontekstu navedenog kur'anskog ajeta se očituje kroz svođenje računa sa samim sobom putem analize vlastite svijesti, stanja srca i djela, čime spoznajemo sami sebe. Nakon toga ćemo lakše pronaći mehanizme za samonadogradnju. Zdravim razvojem ličnosti čovjek se uči razlikovati od onog što on nije. U tom procesu ključni elemenat jeste ljudska svijest. Postoji ukupnost dojmova, misli i osjećaja koji čine naše svjesno postojanje – naš trajni doživljaj vlastitog ja u svijetu koji se mijenja. U tom smislu svijest jest ja.⁶

Razvij i zadrži svoje dobre strane, a odbaci loše

Razvoj pozitivnih stvari kod sebe jedan je od ključnih koraka za uspjeh procesa samoodgoja. Kada upoznamo sebe, bitno je pristupiti filtraciji svog srčanog stanja. Razvojem pozitivnih osobina, a uklanjanjem loših, borimo se protiv anhedonije, unosimo svjetlost u svoja srca i stječemo bolji pogled na svijet općenito, dok će i drugi uživati u našem društvu. Kur'an o tome govori:

*Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvрати, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati. To mogu postići samo strpljivi; to mogu postići samo vrlo sretni.*⁷

Kurtubi u svom tefsiru, u kontekstu tumačenja dobra i zla u navedenom ajetu, navodi različita mišljenja: *dobro* je vjera u Jednog Boga i pokoravanje Njemu, a *loše* je činjenje širka, zatim, *dobro* se tumači kao znanje, a *loše* kao razvrat...⁸

U daljem tekstu ćemo se osloniti na tumačenje *dobrog* i *lošeg* kao *znanja* i *razvrata*. Činjenica je da znanje nije samo skup informacija pohranjenih u memoriji, već je to i sposobnost ispravnog shvatanja sebe i svega što nas okružuje. Neznanje vodi u razvrat, jer čovjek, koliko god posjedovao informacija, ukoliko ne posjeduje sposobnost ispravnog rezonovanja i nemogućnost rastavljanja istine od neistine, odlazi u razvrat.

6 Spencer A. Rathus, *Temelji psihologije*, prevod: dr. Mirjana Krizmanić, Naklada Slap, Zagreb, 2001., str. 170.

7 Fuṣṣilet, 34-35.

8 Kurtubijev tefsir, sv. XVIII, str. 420.

Edukuj se!

Pod edukacijom se ne podrazumijeva samo proučavanje vjerskih nauka. Naprimjer, poznavanje prirodnih znanosti, koje na prvi pogled nisu u sprezi s vjerom, putem istraživanja onoga što Allah, dž.š., stvara, kroz ispravan pristup dovodi do spoznaje Njega. Poznavanje društvenih nauka dovodi do boljeg razumijevanja svijeta općenito, dok poznavanjem vjerskih nauka nalazimo duhovni smiraj i usavršavamo svoje moralno biće. Znanje je prvi kur'anski imperativ:

*Čitaj, u ime Gospodara tvoga Koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, Koji poučava peru, Koji čovjeka poučava onome što ne zna.*⁹

Nedostatak znanja rezultira nesposobnošću mišljenja kao psihičkog procesa uspostavljanja veza i odnosa među sadržajima objektivne stvarnosti, što dovodi do „uskih” shvatanja, te nerazumijevanja među ljudima. Znanje se, prije svega, stječe bavljenjem naukom, čitanjem korisne literature, gledanjem korisnih sadržaja, druženjem sa učenim, pobožnim i produhovljenim osobama, te stalnim analiziranjem vlastitog djelovanja (učenje na uspjesima i pogreškama). Stoga je traženje znanja bitan faktor u procesu samoodgoja, kako zbog vlastitog tako i zbog blagostanja ljudi koji nas okružuju.

Ibn Madže prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: ”Bože moj, okoristi me onim čemu me poučiš, a pouči me onome što će mi koristiti, i povećaj mi znanje. Allah je hvaljen u svakom stanju.”

Osvijesti vlastite prioritete

Svaka individua, ukoliko želi postići blagostanje, treba biti svjesna prioriteta. Ukoliko trošimo energiju na nebitne ili sporedne stvari, nećemo doći do željenih rezultata i klonućemo duhom. Allah, dž.š., kaže:

*”O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravome putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao! Allahu ćete se svi vratiti i On će vas obavijestiti o onome šta ste radili.”*¹⁰

9 Al-'Alaq, 1-5.

10 Al-Māide, 105.

Navedeni ajet nam ukazuje na brigu, prije svega, o samome sebi, što ide u prilog prethodno navedenim tvrdnjama kroz stavke o usavršavanju vlastitog bića. Jer kako da promijenimo druge ako to nismo u stanju učiniti sa samim sobom!? Dakle, bavljenje svojim nefsom i duhovnim stanjem nam je prioritet. Otkrivanje i svjesnost vlastitih nedostataka zatvara vrata jednog od najvećih uzroka emocionalne nestabilnosti društva - oholosti i samodopadljivosti. Iblis je zbog oholosti proklet do Sudnjeg dana. Kada savladamo nefsa dužni smo povesti računa o svojoj porodici. Allah, dž.š., kaže:

*O vjernici, čuvajte sebe i svoje porodice od vatre, čije će gorivo ljudi i kamenje biti...*¹¹

Naše porodice i duše su nam date na emanet. Na Sudnjem danu ćemo odgovarati za svoja i djela svoje djece. Muhammed, a.s., nam kazuje:

„Svi ste vi pastiri i svako će biti odgovoran za svoje stado. Vladar je pastir i odgovoran je za svoje stado, čovjek je pastir u svojoj porodici i odgovoran je za nju, žena je pastirica u kući svoga muža i odgovorna je za svoje stado, sluga je pastir u imetku svoga gospodara i odgovoran je za njega. Svi ste vi, dakle, pastiri, i svi ste odgovorni za svoje stado.”¹²

Ukoliko ne radimo na samoodgoju i odgoju porodice, onda ni Allah, dž.š., neće popraviti stanje društva. *Allah neće promijeniti stanje jednog naroda sve dok taj narod ne promijeni samoga sebe.*¹³

Bavljenje drugim ljudima (što je prioritet velikog broja emocionalno nezadovoljnih članova naše zajednice) dovodi do raspršivanja energije u pogrešnom smjeru i nemogućnosti koncentracije i preusmjerenja iste u korisne svrhe. Dakle, da bismo osjetili pozitivan pomak pozabavimo se sobom i svojom porodicom, a i ostali koji nas okružuju bit će sretniji zbog našeg napretka, jer će se naše pozitivno duhovno stanje odraziti na njih.

¹¹ Et-Taḥrīm, 6.

¹² Jaḥjā ibn Šaraf An-Nawawī, *Rijādu-ṣāliḥīn*, prevod: Fuad Sedić i dr., Visoki saudijski komitet za pomoć BiH i Kulturni centar "Kralj Fahd" u Sarajevu, Sarajevo, 1998., str. 77.

¹³ Er-Ra'd, 11.

Osposobi se za iznošenje vlastitog stava i mišljenja bez povrede druge osobe

Stav i mišljenje o nekome ili nečemu nastaju putem vlastitog iskustva povezanog sa prijemom informacija o objektu o kojem stav zauzimamo. Duhovno labilne osobe svoje stavove i nezadovoljstvo nekime ili nečime uglavnom nastoje iskazati bez prisustva dotičnog, a poneki i u prisustvu dotične osobe, sa uvjerenjem da je upravo njihov stav jedini ispravan. Često se u takve situacije upuštaju bez dovoljno dokaza i nevaljanom argumentacijom, što je rezultat nesposobnosti iznošenja vlastitog stava o određenim osobama ili pojavama na ispravan način. Zauzimanje i iznošenje stavova i mišljenja u svjetlu kur'anskih mudrosti očituje se kroz sposobnost procjene realnog stanja putem valjane argumentacije, a koja se, između ostaloga, dobija provjerom informacija o predmetu procjene. Takav postupak naziva se asertivnost i suprotan je pojam agresivnosti. U vezi s tim navest ćemo kur'ansko uputstvo o tome kako postupiti prilikom prijema informacija. Uzvišeni Allah kaže:

*O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što se učinili pokajete.*¹⁴

Glagol *فَتَبَيَّنُوا* - *provjerite*, u nekim kira'etima se može učiti *فَتَبَيَّنُوا* – *budite suzdržani*. Verzija čitanja navedenog glagola u formi *فَتَبَيَّنُوا* implicira značenje glagola *فَتَبَيَّنُوا*, jer da bi se došlo do realnih saznanja prilikom provjere informacija potrebno je vrijeme i pažljiva analiza.¹⁵

Na osnovu navedenog ajeta uviđamo da je muslimanu stroga obaveza (farz) da dobro provjeri informacije koje do njega stižu na bilo koji način, što je ujedno i primarni princip prilikom zauzimanja stava i formiranja mišljenja. Nakon toga ćemo bez sumnji moći iznijeti svoje mišljenje i drugoga posavjetovati, pa i uputiti konstruktivnu kritiku. Osoba podložna konstruktivnoj kritici ili savjetu, ukoliko je duhovno sazrela i svjesna svojih mogućnosti i ograničenja, neće osjetiti tjeskobu zbog naših riječi, štaviše bit će nam zahvalna. Prema tome, odnos s drugim

¹⁴ Al-Huğurāt, 6.

¹⁵ Vidi: hfz. Dževad Šošić, *Kiraeti u tefsiru El-Ġāmi' li aḥkāmī-l-Qur'an imama Kurtubija*, Fakultet islamskih nauka i El-Qalem, Sarajevo, 2014., str. 192.

osobama uveliko ovisi od našeg stepena samoodgoja u smislu upućivanja i primanja kritike ili savjeta, iznošenjem vlastitog ili slušanjem tuđeg stava i mišljenja.

Zaključak

Duša kao primarni elemenat ljudskog bića zavređuje veliku pažnju. Ta pažnja se ostvaruje posebnom njegom i vođenjem brige o srčanom stanju. Kur'an na mnogo mjesta, direktno i indirektno, govori o brizi o vlastitom biću, što smo u ovom tekstu proželi kroz govor o samoodgoju. Bitno je da osoba upozna samu sebe, svoje prednosti i nedostatke, želje, težnje i emocije, te da ih na najbolji način usmjeri, usavrši i njima se okoristi na ličnom, porodičnom i društvenom planu. Da bi proces samoodgoja bio uspješan, nakon navedenog valja razviti pozitivne osobine, a loše odbaciti. Učenjem i osvješćavanjem prioriteta ti se procesi olakšavaju. Saznanjem da nismo savršeni i da na planu usavršavanja sebe moramo uložiti veliki napor, imat ćemo manje vremena za bavljenje drugim ljudima koje ne možemo po želji mijenjati. Na opasnosti bavljenja tuđim mahanama Časni Kur'an upozorava i daje nam instrukcije za postupak prilikom prijema informacija o drugima. Kada se naučimo na ispravan način ophoditi prema svijetu koji nas okružuje onda ćemo moći iznijeti svoja mišljenja i stavove na objektivan i konstruktivan način. Dakle, samoodgojem usavršavamo sebe i svoju porodicu, sa drugima uspostavljamo zdrave veze, a ispunjavanjem kur'anskih naredbi u vezi sa navedenim stječemo Allahovo, dž.š., zadovoljstvo.

تربية النفس في المنظور القرآني

يتناول المؤلف في هذه المقالة عملية تربية النفس وذلك من خلال ما ورد في القرآن الكريم بهذا الخصوص من التعليمات والتوصيات والأوامر والنواهي. وعلى ما يرى المؤلف، فإن أول ما على الإنسان معرفة ذاته، بما لها من فضائل وكيف يرقبها، وبما لها من نواقص وكيف يزيلها. وأما ما بعد معرفة ذاته فلا بد له - لغرض الزيادة من الرقي الروحي والشعوري والبدني - من التعلم الذي يمكنه من إدراك أفضل لنفسه وللعالم من حوله. وإذا جعلنا أنفسنا نستطيع أن ننظر نظرا سليما إلى ما حولنا من الواقع والأوضاع العامة فعلينا أن نحدد الأولويات وأن نتصل بغيرنا من الناس حتى ننقل إليهم أيضا ما توصلنا إليه من الإدراك والأحوال. إن الروح عنصر أولي للذات الإنسانية مما يجعل تربيتها أمرا ضروريا للنجاح في التربية الذاتية وتربية الأسرة وبهذه الطريقة تربية المجتمع كله.

Hfz. Ismail Cehic

Qur'anic Aspect of Self-Education

Summary

In this work, the author talks about the process of self-education through the prism of the Qur'anic messages, recommendations, orders and bans. In the first place, according to him, it is necessary for us to get to know ourselves - the advantages and how to improve them, and the defects and how to eliminate them. After getting to know our own personality, for further spiritual, emotional and physical development it is necessary to get education that will provide us with better understanding of our selves and the world around us. When we are equipped for proper observation of objective reality and the general situation, then it is time to awaken priorities and make contact with others in order to transfer our state of mind to them. The soul is the primary element of human being and educating it is essential for successful upbringing of us and our families, and thus the whole community.

Osnove praktičnog djelovanja muslimana

Mr. sci Damir Babajić

magistar islamskih nauka
medzlis-ef@hotmail.com

Sažetak

Rad tretira pitanja osnove praktičnog djelovanja muslimana. Osnove praktičnog djelovanja muslimana ogledaju se u četiri osnovna pravca, koja čine okvir praktičnog djelovanja muslimana: svjedočenje, obredne radnje – praksa muslimanska, zajedništvo te socijalna i politička dimenziji vjere. Svjedočenje se ogleda u sljedećim radnjama: naučavanje i širenje riječi Božije (učenje, tumačenje, prevođenje Kur'ana), hutba, vazders, vjeronauka, mektepska nastava, čuvanje riječi Božije, briga prema onima kojima je pomoć drugog neophodna, teološko-praktično savjetovanje, odnos prema egzezezi Kur'ana (istinski odnos prema riječi Božijoj kao i odnos prema čovjeku). Ukazano je na značajnu ulogu školstva i odgojno-obrazovnog sistema. Muslimanska praksa se ogleda u praktičnim radnjama, koje muslimani izvršavaju u svojim životima te na takav način iskazuju svoju pripadnost, kao što su izvršavanje čistoće, obavljanje namaza, učenje Kur'ana, post, obavljanje hadža, klanje kurbana, akika i sunećenje djece, šerijatska vjenčanja, gradnja, održavanje i uređenje molitvenih prostora, posjete bolesnicima, dženaze umrlima, izučavanje nauka i bavljenje pitanjima vjere. Zajedništvo se ogleda u razumijevanju pojmova ummeta, džemata, Islamske zajednice, uređenju zajednice muslimana, porodice, što predstavlja subjekt praktičnog djelovanja muslimana. Jedan od osnovnih vidova zajedništva jeste briga prema džematu, porodici, Islamskoj zajednici. Socijalna i politička dimenzija islama, koje predstavljaju osnovu praktičnog djelovanja vjernika, ogledaju se u instituciji zekata, sadekatu-l-fitra, sadake, „merhameta” kao institucije, institucije vakufa, koji imaju značajnu ulogu u zajednici muslimana.

Ukazano je i na značajnu ulogu institucije trajne sadake. Svaku od nabrojanih osnova u radu detaljno smo elaborirali.

Ključne riječi: osnove, praktično djelovanje, svjedočenje, praksa, zajedništvo, socijalna i politička dimenzija.

Osnove praktičnog djelovanja muslimana

Vjera je plod razuma i spoznaje, rezultat razmišljanja, i kao takva ona je čvrsta i nepokolebljiva, vjera spoznaje i čvrstog uvjerenja, zakon života i smrti. Vjeru razumijevamo kao spoznaju Boga, uputa na stazi spasa i sreće, Božiji zakon, koji vodi dobru i plemenitosti, te ljubav prema Bogu i želja za Njegovom blizinom. Vjera je osjećaj i spoznaja dužnosti koje proizlaze iz Božijih zapovijedi.¹ U istinskom razumijevanju fenomena vjere značajnu ulogu ima čvrsta korelacija vjere (ed-din) i zdravog razuma (el-'aklu-s-selim).² Islam se ne zadovoljava samo formalnim i verbalnim vjerovanjem izraženim kroz određene forme obreda, on preporučuje, naređuje, i dužnosti vladanja i poslovanja muslimana, koje se ogleda kroz praktično djelovanje muslimana, odnosno kroz teoriju i praksu muslimana.³

Dužnosti muslimana⁴ su veoma brojne, koje možemo podijeliti na pravno obavezne i moralno obavezne dužnosti, odnosno dužnosti prema Bogu, prema sebi i prema drugima, koje nisu razgraničene već proizlaze jedna iz druge i međusobno se oslanjaju.⁵ Poslanik nas uči da nema vjerovanja bez djela i prakse, niti ima priznatog djela i prakse bez vjerovanja.⁶ Kroz praktično djelovanje vjernika, izvršavanjem dužnosti prema Gospodaru, u koje spadaju namaz, post, zekat, hadž, kelimei-še-

1 Definicija filozofa Imanuela Kanta (1724. - 1804.) Vidi: Vahid Fazlović, Tematizacija fenomena vjere i objave u djelu Abdurahmana Adila Čokića, *Takvim za 2014.*, El-Kalem, Sarajevo, 2013., str.128.; Adnan Silajdžić, Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s., *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986., str. 31-40.

2 O karakteru suodnosa vjere i razuma u pojedinim etapama povijesnog muslimanskog mišljenja, konzistentnu studiju je napisao Adnan Silajdžić, iz koje se može sasvim dobro razumjeti fenomen o kome smo govorili. (Vidi: Adnan Silajdžić, *Muslimani u traganju za identitetom*, Fakultet islamskih nauka i El-Kalem, Sarajevo, 2006.).

3 Više v.: Vehbija M. Hodžić, Vel-asri (suština vjere), *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja ilmije u SRBiH, Sarajevo, 1974., str. 102-103.

4 Više v.: Dr. H. M., Kur'an i čovjek, *Takvim*, Izvršni odbor Ilmije SRBiH, Sarajevo, 1972., str. 10-13.

5 Vehbija M. Hodžić, Vel-asri (suština vjere), str. 103.

6 Muhammed, a.s., kaže: „Nema vjere bez dobrih djela, niti (pred Bogom) vrijede šta dobra djela bez vjere (u Boga, bez imana).” Vidi u: Vehbija M. Hodžić, Vel-asri (suština vjere), str. 105.

hadet kao i sadekatu-l-fitr i kurban, čovjek postaje socijalno-humanom i altruističko biće, koje je osjetljivo za nevolju drugog, društveno korisno biće,⁷ što predstavlja osnovu muslimanske prakse. Izvršavanjem navedenih dužnosti prema društvu čovjek izvršava Božiju volju, te stječe Njegovu ljubav i nagradu.⁸

Da bi musliman izvršio dužnosti prema Bogu potrebno je izvršiti obaveze prema sebi, jer kako smo naglasili one se oslanjaju jedna na drugu. Izvršavanjem Allahovih naredbi očuvanja vlastitog zdravlja, čuvanja svojih organa od nedozvoljenih radnji, vjersko i svjetovno obrazovanje, osposobljavanje za život i radinost⁹ i dr., izvršavaju se obaveze prema samom sebi.¹⁰ Izvršavanje obaveza prema Bogu podrazumijeva tjelesno i duhovno zdravlje, sposobnost, naobraznu i moralnu osposobljenost za djelovanje. Kroz praktično djelovanje muslimana izvršavanjem dužnosti prema Bogu i sebi čovjek izvršava i dužnosti prema drugima,¹¹ pokazujući to u praksi kroz činjenje dobrih, socijalno-altruističkih, humanih, društveno korisnih djela.¹²

Teorija i praksa u teološko-praktičnom djelovanju muslimana su komplementarni pojmovi tako da se može reći da nema čiste teološke teorije bez muslimanske prakse, niti prakse bez teorije. Islam je „predanost, pokornost, uz poslušnost i počinjavanje”,¹³ predanost srcem, jezikom i organima. Blagoslovljeni Poslanik je islam označio kao predanost formom, riječima i djelom, odnosno formalnu vanjsku predanost jezikom i organima,¹⁴ što predstavlja praktičan rad muslimana. Kada govorimo o teologiji praktičnog djelovanja muslimana, a prema zakonima Uzvišenog, Apsolutnog, po pravilu ona treba biti upravo – praktična, odnosno obavezna, jer je Allah ljudima propisao obaveze, *teklifat*,¹⁵ radi njih sa-

7 Ibid., str. 103.

8 Vidi: *Kur'an*, 2:277.

9 Više v.: Hasan Škapur, Islam i trgovina, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja ilmijije u SRBiH, Sarajevo, 1974., str. 79-90.

10 Vidi: Vehbija M. Hodžić, *Vel-asri* (suština vjere), str. 103.

11 Muhammed, a.s., kaže: „Želi (i radi) svom bratu (svakom čovjeku) sve ono što želiš samom sebi.” Vidi: Vehbija M. Hodžić, *Vel-asri* (suština vjere), str. 104.

12 Više v.: Vehbija M. Hodžić, *Vel-asri* (suština vjere), str. 105.; Vidi: *Kur'an*, 2: 177.

13 Ebu Hamid el-Gazali, *Ihjaul ulumid-din*, Knjiga 1, Bookline, Sarajevo, 2004., str. 350.

14 „Neki beduini govore: 'Mi vjerujemo!' Reci: 'Vi ne vjerujete, ali recite: 'Mi se pokoravamo!'” (Vidi: *Kur'an*, 49:14.); Više v.: Ebu Hamid el-Gazali, *Ihjaul ulumid-din*, Knjiga 1, str. 352.

15 Više v.: Felah Zade, *Propisi obredoslovlja*, prijevod Ertan Basarik, Mulla Sadra u BiH, Sarajevo, 2005., str.

mih. Također, kada govorimo o teologiji praktičnog djelovanja muslimana ona nas direktno asocira na proučavanje religioznosti,¹⁶ jer je teologija učenje o Bogu i njegovom odnosu prema svijetu,¹⁷ a za religioznost generalno možemo reći da je duhovni život u smislu unutrašnje ispunjenosti i mijena, koja vodi ka samoostvarenju, te kao sredstvo za zadovoljavanje vitalnih, egzistencijalnih potreba čovjeka.¹⁸ Želi se ukazati na teologiju praktičnog djelovanja muslimana kao nezaobilazni faktor unutar cjelokupne teologije, zatim unutar teorije i prakse vjerske zajednice i unutar društva u kojem žive i rade osobe koje vjeruju u Allaha.¹⁹

Osnove praktičnog djelovanja muslimana ogledaju se u četiri osnovna pravca, koja čine okvir praktičnog djelovanja muslimana. Možemo istaći četiri osnove praktičnog djelovanja muslimana:

1. svjedočenje,
2. obredne radnje – praksa muslimanska,
3. zajedništvo te
4. socijalna i politička dimenziji vjere.

Svjedočenje se ogleda u sljedećim radnjama: naučavanje i širenje riječi Božije (učenje Kur'ana,²⁰ tefsir/tumačenje Kur'ana,²¹ prevođenje

4-125.; Vidi: Kur'an, 7:43-44.

16 Čovjek je po rođenju religiozno biće što se prema Kur'anu može vidjeti u opisu stvaranja Adema (Vidi: Kur'an, 15:26. i 29.), kao i prema Bibliji (Post 2,7). Vidi: <http://studentski-pastoral.com/index.php/pitajteKapelana/169> (Pogledano 01.01.2015.godine, u 15:23:51sati).

17 Ivan Cvitković, *Rječnik religijskih pojmova*, DES, Sarajevo, 2005., str. 447.

18 Više v: Adnan Silajdžić, "Islamska pobožnost", *Znakovi vremena* (15/2002), str. 55-56.; Darko Tanasković, *Islam dogma i život*, Srpska književna zadruga, Beograd, 2010., str. 75.; Siniša Zrinščak, Gordan Črpić, Stjepan Kušar, „Vjerovanje i religioznost”, *Bogoslovska smotra* (70/2000.), str. 241.; Jasminka Lažnjak, „Tradicionalna i nova religioznost u postkomunizmu: promjene u religioznosti studenata”, *Društvena istraživanja* (27/1997.), str. 50.; Đakomo Dakuino, *Religioznost i psihoanaliza*, Plato, Beograd, 2005., str. 55.

19 Vidi: Kur'an, 2:177., 2:285.

20 Vidi: Kur'an, 35:29-30.; Fadi Fazlić, Hadisi Muhammeda a.s. o učenju Kur'ana, *Takvim* za 2006.g., El-Kalem, Sarajevo, 2006., str. 55.); U Buharijinom *Sahihu* bilježi se od Osmana b. Affana, r.a., da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: "Najbolji od vas je onaj koji nauči Kur'an – podučiti se Kur'anu – a zatim druge podučava njemu."; Prenosi Ibn Mes'ud da je Poslanik, s.a., rekao: "Ko prouči jedan harf iz Allahove knjige imaće za to sevap, a nagrada može biti i desetostruka. Ja ne kažem da je elif-lam-mim jedno slovo/harf, nego je elif harf, lam zaseban harf i mim isto tako zaseban harf." (Vidi: Et-Tirmizi, *Sunen, br. had. 3158.*); Ibrahim Hodžić, Kur'an o Kur'anu, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1976., str. 26-44.

21 Vidi: Kur'an, 16:44., 3:7.; Jusuf Ramić, *Tefsir:Tumačenje i razumijevanje Kur'ana*, HARFO-GRAF, Tuzla, 1997., str. 3-5.; Enes Karić, *Tefsir-Uvod u tefsirske znanosti*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1995., str. 7-34.; Jusuf Ramić, Uvod u historiju i metodologiju tefsira, Zbornik radova u povodu objavljivanja Fi Zilali'l — Kur'an na bosanskom jeziku, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2001., str. 1-4.

Kur'ana²²), hutba,²³ vaz-ders,²⁴ vjeronauka, mektepska nastava,²⁵ čuvanje riječi Božije,²⁶ briga prema onima kojima je pomoć drugog neophodna,²⁷ teološko-praktično savjetovanje i odnos prema egzegezi Kur'ana (istin-ski odnos prema riječi Božijoj kao i odnos prema čovjeku).²⁸

Značajnu ulogu u praktičnom djelovanju muslimana imaju školstvo i odgojno-obrazovni sistem,²⁹ gdje značajnu ulogu ima džamija.³⁰ Džamije su objekti u kojima se organiziraju i sprovode različiti vidovi ibadeta, prije svega zajedničko obavljanje namaza i učenje Kur'ana, kao i drugih

22 Vidi: Orhan Jašić, Zuhdija Hasanović: Slijepi u islamu, *JAHR*, vol. 4., no. 7., 2013., str. 397.; O prevodenju Kur'ana na južnoslavenske jezike više v.: Enes Karić, *Hermeneutika Kur'ana*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1990., str. 43-89.; *Ibid.*, str. 397.; Jusuf Ramić, Rukopisi, štampanje arapskog teksta i prijevodi Kur'ana kod nas i u svijetu, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmije u SRBiH, Sarajevo, 1976., str. 5-25.

23 Više v.: Džemaludin Latić i Kenan Musić, Hatabet, vaz i retorika - *Hrestomatija*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2009., str. 11-110.; Mehmedalija Hadžić, Šerijatski aspekti hutbe, *Novi Muallim* br.3., Sarajevo, 2000., str. 104-109.; Enes Karić, Strukturalno-stilistička analiza nekih Poslanikovih hutbi, *Novi Muallim* br.3., Sarajevo, 2000., str. 110-113.; Zijad Ljevaković, Kako treba držati hutbu?, *Novi Muallim* br.3., Sarajevo, 2000., str. 121-123.; Muharem Omerdić, Značaj hutbe u vjersko-prosvjetnom radu islamske zajednice, *Glasnik VIS-a*, br. 5., Sarajevo, 1989., str. 491-502.; Husein Dozo, Hutba i njen značaj, *Glasnik* br. 7-9., Sarajevo, 1960., str. 300-304.; Muharem Omerdić, Hutba i hatibi u Islamskoj zajednici BiH, *Novi Muallim* br. 3., Sarajevo, 2000., str. 100-103.

24 Vidi: Kur'an, 16:125.; O vazuu i njegovim karakteristikama više v. u: Muharem Omerdić, Vazu-nasihati sa kur'anskog i hadiskog gledišta, *Glasnik* br. 6., Sarajevo, 1982., str. 663-677.

25 Više v.: Ibrahim Begović, Temeljna islamska odgojno-obrazovna ustanova, u *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini – Dvije decenije reisu-l-uleme dr. Mustafe Cerića*, CNS, Sarajevo, 2012.

26 Jedno od Allahovih imena je i ime Hafiz, što znači: Zaštitnik. Pomni Čuvar. Onaj Koji štiti sve što želi. Više v.: Mustafa Jahić, Allahova lijepa imena, *Takvim* za 2009., El-Kalem, Sarajevo, 2008., str. 61-78.

27 Vidi: Fadil Fazlić, Hadisi Muhammeda, a.s., o učenju Kur'ana, *Takvim* za 2006.g., El-Kalem, Sarajevo, 2006., str. 45.; Vidi: Kur'an, 90:14-16.

28 Kur'an je lijek za tjelesne i duševne bolesti. Vidi: Ahmed Bukvić, Značaj i cilj razmišljanja o kur'anским ajetima, *Takvim* za 2014., El-Kalem, Sarajevo, 2013., str. 58-59.; Vidi: Kur'an, 2:268., 35:29-30., 38:29., 4:82., 35:29., 13:19.; Salih Haušić, Tedebbur - Razmišljanje o Kur'anu, *Takvim* za 2014., El-Kalem, Sarajevo, 2013., str. 61-72.; Ibrahim Hodžić, Kur'an o Kur'anu, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmije u SRBiH, Sarajevo, 1976., str. 26-44.; Maurice Bucaille, Kur'an i moderna nauka (s francuskog prevela Azra Begić), *Glasnik*, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Vol. XLI, br. 1., januar-februar, Sarajevo, 1978., str. 21-32.

29 Vidi: Muhammed Munir Mursi, *Al-terbije al-islamiye: usuluha ve tetavvuruha fi al-bilad al-arebiye*, Alem el-kutub, Kairo, 2005. u poglavlju uvod.; Dina Sijamhodžić-Nadarević, "Pojmovi 'edeb' i 'terbijet' u definiranju islamskog odgoja i obrazovanja", *Novi Muallim*/Časopis za odgoj i obrazovanje, god. IX, br. 35, Sarajevo, 29. septembar 2008., str. 42-48.; Ferid Čičkušić, Odgoj, *Glasnik* br. 6., Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Sarajevo, 1978., str. 606-612.; O važnosti obrazovanja vidi: Ahmed Smajlović, Dijalog islamskih i evropskih naučnika, *Glasnik*, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Vol. XLI, br. 1., januar-februar, Sarajevo, 1978., str. 45-47.

30 Vidi: Ahmad al-Šarbasi, Uloga džamije u širenju obrazovanja i kulture, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986., str. 105-118.; O ulozi džamije na polju odgoja i obrazovanja, kroz historiju njenog postojanja, više v.: Nedim Begović, Šerijatski propisi o džamijama, *Takvim*, El-Kalem, Sarajevo, 2007., str. 85-100.; Refik Čatić, "Mogu li džamije biti narodni univerziteti?", *Muallim*, Ilmija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1997., br. 60.

vrsta ibadeta: nafilu (dobrovoljnih namaza),³¹ zikrova,³² i'tikafa,³³ te je njihova uloga da podignu nivo naobrazbe muslimana, kako na područjima islamskih znanosti tako i u svim drugim vidovima korisnog znanja.³⁴ Osnovna uloga džamije jeste obrazovanje, izgradnja i formiranje muslimanske ličnosti,³⁵ ali nije i jedina uloga, ona predstavlja i kulturni i vaspitni centar.³⁶

Muslimanska praksa se ogleda u praktičnim radnjama, koje muslimani izvršavaju u svojim životima te na takav način iskazuju svoju pripadnost, kao što su izvršavanje čistoće,³⁷ obavljanje namaza,³⁸ učenje Kur'ana, post, obavljanje hadža,³⁹ klanje kurbana,⁴⁰ akika i sunećenje djece,⁴¹ šerijatska vjenčanja,⁴² gradnja, održavanje i uređenje molitvenih

31 Više o nafilu-namazima vidi: Elvir Duranović, *Nafile*, MIZ-e Bugojno, Bugojno, 2003.; Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Haris Grabus, Sarajevo, 2002.; Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjaululumud-din*, Bookline, Sarajevo, 2004.; Zahid Mujkanović, *Velika zbirka dova*, Zahid Mujkanović, Sarajevo, 2005.;

32 Vidi: Kur'an, 2:152., 33:41.; Abu Hamid Muhammed al-Ghazzali, *Zikr i dove*, Libris, Sarajevo, 2002.; Svakodnevnici *zikr i dove*, recenzent Fuad Sedić, Islamska pedagoška akademija, Bihać, 2001.; Ibn Kajjim el-Dževzije, *Džennetski vrtovi - Knjiga o vrijednosti zikra*, Bookline, Sarajevo, 2008.; Rusmir Šadić, *Post ukras ramazana*, Etix Tuzla, Tuzla, str. 72.

33 Više o i'tikafu vidi: Ibrahim Džananović, "I'tikaf", *Muallim*, Udruženje ilmije u SRBIH, Sarajevo, 1991., br. 7, str. 6.; Više v.: Rusmir Šadić, *Post ukras ramazana*, Etix Tuzla, Tuzla, str. 95-98.

34 Više v.: Nedim Begović, Šerijatski propisi o džamijama, *Takvim*, El-Kalem, Sarajevo, 2007., str. 85-100.

35 Vidi: Ahmed Smajlović, Značaj i uloga džamije u životu muslimana, <http://www.akos.ba/u-fokusu/iz-pera-dr-ahmeda-smajlovica-znacaj-i-uloga-dzamiye-u-zivotu-muslimana>, (Pogledano 17.01.2015.godine u 14:38:13 sati).

36 O ulozi džamije vidi: Ahmed Smajlović, Značaj i uloga džamije u životu muslimana, <http://www.akos.ba/u-fokusu/iz-pera-dr-ahmeda-smajlovica-znacaj-i-uloga-dzamiye-u-zivotu-muslimana>, (Pogledano 17.01.2015.godine u 14:49:36 sati).

37 Vidi: Kur'an, 5:6., 9:108.; O čistoći više v.: Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjaululumud-din*, Knjiga o tajnama čistoće, Bookline, Sarajevo, 2004., str. 381-437.; Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 27-206.

38 Vidi: Kur'an, 4:103., 2:3.; Ibn Kesir, *Tefsir*/skraćeno izdanje, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2002., str. 39.; O namazu, njegovoj svrsi, značaju, njegovom načinu obavljanja vidi u: Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 209-432.; Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjaululumud-din*, Knjiga o tajnama namaza, Bookline, Sarajevo, 2004., str. 447-632.

39 Vidi: Kur'an, 2:196.; O hadždžu, njegovim propisima, načinu obavljanja, praktičnom izvršavanju vidi: Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 553-663.

40 Vidi: Kur'an, 5:2.; O važnosti kurbana pogledaj u: Zekijjuddin Abdu-l-Azim el-Munzir ed-Dirniški, *Muslimova zbirka hadisa*, poglavlje o kurbanu, Kuća mudrosti, Zenica, 2004., str. 353-361.

41 Više v.: Samir Beglerović, Nekoliko riječi o akiki i propisima oko novorođenčeta, http://www.znaci.com/serijatsko-pravo/serijat/art471_o.html, (Pogledano 10.01.2015.godine u 21:07:48 sati).; O akiki i nadjevanju imena vidi: Ibn Kajjim el-Dževzije, *Ukrasi novorođenčeta*, Bookline, Sarajevo, 2006., str. 33-116.; Enes Durmišević, Roditelji i djeca, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988., str. 45-50.

42 O šerijatskom vjenčanju vidi: Mustafa Spahić, Islamsko-šerijatsko sklapanje braka – nikjah, <http://www.dzematizetnamic.com/islam/da-li-ste-se-%C5%Aerijatski-vjen%C4%8Dali/>, (Pogledano 13.01.2015.godine u 23:57:31sati).; Nedim Begović, Bračne smetnje u šerijatskom pravu i porodičnom zakonodavstvu

prostora,⁴³ posjete bolesnicima, dženaze umrlima,⁴⁴ izučavanje nauka i bavljenje pitanjima vjere, jer znanje⁴⁵ i razumijevanje vjere (fikh)⁴⁶ označava poznavanje praktičnih šerijatskih propisa.⁴⁷ Značajno mjesto u islamu zauzimaju i propisi i principi koji određuju čovjekove aktivnosti kao što su: jelo, piće, oblačenje i lična higijena.

Zajedništvo, kao jedna osnova praktičnog djelovanja muslimana, ogleda se u razumijevanju pojmova ummeta, džemata, Islamske zajednice, uređenju zajednice muslimana, porodice, što predstavlja subjekt praktičnog djelovanja muslimana. Jedan od osnovnih vidova zajedništva jeste briga prema džematu, porodici, Islamskoj zajednici, gdje veliku ulogu ima džamija ili mesdžid. Kur'an ističe važnost zajednice muslimana, koja se temelji na Kur'anu i sunnetu, jedinstvena zajednica,⁴⁸ čija je osnova ili temelj vjera u Boga, odvratanje od zla i poticanje na dobro, to je sredstvo pomoću kojeg zajednica postiže cilj,⁴⁹ a to je pokoravanje i obožavanje Allaha i svjesnost o Bogu.⁵⁰ Značajnu ulogu u zajednici muslimana ima porodica,⁵¹ koja je temelj i osnovna ćelija muslimanskog društva, Božanski inspirisana i utvrđena institucija.⁵²

Socijalna i politička dimenzija islama, koje predstavljaju osnovu praktičnog djelovanja vjernika, ogledaju se u instituciji zekata⁵³, sade-

FBiH, *Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, LXVII/2005, br. 1-2, str. 31-42.;

43 Vidi: Kur'an, 9:18; Vidi: Safvet Halilović, *Sira - životopis posljednjeg Allahovog Poslanika*, El-Kalem, Sarajevo, 2010., str. 182.

44 Više v.: Sinanuddin Sokolović, *Islamski propisi o čuvanju zdravlja, posjeti bolesnika i sahrani umrlog muslimana, Sokolović hadži hafiz Sinanuddin*, Sarajevo, 1972.;

45 Vidi: Kur'an, 39:9., 2:269., 35:28.; Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjaw ulumid-din*, Knjiga o znanju, Bookline, Sarajevo, 2004., str. 25.;

46 Vidi: Kur'an, 9:122.; Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 11.

47 Ibid., str. 12.

48 Vidi: Kur'an, 23:52.

49 Više v. u: Fazlur Rahman, "Princip šure i uloga ummeta u islamu," u *State Politics and Islam*, priredio Mumtaz Ahmad, prijevod na bosanski jezik Ahmet Alibašić, (Bez mjesta: American Trust Publications, 1986): 87-96.

50 Vidi: Kur'an, 3:110.

51 Vidi: Kur'an, 30:21., 41.; Enes Karić, *Porodica u Kur'anu, Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988., str. 11-23.; Kasim Hadžić, Muhammedov a.s. ehli-bejt/podrođica, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988., str. 25-44.; Mehmedalija Hadžić, *Izbor Poslanikovih hadisa o porodici, Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988., str. 73-101.; Nusret Abdibegović, *Bračna zajednica - zajednica ljubavi i samilosti, Glasnik Rijaseta IZ-e u BiH*, El-Kalem, Sarajevo, br. 3-4., str. 227-234.

52 Više v.: Ismail Haverić, Izeta Haverić, *Islamski brak i porodica*, „Graficar“, Sarajevo, 1991., str. 17.

53 Vidi: Kur'an, 34:39., 9:60.; O zekatu, njegovoj svrhi, više vidi u: Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski*

katu-l-fitra⁵⁴, sadake⁵⁵, „merhameta” kao institucije, institucije vakufa, koji imaju značajnu ulogu u zajednici muslimana. Institucijama zekata, sadekatu-l-fitra, sadake, kurvana, vakufa, udareni su materijalno-ekonomski temelji zajednice muslimana, te zahvaljujući tim temeljima od vremena uspostave tih institucija pa do Sudnjeg dana izbjegli su se, i izbjet će se, socijalni sukobi u muslimanskoj zajednici, jer time gradimo odgovorni odnos vjernika prema vjerniku, kao pojedincu i zajednici, čime se postiže potpuno povjerenje vjernika u vlast.⁵⁶ Osnovna uloga davanja zekata jeste temeljito i kvalitetno rješavanje problema siromaštva, a ne rješavanje koje se zasniva na privremenim, prividnim i površnim aktivnostima, jer ni blagoslovljeni Poslanik, alejhi-s-selam, u nekim slučajevima nije spominjao drugu ulogu davanja zekata.⁵⁷

Zajednica muslimana posjeduje svoju imovinu preko institucije vakufa i bejtu-l-mala, čija je svrha rješavanje socijalnih, kao i svih drugih, problema muslimana. Kroz povijest ljudskog roda, u svim narodima i civilizacijama, kod svih je postojala potreba pružanja pomoći siromasima, kao i onima kojima je pomoć potrebna, pa su bogati izdvajali dio ili svu imovinu kako bi pomogli u zbrinjavanju istih,⁵⁸ što čini osnovu praktičnog djelovanja muslimana.

Vakuf se zasniva na općim propisima Kur'ana⁵⁹ i na riječima i praksi Poslanika⁶⁰, od kada on postaje pokretač ukupnog razvoja musliman-

fikh, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002., str. 435-465.; Rusmir Šadić, *Post ukras ramazana*, Etix, Tuzla, bez godine izdanja, str. 43-53.; M.M. Sharif, *Historija islamske filozofije*, prijevod Hasan Sušić, August Cesarec, Zagreb, 1990., str.191.

54 Vidi: Kur'an, 9:60.; Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., str. 465-470.; Više v.: Rusmir Šadić, *Post ukras ramazana*, Etix, Tuzla, bez godine izdanja, str. 54-56.

55 Sadaka je znatno širi termin od zekata. Ona obuhvata zekat i ono što se dobrovoljno daje u svrhu milostinje iznad zekata. Vidi: M.M. Sharif, *Historija islamske filozofije*, nav. djelo, str.191.

56 Vidi: Samir Beglerović, Odgovornost vjernika za državu, *Godišnjak*, BZK Preporod, 1/2013., str. 188.

57 Vidi: Jusuf el-Karadavi , *Uloga zekata u rješavanju ekonomskih problema*, Bemust, Sarajevo, 2011., str. 29-30.

58 Hadžić navodi da su i Babilonci, stari Egipćani, Rimljani i dr. izdvajali u vjerske i dobrotvorne svrhe svoju imovinu. Vidi: Mehmedalija Hadžić, Vakufi i vakufname - definicija i implementacija, *Zbornik radova*, Naučni skup Vakufi u BiH, Islamska zajednica u BiH&Vakufska direkcija, Sarajevo, 2011., str.12. .

59 Vidi: Kur'an, 3:92., 9:41., 18:46., 22:77. Brojni su ajeti koji podstiču na dobročinstvo, činjenje dobrih djela, kao, npr. Vidi: Kur'an, 2:3., 2:215., 2:254., 2:261-262., 2:265., 2:267., 2:274., 3:117., 3:134., 4:39., 8:3., 22:35., 25:67., 28:54., 32:16., 57:10-11...

60 Najčešće citirani hadis je onaj kojeg prenosi Ibn Omer o svom ocu Omeru ibn Hattabu, koji je na prijedlog Poslanika uvakufio zemlju zvanu Sema u Hajberu, koju je najviše volio. Vidi: Muhamed b. Ismail el-Buhari, Sahihu Buhari, Buharijeva zbirka hadisa, Tom 2., prijevod Hasan Škapur i sar. Visoki saudijski komitet, Sarajevo, 2008., br. hadisa 2737. i 2764. Drugi primjer je Ebu Talha, uvakufio palmik Bejruhan. Vidi: Ibid., br. hadisa 2758. i 2769. Treći primjer je primjer Osmanovog vakufa bunar Rume za osiguranje

ske zajednice.⁶¹ Kroz povijest muslimana jasno se vidi da je vakuf imao značajnu ulogu, da se ljudska solidarnost ispoljava u zajednici, čija je osnovna zadaća praktično rješenje velikog broja problema u zajednici, od razvoja školstva do gradnje saobraćajnica.⁶² Osnovni životno-ekonomski principi zajednice muslimana su: saradnja u dozvoljenim i korisnim stvarima, natjecanje u bogobožnosti i dobročinstvu i solidarnost.⁶³ Zato je solidarnost organska i autentično prirodna.⁶⁴

Značajnu ulogu za muslimane ima i institucija bejtu-l-mala.⁶⁵ Objavlivanjem ajeta kojim se naređuje obaveza zekata⁶⁶ date su smjernice za djelovanje muslimana i muslimanske zajednice u pogledu prikupljanja i raspodjele zekata, na što je Poslanik i praktično ukazao, način prikupljanja i raspodjele zekata.⁶⁷ U vrijeme Poslanika zekat, kurbani, sadaka, se organizirano prikupljalo u državni fond Bejtu-l-mal, iz koga se distribuiralo prema prioritetima i uputama utemeljenim na Kur'anu. Na ovim prostorima, prostorima bivše Jugoslavije, bejtu-l-mal se prvi put koristi u ustavu IZ-e u SFRJ 1990., u koji su se sakupljali zekat i sadekatu-l-fitr.⁶⁸ Danas u Islamskoj zajednici BiH u bejtu-l-mal ubiru se sredstva od zekata,⁶⁹ sadekatu-l-fitra i kurbana, na području BiH i dijaspore, čija sredstva se koriste da se finansiraju Kur'anom spomenute kategorije.⁷⁰

vode stanovnicima Medine. Vidi: Ibid., br. hadisa 2778.

61 Vidi: Mehmedalija Hadžić, Vakufi i vakufname - definicija i implementacija, str.13.

62 Vidi: Mustafa Hasani, Vakuf - zanemarena tema, *Takvim* za 2011., El-Kalem, Sarajevo, 2010., str. 73-74.; Vidi: Kur'an, 28:77.

63 Vidi u: Mustafa Spahić, Poslanikova misija, politika i strategija, str. 104.

64 Vidi: Kur'an, 5:9.; Poslanik kaže: „Niko od vas neće biti pravi vjernik dok ne bude želio svome bratu ono što želi i sebi.” (Buharija i Muslim). Vidi u: Mustafa Spahić, Poslanikova misija, politika i strategija, str. 104.

65 Fond Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini koji čine sredstva zekata, sadakatu-l-fitra i kurbana. Bila državna blagajna u vrijeme Muhammeda, a.s., i kasnije za vrijeme brojnih halifa i sultana.

66 Vidi: Kur'an, 2:110.

67 Kada je Poslanik, a.s., poslao Muaza u Jemen, između ostalog mu je rekao i: "Obznani im da im je Allah propisao zekat, koji se uzima od njihovih bogataša i daje njihovim siromasima." Vidi: Topoljak Sulejman, *Zekat i sadekatu-l-fitr*, Grafičar, Novi Pazar, 2007., str. 24

68 Član 12. Ustava Islamske zajednice u SFRJ iz 1990. godine.

69 Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na devetoj redovnoj sjednici održanoj 14. rebiu-l-evvela 1430. h.g., odnosno 11. marta 2009. godine u Sarajevu, donio odluku o osnivanju Ureda za zekat, čime je dotadašnji referat za zekat prerastao u Ured za zekat. Ured za zekat je zadužen za organiziranje, vođenje i implementiranje aktivnosti vezanih za sistem promocije, prikupljanja i raspodjele zekata i sadekatu-l-fitra u skladu sa važećim propisima Islamske zajednice u BiH.

70 Sabor IZ u BiH je u aprilu 2004. godine donio Pravilnik o Fondu Bejtu-l-mal. Ovim pravilnikom definiran je Fond Bejtu-l-mal, ustanovljen je način punjenja i raspodjele sredstava iz njega, način upravljanja fondom i druga važna pitanja za funkcioniranje Fonda. U članu 7. je propisano da Fondom upravlja Rijaset IZ u BiH. U članu 8. navedenog pravilnika propisano je da se sredstva Fonda koriste za odgoj i obrazo-

Pored Ureda za zekat i Vakufska direkcija,⁷¹ bavi se socijalnim i humanitarnim pitanjima. Vakufska direkcija ima i fond za socijalno ugrožene kategorije društva, čiji je cilj prikupljanje finansijskih sredstava putem donacije ili uvakufljenja, a koje se usmjeravaju na pružanje pomoći raznim socijalno ugroženim kategorijama u društvu.

U islamu i muslimanskoj zajednici značajnu ulogu ima institucija trajne sadake, u koje spadaju brojne humanitarne ustanove: imareta,⁷² hastahane, sirotišta, musafirhane,⁷³ biblioteke, konaci,⁷⁴ karavan-saraje,⁷⁵ džamije, medrese, bećarske sobe,⁷⁶ mostove, česme, mektebe, tekije, kao

vanje u srednjim, višim i visokim obrazovnim institucijama koje djeluju u okviru Islamske zajednice u BiH ili je ona njihov osnivač, za održavanje i unapređenje mektebske nastave, za pomoć povratničkim džematima, kao i druge vidove islamskog rada koji se odvijaju kroz organe i ustanove IZ, a kojima se podiže vjerski kulturni, odgojni i obrazovni nivo muslimana, te za druge namjene koje su od opće koristi za muslimane i Islamsku zajednicu. Odluku Rijasetu o raspodjeli sredstava iz Fonda mora potvrditi Sabor IZ u BiH kroz usvajanje integralnog budžeta Rijasetu i njegovih ustanova. Ovim pravilnikom je predviđeno da će se nastojati, sredstvima Fonda, u svakom vremenu osigurati najnužnije uvjete za rad Gazi Husrev-begove medrese, Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i Gazi Husrev-begove biblioteke. Također je predviđeno da Rijaset svake godine, prilikom odluke o raspodjeli, utvrdi optimalan iznos sredstava koja će iz ovog Fonda izdvojiti za pomoć povratnicima u razorene džemate i drugim socijalno ugroženim licima. Pravilnikom je, također, propisano da se akcija prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra sprovodi u organizaciji Rijasetu IZ u BiH i da se prikupljena sredstva posebno knjigovodstveno evidentiraju kao sredstva Fonda, a od ukupno prikupljenih prihoda od zekata i sadekatu-l-fitra na nivou međžilsa u BiH 70% ide u Bejtu-l-mal, 25% ide međžilsima za vjerskoprosvjjetni fond pri međžilsu i izmirenja troškova ukupljanja, a 5% nadležnim muftilucima za vjerskoprosvjjetni fond pri muftijstvu. Od sredstava prikupljenih u dijaspori 60% ide u Fond Bejtu-l-mal, a 40% ostaje džematima i centralama IZ BiH u dijaspori. Mešihati Islamske zajednice, na čijem području djeluju islamske obrazovne ustanove dužne su formirati svoj Fond Bejtu-l-mal i iz tog Fonda doznačiti 5% u Fond pri Rijasetu za finansiranje zajedničkih organa i institucija. Vidi: <http://zekat.ba/?str=pojasnjenja#znacajZekata>. (Pristupljeno 15.1.2015. godine u 04:08:36 sati).

71 Vakufska direkcija je osnovana 1894. godine pod imenom Zemaljsko-vakufska, u kojoj je kao državnoj instituciji sva vlast bila u rukama države. No, muslimani nisu bili zadovoljni sa tom upravom, jer u njenom radu nisu imali nikakvog učešća. Stoga su 1899. godine, muslimani pokrenuli borbu koja je imala za cilj da se osigura autonomija u upravi za tri ključna elementa koja su neophodna za očuvanje bošnjačkog identiteta, tj. vjerskih, vakufskih i obrazovnih poslova. Austro-Ugarska je 1909. godine, nakon aneksije BiH, udovoljila ovim zahtjevima donošenjem Statuta za autonomnu upravu islamskih, vjerskih i vakufsko-mearifetskih poslova. Zakonom o raspolaganju stanovima i poslovnim prostorijama od 17.02.1945. i Zakonom o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta od 28.12.1958. godine oduzete su sve stambene i poslovne zgrade osim onih koje služe usko definiranoj vjerskoj djelatnosti (vjerski obredi, vjerski poslovi i stanovi vjerskih službenika). Vakufska direkcija obnovila je svoj rad Odlukom Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini 14. 6. 1996. godine. Vidi: <http://vakuf.ba/o-direkciji/historijat>. (Pogledano 14.1.2015. godine u 16:57:11 sati).

72 Vidi: Kasim Hadžić, Imareta, musafirhane i druge gostinjske ustanove u osmanlijsko vrijeme, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1974., str.52.

73 Više v.: Ibid., str. 52-54.

74 Više v.: Ibid., str. 56-58.

75 Više v.: Ibid., str. 54-56.

76 Vidi: Ibid., str. 58.

i dugi hajrati. Muslimani su svojim vakufima i dobrima podizali instituciju trajne sadake, vakufa. Kao i u svemu Poslanik islama je bio primjer muslimanima i u izgradnji trajnog dobra,⁷⁷ on je siromašne i nesposobne za rad odvodio kući na jelo, kao i upućivao ih kućama drugih muslimana koji su bili gostoprivimi.⁷⁸

Muslimani su, vođeni Poslanikovim primjerima, veoma rano podizali općekorisne i humanitarne ustanove.⁷⁹ Vjera insistira na socijalnoj pravdi koja bi u idealnoj situaciji svoje društvene realizacije, eliminirala ili barem značajno reducirala ekstremno socijalno raslojavanje društva na enormno bogate i krajnje siromašne. Od svoga nastanka muslimanska zajednica u Bosni i Hercegovini posvećuje stalnu i posebnu pažnju socijalno ugroženim kategorijama stanovništva. Od početka svoga postojanja Islamska zajednica u svim političko-pravnim okvirima, pored brige za vjerska pitanja muslimana, djelovala je i u aktivnostima koje su značile direktnu i indirektnu pomoć socijalno ugroženim kategorijama stanovništva,⁸⁰ materijalnu pomoć ovim kategorijama stanovništva realiziraju kroz klasična pobožna djela koja su istovremeno i svojevrstne socijalne institucije, kao što su: zekat, sadaka, dijeljenja kurbanskog mesa.⁸¹

Od svog osnivanja vjerno i ustrajno je promicala temeljne vrijednosti društvenog života. Nosio je vjerskog autoriteta na različitim organizacijskim nivoima Islamske zajednice svojim javnim nastupom i praktičnim djelovanjem u svojim lokalnim zajednicama promoviraju solidarnost kao krunsku vrijednost islama, odnosno imami zajedno sa svojim vjernicima, džematlijama, u humanitarnim aktivnostima, kao i projektima pružanja adekvatne podrške bolesnim licima, stimulatивно djeluju na druge članove društva. Opredijeljena je da vrijednosti socijalne pravde budu implementirane u svakom društvu, neovisno od vladajućeg političkog sistema.⁸² Tema socijalne pravde spada u značajne teme savre-

⁷⁷ Ibid., str.51.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Član 9. Ustava IZ u BiH.; Član 12. "Islamska zajednica organizira i pomaže aktivnosti kojima se poboljšavaju društveni i materijalni uvjeti života muslimana." Član 6g. "Odgovorno-obrazovne, humanitarno-socijalne i privredno-fnansijske djelatnosti u Islamskoj zajednici obavljaju se u ustanovama Islamske zajednice."

⁸¹ Zekat, sadekat-u-l-fitr i kurbani čine fond "Bejtu-l-mal".

⁸² O ulozu Islamske zajednice u BiH, njenim projektima i odnosu prema socijalnim kategorijama ljudi. Više

menog života,⁸³ gdje značajnu ulogu ima institucija zekata koja je prije svega socijalne naravi.⁸⁴

Institucija merhameta u BiH ima veoma značajnu ulogu, koji kao pojam definira odnos čovjeka prema drugim ljudima i svemu što je Gospodar za njih stvorio, bio bitna komponenta islamskog vjerovanja, čiji se smisao i dužnost njegovog strogo poštovanja izvode iz samog Božijeg imena.⁸⁵

Merhamet u pravom smislu te riječi je dužnost svakog muslimana da se suosjeća sa stanjem i uvjetima života svakog muslimana i svakog čovjeka uopće, ali i svakog Božijeg stvorenja, odnosno to je način mišljenja i, posebno, aktivnog ponašanja i djelovanja muslimana, jer je njegova osnovna dužnost da i u mišljenju i u svakodnevnom postupanju vodi brigu o stanju svih muslimana i svih ljudi, odnosno zajednici.⁸⁶ Islam se nije zaustavio samo na proklamiranju općih socijalnih načela i na potvrđivanju prirodnih ljudskih prava, već je u detalje razradio norme socijalne politike, propisujući zakone koji se tiču svakog segmenta ljudskog života.⁸⁷

U brojnim propisima socijalna dimenzija je više naglašena nego duhovna, socijalni momenti više nego obredni, a socijalne dužnosti prema nevoljnicima, siromašnim, siročadima, više nego dužnosti prema Milostivom, zato je muslimane islam uvijek učio da čine dobro na Zemlji. Muslimani vođeni kur'anskom uputom imaju snažno razvijen osjećaj humanosti. Brojne institucije u islamu i trajna dobra, od imareta do mo-

v.: Dženan Kaljanac, Ka izgradnji pravednog društva: Islamska zajednica u BiH - korektivno-savjetodavni i aktivni učesnik u socijalnim programima, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014., str. 31-35.

83 Više v.: Kenan Musić, Socijalna pravda iz perspektive vjerovjesničkog sunneta, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014., str. 8-14. (Tekst analizira doktrinarnu razinu učenja islama kada se radi o konceptu pravde u društvu i ističe činjenicu da se muslimanski pogled na pravdu i društvu povijesno razlikovao shodno interpretacijama osnovnih izvora islama Kur'ana i sunneta. Perspektiva Vjerovjesničkog sunneta nam uveliko pokazuje autentične smjernice Objave, s obzirom na to da se radi o primarnom komentaru, ali nam i interpretacijski meritorno pomaže u formiranju koherentne percepcije islamskog uređenja društva i ostvarenja pravde u punom kapacitetu. Jedino moralni i hrabri mogu razbiti ustaljene obrasce negativnog razmišljanja i promijeniti u nepravdi okoštale društvene realnosti – možda su najznačajnije poruke Vjerovjesničkog, s.a.v.s., sunneta u kontekstu socijalne pravde. Vidi: *Ibid.*, str. 8.)

84 Više v.: Enes Karić, Socijalna pravda Kur'ana - zaštititi slabe i obuzdati moćne, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014., str. 3-7.

85 Vidi: Ruždija Adžović, *Merhamet 100 godina (1913-2013.)*, HO Merhamet MDD, Sarajevo, 2013., str. 20.

86 Vidi: *Ibid.*, str. 21.

87 Vidi: Mehmedalija Hadžić u: Ruždija Adžović, *Merhamet 100 godina (1913-2013.)*, str. 19.

stova, predstavljaju odraz tog uzvišenog osjećaja.⁸⁸ Jedna od institucija koja vodi brigu o siromašnim i nemoćnim, beskućnicima i siročadima je „merhamet”, koji je već stotinu godina na usluzi spomenutima.

Danas, u okvirima merhameta, djeluju imareti koji su na usluzi siromašnim i socijalno ugroženom stanovništvu u BiH. „Merhamet” svojim projektima, kao vodeća humanitarna organizacija, na usluzi je najugroženijim kategorijama stanovništva, starim, iznemoglim, bolesnim osobama, osobama s posebnim potrebama, učenicima, studentima, povratničkim porodicama, te socijalnim ustanovama, domovima staraca, centrima za odvikavanje ovisnika od droge, djeci bez roditeljskog staranja, porodica šehida, ratnih vojnih invalida, osoba ometenih u psihofizičkom razvoju, materijalno neobezbijeđenim, nesposobnim za rad, te starih bez porodičnog staranja.⁸⁹ Ulogu današnjih humanitarnih organizacija u islamskom društvu, kao što je „Merhamet”, vršila je institucija vakufa koja je u vrijeme osmanlijske uprave bila ključna. Značajnu ulogu imala je i u izgradnji i urbanizaciji naših gradova i kasaba, kao i ulogu u pogledu socijalne zaštite siromašnih.⁹⁰

Literatura:

- Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1., Haris Grabus, Sarajevo, 2002.,
- Abu Hamid Muhammed al-Ghazzali, *Zikr i dove*, Libris, Sarajevo, 2002.,
- Adnan Silajdžić, "Islamska pobožnost", *Znakovi vremena* (15/2002),
- Adnan Silajdžić, Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda a.s., *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986.,
- Adnan Silajdžić, *Muslimani u traganju za identitetom*, Fakultet islamskih nauka i El-Kalem, Sarajevo, 2006.,
- Ahmad Al-Šarbasi, Uloga džamije u širenju obrazovanja i kulture, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986.,

⁸⁸ Vidi: Ibid., str. 20.

⁸⁹ U Merhametovim kuhinjama dnevno redovno se hrani 7100 osoba, širom BiH. Godišnje se pripremi više od dva miliona obroka za socijalno ugrožene kategorije stanovništva. Pored ovih obroka za potrebe siromašnih vjernika muslimana tokom ramazana, za potrebe postaća koji nemaju mogućnost da osiguraju sebi iftare, pripremi se oko 80.000 iftara. Vidi: Ibid., str. 301.; O instituciji Merhameta, njegovoj ulozi i načinu djelovanja v. e: Ruždija Adžović, *Merhamet 100 godina (1913-2013.)*, str. 19-464.

⁹⁰ Ibid., str. 23.

- Ahmed Bukvić, Značaj i cilj razmišljanja o kur'anskim ajetima, *Takvim* za 2014., El-Kalem, Sarajevo, 2013.,
- Ahmed Smajlović, Dijalog islamskih i evropskih naučnika, *Glasnik*, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Vol. XLI, br. 1., januar-februar, Sarajevo, 1978.,
- Darko Tanasković, *Islam, dogma i život*, Srpska književna zadruga, Beograd, 2010.,
- Dina Sijamhodžić-Nadarević, "Pojmovi 'edeb' i 'terbijet' u definiranju islamskog odgoja i obrazovanja", *Novi Muallim*/Časopis za odgoj i obrazovanje, god. IX, br. 35, Sarajevo, 29. septembar 2008.,
- Dr. H. M., Kur'an i čovjek, *Takvim*, Izvršni odbor Ilmije SRBiH, Sarajevo, 1972.,
- Džemaludin Latić i Kenan Musić, Hatabet, vaz i retorika - *Hrestomatija*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2009.,
- Dženan Kaljanac, Ka izgradnji pravednog društva: Islamska zajednica u BiH - korektivno-savjetodavni i aktivni učesnik u socijalnim programima, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014.,
- Đakomo Dakuino, *Religioznost i psihoanaliza*, Plato, Beograd, 2005.,
- Ebu Hamid el-Gazali, *Ihjau ulumid-din*, Knjiga 1, Bookline, Sarajevo, 2004.,
- Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *Ihjau ulumid-din*, Bookline, Sarajevo, 2004.,
- Elvir Duranović, *Nafile*, MIZ-e Bugojno, Bugojno, 2003.,
- Enes Durmišević, Roditelji i djeca, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988.,
- Enes Karić, *Tefsir - Uvod u tefsirske znanosti*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1995.,
- Enes Karić, *Hermeneutika Kur'ana*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1990.,
- Enes Karić, Strukturalno-stilistička analiza nekih Poslanikovih hutbi, *Novi Muallim* br.3., Sarajevo, 2000.,
- Enes Karić, Socijalna pravda Kur'ana - zaštititi slabe i obuzdati moćne, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014.,
- Enes Karić, Porodica u Kur'anu, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988.,
- Fazlur Rahman, "Princip šure i uloga ummeta u islamu," u *State Politics and Islam*, priredio Mumtaz Ahmad, prijevod na bosanski jezik Ahmet Alibašić, (Bez mjesta: American Trust Publications, 1986),.
- Fadil Fazlić, Hadisi Muhammeda, a.s., o učenju Kur'ana, *Takvim* za 2006.g., El-Kalem, Sarajevo, 2006.,
- Felah Zade, *Propisi obredoslovlja*, prijevod Ertan Basarik, Mulla Sadra u BiH, Sarajevo, 2005.,
- Ferid Čičkušić, Odgoj, *Glasnik* br. 6., Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Sarajevo, 1978.,

- Hasan Škapur, Islam u trgovina, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1974.,
- Husein Dozo, Hutba i njen značaj, *Glasnik* br. 7-9., Sarajevo, 1960.,
- Ibn Kajjim El-Dževzi, *Ukrasi novorođenčeta*, Bookline, Sarajevo, 2006.,
- Ibn Kajjim el Dževzijje, *Džennetski vrtovi - Knjiga o vrijednosti zikra*, Bookline, Sarajevo, 2008.,
- Ibn Kesir, *Tefsir/skraćeno izdanje*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2002.,
- Ibrahim Begović, Temeljna islamska odgojno-obrazovna ustanova, u *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini – Dvije decenije reisu-l-uleme dr. Mustafe Cerića*, CNS, Sarajevo, 2012.
- Ibrahim Džananović, "I'tikaf", *Muallim*, Udruženje ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1991., br. 7, Ibrahim Hodžić, Kur'an o Kur'anu, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1976.,
- Ismail Haverić, Izeta Haverić, *Islamski brak i porodica*, „Grafičar”, Sarajevo, 1991.,
- Ivan Cvitković, *Rječnik religijskih pojmova*, DES, Sarajevo, 2005.,
- Jasminka Lažnjak, „Tradicionalna i nova religioznost u postkomunizmu: promjene u religioznosti studenata”, *Društvena istraživanja* (27/1997.),
- Jusuf el-Karadavi, *Uloga zekata u rješavanju ekonomskih problema*, Bemust, Sarajevo, 2011.,
- Jusuf Ramić, *Tefsir: Tumačenje i razumijevanje Kur'ana*, HARFOGRAF, Tuzla, 1997.,
- Jusuf Ramić, Uvod u historiju i metodologiju tefsira, *Zbornik radova u povodu objavljivanja Fi Zilali'l — Kur'an na bosanskom jeziku*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2001.,
- Jusuf Ramić, Rukopisi, štampanje arapskog teksta i prijevodi Kur'ana kod nas i u svijetu, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1976.,
- Kasim Hadžić, Imareta, musafirhane i druge gostinjske ustanove u osmanlijsko vrijeme, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja Ilmijje u SRBiH, Sarajevo, 1974.,
- Kasim Hadžić, Muhammedov, a.s., ehli-bejt/podrođica, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988.,
- Kenan Musić, Socijalna pravda iz perspektive vjerovjesničkog sunneta, *Novi Muallim* br. 58., Udruženje ilmijje Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2014.,
- Maurice Bucaille, *Kur'an i moderna nauka* (s francuskog prevela Azra Begić), Glasnik, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Vol. XLI, br. 1., januar-februar, Sarajevo, 1978.,
- Mehmedalija Hadžić, Šerijatski aspekti hutbe, *Novi Muallim* br. 3., Sarajevo, 2000.
- Mehmedalija Hadžić, Izbor Poslanikovih hadisa o porodici, *Takvim*, Predsjedništvo Udruženja islamskih vjerskih službenika, Sarajevo, 1988.,

- Mehmedalija Hadžić, Vakufi i vakufname - definicija i implementacija, *Zbornik radova*, Naučni skup Vakufi u BiH, Islamska zajednica u BiH&Vakufska direkcija, Sarajevo, 2011.,
- Muharem Omerdić, Značaj hutbe u vjersko-prosvjetnom radu Islamske zajednice, *Glasnik VIS-a*, br. 5., Sarajevo, 1989.,
- Muharem Omerdić, Hutba i hatibi u Islamskoj zajednici BiH, *Novi Muallim* br. 3., Sarajevo, 2000., str. 100-103.
- Muharem Omerdić, Vazu-nasihat sa kur'anskog i hadiskog gledišta, *Glasnik* br. 6., Sarajevo, 1982., str. 663-677.
- Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu Buhari, Buharijeva zbirka hadisa*, Tom 2., prijevod Hasan Škapur i sar., Visoki saudijski komitet, Sarajevo, 2008.,
- Muhammed Munir Mursi, *Al-terbije al-islamije: usuluha ve tetavvuruha fi al-bilad al-arebijje*, Alem el-Kutub, Kairo, 2005.
- Mustafa Hasani, Vakuf - zanemarena tema, *Takvim* za 2011., El-Kalem, Sarajevo, 2010.,
- Mustafa Jahić, Allahova lijepa imena, *Takvim* za 2009., El-Kalem, Sarajevo, 2008., str. 61-78.
- M.M. Sharif, *Historija islamske filozofije*, prijevod Hasan Sušić, August Cesarec, Zagreb, 1990.,
- Nedim Begović, Bračne smetnje u šerijatskom pravu i porodičnom zakonodavstvu FBiH, *Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, LXVII/2005, br. 1-2,
- Nedim Begović, Šerijatski propisi o džamijama, *Takvim*, El-Kalem, Sarajevo, 2007.,
- Nusret Abdibegović, Bračna zajednica - zajednica ljubavi i samilosti, *Glasnik Rijaseta IZ-e u BiH*, El-Kalem, Sarajevo, br. 3-4.,
- Orhan Jašić, Zuhdija Hasanović: Slijepi u islamu, *JHR*, vol. 4., no. 7., 2013.,
- Refik Čatić, "Mogu li džamije biti narodni univerziteti?", *Muallim*, Ilmija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1997., br. 60.
- Rusmir Šadić, *Post ukras ramazana*, Etix Tuzla, Tuzla, __.,
- Ruždija Adžović, *Merhamet 100 godina (1913-2013.)*, HO Merhamet MDD, Sarajevo, 2013.,
- Safvet Halilović, *Sira - životopis posljednjeg Allahovog Poslanika*, El-Kalem, Sarajevo, 2010.
- Salih Haušić, Tedebbur - Razmišljanje o Kur'anu, *Takvim* za 2014., El-Kalem, Sarajevo, 2013.,
- Samir Beglerović, Odgovornost vjernika za državu, *Godišnjak*, BZK Preporod, 1/2013.
- Sinanuddin Sokolović, Islamski propisi o čuvanju zdravlja, posjeti bolesnika i sahrani umrlog muslimana, *Sokolović hadži hafiz Sinanuddin*, Sarajevo, 1972.,

- Siniša Zrinščak, Gordan Črpić, Stjepan Kušar, „Vjerovanje i religioznost”, *Bogoslov-ska smotra* (70/2000.),
- Sulejman Topoljak, *Zekat i sadekatul-fitr*, Grafičar, Novi Pazar, 2007.,
- Vahid Fazlović, Tematizacija fenomena vjere i objave u djelu Abdurahmana Adila Čokića, *Takvim* za 2014., El-Kalem, Sarajevo, 2013.,
- Vehbija M. Hodžić, Vel-asri (suština vjere), *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja ilmij-je u SRBiH, Sarajevo, 1974.,
- Zahid Mujkanović, *Velika zbirka dova*, Zahid Mujkansović, Sarajevo, 2005.,
- Zekijjuddin Abdu-1-Azim el-Munziri ed-Dirniški, *Muslimova zbirka hadisa*, po-glavlje o kurbanu, Kuća mudrosti, Zenica, 2004.,
- Zijad Ljevaković, Kako treba držati hutbu?, *Novi Muallim* br.3., Sarajevo, 2000.

Internet izvori:

- <http://zekat.ba/?str=pojasnjenja#znacajZekata>. (Pristupljeno 15.1.2015. godine u 04:08:36 sati).
- <http://vakuf.ba/o-direkciji/historijat>. (Pristupljeno 14.1.2015. godine u 16:57:11 sati).
- Ahmed Smajlović, Značaj i uloga džamije u životu muslimana, <http://www.akos.ba/u-fokusu/iz-pera-dr-ahmeda-smajlovica-znacaj-i-uloga-dzamije-u-zivotu-muslimana>, (Pristupljeno 17.01.2015.godine u 14:49:36 sati).
- Samir Beglerović, Nekoliko riječi o akiki i propisima oko novorođenčeta, http://www.znaci.com/serijatsko_pravo/serijat/art471_o.html, (Pristupljeno 10.01.2015. godine u 21:07:48 sati).

دامر باباييتش

قواعد أفعال المسلمين

تتناول المقالة مسائل الأفعال اليومية للمسلم. ومما تمت الإشارة إليه في المقالة دور هام للدراسة والنظام التعليمي والتربوي فيها. يتمثل سلوك المسلم في أفعاله اليومية التي يقوم بها في حياته معبرا عن طريق ذلك عن انتماءه إلى الإسلام، ومن أهم ما عليه من الأفعال الحرص على الطهارة وإقام الصلاة وقراءة القرآن وصوم رمضان وأداء الحج ونحر الأضاحي والعقيقة والختان وعقد النكاح الشرعي وبناء المساجد وصيانتها وزيارة المرضى والصلاة على الأموات وطلب العلم والاهتمام بمسائل الإسلام وقضايا المسلمين. أما البعدان الاجتماعي والسياسي للإسلام والذان يمثلان كذلك قاعدة من قواعد أفعال المسلمين فيتمثلان في المؤسسات من أمثال مؤسسة الزكاة وصدقة الفطر والمؤسسات الخيرية والأوقاف وغيرها من مؤسسات المسلمين ذات الأهمية الخاصة في المجتمع المسلم. وكل قاعدة من القواعد المذكورة مبينة في هذه المقالة بيانا مفصلا.

Mr. Sci. Damir Babajic

Basic Principles of Practical Activities of Muslims

Summary

This article considers matters of the basis for Muslims' practical activities. It points to the important role of education and the educational system in this. The Muslim practice consists of practical activities, which Muslims perform in their lives and, by doing so, show their affiliation. Among these activities are: cleaning, performing prayer, recitation of the Qur'an, fasting, performing Hajj, sacrificing an livestock animal - qurban, marking the birth of a child – 'aqiqah and circumcision of mail children, Shari'ah weddings, construction, maintenance and renovation of prayer areas, visiting the sick, going to funerals and performing the prayers for deceased - Janazah, the studying of sciences and engaging in matters of faith.

The social and political dimension of Islam, which is the basis of the practical activities of believers, consists of the institution of Zakat, Sadakah al-Fitr, charities, „Marhamah“ as an institution and the institution of waqf, which play an important role in the Muslim community. Each of these bases is elaborated in detail in this work.

Tradicija mevluda u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini xx stoljeća

Dr. Elvir Duranović

naučni saradnik na institutu za islamsku tradiciju bošnjaka
duranovic@iitb.ba

Sažetak

Učenje mevluda u Bosni i Hercegovini je svoju karakterističnu fizionomiju kakvu poznajemo u današnje vrijeme dobilo u prvoj polovini XX stoljeća. Nekoliko je faktora utjecalo na to. Gaševićev prijevod *Mevluda* Sulejmana Čelebije na bosanski jezik uz prvi originalni bosanskohercegovački *Mevlud* dr. Bašagića postali su do polovine XX stoljeća sastavnim dijelom gotovo svih mevludskih svečanosti. Bosanska ulema je u isto vrijeme budno bdjela nad izvornom ljepotom mevluda. S jedne strane, ulema je sadržaj mevludskih svečanosti obogatila obaveznim vjerskim predavanjima koja će kasnije u vrijeme žestokog protjerivanja vjere iz javnog života tokom pedesetih i šezdesetih godina XX stoljeća, uz hutbu, postati gotovo jedino sredstvo vjerskog prosvjeđivanja Bošnjaka, dok je, s druge strane, ulema oštro reagirala na sve neislamske pojave koje su narušavale ljepotu mevluda.

Ključne riječi: mevlud, Kasidei-burda, Osmanlije, Sulejman Čelebi, *Vesiletu-n-nedžat*, Safvet-beg Bašagić, rasprave.

Semantička višeslojnost mevluda u Bosni i Hercegovini

Jedan od prepoznatljivih aspekata islamske tradicije Bošnjaka je učenje mevluda. Mevlud se u Bosni i Hercegovini učio i uči raznim povodima,

a najčešće i primarno tokom rebiu-l-evvela, odnosno 12. dana ovog mjeseca, kada se prema preovlađujućem mišljenju rodio posljednji Allahov poslanik, Muhammed, a.s. Riječ *mevlud* u bosanskohercegovačkom kontekstu ima tri osnovna značenja. Rahmetli Mehmed Handžić je objasnio da se kod nas *mevludom* naziva svečanost povodom rođenja Muhammeda, a.s., i: "...i knjiga u kojoj je, većinom u stihu, opisano Alejhiselamovo rođenje". Handžić je također podsjetio da je riječ *mevlud* arapskog porijekla, ali da Bošnjaci pogrešno izgovaraju *mevlud* umjesto *mevlid* što znači vrijeme rođenja ili rođendan.¹

Višeslojnim značenjima *mevluda* bavio se i akademik Enes Karić koji spominje da *mevlud* kod Bošnjaka, uz navedena dva, označava i svečanost kojom se obilježava bilo koji značajan događaj u životu muslimana ili njegove obitelji.² Odnosno, *mevlud* je svečani vjerski program sastavljen od učenja Kur'ana, zikra, ilahija, dijelova mevluda (pjesme), donošenja salavata i prigodnog predavanja kojim se obilježavaju značajniji događaji i datumi iz života pojedinca ili zajednice.

Ovome bi se moglo dodati da je u Bosni i Hercegovini uobičajeno da se *mevludom* ne naziva samo svečanost povodom rođenja Muhammeda, a.s., već se i sam datum rođenja, 12. rebiu-l-evvel, naziva *mevludom*. Naprimjer, uredništvo časopisa *Bošnjak* je 1898. godine prenijelo vijest da: "...u nedjelju osviće po nas muslomane jedan od najradosnijih dana, a to je mevludi-šerif, t.j. dvanajesti dan rebiul-evvela..."³ U nastavku rada ukratko ćemo pokazati na koji način se mevlud u svim navedenim značenjima udomaćio u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća.

Mevlud – svečanost povodom obilježavanja rođenja Allahovog Poslanika, a.s.

Danas je poznato da je prvu svečanost povodom rođenja Muhmmeda, a.s., organizirao učeni i pobožni vladar Irbila (Irak) Muzaferuddin Kekburi 1207. godine, čime je otpočelo i službeno obilježavanje *mevlu-*

1 Mehmed Handžić, "Dvije tri o mevludu", *Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva I.V.Z.*, god. II, br. 7., Sarajevo, 1934. godine, str. 389.

2 Enes Karić, "Mevlud između zabrane i odobravanja (skica)", u: *Mevlud u životu i kulturi Bošnjaka: zbornik radova, izbor mevluda, bibliografija*, BZK "Preporod", 2000. godine, str. 21.

3 "Mevludi šerif", *Bošnjak list za politiku, pouku i zabavu*, god. VIII, br. 31., str. 1.

da.⁴ S obzirom da se tadašnja ulema nije protivila mevludskim svečanostima obilježavanje 12. rebiu-l-evvela proširilo se prvo u Egiptu, a zatim u Arabiji, sjevernoj i subsaharskoj Africi, Španiji, Indiji i cijelom islamskom svijetu. Osmanlije su također od svojih početaka usvojile obilježavanje rođendana Allahovog Poslanika, a.s., mada je tek sultan Murat III 1588. godine proglasio 12. rebiu-l-evvel državnim praznikom.⁵

Kada je Osmanska država u drugoj polovini XV stoljeća osvojila Bosnu, tradicija mevluda se proširila i u našim krajevima i traje sve do današnjih dana. Na osnovu sačuvanih vakufnama znamo da su pojedini dobrotvori odredili da se svake godine povodom rođendana Muhammeda, a.s., u džamiji prouči mevlud. Gazi Husrev-beg je, naprimjer, oporučio 1531. godine da se iz prihoda njegovog vakufa dotira 300 dirhema godišnje za učenje mevluda.⁶ U vakufnami hadži Karađož-begovoj iz 1570. godine stoji sljedeća stavka: "I odredio je da se svake godine u mjesecu mevluda danju ili noću prouči knjiga o rođenju Božijeg poslanika, Bog ga blagoslovio i spasio, a proučit će je onaj koji ima najbolji glas i koji to najbolje zna obaviti, bio on od domaćih ljudi li putnika."⁷

Slično je bilo i u drugim krajevima naše zemlje tako da možemo konstatirati da su se uz postepeno širenje islama i islamske kulture u svim krajevima Bosne i Hercegovini proširili i mevludi, svečanosti povodom rođenja Božijeg Poslanika, a.s. Dvanaesti rebiu-l-evvel je nakon okupacije Bosne i Hercegovine od strane Austro-Ugarske 1878. godine, a i kasnije u vrijeme Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije, ostao praznik koji su muslimani svečano obilježavali. Krajem XIX i početkom XX stoljeća u Begovoj džamiji u Sarajevu povodom 12. rebiu-l-evvela učila su se dva mevluda. Noć uoči 12. rebiu-l-evvela učio bi se mevlud iz vakufa Fadilpaše Šerifovića, a sutradan na podne učio se mevlud iz Gazi Husrev-begovog vakufa.

Evo kako je list *Bošnjak* opisao svečanost povodom rođendana Muhammeda, a.s., 1898. godine: "U subotu uvečer bile su sve munare sjajno

4 Fehim Bajraktarević, "O našim mevludima i o mevludima uopšte", P.O. iz: *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, knj. XVII, sveska 1, 1937. godine, str. 30.

5 Fehim Bajraktarević, "O našim mevludima...", str. 31.

6 Alija Bejtović, "Iz prošlosti Mevluda u Bosni i Hercegovini", *El-Hidaje*, god. VI, br. 6-8, Sarajevo, 1942-43. godine, str. 208.

7 Alija Bejtović, "Iz prošlosti Mevluda...", str. 208.

iskićene sa kandiljima a iza jacije, iste noći je proučen mevludi-šerif iz vakufa Fadil-paše Šerifovića kao obično u Begovoj džamiji, koja je bila dupkom puna Muslomana. Sjutri dan iza podne opet je u istoj džamiji proučen mevludi-šerif iz vakufa Gazi Husrev-begova. Oba puta dijeljeno je u džamiji šerbe i šećerlame, kao što je to već običaj.”⁸

Osim u Sarajevu mevlud se tokom prve polovine XX stoljeća učio i u drugim gradovima i selima u kojima su postojale džamije. Učenici osnovne škole u Bosanskom Novom su, naprimjer, 23. maja 1937. godine povodom rođenja Muhammeda, a.s., tako lijepo recitovali mevlud: „...da su slušaoci bili do srca ganuti...”⁹

Mevlud – knjiga poezije i proze o rođenju Muhammeda, a.s.

Začeci *mevluda* – pjesme u pohvalu Muhammeda, a.s., mogu se pronaći još kod ashaba, drugova Allahovog Poslanika, a.s. Iako ashabi nisu pisali stihove o rođenju Muhammeda, a.s., već su opjevali njegove savršene moralne osobine ipak je njihovim stihovima utemeljen poseban žanr pobožne poezije u čijem središtu se nalazio Muhammed, a.s. Svoj vrhunac ova poezija doživjela je s *Kasidei-burdom*¹⁰ koja je nesumnjivo inspirirala kasnije pisce mevluda, pogotovo ako se zna da mevlud svojoj konačnici nije ništa drugo do pjesma o savršenstvu i ljepoti Muhammeda, a.s.

U tom smislu indikativno je predanje koje se vezuje za Sulejmana Čelebiju i njegov čuveni mevlud *Vesiletu-n-nedžat* koji će kasnije postati najpoznatiji i najpopularniji mevlud u Bosni i Hercegovini. Jedne prilike u Bursi, gdje je Sulejman Čelebi bio imam Velike (Ulu) džamije, neki perzijski trgovac je, na osnovu ajeta: *Mi ne izdvajamo ni jednog od poslanika Njegovih*¹¹, tvrdio da su svi Božiji poslanici istog ranga i da Muhammed, a.s., nema nikakvu prednost nad Isaom, a.s. Na to je reagirao jedan Arap citirajući ajet: *Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego*

8 "Mevludi šerif", *Bošnjak list za politiku, pouku i zabavu*, god. VIII, br. 31, str. 1.

9 "Društvo El-Hidaje u Bos. Novom", *El-Hidaje*, god. I, br. 7-8, Sarajevo, 1936-37, godine, str. 132.

10 O uticaju kasidei-burde na mevlud Sulejmana Čelebije vidi: Fehim Bajraktarević, "O našim mevludima i o mevludima uopšte", P.O. iz: Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XVII, sveska 1, 1937. godine, str. 32.

11 *Kur'an s prevodom*, preveo Besim Korkut, Kompleks Hadimu-l-haremejni-š-Šerifejni-l-Melik Fahd za štampanje Mushafi Šerifa, Medina, 1412. god. po H., sura *Al-Baqara*, 285, str. 49.

druge.¹² Po tom pitanju razvila se velika rasprava, pa je Sulejman Čelebi, potaknut ljubavlju prema Allahovom Poslaniku, a.s., spjevao pet distiha od kojih je prvi:

Isa nije umro, našao je put ka nebu / On je to učinio da bi pripadao Tvom ummetu.

Njegovi stihovi naišli su na veliko odobravanje prisutnih, pa su ga zamolili da sastavi čitavu pjesmu o veličini Muhammeda, a.s., što je on 1409. godine i učinio.¹³ Svoju poemu o rođenju Allahovog Poslanika, a.s., i njegovom čudesnom noćnom putovanju (*miradž*) nazvao je *Vesiletu-n-nedžat* (Sredstvo spasa). Pošto je *Vesiletu-n-nedžat* spjevan u formi jedanaesterca tako da se prvi i drugi stih svakog distiha rimuju:

Havda piti u Džennetu ko traži, Nek' u srcu salavate zadrži

vrlo brzo je postao popularan. Kako se islam u Bosni počeo intenzivnije širiti pedesetak godina kasnije, iza 1463, u vrijeme kada je *Vesiletu-n-nedžat* već bio prihvaćen u drugim krajevima Osmanske države, može sa sigurnošću konstatirati da se uporedo sa širenjem islamskog učenja u našoj zemlji proširio i mevlud Sulejmana Čelebije. Pred kraj osmanske uprave osjetila se potreba da se ovaj mevlud prevede na bosanski jezik, što je 1878. godine izuzetno uspješno uradio hafiz Salih Gašević iz Nikšića.¹⁴ Ubrzo je njegov *Mevlud* postao veoma popularan tako da je mevludska svečanost postala nezamisliva bez stihova iz Gaševićevog mevluda. Koliko je Gaševićev mevlud bio popularan u prvoj polovini XX stoljeća dovoljno govori činjenica da je bio štampan u tiražu od, u to doba velikih, 50 000 primjeraka na tri različita pisma: arebici, ćirilici i latinici.¹⁵

Osim Gaševića, Čelebijin *Vesiletu-n-nedžat* na naš jezik su prepjevali Muharemaga Dizdarević – Muhammed Ruždija, Arif-ef. Sarajlija, hafiz Seid Zenunović iz Koraja i hafiz Muhamed Spužić. Ruždijin *Mevlud* nije štampan već se širio prepisivanjem, uglavnom po Hercegovini.¹⁶ Arif Sarajlija je štampao svoj mevlud pod naslovom *Terđžuman mevludski na*

12 *Kur'an s prevodom...*, sura *Al-Baqara*, 253., str. 42.

13 Fehim Nametak, „Tradicija mevluda u Bosni i Hercegovini”, u: *Mevlud u životu i kulturi Bošnjaka: zbornik radova, izbor mevluda, bibliografija*, BZK "Preporod", 2000. godine, str. 43-44.

14 Fehim Nametak, „Tradicija mevluda...”, str. 47.

15 Alija Bejtić, „Iz prošlosti Mevluda...”, str. 212.

16 Mustafa S. Busuladžić, „Muhammed Rušdi”, *Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva I.V.Z.*, god. III, br. 12., Sarajevo, 1935, str. 547-548.

jezik bosanski 1910. godine.¹⁷ Zenunovićev *Mevlud* prvi put je štampan na arebici 1929. godine,¹⁸ dok je *Mevlud* hafiza Muhameda Spužića, prema tvrdnjama Alije Bejtića, toliko slab da ga gotovo nije vrijedno ni spominjati.¹⁹

U prvoj polovini XX stoljeća dr. Safvet-beg Bašagić je napisao prvi originalni *Mevlud* na bosanskom jeziku. Njegov *Mevlud* premijerno je izveden u Šerijatskoj gimnaziji u Sarajevu 1924. godine, a tom svečanom činu prisustvovao je Bašagić lično. Te 1924. dr. Bašagić je štampao prvo izdanje svog *Mevluda*, a nekoliko mjeseci kasnije i drugo izdanje u koje je, po savjetu nekih prijatelja, uključio i Miradž.²⁰

Mevlud – svečanost povodom obilježavanja značajnih datuma i događaja iz individualnog i kolektivnog života Bošnjaka

Gaševićev i Bašagićev mevlud su u prvoj polovini XX stoljeća postali među Bošnjacima općeprihvaćena forma izražavanja sreće i vjerskog zanosa tako da su gotovo sve vjerske svečanosti kojima su se obilježavali značajniji datumi i događaji iz privatnog i društvenog života bile nezamislive bez odlomaka iz nekog od ova dva mevluda. Mnogo je primjera za to. Programom obilježavanja četrirstote godišnjice Gazi Husrev-bega bilo je predviđeno da se 20 oktobra 1932. u Begovoj džamiji iza jacija-namaza prouči mevlud za muškarce, dok je mevlud za žene proučen 21. oktobra.²¹

Polaganje kamen-temeljca za munaru i mekteb u Čapljini svečano je obilježeno učenjem mevluda.²² Novine *Islamski svijet* su 1933. godine prenijele su sljedeću vijest: „Povodom otvaranja Merhametove kuhinje proučen je u nedelju navečer Merhametov mevlud, a u ponedjeljak su podjeljeni obroci hrane sirotinji.”²³

17 Fehim Nametak, „Tradicija mevluda...”, str. 47.

18 Fehim Nametak, „Tradicija mevluda...”, str. 48.

19 Alija Bejtić, „Iz prošlosti Mevluda...”, str. 213.

20 Alija Bejtić, „Iz prošlosti Mevluda...”, str. 213.

21 „Proslava Gazi Husrev-begove četrirstote godišnjice”, *Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva I.V.Z.*, god. I., br. 4-5, Sarajevo, 1933. godine, str. 10.

22 „Velika svečanost u Čapljini polaganje kamena temeljca munare i mekteba”, *Islamski svijet*, br. 3., Sarajevo, 1932. godine, str. 4.

23 „Merhametov rad i ramazani-šerif”, *Islamski svijet*, br. 19., Sarajevo, 1933., godine, str. 5.

U prvoj polovini XX stoljeća je, dakle, utemeljena tradicija učenja mevluda na turskom i bosanskom jeziku povodom svečanog obilježavanja značajnijih događaja iz individualnog i kolektivnog života Bošnjaka koja se, neznatno promijenjena, očuvala do današnjih dana.

Rasprave o vjerskoj utemeljenosti mevluda

Velike rasprave islamskih učenjaka o vjerskoj utemeljenosti mevluda, obilježavanja rođenja Allahovog Poslanika, a.s., nizom dozvoljenih i preporučanih dobrih djela, okončane su u drugoj polovini XVI stoljeća, otprilike u isto vrijeme kad se islam intenzivno širio u Bosni i Hercegovini. S obzirom da je osmanska ulema stala uz većinu islamskih učenjaka koji su zastupali mišljenje da je obilježavanje rođenja Muhammeda, a.s., lijepa i korisna aktivnost, mevlud je našao svoje mjesto u vjerskom kalendaru muslimana osmanske kulturne zone među kojima su bili i Bošnjaci.

O glavnim argumentima pobornika mevluda i protuargumentima njihovih oponenta u prvoj polovini XX stoljeća pisao je u tekstu pod naslovom „Dvije tri o mevludu”²⁴ Mehmed Handžić. Osnovni cilj ovog rada bio je, kako Handžić kaže: „...da se i naši muslimani pobliže upute u historijat mevluda i da o tome imaju jasan pojam”.²⁵ Iako je Handžić u ovom radu prenio srž rasprava o vjerskoj utemeljenosti mevluda, on to nije učinio da bi branio mevlud od napada, već da ovdašnji muslimani steknu osnovne spoznaje o tome. Svoj stav po ovom pitanju Handžić nije jasno izrazio već se sakrio iza mišljenja većine. U zaključnom razmatranju nakon navođenja različitih argumenata za i protiv mevluda Handžić piše: „Možemo napomenuti to da se većina islamskog svijeta drži mišljenja onih koji mevlud smatraju dobrim djelom, za koje ima sevab.”²⁶

No činjenica da je Handžić često prisustvovao mevludskim svečanostima i držao predavanja tim povodom svjedoči o tome da je i on zastupao mišljenje da je obilježavanje rođenja Allahovog Poslanika, a.s., lijepa tradicija pod uslovom da to bude lijepim i dozvoljenim djelima.

24 Mehmed Handžić, „Dvije tri o mevludu”, *Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva IVZ*, god. II, br. 7., Sarajevo, 1934. godine, str. 389.

25 Mehmed Handžić, „Dvije tri...”, str. 394.

26 Mehmed Handžić, „Dvije tri...”, str. 393.

S pozicije današnjih žestokih napada vehabijjskih krugova na mevlud vrlo je interesantna šerijatska kvalifikacija mevluda koju je u časopisu *Hikmet* prenio tuzlanski muftija Ibrahim-ef. Haki Čokić. Naime, odgovarajući na tvrdnju Osmana Hadžića iznesenu u tekstu „Muhamed i Kuran” kojeg je *Gajret* objavio 16. VI 1930. godine: „...da se poslije njegove smrti začela ideja da je on (Alejhisselam) koji bez sumnje zaslužuje najviše poštovanje, dostojan da se na izvjestan način slavi učenjem uobičajenog mevluda”, Čokić pod pseudonimom Chameran piše: „Ova konstatacija je tačna. Ali je tačno i to da se to učenje ne čini u obliku ličnog kulta (obožavanja) niti kao kakva molba upravljena njemu. To je nešto slično zapadnim akademijama koje se održavaju prigodom kakve obljetnice ili uspomene i nemaju karaktera dužnosti, obožavanja niti kakva ličnog ili političkog cilja. Mevlud se čini iz čiste nepatvorene ljubavi prema uzvišenom imenu onog Alejhisselama za kog se i u tom članku veli, da bez sumnje zaslužuje najviše poštovanje. Ovakav je mevlud začat u cijelom islamskom svijetu. I on kao takav nije za osudu nego za pohvalu tim više što se obavlja u punom islamskom duhu sa zikrom, salavatima, pa i suzom i najvišim raspoloženjem u duši. Ovakav mevlud i ako je bid’at, on je bidati hasene (lijepa, pristojna i pohvaljena nova ustanova). Njega je prihvatio cijeli islamski svijet te ga kao takvog ne treba napuštati, jer Alejhisselam veli u jednom hadisu: ‘Moj ummet, moje dobre pristaše, se neće složiti na zlo i stranputicu.’”²⁷

Čokić dakle ne raspravlja mnogo o vjerskoj utemeljenosti mevluda niti se puno bavi navođenjem različitih dokaza pro et contra mevluda. To što se mevlud obilježava širom velikog islamskog svijeta jedini je argument koji je Čokiću dovoljan jer se svi muslimani na svijetu, na osnovu citiranog hadisa, ne bi složili u tome da čine ono što je loše, pokuđeno i vodi u zabludu. Raspravama uleme o vjerskoj utemeljenosti mevluda ukratko se bavio i Kasim-ef. Dobrača. On je u tekstu pod naslovom „U povodu mevluda” napomenuo da je bilo uleme koja je osuđivala obilježavanje mevluda nazivajući ga *bid’atom*, pokuđenom novotarijom. Međutim, Dobrača, poput Handžića prije njega, navodi da većina islamskih učenjaka širom islamskog svijeta smatra priređivanje mevluda korisnim

²⁷ Chameran, „Kult svetih i mrtvih”, *Hikmet*, br. 18., Sarajevo, 1930. godine, str. 171-172.

i lijepim običajem čija je osnovna svrha izražavanje radosti i zahvalnosti Bogu na blagodati koju nam je ukazao time što nam je poslao Muhammeda, a.s. Da bi se obilježavanje mevluda moglo smatrati lijepim vjerskim običajem, uvjet je da se tokom mevluda izvršavaju samo vjeron dozvoljena djela, a da se odbace loši i pokuđeni običaji. Dobrača zatim konstatira da su mevludi koji se organiziraju po našim džamijama uz učenje Kur'ana, hvalospjeve o Muhammedu, a.s., ilahije i kaside te prigodno predavanje, svakako dobro djelo.²⁸

Nastojanje uleme da sačuva mevlud od ružnih i pokuđenih pojava

U istom tekstu koji je napisao u odbranu mevluda Čokić kritizira pojedince i društvene organizacije koje koriste mevludske svečanosti za promociju svojih niskih ličnih i političkih ciljeva. On otvoreno ustaje protiv takvih pojava i poručuje čitaocima *Hikjmeta* da: "...ovakve mevlude treba izbjegavati i prezirati, jer oni znače profanisanje Aljehisselamova imena, čak i ondje, gdje se provedu sve formalnosti tačno u duhu islamskih propisa. A za indignaciju i osudu su mevludi koji se daju iz političkih motiva i sa tendencijom koja se ne može složiti sa islamskim duhom i odgojem, naročito ako se pri tom hoće i nastoji poturiti nešto što osuđuju islamski propisi i odgoj."²⁹

Nisu politički motivirani mevludi jedina negativna pojava na koju je u ovom tekstu ukazao muftija Čokić. Naprotiv. Kako su se u prvoj polovini XX stoljeća mevludi počeli organizirati i izvan džamijskog ambijenta, po školama i domovima, organizatori takvih svečanosti su sve više težili zadovoljenju forme zanemarujući pri tom suštinu. O tome Čokić piše: "U zadnje vrijeme se uvode nekakve 'reforme' u učenje mevluda. Čak posebni dirigenti, poput onih kod muzike i pjevačkih horova, kod kojih je glavna melodija i zabaviti publiku, a ne probuditi duši pobožne osjećaje."³⁰

28 Kasim Dobrača, „U povodu mevluda”, *El-Hidaje*, br. 7-8, Sarajevo, 1945. godine, str. 291-292.

29 Chameran, „Kult svetih...”, 173.

30 Chameran, „Kult svetih...”, 173.

Naslijedeni tradicionalni milje iz osmanskog perida nije olahko dopuštao bilo kakve novine u modernom bosanskohercegovačkom društvu u prvoj polovini XX stoljeća. U tekstu pod naslovom "O zadatcima i ciljevima El-Hidaje", hafiz Hasan Babović nakon isticanja odgovornosti uleme okupljene unutar društva El-Hidaje čiji je primarni zadatak primjena vjerskih propisa: "...ne ogriešujući se ni za dlaku o njih...", u skladu sa Sunnetom Allahovog Poslanika, a.s., postavlja pitanje: Da li El-Hidaja ili neka njena organizaciona jedinica u provinciji može prirediti mevlud za muškarce, a da u horu pored muškaraca sudjeluju i djevojke od 17 i 18 godina? Hafiz Babović zatim odgovara da su stavovi velikih islamskih autoriteta po ovom pitanju sasvim jasni te da je ulema u El-Hidaji dužna poštovati i provoditi njihove odluke. On zatim kaže: "Sam mevlud je jedna novotarija u islamskom svijetu i smatra se kao 'bid'ati hasena', dok mješoviti mevludski hor spada sigurno u najmanju ruku u 'bid'ati sejjiu', pa ga El-Hidaja kao takvog mora osuditi."³¹

Uredništvo El-Hidaje podržalo je stavove hafiza Babovića i naglasilo kako: "El-Hidaje na smije priređivati nikakvih zabava, mješovitih siela, pa ni mješovitih predavanja. U svemu se mora klonuti onog što šerijat ne trpi, pa ni mješovitih horova u kojima sudjeluju odrasle i punodobne ženske. Ovoga bi se uglavnom trebala držati i sva naša muslimanska društva."³² Shodno navedenim uputstvima jansno je da je ulema u prvoj polovini XX stoljeća insistirala na održavanju odvojenih mevluda za muškrace i žene što je urodilo plodom. Muallima Mukellefa Uzunović navodi kako su 1943. godine povodom 12. rebiu-l-evvela u svim sarajevskim mektebima priređeni mevludi za mektebsku djecu. Isti dan poslije podne u Begovoj džamiji hafizi su proučili mevlud za odrasle, da bi poslije ikindije ženski odbor Narodne uzadanice upriličio mevlud za žene.³³ U Doboju su tokom mubarek-mjeseca ramazana organizirana posebna predavanja za muškarce i žene i odvojeni mevludi za muškarce i za žene.³⁴

31 Hafiz Hasan Babović, „O zadatcima El-Hidaje”, *El-Hidaje*, god. VII, br. 9-10, Sarajevo, 1944, godine, str. 265-266.

32 Hafiz Hasan Babović, „O zadatcima...”, str. 265-266.

33 Mukellefa Uzunović, „Ovogodišnji naš Mevludi šerif”, *El-Hidaje*, br. 9, Sarajevo, 1943. godine, str. 262-263.

34 "Predavanja na dan 17. ramazana – Dan El-Hidaje”, *El-Hidaje*, god. IV, br. 4-5, Sarajevo, 1940-41, str. 135.

Tradicija odvojenih mevluda za muškarce i žene u nekim bosansko-hercegovačkim gradovima očuvala se sve do današnjih dana.

Negativne pojave tokom učenja mevluda oštro je kritikirao Ali Suad u listu *Gajret*. On ulemi u Bosni i Hercegovini zamjeri što je dopustila da se mevludske svečanosti održavaju i nekoliko mjeseci nakon rođendana Muhammeda, a.s., i predlaže da se mevlud organizira samo 12. rebiul-evvela. Također mu smeta što se prisutnima za vrijeme mevluda dijeli šećer i šerbe, a o suvišnim zifafetima ne bi trebalo biti ni govora. Čini se da učenje Gaševićevog prijevoda mevluda na bosanski jezik do 1911. godine još uvijek nije bilo zaživjelo jer on piše da bi mevludska svečanost bila mnogo korisnija ako bi se umjesto učenja mevluda na turskom jeziku kojeg razumije samo 5% slušalaca održalo predavanje o životu i djelu Muhammeda, a.s. Posebno žestoko Ali Suad se obrušio na profesionalne učače mevluda: "Nadamo se da će naša rijaseti imijja ove 'bid'ati sejjie' od kojih nema fajde nikom drugom nego srednjoj i nižoj 'ulemi' (pardon i - bulama!) koja u učenju mevluda gleda samo jedan izvor svojih prihoda ne vodeći računa o tom da se time narod napućuje."³⁵ Svjedoci smo danas da je energičnim reagiranjem na pojavu neislamskih elemenata tokom obilježavanja mevluda u prvoj polovini XX stoljeća bosanska ulema uspjela sačuvati ljepotu i duh tradicionalnih mevluda.

Misijska uloga mevluda

Okupljanje velikog broja vjernika u džamiji povodom mevluda bosanska ulema znala je iskoristiti za ispunjavanje svoje misijske uloge. Najkonkretnije korake po tom pitanju poduzelo je Udruženje ilmijje Kraljevine Jugoslavije El-Hidaje koje je u decembru 1936. pokrenulo svoj časopis pod istim nazivom *El-Hidaje*. Glavni odbor El-Hidaje je početkom 1937. u svom časopisu objavilo upute kako i na koji način obilježiti mevlud. Ove El-Hidajine upute na mikroplanu ukazuju na plansko i sistemsko djelovanje tadašnje uleme u ispunjavanju misije koja je u konačnici trebala rezultirati očuvanjem tradicionalnih islamskih vrijednosti i širom vjerskom naobrazbom Bošnjaka. U saopćenju stoji: «Zaključeno je da se

35 Ali Suad, „Mevludun-nebijji alejhisalatu vesselam“, *Gajret*, br. 6, od 15. marta 1911, Sarajevo, 1911, godine, str. 81-82.

sve društvene jedinice El-Hidaje umole da na dan mevludi-šerifa prirede u svim džamijama svoga područja učenje mevludi-šerifa uz prigodna predavanja. Do sada je u manjem broju mjesta bilo uobičajeno da se na dan samog Mevluda priređuje i uči mevlud. Pošto je ovo jedan od najznačajnijih dana u vjerskom životu muslimana, neophodno je potrebno da se ovaj veliki dan proslavi na dostojan način, da se toga dana svi muslimani iskupe u džamijama kako u gradovima tako i u selima, te da ovaj veliki i svečani dan zajednički proslave i tako ožive uspomenu na velikog Božijeg poslanika Hazreti Muhammeda a. s. Odbor naročito moli svoje društvene jedinice u većim mjestima da i za školsku omladinu prirede ukoliko se ukaže potreba i posebno učenje mevluda sa prigodnom akademijom o Muhammedu, a.s.³⁶ Ovaj proglas Glavnog odbora El-Hidaje urodio je plodom jer su uskoro počeli pristizati brojni izvještaji s terena o proučenim mevludima za muškarce i žene, održanim predavanjima i školskim akademijama povodom rođendana Muhammeda, a.s.

U predavanjima povodom mevluda u prvoj polovini XX stoljeća ulema je najčešće govorila o Muhammedu, a.s., njegovom inspirativnom životu, nesebičnom zalaganju u širenju Božije riječi i poukama koje muslimani iz njegovog života mogu uzeti. U vezi s tim, posebno nam se interesantnim čine riječi uvaženog Kasim-ef. Dobrače koji je na mevludu u Fojnici između ostalog rekao: "Učenjem mevluda dozivamo sebi u svijest i sjećanje veliku osobu Božijeg poslanika Muhameda, a.s., i njegov život i rad. Tako u svojoj svijesti oživljavamo liepu sliku Alejhiselamove častne osobe i tim donekle nadomještamo okolnost što nemadosmo mogućnosti ni sreće da ga osobno posjetimo i vidimo. Učenjem mevluda mi, u neku ruku, činimo duhovnu misaonu posjetu Božijem poslaniku i onom vremenu kad je on živio i radio. Sa te posjete, sa mevluda, trebamo da se vratimo preporođenih misli i čista srdca, sa čvrstom odlukom da ćemo slijediti rad Božijeg poslanika i da ćemo se vladati po njegovim lijepim uputama i savjetima. To, zapravo, znači učiti i razumiti mevlud."³⁷

Tokom Drugog svjetskog rata u vrijeme kada su se kolone izbjeglica slijevale u sigurnija područja mevlud je korišten kako bi se skrenula pa-

36 "Svim društvenim jedinicama El-Hidaje", *El-Hidaje*, god. I, br. 5, Sarajevo, 1936-37. godine, str. 88.

37 Kasim Dobrača, „Mevlud i vaz u Fojnici”, *El-Hidaje*, god. VI, br. 10-11, Sarajevo, 1942-43. godine, str. 297.

žnja na socijalnu stranu islama ukazalo vrijednosti dobročinstva, zaštite nemoćnih i siročadi (jetima) te istakli plemeniti primjeri ensarija iz Medine koji su svoju imovinu suosjećajno dijelili s muhadžirima iz Mekke.

U tekstu pod naslovom "Misli o mevludu" uredništvo *Novog behara* u martu 1944. godine, dakle u vrijeme kada je rat bio u punom jeku, između ostalog piše: "Proslavili smo opet dan rođenja Božijeg Milosnika i zadnjeg vjerovjestnika, Muhammeda – alejhiselam. Rođen je kao siročče, jer mu je otac umro dok je on bio u majčinoj utrobi. Ostao je vrlo malen i bez majčine ljubavi, pa mu i djed Abdul-muttalib umire, dok je on bio dječak... I u naše vrijeme u našem društvu ostalo je mnogo siročadi. Stari neprijatelji islama svojski su se pobrinuli zadnjih godina da unište islam i muslimane u našoj domovini...Naročito u ovo vrijeme rata treba obratiti pažnju spašavanju sirote djece...U ove dane proučimo mevlude i u onim domovima gdje su smješteni naši muhadžiri i siročad, da i oni u svojoj tegobi osjete makar malo topline domaćeg ognjišta! Pomiešajmo se s njima da i oni osjete našu ljubav, a i mi bolje razumijemo njihove patnje."³⁸

Mevlud je bosanskoj ulemi do polovine XX stoljeća poslužio i kao dobro sredstvo za razračunavanje s neislamskim narodnim običajima i obilježavanjem predislamskih blagdana koji su bili duboko ukorijenjeni u praksu Bošnjaka. Obilježavanje rođendana Muhammeda, a.s., s učenjem Kur'ana, mevludom, salavatima, zirkom i dovom ulema je ponudila umjesto obilježavanja Aliđuna, Đurđevdana, Mitrovdana, Petrovdana itd. Ševket Šabić o tome piše: "I proslava Mevluda jest proslava islama odnosno njegove obnove, a ne proslava samog rođenja Muhamed a.s. i to je uobičajeno među muslimanima mnogo stoljeća iza Muhamed a.s. kao uspomena i sjećanje na pobjedu svjetla islama nad tminom kufra i širka. Radi ovoga zabranjeno nam je slaviti Aliđune, Djurđevdane, Mitrovdane i sl. ali pored ovoga čestog upozoravanja to naš svijet neprestano brižno prati, čuva i slavi kao da mu je naređeno."³⁹

No, mevlud u prvoj polovini XX stoljeća nije korišten samo za promociju plemenitih islamskih ciljeva i raspirivanje ljubavi prema Allahovom Poslaniku, a.s., već su prisustvo velikog broja vjernika na mevludima po-

38 "Misli o mevludu", *Novi behar*, god. XVI, br. 6, Sarajevo, 1944. godine, str. 1.

39 Ševket Šabić, «Predavanje o Lejlei-kadru», *El-Hidaje*, god. VI, br. 4., Sarajevo, 1942. godine, str. 81.

jedinci i neka udruženja, uz gornje, koristili za propagiranje svojih ličnih i političkih ciljeva. Tako je, naprimjer, mjesni odbor Gajreta u Sulejmaniji džamiji u Travniku 1929. godine upriličio mevlud povodom rođendana prestolonasljednika Petra (!), zaštitnika ovog društva!⁴⁰ Promjenom državnog režima i nastojanjem bosanske uleme takvi neislamskim ciljevima motivirani mevludi su ukinuti.

ألفبر دورانوفيتش

تقاليد الاحتفال بمولد النبي صلى الله عليه وسلم في البوسنة والهرسك في النصف الأول من القرن العشرين

إن ما نعرفه اليوم مما تتميز به الاحتفالات بمولد النبي صلى الله عليه وسلم في البوسنة والهرسك شيء نشأ في النصف الأول من القرن العشرين، ومما أدى إلى ذلك أن ترجمة مجموعة القصائد المولدية للمصنف سليمان شلبي إلى البوسنية ومجموعة القصائد المولدية البوسنية الأصلية الأولى والتي صنفها الدكتور باشاغيتش قد أصبحتا لحد النصف الأول من القرن العشرين جزءاً مركباً لكل احتفال من الاحتفالات المقامة بمناسبة مولد النبي صلى الله عليه وسلم في البوسنة والهرسك. وفي الوقت نفسه كان العلماء من رجال الدين في البوسنة والهرسك يسهرون سهراً مواظباً على الجمال الأصيل المتصف به الاحتفال بالمولد، فقد كانوا يخصون محتوى الاحتفالات المولدية بمحاضرات ومواعظ دينية أصبحت في الأوقات اللاحقة التي تم فيها إبعاد الدين عن الحياة العامة - وذلك خلال الخمسينات والستينات من القرن العشرين - وسيلة وحيدة، إلى جانب خطب الجمعة، للتوعية الدينية للشانقة. هذا من جانب وأما من جانب آخر فقد كان العلماء يردون رداً حاسماً على كل ما ظهر من الظواهر غير الإسلامية المهددة لصفاء الاحتفالات المولدية وجمالها.

Dr. Elvir Duranovic

The tradition of Mawlid in Bosnia-Herzegovina in the First Half of the Twentieth Century

Summary

The recitation of Mawlid texts in Bosnia-Herzegovina has got its own characteristic physiognomy as we know it today, in the first half of the twentieth century. Several factors contributed to it. By the half of the twentieth century, the Gasevic's translation of the Suleyman Celebi's Mawlid into Bosnian language, along with the first original Bosnian-Herzegovinian Mawlid written by Dr. Basagic, became an integral part of almost all Mawlid ceremonies. At the same time, the Bosnian Ulama (scholars) watched closely over the original beauty of Mawlid. On the one hand, the Ulama has enriched the content of Mawlid festivities by regular religious lectures that, along with the sermon, later in the violent expulsion of religion from public life in the fifties and sixties of the twentieth century, become almost the only means of religious education of Bosniaks, while, on the other hand, they reacted strongly to all non-Islamic phenomenon which would supposedly have damaged the beauty of Mawlid.

40 „Proslava mevludi-šerifa u Travniku”, *Gajret*, god. XIII, Sarajevo, 1929. godine, str. 292.

Seminar **Zekat - ibadet koji čuva, oplemenjuje i razvija pojedince i zajednicu**

Mr. Elnur Salihović

rukovodilac ureda za zekat rijaseta iz-e
elnur@rijaset.ba

U organizaciji Ureda za zekat i Uprave za vjerske poslove Rijaseta Islamske zajednice u BiH, u Sarajevu je 12. novembra 2015. godine, u zgradi Gazi Husrev-begove biblioteke, održan seminar "Zekat - ibadet koji čuva, oplemenjuje i razvija pojedinca i zajednicu". Na seminar su bili pozvani članovi Rijaseta, sve muftije, glavni imami i nekoliko predsjednika medžlisa iz Bosne i Hercegovine, a veći broj njih se i odazvao pozivu i prisustvovao seminaru. Seminar je imao međunarodni karakter jer su kao predavači bili predstavnici agencija za prikupljanje zekata iz Malezije i Indonezije.

Na početku seminara nekoliko ajeta iz Kur'ana je proučio hafiz Hamza Lavić. Nakon toga je prisutnima dobrodošlicu i osnovne informacije o seminaru uputio rukovodilac Ureda za zekat mr. Elnur Salihović. Zatim je prisutne poselamio i svojim obraćanjem seminar otvorio zamjenik reisu-l-uleme mr. Husejin-ef. Smajić. On je istakao važnost institucionalnog prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra i njegov značaj za razvoj i očuvanje Islamske zajednice u BiH, te zamolio braću iz Malezije

i Indonezije da pomognu Islamskoj zajednici u organiziranju ove akcije, te u projektima koje ona sprovodi. U ime delegacije iz Malezije koja je prisustvovala seminaru obratio se Datuk Haji Che Mat Che Ali, predsjednik Uprave PPZ-a, Centra za prikupljanje zekata iz Kuala Lumpura. On se zahvalio Islamskoj zajednici na pozivu, te kazao kako zekat može biti rješenje za mnoge probleme koji danas pogađaju muslimanski svijet. Dodao je kako je saradnja PPZ-a i Ureda za zekat Rijaseta Islamske zajednice uspostavljena 2012. godine i kako se uspješno odvija, uz nadu da će u narednom periodu biti unaprijeđena.

Nakon obraćanja zamjenika reisu-l-uleme i predsjednika Uprave PPZ-a počeo je i radni dio seminara.

U prvom dijelu prezentacije su imali gosti iz Malezije i Indonezije, a bile su vezane za organizaciju prikupljanja i raspodjele zekata i uspješne prakse u Maleziji i Indoneziji. Također, predavači iz Malezije i Indonezije su prezentirali procese usvajanja i implementacije međunarodnih standarda na globalnom nivou vezanih za zekat-menadžment koji se odvijaju pod vođstvom IRTI/IDB - Instituta za istraživanja i obuku Islamske banke za razvoj iz Džidde i WZF - Svjetskog zekat foruma.

Prvu prezentaciju o zekatu u Indoneziji i suštinskim principima zekat menadžmenta na globalnom planu održao je dr. Irfan Syauqi Beik, direktor Centra za islamsko poslovanje i ekonomske studije Univerzite-

ta Bogor iz Indonezije. Uz historijski presjek o razvoju institucionalnog prikupljanja zekata dr. Beik je prisutne upoznao kako u najmnogoljudnijoj muslimanskoj državi, Indoneziji, postoje dvije vrste organizacija za prikupljanje zekata, vladine i nevladine organizacije, ali da je najviša institucija BAZNAS - "Nacionalna uprava za zekat", osnovana predsjedničkim dekretom 2001. godine, ta koja vrši superviziju i koordinira svim organizacijama koje rade na polju zekata. Od osnivanja BAZNAS-a Indonezija je napravila velike iskorake u organizaciji promocije, prikupljanja i raspodjele zekata, značajno povećavši prikupljanje zekata. Prihodi zekata se u Indoneziji koriste za pružanje usluga i pomoći onima koji imaju pravo na zekat, zatim za razvoj zajednice, zdravstvenih usluga, domova za siročad i napuštenu djecu, te za posebne programe mikrofinansiranja. Također sredstva zekata se koriste za školovanje islamskog kadra kao i za održavanje fonda za hitne slučajeve prilikom prirodnih nepogoda.

Dr. Irfan Beik je predstavio i proces ZCP - Suštinski principi zekata, koji je pod vođstvom IRTI-a, Centralne banke Indonezije i BAZNAS-a uključio međunarodne eksperte iz oblasti zekata kako bi definirali standarde za zekat na globalnom nivou.

Rukovodilac Ureda za zekat mr. Salihović je dio tima koji radi na ovom procesu. Proces definisanja i usvajanja spomenutih standarda je u završnoj fazi i nakon završnog sastanka u maju naredne godine, usvojeni standard će biti prezentiran i na Samitu Ujedinjenih nacija krajem 2016. godine.

O uspješnim praksama u promociji i prikupljanju zekata u Maleziji kao i o preduvjetima za razvoj međunarodnog standarda za zekat-prezentaciju je prisutnima održao Amran Hazali, direktor Ureda za međunarodne odnose PPZ-a iz Kuala Lumpura. Predstavivši kompleksnu strukturu Malezije kao višenacionalne i federalne zajednice, Hazali je skicirao sistem prikupljanja, koordinacije i raspodjele zekata u ovoj zemlji koji se, prema ocjenama stručnjaka, danas smatra najrazvijenijim u muslimanskom svijetu. Rad ove institucije danas se zasniva na poštovanju, povjerenju, odgovornosti, transparentnosti te efikasnosti i suosjećajnosti. Zekat je u modelu PPZ-a ušao u sve pore malezijskog društva

i uveliko doprinosi razvoju cjelokupnog društva. Model je zasnovan na korporativnom pristupu i koristi savremene uspješne tehnike oraganizacije.

Nakon prvog dijela, kojim je moderirao mr. Elnur Salihović, uslijedile su diskusije i pitanja prisutnih. U diskusijama je izraženo zadovoljstvo organizacijom seminara i značajnim i veoma kvalitetnim izlaganjima gostiju iz Malezije i Indonezije i nada za nastavak saradnje i implementacije određenih iskustava u sistem promocije, prikupljanja i raspodjele u okviru Islamske zajednice u BiH.

U drugom dijelu seminara koga je moderirao Remzija-ef. Pitić, goraždanski muftija, izložena su četiri referata. Prvi referat "Zekat kao institucionalni ibadet" izložio je mr. Nusret Abdibegović, direktor Uprave za vjerske poslove. On je podvukao važnost zekata i institucionalnog pristupa u primjeni propisa o zekatu i njegov značaj za Islamsku zajednicu u BiH. Mr. Abdibegović je skicirao nekoliko strateških tačaka na kojima bi Islamska zajednica trebala više raditi kada je u pitanju sama organizacija promocije, prikupljanja i raspodjele zekata i sadekatu-l-fitra, kao i potrebu značajnijeg angažiranja većeg broja uposlenih i članova Islamske zajednice koji su uključeni u strukture Zajednice.

Rukovodilac Ureda za zekat mr. Salihović je govorio o modelima organizacije prikupljanja i raspodjele zekata u svijetu uz komparaciju sa sistemom promocije, prikupljanja i raspodjele u okviru Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Mr Salihović je naglasio potrebu implementacije primjenjivih uspješnih praksi iz muslimanskog svijeta, analizu mogućnosti uspostave Agencije za zekat u okviru Islamske zajednice u BiH i potrebu donošenja petogodišnje strategije razvoja sistema promocije, prikupljanja i raspodjele zekata i sadekatu-l-fitra u okviru Islamske zajednice u BiH.

Direktor uprave za ekonomske i finansijske poslove Rijasetu Zejnil Rebihić je govorio o zekatu kao potencijalu razvoja Islamske zajednice i istakao značajne potencijale za razvoj Zajednice. Fond Bejtu-l-mal Islamske zajednice u BiH je bio i u narednom periodu će biti ključni fond za funkcioniranje Islamske zajednice u BiH.

Mr. Sulejman Čeliković, glavni imam MIZ Kakanj, izlagao je o temi "Faktori motivacije za rad na promociji i prikupljanju zekata i sadekatu-l-fitra". U svom izlaganju istakao je važnost motivacije prikupljača zekata i faktore koji stimulišu njihov rad, kao i potrebu bolje komunikacije i otvorenijeg pristupa davaocima i potencijalnim davaocima zekata.

Nakon izloženih referata uslijedile su diskusije i pitanja u kojima su učesnici seminara dali visoku ocjenu organizaciji ovog seminara i ponovili važnost ovakve vrste seminara za edukaciju i motivaciju ključnih ljudi koji rade na organizaciji promocije i prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra. Iz diskusija nakon drugog dijela mogu se izdvojiti diskusije mr. Bajre Džafića, glavnog imama MIZ Doboj, koji je istakao veliki potencijal zekata na poljoprivredne proizvode i pohvalio početak aktivnosti na prikupljanju zekata na poljoprivredne proizvode.

Ramiz Jelovac, potpredsjednik Sabora IZ-e i predsjednik MIZ Mostar, istakao je važnost profesionalizacije i kadrovske jačanja Ureda za zekat, bolje organizacije sistema promocije, prikupljanja i raspodjele te neophodnost većeg investiranja u razvoj sistema. Remzija-ef. Pitić je potcrtao važnost valorizacije rada imama i drugih ljudi uključenih u sistem promocije i prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra. Edin-ef. Šljivar, glavni imam MIZ Žepa je istakao da je za uspjeh aktivnosti na prikupljanju ključna uloga imama, njegova svijest, uvjerenje i posvećenost. Podvukao je potrebu bolje edukacije imama i značaja Fonda Bejtu-l-mal. Asim-ef. Esmić, glavni imam MIZ Kladanj je naznačio potrebu većeg angažiranja svih imama, kao i potrebu isticanja činjenice da novac nije proritet u aktivnostima vezanim za zekat.

Nakon diskusija seminar je završen zaključkom da Ured za zekat i Uprava za vjerske poslove izvedu i definiraju zaključke sa seminara i iste upute Rijasetu Islamske zajednice u BiH na usvajanje.

دورة تعليمية بعنوان «الزكاة كعبادة تضمن للفرد والمجتمع كلا من الحماية والكرامة والرقى»

انعقدت في سراييفو في الثاني عشر من نوفمبر عام ٢٠١٥م في مبنى مكتبة الغازي خسرويك دورة تعليمية بعنوان «الزكاة كعبادة تضمن للفرد والمجتمع كلا من الحماية والكرامة والرقى» وذلك برعاية مكتب الزكات وإدارة الشؤون الدينية للمشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك. ومن المدعوين إلى حضور الدورة أعضاء الرئاسة وجميع المفتين وكبار أئمة المجالس المحلية في البوسنة والهرسك وبعض رؤسائها، وقد لبي معظم عددهم الدعوة فحضر الدورة. هذا، وقد كانت للدورة صفة دولية وذلك لأن من حاضر في الدورة ممثلان للوكالتين الخاصتين لجمع أموال الزكاة في ماليزيا وإندونيسيا. أما مؤلف المقالة فهو مدير مكتب الزكات في المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك.

Mr. Elnur Salihovic

Seminar "Zakat – the 'Ibadah that Protects, Refines and Develops the Individual and the Community'"

Summary

Organized by the Office for Zakat and the Administration for Religious Affairs of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina, a seminar titled "Zakat – the 'ibadah that protects, refines and develops the individual and the community'" was held in Sarajevo, November 12, 2015, at the venue of Gazi Husrev-bey's library. The invitees at the seminar were members of Riyasat, all muftis, main imams and several Majlis presidents from Bosnia-Herzegovina. The majority of them responded and attended the seminar. The seminar was of an international nature because the lecturers were representatives of the Zakat collecting agencies from Malaysia and Indonesia.

Zekat kao institucionalni ibadet¹

Mr. Nusret Abdibegović

direktor uprave za vjerske poslove
nusret.avdibegovic@rijaset.ba

Uvod

Današnji referati i referat kojeg podnosim na temu: Zekat kao institucionalni ibadet, nema za cilj riješiti niti dati odgovore na sva pitanja koja zaokupljaju pažnju vjernika, obavezuju, mobiliziraju i pritišću Zajednicu, niti ima za cilj riješiti sva pitanja koja pred nas stavlja i koja nam nameće duh savremenih društvenih kretanja.

Ovaj jednodnevni seminar, na kojem čestitam Uredu za zekat, treba razumijevati kao naš pokušaj da se na dostignutom nivou organizacije promisli, otvore nove perspektive i ukažu vidici. Sagledavanje ljudskih i materijalnih potencijala i mogućnosti koje stoje pred nama, ili nam se pružaju, u trasiranju našeg budućeg rada za nas će imati presudnu ulogu. Zajedničkim angažmanom kroz razgovor, diskusije i prijedloge, zasigurno ćemo trasirati put do željenog uspjeha. Treba naglasiti da lepeza aktivnosti na području prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra u duhu vremena, svakodnevnih izazova, pitanja i problema, te nove orga-

¹ Referat podnesen na seminaru "Zekat-ibadet koji čuva, oplemenjuje i razvija pojedinca i zajednicu", održanom u Sarajevu je 12. novembra 2015. godine, u zgradi Gazi Husrev-begove biblioteke, u organizaciji Ureda za zekat i Uprave za vjerske poslove Rijaseta Islamske zajednice u BiH.

nizacione strukture Zajednice, nudi priliku koju pojedinačno i zajedno trebamo iskoristiti. Valja opravdati ukazano povjerenje i adekvatno odgovoriti na očekivanja vjernika, a sve s imperativom postizanja Božijeg zadovoljstva.

Zekat

Fikhska djela, potcrtavaju ibadetsku dimenziju zekata i naglašavaju važnost izdvajanja dijela imovine te ukazuju na društvenu ulogu, dimenziju i potrebu njegovog institucionalnog organiziranja. Za početak, važno je razumjeti, da nema podjele u značaju zekata između društvene organiziranosti i ibadetske dimenzije. Zajedno čine cjelinu Božijeg propisa čime se ukazuje na važnost zekata. Svaki ibadet oplemenjuje pojedinca pa tako i zekat. Cilj propisivanja zekata je da oplemeni čovjeka kroz izvršavanje ibadeta, izdvajanje materijalnog dobra i izgradnju prosperitetnog društva. Podrobnijom analizom i uvidom u intencije propisivanja zekata, jasno će se uočiti tri podjednako važna polja na kojima se odlikava ova vrsta ibadeta

1. Individualni - Prihvatanjem zekata pojedinac iskazuje i jasno potvrđuje svoju pripadnost islamu. Izdvajanjem dijela iz svoje imovine, vjernik izvršava Božiju naredbu i potvrđuje težnju ka postizanju Božijeg zadovoljstva. Na taj način zahvaljuje Allahu, dž.š., na blagodatima opskrbe, bereketu nafake i na posjedovanju darovanog imetka. Izdvajanjem dijela iz imovine, vjernik se privikava na izvršavanje ibadeta, čisti ostatak imovine, razvija osjećaj solidarnosti, odgovornosti, društvene brige za institucije, oslobađa se pohlepe, škrtosti, sebičnosti, egoizma i sl.

2. Imovinsko - Izdvajanjem zekata iz imetka imovina se: čisti, čuva, unapređuje, uvećava, povećava i učvršćuje u halalu. Davanjem zekata vjernik manifestira da je Bog vlasnik svega, a da je čovjek samo korisnik onog dijela kojim ga je Allah počastio iz svoje milosti. U šerijatskim propisima je precizirano na šta se daje zekat, kada se daje, koliki je iznos davanja i kome se daje, za razliku od poreza koji se mijenja sa promjenom društvenog uređenja. Procenat od 2,5 % je aksiom i ne mijenja se od vremena njegovog propisivanja.

3. Opće dobro – se oslikava kroz izgradnju društva i uspostavu institucija od šireg značaja. Društveno organiziranje zajednice vjernika, radi pojedinačnog i zajedničkog izvršavanja i prakticiranja ibadeta predstavlja polaznu osnovu za njegovo ostvarenje. U organizacionom smislu, pojedinac predlaže, pokreće i formira, a u funkcionalnom smislu sve opstaje i traje kroz instituciju. Centralna blagajna zekata (Bejtu-l-mal) je ustanova od općeg značaja, koja je ustanovljena radi organiziranja, prikupljanja zekata kao materijalnog i ekonomsko-finansijskog ibadeta. Centralna blagajna ima zadatak planiranja, prikupljanja i raspodjele zekata. Takav vid organiziranja datira iz vremena poslanika Muhammeda, a.s., koji je za potrebe prikupljanja zekata imenovao prikupljače i određivao područje njihovog rada. U vrijeme prvog halife Ebu Bekra, ta vrsta ibadeta je institucionalno ojačana, da bi se kroz povijest islama razvila u instituciju od prvorazrednog značaja. Takvo društveno organiziranje i unapređenje zekata, podiglo je stepen povjerenja među stanovnicima, što u konačnici rezultira zaštitom svake individue, ustanove i društva u cjelini.

Organizacija prikupljanja zekata

Organizirano prikupljanje zekata se temelji na dva, dobro poznata kur'anska ajeta. Naredba Poslaniku, a.s.: *Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očистиš i blagoslovljenim ih učiniš i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih, sigurno, smiriti. A Allah sve čuje i sve zna* (Et-Tevbe 103), je ujedno poziv na organizirano prikupljanje te vrste ibadeta. Zekat je individualna i kolektivno organizirana vrsta ibadeta. Stoga je obaveza pojedinca da svoj zekat izdvaja u Bejtu-l-mal. Poznato je da islamska država ima pravo da uzima zekat iz javno evidentirane imovine. Moramo se zapitati zbog čega? U organiziranom prikupljanju zekata se zna na što se daje zekat, koliko se daje, kome se daje, ko organizira njegovo prikupljanje i ko nadzire njegovu realizaciju i podjelu. Poznato je da u islamu ima više vrsta ibadeta koji se obavljaju putem organizacije. Spomenut ću samo neke od njih: organiziranje klanjanja namaza, klanjanje džume, organizacija hadža, klanjanje bajram-namaza i izrada namske vaktije.

Da pokušamo razjasniti pitanje, šta je razlog i zbog čega se zekat i namaz u velikom broju ajeta spominju paralelno. Prva pomisao ili kon-

stacija je da je to zbog prvostepene (farz) naredbe. Većina to prihvata kao tačno i kao istinu. No, čini nam se da se mudrost izjednačavanja i spajanja namaza i zekata, ogleda i kroz institucionalno organiziranje, jer vrijednost namaza se povećava kroz džemat, a vrijednost zekata kroz Bejtu-l-mal. To bi moglo da znači da se namaz i zekat kao ibadeti imaju promatrati kroz institucionalnu i organizacijsku dimenziju. Taj način obavljanja ibadeta sadrži pored odgovornosti, organizacijsku i društvenu dimenziju. Za tu vrstu ibadeta i njegovo izvršavanje odgovorne su kompetentne osobe, (ehlu-l-halli ve-l-aqdi) prvaci pobožnosti, predvodnici učenosti, dostojanstveni nosioci emaneta. Jednom riječju kompetentne ličnosti. Njihova odgovornost je pred Allahom, dž.š., a vjernici imaju pravo na poučavanje i tumačenje vjere, kao i na najkorisniju organizaciju ustanova od općeg značaja u skladu s duhom vremena i prostora na kojem se nalaze.

To da se za predvođenje džemata i za prikupljanje zekata treba posjedovati moralna dimenzija i kredibilno znanje - da bi se dobio dekret, murasela ili certifikat - nema sumnje i vama koji ste danas prisutni u ovoj sali nije potrebno posebno obrazlagati. No, dozvolite mi da istaknem da iza svake organizirane vrste ibadeta po idžmau, svojim autoritetom mora stajati vrhovni vjerski autoritet, u našem slučaju reisu-l-ulema.

Za ajet u kojem Allah, dž.š., kaže: *Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako!* A Allah sve zna i mudar je (Et-Tevbe, 60), Fetva-i emin prof. dr. Ljevaković naglašava da je očigledan argument u prilog organiziranog prikupljanja zekata. Rekao bih da je ajet prvo-razredna smjernica nosiocima islamske vlasti, u našem slučaju Vijeću muftija (ehlu-l-halli ve-l-aqdi) koje donosi odluku o raspodjeli sredstava, nadzire njihovu realizaciju, prati i usmjerava rad službi i pojedinaca na organiziranju zekata.

U duhu vremena

U današnjem vremenu je sve prisutnija tendencija organiziranog i timskog djelovanja. Time se nameće i potreba organiziranja i prikupljanja

zekata i sadekatu-l-fitra kroz Bejtu-l-mal. Naša ulema je to prepoznala još davne 1968. godine. Obredna, ibadetska dimenzija zekata kod naših vjernika je neupitna. Međutim, organizacijska, finansijsko-ekonomska dimenzija je poprilično zanemarena, što nama nosiocima emaneta i misije pruža značajne mogućnosti. Zato, pitanje pristupa u organiziranju prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra je pred nama. Šta će biti naš odgovor, kako razumjeti vrijeme, način i uslove života u kojima živimo, potrebe vjernika i njihova očekivanja? Pored organizacije vjerskog života, hadža i kurbana, afirmacija zekata je naša velika odgovornost, povjerenje (emanet) i ispit za budućnost. Rješavati postojeće probleme, nuditi odgovore i rješenja na dileme, biti aktivan na svakodnevnom planu, predstavlja izazove koji su pred nama.

Vrata idžtihada su otvorena, treba ih pronaći, odnosno tragati za njima. Novo vrijeme, nova pitanja, savremeni tokovi i izazovi zahtijevaju odgovore na koje moramo dati adekvatan odgovor. Uspavanost, pasivnost, učmalost, indiferentnost, inertnost, treba zamijeniti akcijom, djelovanjem, kreativnošću, uključivanjem i adekvatnom mobilnošću.

Tekstove Kur'ana i Hadisa o zekatu i sadekatu-l-fitru treba razumijevati u kontekstu, ne samo historijskih nego životnih i savremenih kretanja. Na intencijama šerijatskog prava graditi i izgrađivati strateško planiranje razvoja Bejtu-l-mala. Smatram da je potrebno uspostaviti bolju koordinaciju u radu svih učesnika koji učestvuju u organizaciji prikupljanja zekata.

Primijetna je tendencija da se zekatom sve više bave banke, fondovi, kompanije, firme koje su osnovane da posluju na principima islama i da pružaju pomoć ugroženim muslimanima. Dr. Mustafa Hasani, profesor na FIN-u, zapaža ovaj fenomen pa kaže: „Iz tog razloga, pitanju zekata se nikada, a pogotovo ne danas nije prilazilo samo i isključivo sa staništa ibadeta (obredoslovlja) gdje se inače izučava, kao grana šerijatskog prava koja se direktno bavi reguliranjem pravnih odnosa između muslimana i Allaha, dž.š., već se tretira i u domenu državnog zakonodavstva (al-siyasah al-šar'iyyah) te pitanju šerijatskog, finansijskog, ekonomskog prava, socijalne politike i slično.

Mogućnosti i potencijali

Iz naprijed navedenog može se zaključiti da se treba i može poboljšati rad i djelovanje u organiziranju ustanova, institucija i pojedinaca unutar Islamske zajednice. U postojećim normativnim aktima Islamske zajednice, koji propisuju, reguliraju i normiraju pitanja prikupljanja zekata, uglavnom se razmatraju i usvajaju izvještaji. Nedostaju planovi i programi, dugoročni i kratkoročni, programi i rad sa ciljanim grupama, analitički pristup, termini i rokovi. Uglavnom se razgovara o izvještaju koga podnosi imam, medžlis, muftijstvo i Rijaset. Ocjena uspjeha organizacije prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra se valorizuje usporedbom sa postignutim prošlogodišnjim rezultatom. Bilo bi realnije, objektivnije, pa i tačnije, da se postignuti uspjeh uspoređuje s maksimalnim potencijalom koji stoji pred nama. U tom slučaju, ako je uspjeh ostvaren 10 miliona, a potencijal 50 miliona, mi bismo u tom slučaju govorili o neostvarenih 40 miliona.

Zato se pitam, znamo li koji je realan potencijal zekata i sadekatu-l-fitra na našim prostorima i u našim uslovima?

Edukacija vjernika

Svaki neposredni kontakt, razgovor, pouka, pa i susret na ovom planu daje efikasnije, dugoročnije i trajnije rezultate nego obavijesti, informacije, proglašuje, apeli, saopćenja, a koja se uglavnom koriste. Pojmove: ibadet, zekat, nisab, sadekatu-l-fitr, bejtu-l-mal, učiniti jasnijim u svijesti naših vjernika. Biti što pristupačniji u svakodnevnoj komunikaciji sa vjernicima. Trebamo odgajati mlade naraštaje na tim riječima i pojašnjavati im njihovo značenje od predškolskog uzrasta do starosti. Edukacija treba biti prilagođena uzrastu, stepenu obrazovanja i uvjerenja. Ona treba biti kontinuirano prisutna, tokom cijele godine, a ne samo za vrijeme mjeseca ramazana. U program uvrstiti hutbu o sjetvi i žetvi. Organizirati seminare na godišnjem nivou za aktere i učesnike u prikupljanju zekata. Producirati i publicirati sadržaje putem medija, a vezane za zekat. Standardizirati logo za poljoprivredne proizvode, npr. klasovi pšenice. Oglašavanje ubiranja zekata standardizirati u formi fe-tve, sa tekstualnim, vizuelnim i grafičkim dizajnom. Formirati odbore i

pododbore pri džematima, medžlisima i muftijstvima koji će raditi na afirmaciji Centralne blagajne (Bejtu-l-mal) i prikupljanju zekata. Proširiti kapacitete u cilju primanja svih poljoprivrednih proizvoda koje nam vjernici povjere. Ukazivati na važnost i značaj zekata na šta se daje, njegove fadilete i vrijednosti. Nastaviti na izradi popularnih džepnih izdanja i publikacija. Ažurirati evidenciju redovnih, povremenih i potencijalnih davalaca zekata.

Ojačati organizacionu shemu

Dosadašnja praksa prikupljanja zekata uglavnom je bila bazirana na aktivnostima i trudu imama. Imam jeste vrlo važan i značajan faktor u objašnjavanju prikupljanja zekata, ali svaka ustanova, nivo organizacije u Zajednici treba sačiniti plan rada, vezan za prikupljanje zekata, imenovati nosioce aktivnosti unutar ustanove, osmisliti program medijskog predstavljanja i djelovanja na nivou džemata, džematskih odbora, uključiti određni broj volontera koji će raditi pod mentorstvom imama. Od Ureda za zekat se očekuje izrada dugoročnog strateškog plana.

Transparentnost u radu

Transparentnost i informisanje vjernika o iznosu prikupljenih sredstava, kao i fetva o raspodjeli, od strane vijeća muftija, vjericima se šalje jasna poruka o ispravnosti njihove predaje zakata u Bejtu-l-mal. To stoga, jer tačno i blagovremeno informiranje smiruje srce čovjeka i rasterećuje ga, a uskraćivanje potrebne, zaslužene informacije uznemirava, stvara nelagodu i udaljava čovjeka od želje da svoj zekat daje u Bejtu-l-mal.

Ne samo da Kur'an naređuje prikupljanje zekata nego naređuje prikupljačima zekata da uče dovu za davaoce zekata. To je prilika da mi u Islamskoj zajednici za dvadeset i sedmu noć ramazana uvrstimo u programu dovu za davaoce zekata u Bejtu-l-mal.

Zaključak

Umjesto zaključka, možemo konstatirati da se u čovjekovom posjedu, imetku, ogleđa Božiji dar, milost i iskušnje. Kroz imetak se čovjeku pruža prilika za različito djelovanje. U ibadetima se ono kreće od pojedinačnog izvršavanja ili zanemarivanja, do zajedničkog učešća u organiziranju ustanova kroz koje se ostvaruje Božija volja i vjernička potreba.

Različite vrste ibadeta su prilika za čovjeka da se na tom polju potvrdi i afirmira, jer kroz izvršavanje propisa (ibadeta), odslikava se karakter ličnosti, povećava Božiji blagoslov, uvećava bereket i pokazuje stepen vjerske i društvene organiziranosti.

Vjernici su odgovorni za izvršavanje propisanih ibadeta i funkcioniranje uspostavljenih vjerskih ustanova. U tom smislu, Islamska zajednica je odgovorna za njihov organiziran rad, unapređenje i nadziranje istih od strane odgovornih, stručnih i kompetentnih osoba.

Organizirano izvršavanje ibadeta je odgovoran i zahtjevan posao koji se temelji na povjerenju (emanetu), odgovornosti i provjeri. Evidentno je da na planu organiziranog izvršavanja obreda i javnog tumačenja vjere, pred Zajednicom stoje izazovi, različite prilike, mogućnosti i odgovornost. Kako se organizirati i koje korake poduzeti u slučaju organiziranog prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra, očekujem da ćemo čuti i kroz vaše diskusije.

Pasivnost Zajednice u jednom trenutku je dala povoda da različita udruženja i nevladine organizacije sebi daju za pravo da mogu organizirati, tajno i javno, prikupljanje zekata i sadekatu-l-fitra. Željeli su na taj način da Bejtu-l-mal, kao Centralna blagajna za zekat bude minimizirana, isključena i stavljena postrani.

Vrijeme je za akciju i zajedničko djelovanje vjernika, alima, pobožnih pojedinaca i odgovornih ljudi na svim nivoima.

الزكاة كعبادة يمكن أداءها عن طريق مؤسسة

انعقدت في سراييفو في الثاني عشر من نوفمبر عام ٢٠١٥م دورة تعليمية بعنوان «الزكاة كعبادة تضمن للفرد والمجتمع كلا من الحماية والكرامة والرفق» وذلك برعاية مكتب الزكات وإدارة الشؤون الدينية للمشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك، وهذه المقالة أصلا هي تقرير قدمه ضمن أعمال الدورة مدير إدارة الشؤون الدينية الماجستير نصرت عبدبيغوفيتش. ومن المشار إليه في التقرير امكانيات نفسية ومادية تتمتع بها المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك في مجال تحسين الأعمال والإجراءات الخاصة بجمع أموال الزكات وتوزيعها وفقا للتعليمات القرآنية.

Mr. Nusret Abdibegovic

Zakat as an Institutional 'Ibadah

Summary

Organized by the Office for Zakat and the Administration for Religious Affairs of the Islamic Community in Bosnia-Herzegovina, the seminar titled "Zakat – the 'ibadah that protects, refines and develops the individual and the community" was held in Sarajevo, November 12, 2015. This is a report that was submitted to the seminar by the director of the Administration for Religious Affairs, Mr. Nusret Abdibegovic.

The paper points to the human and material resources and opportunities that lie ahead of the Islamic Community in Bosnia-Herzegovina in terms of better organization in the collection of Zakat and its distribution in accordance with the advisories of the Qur'an.

Angažman Islamske zajednice na internetu shodno tekstu Ustava Islamske zajednice

Elvedin Subašić

novinar u novinama preporod
subasicelvedin@gmail.com

Sažetak

S obzirom na sve veći broj korisnika interneta različitih generacija pred Islamsku zajednicu se postavlja pitanje adekvatne promocije njezinih aktivnosti na internetu, odnosno adekvatno informiranje javnosti o njenom radu i smjernicama, ali i vjerske tradicije koju ona njeguje. Savremeni tokovi zahtijevaju, a što se traži i Ustav Islamske zajednice, angažiranje Islamske zajednice i na internetu, slično angažiranju u džematima, odnosno da svoje misijsko djelovanje proširi i u virtualni svijet. U razmatranju važnosti angažiranja Islamske zajednice na internetu potreban je interdisciplinarni pristup, ali ovdje će se ukazati na određene razloge zašto Islamska zajednica treba u što skorije vrijeme osmisliti ovaj tip angažiranja.

Ključne riječi: Islamska zajednica, Ustav Islamske zajednice, internet, društvene mreže, tumačenje vjere

Uvod

Savremena istraživanja i ankete o broju korisnika interneta i društvenih mreža fokusirana su na manje razvijene zemlje i zemlje u tranziciji, s obzirom na to da se u naprednim zemljama postavljaju pitanja tipa: Mogu li stalno imati internet putujući Evropom? Drugim riječima, upotreba

interneta je sastavni dio života u modernim državama, u privatnom i javnom prostoru, dok u manje razvijenim zemljama rasprostranjenost i korištenje interneta uveliko ovisi o društveno-ekonomskom razvoju.

Kada je riječ o BiH, prema izvještaju Regulatorne agencije za komunikacije BiH, u 2014. godini postojalo je 70 davalaca pristupa internetu, što je više za 20 davalaca od broja u 2005. godini. Broj korisnika interneta svake godine je veći za nekoliko hiljada. Broj od 585.000 korisnika iz 2004. godine porastao je na 2.227.970, koliko je zabilježeno u 2014. godini.¹ Ovaj broj ne uključuje pristup internetu putem telefona, odnosno bežičnog interneta, kada je broj korisnika i veći. Podaci nam kazuju da u domovini više od polovice građana koristi internet.

Prema istraživanju Agencije za istraživanje tržišta i javnog mnijenja preko 40% građana koristi *pametne telefone (android)*, što znatno olakšava pristup internetu². Također, sve veći broj javnih ustanova i prostora daje besplatan pristup internetu što umnogostručuje svakodnevnu upotrebu interneta. Najposjećenije internetske stranice su informativno-zabavnog karaktera, dok se od društvenih mreža najviše koristi Facebook i Twitter. Naravno, i bez ovih statistika lična iskustva govore da se u jednoj porodici nalazi i više aparata za pristup internetu.

Ovo „obrazovanje” za korištenje tehnike nije uvijek proporcionalno općem obrazovanju građana, stoga i građani s minimumom obrazovanja koriste internet, bez poznavanja pozitivnih i negativnih strana interneta, odnosno razvijene kritičke svijesti spram interneta i informacijama na njemu. Od preko dva miliona građana koji koriste internet ne zna se koliki je broj muslimana, ali shodno broju posjetilaca određenih internetskih stranica, koje objavljuju sadržaj prvenstveno vjerskog karaktera, veliki broj muslimana koristi usluge interneta. Primjera radi, najposjećeniji vjersko-edukativni portal u BiH akos.ba ima mjesečnu posjetu od oko 500.000. Stoga, opravdano je razmatrati i angažiranje ili djelovanje Islamske zajednice na internetu.

1 Godišnji izvještaj Regulatorne agencije za komunikacije za 2014. godinu, april 2015. godine. Preuzeto sa www.rak.ba (12.2.2015)

2 Gotovo 40 posto građana BiH starijih od 15 godina posjeduje smartphone, (2015.) *Manager.ba*. (online). Dostupno na: <http://www.manager.ba/clanak/gotovo-40-posto-gradana-bih-starijih-od-15-godina-posjeduje-smartphone> (12.2.2015)

Islamska zajednica i internet

Islamska zajednica je jedna od prvih institucija u BiH koja je počela s korištenjem interneta u samopromociji. Rijaset.ba je nastala 1997. godine (tada kao rijaset.net), a internetska stranica Islamskih informativnih novina *Preporod* preporod.com 2000. godine. *Info*, specijalizirani informatički časopis u BiH, izabrao je rijaset.ba 2002. godine među 40 najboljih internetskih stranica³. Međutim, treba naglasiti da tadašnje rukovodstvo Rijaseta nije razmatralo važnost interneta, već su obje stranice kreirane zahvaljujući entuzijazmu dvojice uposlenika *El-Kalema*, Suada Pašića i Tarika Jesenkovića. Sadržaj njihovog zahtjeva, odnosno molbe, tadašnjem rukovodstvu Rijaseta i Kabinetu reisu-l-uleme da se unaprijedi njihov projekat još uvijek može biti, nažalost, aktuelan i nakon petnaest godina, s obzirom da ukazuje na određene nedostatke koji su i danas očigledni.

„Da bi napravili i održavali ovakav site potrebno je, prije svega, na nivou Rijaseta ozvaničiti jedan ovakav projekat, odrediti ljude koji će biti zaduženi svako iz svoje oblasti. Jedan od najvećih problema u dosadašnjem radu je bio nedostatak urednika site-a odnosno cijelog portala... Jako je važno s vremena na vrijeme napraviti dublju analizu cijelog site-a kako bi ga mogli unaprijediti, dodavati ili brisati nove module... Imajući u vidu dosadašnje iskustvo, a prateći slične internet stranice, mislimo da je ovo jedini način kako da dugoročno kvalitetno predstavimo Rijaset na internetu, ponudimo jedan kvalitetan informacioni i edukativni sadržaj. Također, napominjemo kako, izuzev pokušaja pojedinaca da naprave internet-stranice islamskog sadržaja koje vrlo često nemaju puno zajedničkog sa tradicijom i praksom koju baštine Bošnjaci, ovakvom organizacijom internet-prezentacije Rijaseta popunili bismo jednu prazninu koja je evidentna kada govorimo o prezentaciji Islamske zajednice“⁴

Nakon ove molbe Kabinet reisu-l-uleme je obezbijedio sredstva za tehničko poboljšanje stranice rijaset.ba i raspisan je konkurs za urednika, što je rezultiralo uređenjem sadržaja na stranici i njenom relevan-

3 Vidjeti *Info*, br. 51. april 2002. Dostupno na: web.archive.org/web/20020604195913/http://info.ba (7.12.2015)

4 Kopija molbe upućena 2001. godine Kabinetu reisu-l-uleme na ruke šefa Kabineta Muharema Hasanbegovića. (Lični arhiv Suada Pašića)

Internetska stranica Rijaset i Preporoda iz 2002. godine.

tnošću na internetu. Funkcija urednika je ukinuta 2015. godine. Sada se radi na novoj stranici Islamske zajednice islamskazajednica.ba, unutar koje će se nalaziti stranice i drugih organizacionih jedinica Islamske zajednice.

Trenutno, Islamska zajednica, pored stranica rijaset.ba i preporod.com, ima stranicu Radija BIR i preko 50 internetskih stranica medžlisa, muftijstava, medresa i drugih organizacionih jedinica i ustanova. Stranica rijaset.ba je najposjećenija internetska stranica u okviru Islamske zajednice s oko 130.000 posjeta mjesečno. Mjesečne posjete na preporod.com i bir.ba kreću se oko 70 hiljada mjesečno. Kada je riječ o sadržaju koji se objavljuje na internetskim stranicama Islamske zajednice, rijaset.ba je prvenstveno rezervirana za zvanične informacije o radu Kancelarije reisu-l-uleme, Rijaset i drugih organizacionih jedinica, dok preporod.com i bir.ba nastoje objaviti i informacije iz domaće i svjetske javnosti, ali i tekstove vjerskog, obrazovnog i drugog karaktera. Stranice medžlisa, muftijstava, medresa i drugih institucija Islamske zajednice usmjerene su na objavljivanje informacija o radu ovih institucija, ali se mogu naći i tekstovi vjerskog karaktera.

S obzirom na sve veći broj korisnika interneta različitih generacija pred Islamsku zajednicu se postavlja pitanje adekvatne promocije njezinih aktivnosti na internetu, odnosno adekvatno informiranje javnosti o njenom radu i smjernicama, ali i vjerske tradicije koju ona njeguje.

Ovdje ćemo se osvrnuti, služeći se tekstom Ustava Islamske zajednice, na ovo drugo pitanje, odnosno da li bi Islamska zajednica trebala biti sistematski angažirana i na internetu u promociji vjere na način koji stoljećima baštini te odgaja i obrazuje generacije.

Zahtjevi vremena

U članu 3. stoji da „Ustrojstvo organa i ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i njene djelatnosti temelje se na Kur'an-i kerimu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam, islamskoj tradiciji Bošnjaka i zahtjevima vremena”. Islamska zajednica treba analizirati važnost interneta i društvenih mreža, jer je to zahtjev vremena u kojem živimo. S obzirom na gore iznesene podatke o sve većem utjecaju interneta u životu građana pa tako i muslimana u domovini, Islamska zajednica svoje djelatnosti treba proširiti i na internet, te pored tradicionalnog, klasičnog pristupa u tumačenju vjere, pri džamijama i džematima, osmisliti i nove shodno „zahtjevima vremena”?

Koliko se očekuje angažiranje na internetu jasno nam je pokazalo skorašnje predstavljanje ideje online-mekteba, koju su svi s oduševljenjem dočekali i pohvalili, a vijest o uvođenju online-mekteba prenijeli svi važniji bh mediji⁵. Ideja online-mekteba je samo na predstavljanje čekala nekoliko godina, što nam dodatno govori koliko Islamska zajednica mora ubrzati određene procese i ranije prepoznavati ono što muslimani iščekuju shodno vremenu u kojem žive. Svako kategorično odbacivanje novih fenomena je krajnje pogubno.

Neprihvatanje interneta i društvenih mreža kao moćnog sredstva u savremenom svijetu, štaviše posmatranjem interneta i društvenih mreža prostorom za rasonodu mladih i besposlenih, jednako je nekadašnjem neprihvatanju latiničnog pisma od strane tradicionalne uleme. Latinično pismo je bila neminovnost koju je trebalo iskoristiti kao što je to danas slučaj s društvenim mrežama, ne ulazeći u filozofsko razmatranje samog fenomena. Kao što je dolaskom Austro-Ugarske sve veći broj mla-

5 Vidi: *Rijaset IZ od septembra pokreće online-mekteb*, (2015). Dostupno na: <http://www.radiosarajevo.ba/novost/196136/rijaset-islamske-zajednice-od-septembra-pokrece-online-mekteb> (05.12.2015); *Online-mekteb će biti naš poseban kod* (2015). Dostupno na: <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/online-mekteb-ce-biti-nas-poseban-kod> (05.12.2015).

dih obrazovanih muslimana koristio latinično pismo u komunikaciji, uprkos stavovima uleme, danas mladi koriste društvene mreže, bez obzira da li će ih koristiti njihovi vjerski autoriteti. Može li Islamska zajednica razumjeti njihovu komunikaciju bez poznavanja njihovog „pisma”, odnosno adekvatno komunicirati s njima van „online-komunikacije”?

Ovo ne znači da će ovaj vid angažiranja Islamske zajednice minimizirati njen tradicionalni pristup u komunikaciji s ljudima i tumačenju vjere, naprotiv on će biti u cilju vraćanja ljudi tradicionalnom pristupu i stvarnoj, iskonskoj, komunikaciji, koja ne vodi dehumanizaciji i otuđenosti ljudi. To je posebna dimenzija angažiranja Islamske zajednice na internetu. Brojni korisnici interneta traže sadržaj koji će ih duhovno preporoditi. U potrazi su za stvarnim svijetom, u ovom slučaju sa džematom i duhovnim autoritetom u njegovoj blizini, za referentnim adresama za savjet ili tumačenje vjere.⁶

Brojne kategorije društva, koje zbog bolesti ne mogu prisustvovati islamskim obredima i predavanjima u objektima Islamske zajednice, na internetu su u potrazi za sadržajem vjerskog karaktera kako bi se informirale, ali i za duhovnim autoritetima s kojima će komunicirati s vremena na vrijeme.

Također, veliki broj građana, koji u vrijeme komunističkog perioda nije imao potrebu za duhovnošću, sada izražava želju da se upozna s osnovnim postulatima vjere i njenim obredima, ali još nije spreman tražiti ove informacije od lokalnog imama. Postoji li ijedan dokumentarni film Islamske zajednice o načinu obavljanja namaza koji bi korisnici interneta mogli koristiti za vjersko obrazovanje?

S tim u vezi, ne zaboravimo član 8: „Islamska zajednica se brine o islamskom odgoju i obrazovanju svojih pripadnika i članova.”

Tumačenje vjere na internetu

U članu 6 Ustava stoji da se Islamska zajednica „stara za ispravno razumijevanje i življenje islama”, a „u tumačenju vjere i izvršavanju ibadet-

6 Pisma i molbe zaprimaju određene organizacione jedinice Islamske zajednice. Primjera radi, navodimo obraćanje Jovana M.: „Nedavno sam odlučio da predem u islam. Imam 19 godina... Kao pouku ovoga treba mi podrška od vas da napišete par rečenica...” (Facebook arhiv *Preporoda*, pristup: 03.12.2015.)

skih islamskih dužnosti u Islamskoj zajednici primjenjuje se maturidij-ski akaid i hanefijski mezheb” (član 7).

Određene grupacije, onemogućene da provode svoje ideološke aktivnosti u pravim džamijama, kreirali su mrežu *virtualnih džamija i džemata* na internetu. Najveći problem po Islamsku zajednicu i bh društvo jeste što dominiraju u tumačenju islama. Ako uzmemo u obzir da mladi većinu svog vremena provode na internetu, trebamo li se zapitati od koga, nakon što preslušaju hutbu u džamijama, većinu „vjerskog znanja” uzimaju? Naročito one kategorije koje nisu pohađale mektepsku nastavu? Također, internet kao alternativni izvor informacija o vjeri sve više koriste i osobe koje zbog poslovnih obaveza ne prisustvuju redovnim predavanjima u džamijama i drugim vjerskim objektima. Nakon višestrasovnog radnog vremena, navečer, u svom domu posežu za internetom kako bi se informirali o vjeri. Rezultati pretrage određenih vjerskih sadržaja na internetu jeste velik broj tekstova koji nije u skladu s islamskom tradicijom muslimana u Bosni, odnosno riječ je prijevodima stranih autora ili tekstovima čiji autori duhovno i mentalno nisu bliski našem podneblju. Primjera radi, s pet različitih IP adresa (računara), koristeći različite najpoznatije pretraživače, ukucali smo određene pojmove te analizirali rezultate pretrage, tačnije prvih deset rezultata koji se uobičajeno prvi pojavljuju i najviše koriste.

Brak u islamu

Od prvih deset stranica nijedna ne pripada nekoj od institucija Islamske zajednice. Među njima se nalazi jedna proširijaska stranica, a najveći broj je takozvane selefijske orijentacije.

Post u islamu

Među deset ponuđenih stranica nalazi se rijaset.ba, a dvije pripadaju džematima u dijaspori.

Hanefije

Jedna od deset stranica je preporod.com, koja svojim tekstom ne nudi informacije o hanefijama, hanefijskom mezhebu i slično, već tekst u rubrici *Zanimljivosti* koji govori o terminu *hanefije* koji se u Egiptu koristi za javne česme. Na drugim pretraživačima dobili smo slične rezultate, s tim da je među prvih deset bila uključena stranica rijaset.ba koja donosi

fetvu o važnosti pridržavanja hanefijskog mezheba, odnosno nema dodatnih informacija o hanefijama, hanefijskom mezhebu i slično.

Maturidije

Nema stranica iza kojih stoji Islamska zajednica ili jedna od njezinih organizacionih jedinica. U prvih deset rezultata prikazana je jedna proširivša stranica, a najveći broj je, takozvane, selefijske orijentacije, na kojima se, između ostaloga, analiziraju pitanja poput *Da li su ešarije i maturidije Ehlul-sunnet?*

Iako postoje i drukčiji parametri, uglavnom se rezultati pretrage pojavljuju shodno broju posjetilaca na određenu stranicu, odnosno što je veći broj posjetilaca stranica se pozicionira bliže broju jedan u rezultatu. Gornji rezultati nam ukazuju na činjenicu da veliki broj korisnika interneta posjećuje stranice koje ne predstavljaju određene vjerske teme ili pojmove shodno islamskoj tradiciji muslimana u Bosni. Također, ovo nam pokazuje da stranice Islamske zajednice nisu relevantne kada se koristi ovaj, najčešći, način pretraživanja određenih pojmova. Naravno, ni pretraživanje određenih pojmova na samim stranicama Islamske zajednice nije zadovoljavajuće, uzimajući u obzir lošu klasifikaciju i oskudnost sadržaja vjerskog karaktera.

Ne treba zaboraviti da ideološke grupacije, kojima je prvi cilj rušenje svih zvaničnih vjerskih autoriteta, pa tako i Islamske zajednice, djeluju ako ne sistematski, onda, sigurno, ciljano i agresivno. Ponekada se čini da su uvijek prisutni na internetu. Spomenimo samo da je najvažnije ideološko angažiranje ISIL-a upravo na internetu. Ideolozi ove terorističke grupe ne regrutiraju mlade u svoje redove u njihovim domovima i evropskim gradovima, već mladi odlaze njima nakon što ih ideologiziraju putem interneta. S pravom Muhamed Jusić traži veće angažiranje uleme u kontranarativu.

„Kada konkretno govorimo o širenju ideja nasilnih ekstremista koji se pozivaju na islam, a oni nisu jedini militantni ekstremisti koji koriste internet za promociju svojih ideja, neophodno je također razvijanje i kontranarativa i njegova prezentacija na društvenim mrežama. Jedan od problema u tom procesu je što tradicionalna muslimanska ulema, imami i muderisi koji bi trebali braniti islam od političke i ideološke instru-

mentalizacije u osnovi nemaju vještine savremene „medijske pismenosti“ kako bi se koristili internetom i ponudili alternativu stavovima koji mladi radikalizirani pojedinci agresivno promovišu koristeći najsavremenije tehnološke metode. Neki od njih, kao i zvanične institucije koje ih okupljaju, skeptični su prema čitavom virtualnom svijetu i prisustvu imama u njemu. Zato je pažnje vrijedan projekat o kojem je nedavno izvijestila Al Jazeera i The Guardian o tome kako su u martu ove godine imami i lideri muslimanske zajednice u Velikoj Britaniji pokrenuli internetski časopis u nastojanju da uzvrate na stavove koje zagovara oružana grupa ISIL.”⁷

Koliko je uistinu teško da Islamska zajednica ponudi alternativu raznim tumačenjima vjere na internetu: da postoje videopredavanja vjerskih autoriteta Islamske zajednice, muftija i imama na internetu, tekstovi vjerskog karaktera i naučni radovi profesora itd.?

Kada govorimo o angažiranju vjerskih autoriteta Islamske zajednice na internetu ne misli se na njihovo direktno angažiranje, već nastojanje da svoje tekstove ustupe medijima Islamske zajednice kako bi se objavili na internetu. Također, mediji Islamske zajednice će osmisliti, kreirati i urediti za internet intervju, dokumentarne emisije, predavanja, kako video tako i audio, vjerskih autoriteta.

Savremeni tokovi zahtijevaju, a što se traži i Ustavom, angažiranje Islamske zajednice i na internetu, slično angažiranju u džematima, odnosno da svoje misijsko djelovanje proširi i u virtualni svijet. Dosad nijedna uprava, odjel, ustanova, institut Islamske zajednice nije ozbiljno otvorio ovo pitanje, a kamoli dao prijedlog, koje nije od fundamentalne važnosti za opstanak, ali sigurno jeste za stabilnost i snagu Islamske zajednice i bh muslimana općenito. Osiguranje visokog budžeta za novi tekst mevluda⁸, pored postojeća četiri koja se dovoljno ne interpretiraju u džamijama, govori da je Islamska zajednica spremna dodatno ulagati u tradicionalni pristup u komunikaciji s vjernicima prije nego ponuditi novi pristup kojeg iziskuje „zahtjev vremena“.

7 Muhamed Jusić, (2015). *Online radikalizacija*. Al Jazeera Bakans. (online). Dostupno na: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/online-radikalizacija> (7.12.2015)

8 Konkurs za novi tekst mevluda objavljen je u *Preporodu* 1. novembra 2015. godine. Za novi tekst osigurana su sredstva u iznosu od 10.000 KM.

Internetska stranica Rijaseta i Preporoda 2015. godine.

Postoje mišljenja da bi uposlenici Islamske zajednice neovisno kao pojedinci trebali ponuditi alternativu na internetu, bez posebnog angažiranja Islamske zajednice. Ovaj pristup ne može se pozitivno ocijeniti. Prvo, Islamska zajednica desetljećima nastoji djelovati sistematično i svako djelovanje uposlenika, koliko god se činilo neovisno – poput imamskog rada, zapravo je djelovanje pojedinca u skladu s pravilima kolektiva i institucija Islamske zajednice. Ovo Islamskoj zajednici omogućava monitoring rada, ali i prevenciju nereda i haotičnosti. Na isti način sistematski i ciljano pojedinci trebaju djelovati na internetu, ovisno o njihovim profesijama i znanju. Drugo, pojedinci ili ustanove i institucije Islamske zajednice mogu djelovati u okviru svojih kapaciteta, međutim ne mogu se očekivati zadovoljavajući rezultati usljed disperzije snaga. Također, izostat će kreiranje jedne referentne stranice, koja može objedinjavati širok spektar islamskih oblasti i biti glavna adresa za vjerski sadržaj i tumačenje islama.

Velika su očekivanja od budućeg Media centra Islamske zajednice, tako da bi još uvijek nedefiniranom angažiranju Islamske zajednice na internetu mogli doprinijeti i mediji Islamske zajednice, ali se postavljaju pitanja u kojoj mjeri te na koji način. Njihova uloga može biti dvostruka: uređivanje i objavljivanje sadržaja uposlenika Islamske zajednice te kreiranje i objavljivanje vlastitog sadržaja. Međutim unutar Islamske zajednice treba, prije svega, analizirati stupanj entuzijazma kod uposlenika Islamske zajednice za tim angažiranjem, od imama, muftija do profesora, te kompetencije i mogućnost uposlenika medija za kreiranje

sadržaja, što je iznimno važno pri trenutnom formiranju i suštinskom osmišljavanju Media centra. Administrativno-tehničko osmišljavanje Media centra je najjednostavniji proces. Mnogo je bitnije ko osmišljava, odnosno jesu li uključeni eksperti za ovakve projekte, koji imaju iskustvo novih medijskih tokova i procesa, poput društvenih mreža, a ne medija iz osamdesetih godina prošlog stoljeća, te kako se osmišljava, odnosno jesu li analizirani sadašnji kapaciteti i iskustva medija Islamske zajednice, ljudski resursi i njihova kompetencija. Zasad nije bilo analiza ovog tipa.

Prijedlozi u vezi s angažiranjem IZ na internetu

1. U okviru rada određene uprave Rijasetu ili institucije Islamske zajednice interdisciplinarno analizirati važnost interneta u današnjem dobu, naročito društvenih mreža, i ulogu Islamske zajednice spram interneta.
2. Definirati angažiranje, misiju Islamske zajednice na internetu: kreirati strategiju s ciljem koordiniranja „prisustva” uposlenika Islamske zajednice na internetu, od kodeksa ponašanja do njihovog sistematskog i svrsishodnog angažiranja, ali i s ciljem osmišljavanja koncepta da'we ili misionarstva na internetu putem svojih medija i slično.
3. U ovom obliku misije definirati ulogu svih uposlenika i organizacionih jedinica, naročito medija, koji će se angažirati u audio i videoprodukciji vjerskog sadržaja: od snimanja predavanja, tribina, hutbi do produkcije filmova o načinu klanjanja, oblačenja ihrama, klanja kurbana itd.
4. Internet stranice organizacionih jedinica Islamske zajednice rezervirati za zvanične informacije, a već postojeću preporod.com, po ugledu na printano izdanje Preporoda, učiniti osnovnom stranicom za kreiranje i objavljivanje sadržaja vjerskog karaktera i tumačenje vjere shodno hanefijskom mezhebu i maturidijskom akaidu.
5. Kreirati aplikaciju ove stranice za platforme pametnih telefona.

6. U džematima promovirati ovu stranicu kao relevantnu adresu za vjerski sadržaj, kako radi važnosti same stranice tako i radi što većeg broja posjetilaca.
7. Arhiv *Preporoda, Takvima, Glasnika*, zbornika radova islamskih fakulteta i drugih časopisa, od kojih se neki više i ne izdaju, urediti i objaviti na internetu. Objavljivati i određen broj poglavlja/članaka aktualnih izdanja s naznakom o integralnom tekstu u printanom izdanju.
8. Objavljivati određen broj odlomaka iz knjiga u izdanju El-Kalema, s naznakom o integralnom tekstu u printanom izdanju čime se promovira i sama kupovina knjiga.
9. Seminarske radove i eseje studenata islamskih fakulteta, kao i radove profesora, objaviti na internetu.
10. U obrazovnim institucijama uzimati u obzir učenički/studentски autorski doprinos vjerskom sadržaju na internetu, odnosno medijsko angažiranje.
11. Pri zaposlenju uzimati u obzir autorski doprinos vjerskom sadržaju na internetu, odnosno medijsko angažiranje.
12. Preporučiti imamima i muftijama da svoje hutbe stave na raspolaganje medijima Islamske zajednice.
13. Tematski klasificirati sve dosadašnje fetve i objaviti ih na internetu.
14. Formirati tim ljudi za osmišljen rad na društvenim mrežama. Kolika je važnost angažmana na društvenim mrežama govori činjenica da profil na društvenim mrežama, odnosno stranicu za javne ličnosti i ustanove, velikog broja predsjednika i drugih važnih ličnosti i ustanova u svijetu održavaju profesionalni timovi ljudi. Primjera radi, zašto Papa ima profil na Twitteru? Islamska zajednica bi trebala imati ako ne poseban odjel onda barem određene osobe koje bi pratile tokove, mišljenja i komentare, odnosno impuls naroda na društvenim mrežama, analizirale potrebe mladih ljudi i o tome informirale Rijaset. Pored toga, te osobe bi se brinuli o imidžu Islamske zajednice na društvenim mrežama i općenito na internetu.

15. Kada je riječ o izgradnji pozitivnog imidža Islamske zajednice na internetu, o čemu se treba posebno pisati, spomenimo samo važnost da se odredi tim osoba za pisanje i uređivanje informacija (na bosanskom, ali i drugim jezicima) o Islamskoj zajednici, njenim organizacionim jedinicama i ličnostima na Wikipediji, koja je mnogima glavni izvor općeg informiranja.

Zaključak

Angažiranje Islamske zajednice na internetu je zahtjev vremena u kojem pripadnici i članovi Islamske zajednice žive. Sve je veći broj korisnika interneta, ujedno i građana muslimana. Među njima se nalaze određene kategorije osoba koje se nastoje informirati o vjeri na ispravan način koji može ponuditi Islamska zajednica, a što joj je i obaveza shodno tekstu Ustava. Sve prisutnija vjerska radikalizacija osoba na internetu je tema koja se mora ticati vjerskih autoriteta Islamske zajednice. Njihovim angažiranjem na internetu znatno bi se učinilo na deradikalizaciji te ispravnom tumačenju vjere shodno bh podneblju i višestoljetnoj tradiciji za koju se veže Islamska zajednica u svom Ustavu.

ألودين سوباشيتش

أعمال المشيخة الإسلامية عن طريق الإنترنت وفقا لما نصه دستور المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك

نظرا إلى تزايد عدد مستخدمي الإنترنت من مختلف الأجيال تطرح على المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك مسألة التقديم الملائم لنشاطاتها وإعلام الجماهير عن أعمالها وتعليماتها وتقديم التقاليد الدينية التي تعتنى بها عن طريق هذه الوسيلة الفعالة. والتيارات المعاصرة العامة تفرض على المشيخة الإسلامية أن تجعل أعمالها في الإنترنت مثل أعمالها في الجماعات، أي عليها أن توسع نشاطاتها الدعوية حتي تشمل استعمال هذه الوسيلة النافعة. ومما يجب عند النظر في أهمية عمل المشيخة الإسلامية باستخدام الإنترنت اتباع منهج تعدد الاختصاصات، وأما هذه المقالة فمما يشار إليه فيها بعض الأسباب التي تفرض على المشيخة الإسلامية تنظيم أعمالها بهذا الأسلوب في أقرب وقت ممكن.

Elvedin Subasic

Islamic Community's Involvement on the Internet in Accordance with the Text of the Constitution of the Islamic Community

Summary

Due to the increasing number of Internet users of different generations, the Islamic Community in Bosnia-Herzegovina is faced with the question of adequate promotion of its activities on the Internet, meaning to adequately inform the public about its work and guidelines as well as the religious traditions it cherishes. Modern trends, which are also in accordance with the Constitution of the Islamic community, require the engagement of the Islamic community on the Internet as well, similar to the engagement in congregation, that is to extend its missionary work in the virtual world as well. When considering the importance of the participation of the Islamic community on the Internet, the interdisciplinary approach is required. The reasons why the Islamic community should design this type of engagement as soon as possible are pointed out in this work.

Osnovna islamska terminologija u leksici bosanskoga jezika

Ifet Mustafić

ifetion@yahoo.com

Sažetak

Leksika bosanskog jezika, kao i leksike njemu srodnih jezika (hrvatskog, srpskog i crnogorskog) obiluje islamskim terminima. Iako su ovi termini u bosanskome jeziku u upotrebi već stoljećima, islamska terminologija ni do danas nije adekvatno definirana i nostrificirana. Njene fonetsko-fonološke i pravopisne specifičnosti ostale su nedovoljno poznate čak i muslimanskoj a pogotovo nemuslimanskoj jezičkoj javnosti. Neophodna gradacija islamskih termina, koja je preduvjet za njihovu nostrifikaciju i standardizaciju u leksici bosanskoga jezika, također nedostaje. Dosadašnji pokušaji izrade instrumenata ili alata, poput standarda za transliteraciju i transkripciju islamskih termina, koji bi dokinuli anarhiju prisutnu u ovoj oblasti, ostali su samo na pokušajima.

Glavna intencija ovog rada jeste ukazati na neuređenost ove oblasti i potaknuti stručnu javnost i nadležne institucije da, multidisciplinarnim pristupom, nostrificiraju i kodificiraju islamsku terminologiju sa svim njenim specifičnostima i definiraju standard(e) za njeno transliteriranje i transkribiranje, kako za domaću - bosansku tako i za međunarodnu upotrebu.

Ključne riječi: islamska terminologija, termin, islam, jezička tradicija, leksika bosanskoga jezika, kategorija, pravopis, transliteracija, transkripcija, fonetika, terminološki most, dijalog kultura i religija.

Uvod

Sama pojava islama je istovremeno i početak nastajanja islamske terminologije. Što se islam iz arapske više prelijevao u druge kulture, a njegovi izvori (Kur'an i Hadis) iz arapskog u druge jezike, islamska terminologija je postajala sve bogatija i raznovrsnija. Dešavanja krajem 20. i početkom 21. stoljeća, koja su islam i muslimane „izbacila” u sami vrh svjetske društveno-političke i religijske scene, dodatno su doprinijela razvoju i popularizaciji ove vrste terminologije, ali još i više potrebi za njenim kodificiranjem i nostrificiranjem, tj. preciznijim i autentičnijim definiranjem i priznavanjem. Zbog, za religiju pa tako i islam, mračnog pedesetogodišnjeg komunističkog perioda, predmet kodificiranja ne bi bili samo novonastali, nego i oni zaboravljeni i zapostavljeni islamski termini.

Islamsku terminologiju možemo posmatrati dvojako, kao univerzalnu - u mjeri u kojoj je i sam islam univerzalan, i kao lokalnu - u mjeri u kojoj su lokalne nacionalne kulture i jezici nearapskih naroda, koji su prihvatili islam, doprinijeli njenom obogaćivanju i razvoju. Jedna od lokalnih kultura, koja je svojom jezičkom tradicijom obogatila međunarodnu islamsku terminologiju jeste i bosanska jezička tradicija, koja je, s jedne strane, prilagodila i usvojila univerzalne islamske termine a, s druge, kreirala svoje vlastite - bosanske. Tema ovog rada je upravo ovaj dio terminologije islama koji čini sastavni dio leksike bosanskog jezika a koji je do devedesetih godina 20. stoljeća bio nepravedno tretiran kao „strane riječi”, „tuđice”, „turcizmi”, „arabizmi”, „manje poznate riječi” i sl.

Ovim radom se, generalno, želi ukazati na to da je islamska terminologija, sa svim svojim specifičnostima, rezidentna i autohtona u bosanskom jeziku onoliko koliko su rezidentni i autohtoni islam i muslimani u Bosni.

Rad se, u konkretnom smislu, bavi definiranjem pojma „terminologija”, kako u općem tako i u religijskom smislu, analizom raznovrsnosti islamske terminologije u leksici bosanskoga jezika sa svim njenim specifičnostima, fonetsko-fonološkim posebnostima i pravopisnim karakteristikama.

Ovaj rad nema pretenzije da naučno elaborira ovu temu a posebno ne da stavi tačku na nju. Njegova intencija je da ovu temu otvori za širu

naučnu elaboraciju i da ukaže na praktičnu potrebu da se ovom pitanju na pravi način i konačno posveti dužna pažnja.

Budući da nije naučno intoniran i budući da ne postoje već neki primjeri multidisciplinarnog bavljenja ovom temom, na koje bismo se mogli referirati, sasvim je prirodno da u ovom radu može biti i grešaka, posebno kada se radi o navođenju primjera i korištenju lingvističke terminologije. Kategorije termina su se, također, mogle još „brusiti“, ali to prepuštamo lingvističkim ekspertima.

Termin „islamski“ u ovom radu se koristi isključivo kao pridjevski oblik imenice islam, tj. u funkciji pridjeva, a nikako u njegovom šerijatskoppravnom smislu i značenju.

O terminologiji uopće

1. Definicija terminologije

Prema rječničkim definicijama, „termin“, kao osnovna jedinica terminologije, pored ostalih značenja, predstavlja i „izraz koji tačno označava nešto iz područja znanosti ili umjetnosti, (tj.) stručni izraz - *terminus technicus*“¹. Terminologija ili nazivlje je, kao naučni instrumentarij, prema općoj saglasnosti izvora koji je definiraju, skup stručnih, vještački formuliranih, termina ili izraza proisteklih iz ili kreiranih za potrebe određene nauke ili naučne discipline, struke, umjetnosti i drugih vidova ljudske djelatnosti i interesovanja u koje spada i religija.² Specijalizirani rječnici, glosari, leksikoni i sl., koji sadrže takve riječi i njihove eventualne ekvivalente iz drugih jezičkih tradicija, također su „terminologije“, ne samo po sadržaju nego, najčešće, i po samom nazivu, kao, naprimjer, *Terminologija tefsira*, *Terminologija pravnih (društvenih, prirodnih, političkih, islamskih...)* nauka, *Leksikon islama*, *Enciklopedijski rječnik diplomatije i međunarodnih odnosa* i sl.

Za islamsku terminologiju, kao i za terminologiju drugih religija, ova definicija je sasvim odgovarajuća s obzirom na to da je islam i znanost i umjetnost, i kultura življenja i svakovrsnog djelovanja čovjeka na Zem-

1 Usporedi: Šime Anić, Nikola Klaić, Želimir Domović, *Rječnik stranih riječi*, Sani-Plus, Zagreb, 1998, str. 1399

2 Isto.

lji. U fokusu ovog rada je stručna islamska terminologija kao osnovni i neophodni instrumentarij za pojmovno razumijevanje islama, islamske prakse i kulture.

2. Vjerski tekstovi o terminima/terminologiji

Riječ ili termin (ime, naziv, definicija) zauzima značajno mjesto i u vjerskim tekstovima, a posebno onim islamskim - Kur'anu i hadisu. *Prvo je bila riječ* – kaže se u Bibliji³, a Bog je, nakon što ga je stvorio, *Adema (čovjeka) poučio imenima, nazivima, terminima i definicijama svih stvari* - ističe Kur'an⁴. Iako svaka riječ nije termin, svaki termin jeste riječ(i), pa prema tome biblijska sintagma bi se mogla čitati i tako kao da je termin(i) prethodio stvarima i pojavama. Prema Kur'anu, riječ je, između ostalog, i sredstvo, medij ili metod Božijeg stvaranja. Allah, prema vlastitim riječima, ne treba nikakve nacрте, pripreme, sredstva, instrumente niti posebne uvjete da bi nešto ili nekog stvorio. On za to koristi samo Svoju riječ - imperativni oblik glagola biti: *Budi!* i ono neizostavno biva.⁵

Pored očigledne uloge riječi ili termina u stvaranju svijeta, uključujući i ljudska bića, terminologiji, kao instrumentariju, Kur'an dodjeljuje drukčiju, ali jednako važnu i još preciznije definiranu ulogu: osposobljavanje čovjeka za boravak na Zemlji. Kur'ansko naglašavanje značaja terminologije u ovom smislu, ogleda se u tome da je, prije njegovog dovođenja na Zemlju, Stvoritelj čovjeka pripremio za boravak i djelovanje u sasvim novim okolnostima i uvjetima tako što ga je poučio terminologiji boravka u materijalnom svijetu, tj. značenjima (terminima) i suštini svih stvari - tome šta nešto ili neko jeste i čemu služi sve ono što je On stvorio. Iz ovoga proizlazi da Onaj koji je stvorio ovaj svijet i čovjeka u njemu, a svjestan značaja pojmovlja za čovjeka i njegovu orijentaciju u kosmosu i za uspostavu trajne komunikacije između čovjeka i Boga, pridaje izuzetnu važnost pravilnom imenovanju stvari i pojava s kojima se čovjek susreće - bilo u svakodnevnom životu bilo u posebnim profesionalnim i znanstvenim okolnostima i situacijama.

3 Usporedi: Evandjele po Ivanu 1, stavak: 1-4.

4 Usporedi: Kur'an, 2: 31.

5 Usporedi: Kur'an, 36: 82.

Islamska terminologija i njena *differentia specifica*

U odnosu na terminologiju u načelnom smislu tog pojma, terminologija islama se može smatrati jednom od njenih specijaliziranih kategorija ili potkategorija. Posebnost terminologije islama u okviru leksike bosanskoga jezika ili njena *differentia specifica* ogleda se u tri osnovne odlike: a) da ima svoje specifične kategorije; b) da ima specifične fonetsko-fonološke karakteristike i c) da zahtijeva poseban pravopis.

1. Kategorije islamskih termina

Islamske termine bismo mogli kategorizirati i analizirati prema različitim kriterijima kao što su, naprimjer, oblast koju definiraju i u kojoj dominiraju, jezik iz kojeg vuku porijeklo, način na koji su ušli u bosanski jezik, status koji imaju u leksici bosanskoga jezika i sl. Nas, u ovom slučaju, zanima porijeklo tih termina u načelnom smislu kao i njihov tretman u bosanskom jeziku s obzirom na njihovo porijeklo te njihove fonetsko-fonološke i pravopisne karakteristike.

Kategorizacija termina prema porijeklu i statusu

Prema porijeklu, termini mogu biti *domaći* i *strani* a prema statusu u leksici bosanskog jezika još i *bosnizirani* i *udomaćeni*. Svi osim *stranih termina* su punopravan dio bosanske leksike. Ovdje, međutim, spominjemo i kategoriju *stranih termina* zbog toga što i njih, nerijetko, nalazimo u literaturi, posebno onoj stručnoj. Neki termini se pojavljuju u više kategorija.

Domaći termini

Iako je većina termina kojima se definira islam u bosanski jezik ušla preko drugih jezika - uglavnom arapskog, turskog i perzijskog - postojanje domaće islamske terminologije čije je porijeklo i izvorište u nukleusu bosanskog jezika (kao i susjednih: hrvatskog, srpskog i crnogorskog) također je nezanemarivo. To su, uglavnom, prijevodi određenih pojmova s arapskog, perzijskog i turskog jezika, preko kojih je ideja i poruka islama došla i do ovih krajeva. U najfrekventnije primjere ove kategorije islam-

skih termina spadaju: *post, molitva, zadužbina, vjersko čišćenje, učenje* (Kur'ana, ezana, dove), *pokrivanje* (glave i tijela kod vjernica) i sl.

Značaj ove grupe islamskih termina koja, inače, postoji u svim jezičkim tradicijama a koje su (i) muslimanima maternje, jeste što omogućuje lakše i brže razumijevanje islama u različitim državama i različitim narodima ili muslimana u istoj državi, koji govore istim ili sličnim jezicima, kao što je slučaj sa Bosnom, Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom te Iranom, Turskom Malezijom i sl. Ovi termini, također, omogućuju prepoznavanje eventualnih sličnosti među različitim religijama i religijskim praksama, što može biti od velike koristi za međureligijske odnose u multireligijskim društvima.

Bosnizirani termini stranog porijekla

Tendencija da se neki strani termin prilagodi domaćim fonetskim i morfološkim obrascima postoji u svim jezičkim tradicijama u svijetu. Ni bosanska višestoljetna jezička tradicija nije izuzetak. Značajan broj termina u bosanskoj islamskoj tradiciji čine upravo ovi, bosnizirani ili pobosančeni, termini. To su termini koji potječu iz arapskog, perzijskog ili turskog jezika, ali su, dolaskom na ove prostore, dobili nove, pobosančene, fonetske i pravopisne forme i oblike, istovremeno zadržavajući izvorno značenje. Kao najčešće primjere ovakve vrste termina susrećemo: *k(j)abu, Kitab, ajet, šerijat, sevap, sunet(luk), tekiju, vakuf, vitre, sada-ku, munaru, mezarluk, mejtef, ilum, alim, merhamet, hazreti (Aliju, npr.), mumina, džemat, Bekira* i sl.

Udomaćeni strani termini

Određen broj termina stranog porijekla u islamskoj leksici bosanskog, a i mnogih drugih jezika, za razliku od bosniziranih termina, ne samo da vuku korijene iz neke druge jezičke tradicije nego su zadržali i izvorni fonetski oblik, ali su, uslijed dugotrajne upotrebe i simbolizma koji im je imanentan, osigurali sebi ravnopravan status sa svim drugim terminima u bosanskome jeziku. To su termini koje nije potrebno prevoditi niti bosanskom govornom području, niti govornom području iz kojeg vode porijeklo. Veliki broj ličnih imena i toponima iz rane povijesti islama našlo je svoje mjesto upravo u ovoj kategoriji islamskih termina. Kao

primjer udomaćenih stranih termina, najčešće srećemo: *Kur'an, islam, salat, namaz, džennet, mehr, mekteb, melek, mezheb, muallim, vaiz, zikr, šehid, hidžab, nikah, šejh, Ebu Bekr, selam* (<alejk) i sl. Ova grupa termina, zajedno sa prethodnom, predstavlja svojevrsan jezički most između bosanskog naroda i naroda iz čijih jezičkih tradicija potječu.

Strani termini

Sve gore spomenute kategorije termina iz tradicije islama imaju rezidentan status u leksici bosanskoga jezika. Za razliku od njih, strani termini, koje najčešće srećemo u islamskoj literaturi, posebno onoj stručnoj, termini su koji ne samo da imaju strano porijeklo nego ih se i tretira kao strane riječi („tuđice”) koje je potrebno prevesti da bi ih razumjeli oni koji ne govore jezik iz kojeg ti termini dolaze te, kao takvi, oni nemaju rezidentan status u bosanskome jeziku. Pored toga što je potrebno navesti njihovo značenje, najčešće u zagradama, njih se, prilikom pisanja, treba i primjereno transliterirati kako bi se osiguralo njihovo ispravno izgovaranje. Među primjerima koji najbolje ilustriraju ovu kategoriju su i termini: *Kur'an-u-l-kerim* (Kur'an časni) *resulullah* (Božiji poslanik), *alejhi-s-selam*⁶ (neka je Allahov mir i blagoslov s njim), *Ilm* (znanje), *Ihvanu-l-muslimin* (muslimanska braća) *emiru-l-mu'minin* (vođa pravovjernih), *bejtu-l-mal* (trezor) i sl. Neki strani termini i sintagme, kao što su *rahmetullahi alejh* (Allah mu se smilovao), *es-selamu alejkum* (mir s tobom/vama), *radijallahu anh* (neka je Allah zadovoljan njime/njome) i sl., u ulemanskim i islamski obrazovanim krugovima se upotrebljavaju u njihovom izvornom obliku, bez prevođenja ili prilagođavanja bosanskoj leksici.

U pokušaju da se, iz različitih razloga, zaobiđu termini stranog porijekla u islamskoj tradiciji, nerijetko se pribjegava posudbi zamjenskih termina iz drugih religijskih tradicija, čime se mijenja suština termina i impliciraju značenja, često paradoksalna, koja nemaju realno uporište u islamskoj tradiciji. To pokazuju i sljedeći primjeri: *islamski svećenik* umjesto imam; *islamska vjeroispovijest* umjesto islam; *pripadnici islam-*

6 U nekim slučajevima, ova sintagma potpuno neopravdano poprima oblik imenice i kao takva se koristi kao sinonim za poslanika Muhammeda, neka je Allahov mir s njim.

ske vjeroispovijesti umjesto muslimani, Islamska vjerska zajednica umjesto Islamska zajednica i sl.

Kategorizacija termina prema oblastima islama koje definiraju

Islam obuhvata veoma široko i raznovrsno područje ideja, institucija, naučavanja, djelatnosti i slično, koje se odlikuju i vlastitim terminologijama, koje se mogu podijeliti u nekoliko kategorija:

Terminologija povijesti islama i Islamske zajednice u BiH

Ovu kategoriju možemo, uvjetno, podijeliti u dva dijela: prvi, u koji spadaju termini univerzalnog karaktera, kao što su: toponimi ili nazivi historijski važnih mjesta i država, geografski pojmovi, imena povijesnih ličnosti, te nazivi određenih povijesnih događaja, i drugi, u koji spadaju termini lokalnog karaktera, kao što su oni koji označavaju specifične događaje i ličnosti iz povijesti Islamske zajednice, kao i karakteristični termini koji označavaju njene organizacione jedinice, zakonodavne, izvršne i vjerske organe, institucije i sl. Ovaj drugi dio terminologije islama i Islamske zajednice je specifičan utoliko koliko je specifičan način organiziranja bosanskih muslimana u odnosu na muslimane drugih zemalja. Primjeri: *Muhammed, a.s., hazreti Hamza, Kerbela, Hidžra, hidžretska godina, musalla, imam, Akaba, Mekka, Medina, Oprosní hadž, Ebu Hanifa, Muhammed Abduhu, mezheb, ummet, te Rijaset, reis(u-l-ulema), medžlis, džemat, muftija, murasela, vakufnama, Husein Đozo, medresa, Fakultet islamskih nauka, tekija, Džemaludin Čaučević, šehid(i)* itd.

Terminologija islamskog vjerovanja, ibadeta i etike

U ovu kategoriju spadaju, uglavnom, kur'anski i hadiski termini kojima se identificiraju i definiraju osnovni principi i elementi islamskog vjerovanja, oblici i kategorije vjerske prakse u islamu te norme islamske etike. Njih najčešće nalazimo u mektebskim i vjeronaučnim udžbenicima, vjerskoj literaturi i hutbama, na stranicama printanih medija te radio i TV valovima vjerskih medija, kako onih u okrilju Islamske zajednice tako i onih izvan nje. Primjeri: *Allah, šehadet, ibadet(i), ahlak, akaid,*

hadis(i), (imanski, islamski, namaski...) šarti, namaz, ruk'(j)u, edeb, iman, sedžda itd.

Terminologija islamskih blagdana

U ovu kategoriju spadaju termini kojima se identificiraju i definiraju značajni datumi i događaji koji su, najčešće hadisom i sunnetom, a neki i samim Kur'anom, proglašeni vjerskim blagdanima. Njima se mogu pridodati i svi termini koji, bilo na teorijskoj, bilo na praktičnoj ravni, prate ove događaje, odnosno prema njima proglašene blagdane, u koje, na prvom mjestu, spadaju specifični oblici čestitanja i dr. S obzirom na to da se islamski blagdani obilježavaju prema hidžretskom kalendaru, ova kategorija uključuje i nazive hidžretskih mjeseci. Frekventnost ovih termina u svakodnevnoj upotrebi je znatno manja u odnosu na termine drugih kategorija zbog činjenice da se događaji koje oni definiraju dešavaju jednom do dva puta tokom hidžretske godine. Primjeri: (*Kurban ili Ramazanski*) *bajram, muharrem, Jevmi-ašura, zu-l-hidždže, Mevlud* itd.

Terminologije islamskih naučnih disciplina

Sve dosada spomenute kategorije islamskih termina imaju jedan zajednički imenitelj a to je njihova upotrebljivost i razumljivost za sve društvene slojeve, uzraste i obrazovne nivoe društva. Za razliku od njih, termini vezani za i proizašli iz islamskih nauka i bavljenja njima su, uglavnom, stručni termini namijenjeni užim, islamski visoko obrazovanim, akademskim krugovima i studentskoj populaciji koji se bave islamskim naukama. Ovakvim terminima, uglavnom stranog porijekla, preplavljena je literatura i udžbenici raznih islamskih naučnih disciplina: *akaida, tefsira, hadisa, fikha* i sl., što je vidljivo i iz njihovih samih naziva. Većina ovih naučnih disciplina i formalno je definirala svoje vlastite terminologije. Primjeri: *ihvanu-l-muslimin, hulefai-rašidin, emiru-l-mu'minin, akaid, te'vil, tefsir, ajet, sura, kazf, 'iddet, ta'limu-l-islam, fikhu-l-ibadat, feraid, muhaddis* itd.

2. Fonetsko-fonološke karakteristike islamske terminologije

Imajući u vidu temeljno pravilo fonetskog pravopisa koje nalaže da se znakovi/slova u bosanskom jeziku čitaju onako kako su i napisana, u nekim slučajevima je neophodno u pomoć pozvati i određene fonetske instrumente kao što su: artikulacijska fonetika, fonetska transkripcija,⁷ transliteracija, dijakritički i interpunkcijski znaci i sl., posebno kada se radi o *stranim* i *udomaćenim terminima stranog porijekla*.

Tvrđi i mehki konsonanti (artikulacijska fonetika)

Budući da je većina termina u islamskoj tradiciji arapskog porijekla, potrebno je obratiti posebnu pažnju na karakterističan izgovor pojedinih glasova u određenoj riječi, jer to može utjecati na samo značenje termina, što dokazuje i sljedeći primjer: *aqil* sa „tvrđim” *k* znači pametan, dok *akil* sa „mehkim” *k* znači izjelica.

Naglasak i dugi/kratki vokal

Pogrešna upotreba akcenta može, u nekim slučajevima, dovesti do promjene značenja ili smisla termina, dok u drugima ne, ali, u svakom slučaju, može doprinijeti da slušalac teže prepozna izgovoreni termin ili, pak, učiniti (iz)govor komičnim a govornika neukim. Budući da u bosanskom jeziku, uključujući islamsku terminologiju, postoje morfološki istovjetne riječi sa potpuno drukčijim značenjima, jedini način da se izbjegne njihova kriva upotreba ili pograšno razumijevanje jeste ispravno pozicioniranje naglasaka i odabir dužine vokala na kojem je naglasak smješten. U pisanju, to ćemo postići upotrebom dijakritičkih znakova, koji će svoju refleksiju imati i u usmenoj interpretaciji termina. Za ilustraciju slučajeva kada dolazi do promjene značenja mogu poslužiti termini *hatib*, koji, s naglaskom na prvom slogu i dugim vokalom „a”, znači „prosac, zaručnik” a sa dužinom na posljednjem slogu i kratkim „a”, znači „govornik, predavač, propovjednik”, i *namaz* koji, po istom principu, u prvom slučaju znači vrstu hrane a u drugom vrstu vjerskog obreda. Za ilustraciju slučajeva kada ne dolazi do promjene značenja može poslu-

⁷ Usporedi: Ivo Škarić, „Fonetika hrvatskoga književnog jezika”, u: S. Babić i sur.: *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU i Globus, Nakladni zavod, Zagreb, 1991.

žiti termin *tesavvuf*, kada se naglasak stavi na prvi umjesto na njegov drugi slog.

*Fonetska transkripcija*⁸

Iako nije najizravnije relevantna za predmet ovog rada, fonetsku transkripciju spominjemo kao mogućnost koja se, iako rijetko, ipak koristi u nekim stručnim radovima. Njena najčešća upotreba je u rječnicima, glosarima, leksikonima i sl. Pomoću fonetske transkripcije bilježimo govorne glasove u jednom jeziku, uključujući i one koji su porijeklom iz drugih fonetskih porodica. Prema tome, kada fonetska pravila i pravopis nisu dovoljni da se određeni glas adekvatno zabilježi, pribjegava se korištenju posebnih fonetskih simbola, kao što su, naprimjer, u našem slučaju, slova izvan bosanskog alfabeta ili, pak, sistema takvih simbola kao što je, naprimjer, međunarodna fonetska abeceda⁹. U našem slučaju, najčešće korišteni fonetski simboli su slova engleskog alfabeta: *w* i *q* a koriste se samo kod transliteracije *stranih termina*.

3. Pravopisne karakteristike islamske terminologije

Budući da mnogi termini u tradiciji islama, kao i drugim religijskim tradicijama, vode porijeklo iz nekog stranog jezika, uglavnom arapskog, turskog ili perzijskog, potrebno je obratiti pažnju na neka pravopisna pravila koja su specifikum, takozvane, karakteristične leksike u bosanskome jeziku¹⁰. Spomenuta pravila se, uglavnom, tiču pisanja velikog i malog slova, udvojenih slova, apostrofa te transkripcije i transliteracije tih termina.

Veliko i malo slovo

Božija imena kao i sva druga vlastita imena i toponimi u terminologiji islama, sukladno svim pravopisima u svijetu, koji poznaju malo/veliko slovo, pišu se velikim početnim slovom, što pokazuju i sljedeći primjeri: *Allah, el-Halik, el-Malik, el-Gaffar, er-Rahman, te Mekka, Mina, Arefat,*

8 Vidjeti: Juraj Bakran, *Zvučna slika hrvatskoga govora*, Ibis grafika, Zagreb, 1996.

9 IPA (International Phonetic Alphabet) je sistem znakova za fonetsku i fonološku transkripciju. Najčešće se koristi pri izradi rječnika. (<http://www.domaci.de/viewtopic.php?t=36648>)

10 Vidjeti: Alija Isaković, *Rječnik karakteristične leksike u bosanskome jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1992.

Muhammed, Medina, Džibril, Jerusalem i sl. Za terminologiju islama, ovo pravilo je tim značajnije što jezik iz kojeg potječe većina termina stranog porijekla - arapski, uopće ne poznaje razliku između malog i velikog slova. Međutim, za razliku od većine svjetskih pravopisa, termini koji predstavljaju nazive religija, njihovih pripadnika ili vjerskih funkcija/zvanja, prema pravopisu bosanskog, kao i pravopisima srodnih jezika u okruženju, pišu se malim slovom, kao na primjeri: *islam, musliman, reis, imam, muftija...*

Udvojena slova

Bosanska leksika, za razliku od arapske, engleske i nekih drugih leksika, u osnovi ne poznaje udvajanje slova (*tešdid*) tj. geminaciju. Međutim, susretom sa islamom, prvenstveno, a time i sa jezicima putem kojih je islam dospio na bosanska govorna područja, neki specifični termini, koji u svom izvornom obliku i prema pravopisu jezika iz kojeg dolaze, sadrže dupla ili udvojena slova (suglasnike), suprotno standardima bosanskoga pravopisa, zadržavaju isti oblik i u bosanskome jeziku, kao *udomaćeni strani termini*. Udvojena slova nemaju samo pravopisno-estetsku ulogu, ona, prije svega, determiniraju način izgovaranja specifičnih riječi/termina u kojima se nalaze, sugerirajući, najčešće, i mjesto akcenta u riječi. Najfrekventniji primjeri termina sa pravilno pozicioniranim udvojenim slovima su: *Allah, Muhammed, sunnet, muallim, Mekka* i dr. Međutim, ni pogrešno pozicioniranje udvajanja ili podvostručavanja suglasnika nije rijetkost, o čemu svjedoči i termin „selam” koji nerijetko i potpuno nepravilno dobija još jedno „l” (*sellam*) što dovodi do promjene ne samo u izgovoru i akcentu, nego i u značenju.¹¹ Ova pogreška nije imanentna samo nemuslimanima nego i mnogim manje upućenim muslimanima.

Apostrof

Upotreba apostrofa je imanentna mnogim jezičkim tradicijama, bilo da se radi o domaćoj leksici ili domaćoj transliteraciji stranih termina. Za razliku od bosanskoga jezika u kojem apostrof ima isključivo zamjensku (interpunktivnu) ulogu, tj. mijenja izostavljeno slovo ili grupu slova, u islamskoj terminologiji prisutnoj u bosanskoj leksici, apostrof može

¹¹ Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997, str. 670.

imati dvojaku funkciju: interpunktivnu i dijakritičku. Interpuktivnu funkciju apostrofa nalazimo, uglavnom, u transliteraciji *udomaćenih stranih termina* i *stranih termina* u slučajevima kada termin/sintagma u sebi sadrži tzv. genitivnu vezu, kao u primjeru sintagme *reisu-l-ulema*. Djakritičku ulogu apostrofa nalazimo kod termina koji u sebi sadrže slova ili glasove koji ne postoje u bosanskom jeziku, kao što je: ‘*ajn*, (primjer: ‘*ilm*), te međuglas zvani „hemze” (*Kur’an*, *mu’min* i sl.). Takve termine možemo naći u kategoriji *stranih* i rjeđe *udomaćenih stranih termina*.

Svi ovi termini potječu, uglavnom, iz arapskoga jezika, čije pismo ne poznaje interpunkcijske i dijakritičke znakove na način na koji oni postoje, kako u bosanskom tako i u pravopisu većine evropskih jezika.

Transkripcija i transliteracija

Neki *udomaćeni* kao i *strani termini*, uglavnom imena, u leksici bosanskoga jezika zahtijevaju transkripciju ili transliteraciju.¹² U standardima bosanskog i nekih susjednih jezika, međutim, ne postoji jedna općeprihvaćena transkripcija koja bi se mogla primjenjivati, a da ne govorimo o transkripciji koja bi uvažavala već spomenuto pravilo fonetskog pravopisa bosanskog i njemu srodnih jezika prema kojem se slova/znakovi i riječi izgovaraju onako kako su napisani i pišu onako kako se izgovaraju. Postoji nekoliko međunarodnih standarda za transliteraciju arapskih imena, među kojima su najpoznatiji DIN 31635 i ISO 233¹³, kao i njemački ZDMG-sistem¹⁴ koji se koriste ne samo na međunarodnoj lingvističkoj pozornici nego i u samom bosanskom jeziku i za domaću upotrebu, što nerijetko uzrokuje nepravilnosti u izgovoru, čije posljedice mogu biti čak gubljenje ili promjena značenja i smisla termina.

Na koji način nepostojanje standardizirane transkripcije koja bi uvažavala gore spomenuto pravilo fonetskog pravopisa bosanskoga jezika dovodi do jezičke konfuzije, najzornije pokazuju primjeri kao što je *bismilla* - skraćeni oblik kur’anske sintagme *Bismillahi-r-Rahmani-r-Ra-*

12 Razlika između ova dva termina, koji znače prenošenje znakova iz jednog jezika u drugi, u tome je što transkripcija vodi računa o izgovoru znakova, dok transliteracija to ne čini.

13 Usporedi: S. Babić, B. Finka, M. Moguš, *Hrvatski pravopis*, Školska k., Zagreb, 1994, str. 73. i 74.

14 Usporedi: Senahid Halilović, *Pravopis bosanskoga jezika*, KDB Preporod, Sarajevo, 1996, str. 146-147.

him. Ako ovaj termin iz arapskog u bosanski jezik stigne preko jednog od priznatih međunarodnih standarda transliteracije (*Besmellah*), izgubit će svoj izvorni fonetski oblik gotovo do neprepoznatljivosti.

Zaključak

Imajući u vidu sve ono što terminologija, u najširem smislu te riječi, svakodnevno znači za ljudski rod od njegovog postanka do danas, moglo bi se reći da je terminologija, posebno u vjerskom smislu te riječi, pored života, najveće blago kojim je Bog darovao čovjeka.

Islamska terminologija, kao potkategorija terminologije, nije samo jezičko nego i vjersko-teološko pitanje. Prema većini religijskih tradicija, riječ ili termin ima višestruku ulogu. S jedne strane, ona je prapočelo i prethodnica Božijem stvaranju a, s druge instrumentarij koji je Allah podario čovjeku nakon što ga je stvorio da bi mu olakšao snalaženje i boravak u materijalnom svijetu.

Ipak, praktična uloga i status islamske terminologije u bosanskome jeziku je još uvijek otvoreno pitanje. Iako i sama potkategorija, islamska terminologija ima i svoje vlastite kategorije i potkategorije i svoje osobenosti u odnosu na standarde bosanskoga jezika i njegove leksike. Upravo su te osobenosti *differentia specifica* zbog koje je neophodno precizno izdiferencirati i pravilno, u duhu bosanskoga jezika, (re)definirati islamsku terminologiju, kako se, zbog nedostatka jezičke suptilnosti i cirkuliranja nekolicine stvarnih stranih termina, ne bi dogodilo da se cjelokupna islamska terminologija izopći iz bosanskog jezika i nasilu ugura u rječnike stranih riječi, kao što je bio slučaj u posljednja skoro dva stoljeća. Ako bi se, u nekom jeziku (u ovom slučaju bosanskom) odbio rezidentni status terminologiji kojom se nešto definira u tom jeziku, analogno tome, ista sudbina bi mogla zadesiti i ono šta se tom terminologijom definira, u ovom slučaju islam i muslimane.

Status islamske terminologije u bosanskome jeziku nije važan samo za muslimane i njihove potrebe. Srodni jezici, koji nose drukčije nazive (crnogorski, hrvatski i srpski), kako u Bosni tako i u susjednim državama, također imaju potrebu za istom vrstom terminologije, jer se susreću sa istim fenomenom kojeg treba definirati. Sveobuhvatno i pozitivno

rješanje pitanja statusa islamske terminologije u leksici bosanskoga jezika u velikoj mjeri bi, po principu spojenih posuda, doprinijelo rješavanju istog pitanja u drugim, bosanskome jeziku srodnim, jezicima. Istim putem i po istoj logici u bosanski jezik prelaze terminologije koje defini- raju druge religije i kulture. Uspostava terminološkog mosta omogućava vođenje i razvoj kvalitetnog dijaloga različitih religija i kultura.

Alternativa (do)definiranja, nostrifikaciji i kodifikaciji islamske terminologije u bosanskom jeziku jeste terminološka anarhija koja za posljedicu može imati muslimansko nepravilno razumijevanje islama i njegovu krivu prezentaciju drugima s jedne i ostavljanje bosanskog jezika bez važnog dijela njegove „karakteristične leksike” s druge strane.

عفت مستافيتش

المصطلحات الإسلامية الأساسية في معاجم اللغة البوسنية

يشتمل مجموع كلمات اللغة البوسنية وكذلك اللغات القريبة منها (كل من الكرواتية والصربية ولغة أهل الجبل الأسود) على كثير من الكلمات الإسلامية، ومع أن كل هذه المصطلحات تستعمل في اللغة البوسنية منذ قرون إلا أنها لا تزال حتى الآن غير معرّف بها تعريفاً مناسباً وغير معترف بشريعتها. إن مميزاتها الخاصة بالأصوات والتلفظ والكتابة قد ظلت غير معروفة للدرجة الكافية ليس فقط لغير المسلمين من العامة اللغوية البوسنية وإنما للمسلمين منها كذلك. وبالإضافة إلى ذلك فإن التحديد الضروري لمعاني المصطلحات الإسلامية المستعملة، والذي هو شرط من شروط الاعتراف بشريعتها ضمن مجموع المصطلحات البوسنية، هو كذلك مفتقد. إن ما سبق من محاولات لوضع الأدوات والوسائل اللازمة للقضاء على الفوضى السائدة في هذا المجال، مثل المقاييس الخاصة بالكتابة اللاتينية للمصطلحات الإسلامية، أمر ظل على صفته محاولة.

ومن أهم مقاصد هذه المقالة الإشارة إلى كون هذا المجال غير منظم وحث العامة المتخصصة والجهات المختصة على العمل المشترك في سبيل الاعتراف بشريعية المصطلحات الإسلامية وتقنينها مع جميع مميزاتها وتحديد مقاييس كتابتها، سواء كان ذلك لغرض الاستعمال الوطني أو غيره.

Ifet Mustafic

The Basic Islamic Terminology in the Lexicon of Bosnian Language

Summary

The lexicon of Bosnian language as well as the lexicons of related languages (Croatian, Serbian and Montenegrin) is rich in Islamic terms. Although these terms are in use in Bosnian language for centuries, the Islamic terminology has yet not been adequately defined and validated. Its phonetic, phonological and orthographic specifics are not sufficiently known even to the Muslim, let alone non-Muslim, Bosnian-speaking

public. The necessary gradation of Islamic terms, which is a prerequisite for their validation and standardization in the lexicon of Bosnian language, is also missing.

The previous attempts to create instruments or tools, such as standards for transliteration and transcription of Islamic terms, that would put an end to the anarchy that exists in this area, are still just attempts.

The main intention of this paper is to point out the lack of order in this field and to encourage the professional community and relevant institutions to, using an interdisciplinary approach, validate and codify Islamic terminology with all its characteristics and to define the standard(s) for its transliteration and transcription, for both local - Bosnian and international use.

Osvrt na nastanak mjesta i kulturno-historijski značaj džamija u Jezerskom kod Bosanske Krupe

Mr. sci Asmir Crnkić

konsultant za kulturni turizam
acrnkic@gmail.com

*Kullu ma kutibe qarre ve ma hufiza ferre.
„Što je zapisano ostaje, a što se pamti iščezne.”
(Mula Mustafa Ševki Bašeskija)*

Sažetak

Autor je u radu hronološki prikazao događaje i historijske okolnosti koje su dovele do nastanka i razvoja bosanskokrupskog naselja Jezerski. Rad je naučno-metodološki utemeljen i doprinosi rasvjetljavanju porijekla lokalnog stanovništva, nastanka Jezerskih džemata i njihovih džamija. Krajiške tvrđavske džamije iz osmanskog perioda posjeduju historijsku, arhitektonsku i umjetničku dimenziju. Pored svoje osnovne vjerske funkcije imaju i važan kulturno-historijski značaj te su bitne sa aspekta razvoja kulturnog i vjerskog turizma na ovom području. One su sastavni dio kako ruralnih tako i urbanih sredina već nekoliko stoljeća.

Ključne riječi: Castrum Jhesera, Jezerski Grad, tvrđavska džamija, Dijelovi Jezerski, pećina Ada, Mirsad Crnkić, 511. Slavna bkbr, kulturni turizam.

Pročelje grada Jezerskoga

Uvod

Boraveći u Bosni već daleke 1856. godine u naučno-političkoj misiji, francuski filolog i istraživač Massieu de Clerval (1820-1896), za Bošnjake-muslimane je izjavio sljedeće: „Velika nesreća ovog dijela slavenskog naroda jeste u tome da je nepoznat, osim po izvještajima svojih neprijatelja....”¹

Da je to zaista tako, potvrđuju i radovi o historiji Bosanske krajine od strane historičara iz susjedstva koji su u fokusu svog istraživanja imali geopolitički prostor današnjeg Unsko-sanskog kantona. Slična percepcija o prošlosti ovog kraja je vidljiva i kod domaćih autora a koji su opet bili ideološki regrutirani od „matičnih” centara iz susjedstva. Rezultat toga je da imamo vrlo reducirano i iskrivljeno viđenje prošlosti „Bihaća i Bihaćke Krajine” od strane Radoslava Lopašića, koji se uglavnom bavio prošlošću ovog prostora iz perioda srednjovjekovlja do dolaska Osmanlija ili *velikosrpski* prikaz porijekla stanovništva ovog područja od strane krajnje suspektnog Milana Karanovića (nekadašnji parohijski sveštenik

1 Rapport adressé à Son Excellence Monsieur le Ministre de l'instruction publique sur une mission en Bosnie, accomplie en 1855 par M. Massieu de Clerval. Archives des missions scientifiques et littéraires. Tom V, Paris MDCCCLVI, str. 35.

a potom samozvani etnolog) „utemeljen” na pseudočinjenicama i usmenoj predaji.

Jezerski Grad ili Jezerski kako se danas administrativno zove kao bosanskokrupska mjesna zajednica sa tradicijom naselja još od srednjeg vijeka također je zakinut za objektivniju i kompletniju sliku svoje prošlosti. Polazeći od činjenice da je traženje istine jedna od najdubljih etičkih težnji, a motiviran potrebom ovdašnjih ljudi za faktografskim činjenicama o određenim događajima i nastanku značajnih objekata, autor se odlučio za kraći prikaz prošlosti ovog mjesta sa fokusom na period Osmanske države.

Srednjovjekovni grad i osmanska utvrda

Jezerski ili Jezera (lat. *Castrum Jhesera*²) kako se 1278. god. prvi put i spominje u jednom pisanom dokumentu je pripadao srednjovjekovnoj Slavoniji³, odnosno srednjovjekovnom Ugarskom kraljevstvu.

Nakon smrti bana Ivašina nastao je rat između Gissingovaca i Babonića i saveznih im plemićkih porodica. Sukob je završen sklapanjem ugovora 6. novembra 1278. god. pred zagrebačkim biskupom Timotejem. Time je Ban Nikola Gissingovac vratio Vuku (Farkašu) i Vučeti sinovima kneza Jelenka grad Jezerski, što ga je prethodno bio oteo, te svjedoči da njihova porodica ima od starine pravo na taj grad.⁴ Ban Nikola je ranije grad oteo od Jelenkovih sinova jer su bili saveznici njegovih neprijatelja Babonića.

Iako je poslije tog događaja velika historijska praznina, barem po spomenu Jezerskog u izvorima, Radoslav Lopašić i Ćiro Truhelka tvrde da su potomci Jelenkovih sinova plemići Nemčići koji se kao vlastela spominju kasnije u XVI stoljeću sa nadimkom Jezerski.

2 Očigledno je da je Radoslav Lopašić u knjizi *Bihać i bihaćka krajina* napravio privid ili je došlo do greške tokom štampanja pa se naziv *Jhesera* navodi kao *Hiesera*.

3 Srednjovjekovna Slavonija (Sclavonia, fr. *Esclavonie*) ima mnogo šire značenje nego istoimeni hrvatski region danas. U zapadnim historijskim izvorima pojam Sclavonia obuhvaća u etničkom smislu ono što se u političkom javlja pod nomenklaturom Croatia (Hrvatska). Više o tome u *Bosansko-humski krstjani* F.ŠANJEK, Izd. Kršćanska sadašnjost, *Analecta croatica shristiana* VI, Zagreb, 1975., str. 36-42.

4 T. Smičiklas: *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske (Codex diplomaticus), Dalmacije i Slavonije*, Jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti, Svezak VI, Listine za godine 1272-1290, Zagreb, 1908., str.261-266.

Stara džamija

Zbog vlastele Nemčić, Slovenac Benedikt Kuripešić u svom poznatom putopisu, Jezerski naziva Nemcig (Nemtzig). On je kao austrougarski diplomata 1530. god. prošao ovim područjem te zabilježio sljedeće:

„U nedjelju 28. augusta 1530. god. pođosmo iz Novigrada opet preko brda, pa, ostavljajući na lijevoj strani Nemcig ili Jezeriane, krenusmo put tvrđave i trgovišta Krupe.”⁵

S obzirom na to da je tadašnji Novigrad današnje Todorovo, Kuripešić se zasigurno kretao starim putem Todorovo – Konjodor – Razboj – Pištaline – Perna – Krupa i time mu je Jezerski zaista ostao sa lijeve strane.

Grad Krupu kao i kompletnu desnu obalu rijeke Une današnje općine Bosanska Krupa osmanska vojska je zauzela 1565. godine, dok je Jezerski grad zajedno sa ostalim gradovima na lijevoj strani rijeke Une u sastav bosanskog ejaleta, odnosno osmanskog carstva (Devlet-i Āliyye-i Osmaniyye⁶) ušao 983 h.g., odnosno u ljeto 1576. god. kad ga osvaja bosanski sandžakbeg Ferhat-paša.

⁵ Benedikt Kuripešić: *Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530*, Svjetlost, Sarajevo, 1950., str.16.

⁶ Službeni naziv i termin u naučnim izvorima za Osmanski sultanat: Izvorni prev.: Uzvišena osmanska država

Skoro svi referentni historičari potvrđuju da je osmanska vojska čak i 1530. god. nakratko kontrolirala područje oko Bužima te da je bosanski sandžakbeg Mustafa Sokolović 1564. godine bio osvojio Cazin, Bužim i Bojnu.

Osvajanjem Zrina i Gvozdanskog 1578. godine te Bihaća 1592. godine granična linija osmanskog carstva je pomaknuta na rijeku Kupu, čime je kompletan prostor Pounja postao dijelom Osmanske države.

U to vrijeme je na čelu Osmanske države bio sultan Murat III (vladar carstva od 1574.-1595.), sin Selima II, odnosno unuk Sulejmana Zakonodavca (Veličanstvenog). Veliki vezir je još uvijek bio Mehmed-paša Sokolović.

Osmansko osvajanje Slavonije, koja je bila u sastavu Ugarske, odvijalo se u prvoj polovici 16. stoljeća kada se zbivalo istovremeno širenje osmanskih granica i na jugozapad u Liku i Dalmaciju. Osvajanje tadašnje Slavonije imalo je između ostalog strateški značaj u osiguravanju plodnoga i bogatoga zaleđa za dalja napredovanja prema Habsburškoj monarhiji, odnosno prema samom središtu te monarhije – Beču. Cilj tih osvajanja je bio slom Habsburške monarhije koja je predstavljala glavnog suparnika Osmanskom carstvu u Evropi. Istovremeno je trebalo osigurati stabilniju granicu prema Mletačkoj republici i stoga su vršena osvajanja na zapadnim i južnim granicama Bosne, koja se nalaze u granicama današnje Republike Hrvatske.⁷

Srednjovjekovni Jezerski grad, koji se sastoji od kružne branič-kule i malog dvora kvadratne osnove (16m x 12m), zajedno sa Podzvizdom i Sokocem spada među najstarije bh stare gradove!⁸ Materijalni dokaz koji podupire ovu tvrdnju je i odbrambeni otvor za luk i strijelu koji je i danas očuvan na jugoistočnom zidu tik uz branič-kulu.

Od okolnih toponima iz ovog perioda i danas su u upotrebi: Menić (plemići), Orašje (brdo podno starog grada), njive Kohmani (po porodici Kohmanović), Bančevac, Francike te ravnica Kopljari.

Nakon što su osvojili ovaj prostor, osmanlije su sve dotadašnje plemićke gradove fortifikacijski ojačali te prilagodili u vojno-odbrambene

7 Bošnjaci u Hrvatskoj za vrijeme osmanske vlasti, Fehim Nametak, *Behar* br.71-72, www.behar.hr

8 Hamdija Kreševljaković: Stari bosanski gradovi, *Godišnjak Naše starine I*, 1953. god., str.35

svrhe. Tako je i Jezerski dobio nove bedeme sa kapi-kulom sa jugoistočne strane. Po tadašnjoj praksi, za potrebe osmanske vojske unutar zidina grada je izgrađena džamija, dizdarsko sjedište te nekoliko objekata.

Iako Lopašić tvrdi da se jedan dio katoličkog stanovništva po osvajanju Jezerskog islamizirao⁹, njegovu tvrdnju demantira rezultat popisa iz 1604. godine, po kojem je Jezerski još uvijek mezra¹⁰, odnosno napušteno selište.

U ovom prvom osmanskom popisu koji je obuhvatio područje Pounja, stoji da su Jezerski, Menić i Čavica u posjedu Idris-bega, sandžakbega Fileka, a na osnovu tapije i kadijinog hudždžeta, sada u posjedu njegova sina Ali-bega te da pripada Bužimu.¹¹

Dalje se navode okolna krajiška mjesta također sa klasifikacijom mezre (napuštenog selišta) koje su zatečene bez raje te da ih uživaju muhafizi i farisi tvrđava.¹²

Ovo je validan argument da neposredno nakon osvajanja ovog područja osim utvrda sa vojnim formacijama nije bilo civilnog stanovništva pa samim tim niko nije ni mogao biti (nasilno) islamiziran.

Arheolog i historičar Ćiro Truhelka na temelju svojih istraživanja također je potvrdio da Turci (Osmanlije) kao osvajači Bosne, nisu bili onako divljački raspoređeni kako nam ih crta školska povijest. „Oni nisu u osvojenim zemljama proganjali vlastelinska plemena, dapače nismo ni jednog dokaza da bi oni (i)za osvojenja ikome na silu narivali islam.”¹³

Nešto kasnije osmanska uprava u skladu sa tadašnjom migracionom politikom započinje proces naseljavanja ovog kraja bošnjačkim narodom iz unutrašnjosti Bosne. U periodu između 1683-1689 god., gubitkom

9 Radoslav Lopašić: *Bihać i bihaćka Krajina*, Matica hrvatska, Zagreb, 1890., str.177.

10 Mezra je staro selište ili selo koje je raseljeno prije ili za vrijeme turske okupacije. Da bi jedno mjesto bilo proglašeno mezrom, moralo je imati svoju teritoriju, svoje granice, te manje ili više jasne tragove ranijeg naselja (groblje, bunar, česma, voćnjaci itd). Neke mezre su davane u zakup zainteresiranim licima da ih obrađuju. Nekad su mezre ustupane, odnosno prodavane, i s tapijom pojedinim licima kao čifluci na godišnji zakup. Ako bi se na mezru naselilo više stanovnika proglašavana je selom. F. Spaho: *Prilozi za orijentalnu filologiju*, Defteri za Kliški sandžak, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1964., str. 154-155.

11 Opširni popis bosanskog sandžaka iz 1604 god.: Bošnjački institut Zürich - Odjel Sarajevo, Orijentalni Institut u Sarajevu, Obrada Adem Handžić, Sarajevo, 2000., svezak 1/2.str. 561

12 Ibid

13 Ćiro Truhelka: „Historička podloga agrarnog pitanja u Bosni”, *Glasnik zemaljskog muzeja* 27, 1915., str. 123.

područja Like, Krbave, dijelova Slavonije i Dalmacije bježeći od čuvenog generala Herbersteina te nasilnog pokrštavanja od strane popa Marka Mesića¹⁴, taj migracioni element je pojačan i sa prognanim Bošnjacima sa tog područja. Posljednji muhadžiri sa područja tog dijela Hrvatske stigli su 1791. god. nakon Svištovskog mira. Tako se u tri vremenska intervala na područje Jezerskog naseliše sljedeće porodice: Baltići, Begići, Crnkčići, Čatići, Čehići, Durakovići, Duranovići, Hafizovići, Hajdarevići, Halilovići, Harčevići, Hodžići, Jusići, Kanurići, Kovačići, Mahmutovići, Mašinovići, Mehići, Mušići, Muzaferovići, Nesimovići, Nuhići, Oraščani, Ramići, Selimagići, Topalovići, Velići i dr.

Svi ovi rodovi su i danas prisutni na području Jezerskog dok iz grunтовnih knjiga, raznih objavljenih službenih glasila i stare štampe primjećujemo da su nekad u Jezerskom živjeli i Ahmetovići, Ćordići, Džaferovići, Halkići, Muratovići i Zulići.

Jezerski je imao svoje dizdare i muhtare i bio je pod patronatom Krupske kapetanije. Posljedni dizdar bio je Mehmedaga a muhtar Ramo Crnkčić. Crnkčića kuća je očuvana do danas i jedini je stambeni objekat unutar kompleksa nacionalnog spomenika „Stari grad Jezerski”.

Kao većina pograničnih mjesta, Jezerski je također bio izložen čestim napadima od strane austrijskih snaga tokom druge polovine XVII stoljeća.

Kako u svojoj *Kronici...* navodi Pavao Ritter Vitezović, hrvatski krajišnici su tokom 1687. godine prodrli do Jezerskog te ga spalili i opustošili.¹⁵

Prilikom Boja pod Banjom Lukom 1737. godine, Bosna je u isto vrijeme bila napadnuta sa više strana. Jedan od žestokih udara je bio i sa sjeverozapada, gdje su hrvatske čete vršile snažan napad na Bužim i Cetin.

Sa bosanske strane, organizator otpora je bio vojskovođa Ali-paša Hećimović (tur. Ali Pasa Hekimoglu) tadašnji vezir u Bosni.

Dok je General Herberstein prodro do pred Bihać, Ban Esterhazy je opkolio grad Bužim.

Ali Paša Hećimović je svu snagu usmjerio na odbranu Banje Luke, što je rezultiralo pobjedom bosanske vojske.

14 HRVAT, List za pouku, gospodarstvo i politiku, Gospić, 10. veljača 1905., br. 10.

15 Pavao Ritter Vitezović: *Kronika aliti spomen vsega svieta vikov* (1696), str. 215.

Ban Esterhazy, saznavši od nekih bjegunaca Hildburghausenova korpusa za katastrofu kod Banje Luke, napustio je opsjedanje Bužima, čija je malobrojna posada s Ahmedom Bajraktarom na čelu odolijevala velikoj sili punih 14 dana.

Da su tadašnje tvrđavske posade u sjeverozapadnoj Bosni bile malobrojne, ali dobro organizirane i sa jakim moralom dokaz je i narodna pjesma o junaštvu grupe od sedam Jezerana koji su pomogli da se Bužim odbrani:

»Bježi bane niz bužimske strane
Ne goni te sva butun Krajina
Već te goni sedam Jezerana.«
U nekim izvorima se sačuvala i sljedeća verzija:
„Ne bjež' bane niz bužimske strane,
Ne tjera te Ali-Paša s vojskom,
Već te tjera sedam Jezerana.”¹⁶

U Hrvatskom državnom arhivu (HDA) postoji izvještaj od 26.10.1789. god. o borbi kod utvrde Jezerki koja se desila 20.10. 1789. god.

„Kad je najveći dio hrvatskih četa pod zapovjedništvom maršala Loudona sudjelovao u opsadi Beograda, Franjo Jelačić je kod osmanske brdske utvrde Jezerko potukao osmanlije koji su sa svih strana navali na austrijsko desno krilo prilikom čega ih je mnogo zarobio. Zbog toga junačkog djela još iste godine preko reda je unaprijeđen u čin potpukovnika.”¹⁷

Da su u prvj polovini XIX stoljeća upadi sa austrijske strane na ovo područje bili česti, potvrđuju i izvještaji u *Ilirskim narodnim novinama*. Tako iz broja 20. za dan 13.03.1838. saznajemo da je muteselim Bužima dana 23.02.1838. angažirao vojsku iz Bužima, Otoke i Jezerkog da uhite hajduke koji su prethodno prešli granicu i ubili jednog Bužimljanina. Dalje se navodi kako su četverica lupeža sustignuti i likvidirani u šumi Stojanova Kosa.¹⁸

16 Adem Handžić: „Bosanski namjesnik Ali paša Hekimoglu”, *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda*, 1954-1955, str.163 (Negdje se spominje devet a negdje trideset Jezerana)

17 HRT TV Kalendar, Vladimir Brnardić: Franjo Jelačić - slavni otac još slavnijeg sina, na temelju HDA, Alte Feldakten FML F. Jellachich (1773-1796), kutija 1, folio 12-38.

18 *Ilirske narodne novine*, broj. 20, 13. mart 1838, str. 20.

Dolaskom Omer-paše Latasa u Sarajevo juna 1850. godine i sprovođenjem okrutnog tanzimata, Krajišnici su također platili visoku cijenu zbog podrške pokretu za autonomiju Bosne. U velikoj bici Krajišnika sa Omer-pašininim nizamima kod Jezera blizu Jajca, gdje su se susrele dvije vojske, palo je oko 1500 Krajišnika, a zadnji veći okršaj bio je kod Bosanske Krupe, gdje su Krajišnici također poraženi.¹⁹ Ova posljednja bitka se desila 26.04.1851. god. i to na lijevoj strani obale Une kod Bosanske Krupe. Glavom su platile sve pristaše Alije Kedića, Ibrahima Kapića i Omera Redžića, inače čelnika bune u Krajini, ali i skoro sva kategorija mladih i mislećih ljudi ovog kraja. Usmena predaja ovdašnjih ljudi govori da su se mnogi ranjeni i osakaćeni skrili u pećinu Ada sjeveroistočno od Jezerskog grada, gdje su mnogi i pomrli.

Krupski narodni učitelj Simo Momčilović je 1884. god. pribilježio da su oko 400 koraka unutar pećine razbacane ljudske kosti te mnoštvo zemljanog posuđa, te da se još uvijek zna gdje su vatre gorjele.²⁰

U drugoj polovini XIX stoljeća nakon pustošenja od strane Omer-paše Latasa, kao kmeti se doseljavaju i pravoslavni.

Oni će kasnije biti involvirani i iskorišteni za srpski ustanak koji je na ovom području predvodio sam Petar I Karađorđević (pseudonim Petar Mrkonjić), čije je hajdučko sjedište bilo na obližnjoj Ćorkovači (Bužim). Zajedno sa svojim jatacima Simom Davidovićem i Trivom Amelicom a uz pomoć agitiranog lokalnog pravoslavnog življa, 22. septembra 1877. godine je na području Jezerskog i bliže okolice spalio oko 40 bošnjačkih kuća i džamiju u Hafizovićima.²¹ Tom prilikom je stradalo nekoliko Jezera, među kojima i hafiz Hasan-ef. Hafizović. Munjevitim protunapadom lokalnog stanovništva, ustanici su poraženi i protjerani u dubinu „Suhe međe”.

U tadašnjoj hrvatskoj štampi ovaj događaj je također zabilježen. U listu „Primorac” je evidentirano da su srpski hajduci taj dan u Jezerskom poubijali 20 ljudi, da je mnogo ranjenih te popljačkano mnogo stoke.

19 Ibrahim Džafčić: *Fragmenti iz političke istorije B-H Muslimana*, štamparija „Obod” Jovan Karić, Sarajevo, 1925., str. 70

20 Pogledati *Kalendar Bošnjak*: Ruševine u Bužimu, Vrnograču, Jezerskom i Krupi, 01.01.1888., str. 81.

21 Milorad Ekmečić: *Ustanak u Bosni 1875-1878*, izdavač Veselin Masleša, Sarajevo, 1960., str.339

Hajduka je, kako ovaj list navodi, poginulo 4 dok su deseterica bili ranjeni.²²

Gradska (tvrđavska) džamija iz 1576. godine

Nema nikakve dvojbe da je uspostavom osmanske vlasti i dolaskom osmanske vojske 1576 god. u Jezerskom odmah sagrađena džamija. Hrvatski historičari, pozivajući se na crkvene dokumente iz 1549. god. tvrde kako je ova džamija prethodno bila crkva. No, ako se uvaži činjenica da je objekat džamije na starom gradu ispravno orijentiran u odnosu na kibli u Meki ta hipoteza pada u vodu.

Džamija je ispravno pozicionirana, mihrab joj je na središnjem dijelu jugoistočnog zida te se vjernici ravno redaju u safove prilikom molitve. Kod bihačke Fethije džamije vjernici se moraju poredati ukoso jer je kao bivša crkva pozicionirana pod drugim uglom! Inače se nekoliko džamija u Bosni koje su prethodno bile crkve zovu Fethije²³ (Zvornik, Gračanica, Jajce, Bihać), što sa džamijom na starom jezerskom gradu nije slučaj.

Arheolog dr. Branka Raunig u *Arheološkom leksikonu za BiH* navodi da je kasnosrednjovjekovna crkva koju spominje Lopašić najvjerojatnije bila na mjestu Francika, nekoliko kilometara sjeveroistočno od Jezerskog grada. Dr. Raunig je na ovom lokalitetu evidentirala ostatke temelja cca 11 x 9 m orijentisanih u pravcu I-Z.²⁴

Pri dnu alema drvenog minareta, urezano je ime majstora Muharema i 1270. h. god., što odgovara 1854. god. te se pretpostavlja da je tad bila značajnija rekonstrukcija objekta.

Zadnja temeljitija rekonstrukcija koja je dobrim dijelom narušila izvornu arhitektonsku autentičnost desila se 60-ih godina prošlog stoljeća nakon što je grom udario u drveni minaret. Novi minaret je dobio izbočeno šerefte te je okovan pocinačanim limom dok su dotadašnji mali pendžeri sa lukom prošireni i dobili novu četvrtastu dimenziju. U ulaznom dijelu, dotadašnji poluzatvoreni trijem, kojeg karakterizira kameni donji dio i drveni gornji sa dekorativnim stupovima, u potpunosti

22 Pogledati: *Primorac - List za politiku, narodno gospodarstvo i pomorstvo*, br. 117 od 30. rujna 1877. godine.

23 Feth (tur.): pobjeda, osvajanje.

24 *Arheološki leksikon BiH*, Tom 2, Zemaljski muzej BiH, Sarajevo, 1988. god. Regija 1, str.18

sti je okovan drvenim daskama. Zbog tadašnjeg renoviranja, Mehmed Mujezinović u knjizi *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine* kaže da je džamija izgubila svoju autentičnost te da djeluje novo.²⁵

Iako je arhitektonski i prostorno jednostavna, gradska džamija je iznutra bogato dekorirana. Pored minbera i prednjeg dijela mahfila, gdje je istaknuto mjesto za mujezina, mnoštvo ukrasnih elemenata krasi ostatak džamijskog enterijera.

Posebno zanimljiv je ukrasni ornament koji se nalazi na jugoistočnom ćošku vanjske fasade. Vjerovatno bi dodatna stručna istraživanja otkrila još sličnih detalja na vanjskoj fasadi. Primjetno je da je i šerefe na minaretu nekad bilo ukrašeno bojama.

Džamija je u toku posljednje velikosrpske agresije direktno pogođena granatom u gornjoj zoni jugoistočnog zida, što je uz oštećenje krovnog pokrivača uzrokovalo uništavanje i šiše-stropa džamije. Značajno je oštećena i Crnkčića kuća jer se nalazi tik uz džamiju.

S obzirom na to da ovdje komunizam nije naišao na plodno tlo te zbog rasta džemata, stara džamija nije više mogla zadovoljavati potrebe ovdašnjih vjernika. Zatražena je dozvola za gradnju nove džamije. Tadašnja vlast u Bosanskoj Krupi izdala je odobrenje za gradnju nakon nekoliko godina tako da je nova džamija dimenzija 13 x 13 m zatemeljena 15.09.1990. god.

Iako je veći dio radova bio završen, njen završetak i otvorenje je prolongirano zbog početka velikosrpske agresije. Tokom rata je bila često meta srbočetničkih tenkova i haubica sa Otočkih brda. Allahovom voljom je dočekala završetak rata bez većih oštećenja, tako da je zvanično otvorena 15.08.1997. godine.

Analizirajući arhivske spise iz 1856. godine koji su ostali od tadašnjeg muftije Čišića, a koji govore o džamijama i imamima u Krajini, Remzija-ef. Baltić u svojoj knjizi *Džamije i dio muslimanske baštine unsko-sanskog područja* otkriva nam da je prvi imam džamije na starom jezerskom gradu bio Mustafa Mewlan. Da li je Mewlan samo ime ili oznaka pripadnosti mevlevijskom sufijском redu ostaje nepoznanica. Naime poznato

25 Mehmed Mujezinović: *Islamska epigrafika BiH*, knjiga III-Bosanska Krajina, IRO Veselin Masleša, Sarajevo, 1982, str. 88.

je i da su dolaskom Osmanlija na naše prostore došle i sufije različitih tarikatskih redova koji su iza sebe širom Bosne ostavili dosta tekija, ispisanih tesavufskih djela, ali i duhovnog traga njihovog djelovanja.

Iz općih spisa zemaljskog vakufskog povjerenstva za BiH (1890-1895) iščitavajući izvještaje i dekrete o imenovanjima vidimo da je 1893. godine imam u Jezerskom gradu bio Ibrahim-ef. Mehić te da je nešto kasnije iste godine za imama imenovan Mehmed-ef. Delalić.²⁶

Od konca devetnaestog stoljeća imami i hatibi ove džamije bili su: Ahmed-ef. Velić (1933), Muhamed-ef. Velić (1941), Muhamed-ef. Amidžić (1951), Husejn-ef. Subašić, Fuad-ef. Subašić, Husejn-ef. Alijagić, Ibrahim-ef. Nesimović, Sejfulah-ef. Nanić. Danas dužnost imama obnaša Hazim-ef. Muzaferović.

Vakufsku imovinu džemata, pored stare gradske (tvrđavske) i nove džamije, čine još i imamska kuća sa mektebom, gasulhana, nekoliko parcela lokalnih-porodičnih mezarja te Vakuf Huseina i Zejne Mahmutović.

Džamija i džemat Dijelovi (Mala Hiseta)

S obzirom na pripadnost ideologiji koja je negirala Bošnjake kao narod u vrijeme SHS, Milan Karanović je proizvoljno mnogim rodovima iz Jezerskog pripisao anadolsko porijeklo. Kao takav je irelevantan kao ozbiljan izvor o rodoslovlju ovdašnjih ljudi. Međutim, korisno je što je u svojoj knjizi pobrojao toponime iz osmanskog perioda koji su iščezli, više se ne koriste. Između ostalog spominje i toponim Mala Hiseta. Etimološki, pojam Hiseta nas vodi do tur. *Hisse a* koji ima korijen u ar. *hissa*, što znači dio²⁷, tako su hiseta (množina) ustvari Dijelovi. Hiseta kao naziv mahala susrećemo u Sarajevu, Banjoj Luci i Bos. Gradiški. Vjerovatno se tim nazivom htjela naglasiti pripadnost određene mahale nekom džematu, tvrđavi ili kapetaniji.

Za pretpostaviti je da je tokom austrougarske uprave ovaj toponim sa turskog preveden na naš jezik, pa se od tada Jezerska Hiseta zovu Jezerski Dijelovi.

26 Muhamed Hodžić: *Zemaljsko vakufsko povjerenstvo za BiH (1890-1895)*, GHB biblioteka, Sarajevo, 2014, str. 309 i 323.

27 Abdulah Škaljić: *Turcizmi u s-h jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1966., str. 331.

Po kazivanju hadži Mehmed (Huse) Harčevića džamija u Jezerskim Dijelovima je izgrađena početkom XVIII stoljeća i kao većina krajiških džamija u to vrijeme bila je od drvenih brvana poput stare Hafizovića džamije, odnosno stare bužimske džamije. Tek 1938. god. je rekonstruisana sa kamenim zidom a dotadašnji drveni krov od šindre zamijenio je crijep. Kako stoji na ploči minareta nova rekonstrukcija džamije je izvršena 1967. god.

Na današnjem džamijskom enterijeru su vidljivi moderniji građevinski zahvati. U avlijskom prostoru džamije nalaze se dva velika nišana od kamena bihacita nepoznatih merhuma i šehidsko spomen obilježje sa imenima šehida iz posljednjeg rata.

Ovoj džamiji gravitiraju sljedeća naselja i mahale Harčevići, Muzaferovići, Crnkčići, Ramići (Alibašići), Mehića Ploča, Durakovići, Čehići i Kanurići. Džemat Dijelovi je vrlo aktivan, u džamiji se klanja beš-vakat a džemat trenutno čini oko 280 domaćinstava. Nakon džemata Šerići kod Zenice, ovo je drugi džemat u BiH po najvećem broju hadžija.

Kod džematlija ovog džemata još uvijek je svježije pamćenje na imame: hfz. Fuad ef. Subašić iz Ključa (1940.-1945.), hfz. Hajdar-ef. Jakupovića iz Stijena kod Cazina, Dedić-ef. iz istočne Bosne, Muhibija-ef. Nurkić iz Vranovića - Gračanica (1956.), Bekir-ef. Mehmed iz Vlasenice, Ahmet-ef. Memić iz Stijene kod Cazina, Sejfo-ef. Alešević iz Bužima, Bajro Perva iz Konjica (1975.), Selim-ef. Mahmutović, Zuhdija-ef. Imamović iz Jajca, Alirizah Harčević-Alihodža iz Jezerskog, Asim-ef. Nuhić iz Jezerskog, Ismet-ef. Bušatlić iz Bugojna, Mehmed-ef. Alagić iz Bos. Novog, Izet-ef. Šahinović iz Bužima, Zuhdija-ef. Mulalić iz Bužima. Trenutno imamsku službu vrši Muhamed-ef. Begić iz Jezerskog.

U ovom džematu su rođeni i uvaženi alimi prof. dr. sci Šukrija Ramić te prof. dr. sci Hakija Kanurić.

Vakufsku imovinu džemata, pored spomenute džamije i njenog harema, čine još 3 mesdžida:

- mesdžid Crnkčići-Ramići,
- mesdžid Mehića Ploča i
- mesdžid Harčevići-Muzaferovići.

Na području ovog džemata nalaze se i Šehitluci 511. Slavne bosansko-krupske brigade. U registru vakufnama GHB biblioteke evidentiran je i vakuf Huseina Kanurića, koji je 1909. god. uvakufio njivu "Omerovac".²⁸

Nedavno je izgrađena nova imamska kuća sa mektebom a razmišlja se i o gradnji nove džamije.

Džamija i džemat Hafizovići

Džamije u Hafizovićima

Naselje Hafizovići se u historijskim dokumentima prije dolaska Osmanlija spominje pod nazivom Trnovac. Džemat Hafizovići se inače nalazi sjeverozapadno od starog jezerskog grada, skriven između brda Lipa i sela Kanurići na putu za Menić.

Nema puno podataka o džamiji ovog džemata niti je moguće naći neki zapis o njenoj gradnji. Lokalnom stanovništvu nije poznato da li postoji literatura u kojoj bi se moglo nešto pronaći o staroj džamiji u Hafizovićima, ali sam od džematskog mutavelije hadži Hilmije Hafizovića saznao

nekoliko detalja o njenom nastanku a koje je on čuo od svog oca.

Lokalna historijska usmena predaja govori da je džamija izgrađena 1873. god. dok je njeno „proklanjanje”, tj. otvorenje bilo 1874 .god.

Džamija je bila u izvornom bosanskom arhitektonskom stilu izgrađena od drvenih brvana povezanih tzv.”usik” sistemom, tj. usjecanjem drvenih fosni jedna u drugu na njenim čoškovima (sličnost sa drvenom džamijom na starom bužimskom gradu) dok je vitki minaret također od hrastovog drveta krasilo vješto izrezbareno šerefe.

Ta prvobitna drvena džamija spaljena je 1877. god od strane srpskih hajduka gdje je pored džamije stradalo još oko 40 kuća. Lokalna tradi-

²⁸ Registar: red. br. 504, str.192. iz 1327/1909 , preuzeto sa: *Anali GHB*, Knjiga V-VI, priredio Zejnil Fajić, Sarajevo, 1978., str. 253.

cija spominje i dvoje poginulih mještana koji se nisu uspjeli na vrijeme skloniti u obližnji Jezerski grad, gdje je inače narod Hafizovića bježao u sličnim situacijama.

Godinu dana nakon spaljivanja, džamija je ponovo obnovljena od drveta da bi tako ostala do 1967. god kad je drveni zid zamijenio čvrsti kameni a izmjenjeni drveni minaret je okovan pocinčanim limom.

Raznovrsne nepogode, na prvom mjestu kontinuirani sukobi i rat, društveni sistemi koji su štetili ovom narodu, ekonomska kriza i loša infrastruktura su tjerovali ovdašnje ljude na selidbu. Dolaskom austrougarske vlasti, migracije su išle u pravcu Turske. Taj trend je nastavljen i u vrijeme Kraljevine SHS. Formiranjem SFRJ, migracije su stale a potom krenule ka Zapadu.

Samo u periodu od 1960.-1990. god. su se iselile oko 24 porodice.

Posljedica takvog permanentnog iseljavanja je dovela do toga da je u periodu od 1974. god. pa do 1992. god. džemat bio ukinut a džamija zatvorena.

Prilivom velikog broja prognanih tokom velikosrpske agresije, džemat je aktiviran a na poziciji imama tokom cijelog rata je bio Asim-ef. Hafizović.

Iako malobrojni, stanovnici ovog naselja ne samo da su nakon završetka rata zadržali aktivnost džemata, već su odlučili i izgraditi novu džamiju.

Nova džamija je zatemeljena 28. maja 2005. godine a njeno otvorenje bilo je 12.08.2006. godine. U rekordnom vremenu od godinu dana izgrađena je nova džamija sa pratećom infrastrukturom: gasulhana, abdesthana, kotlovnica, sobu za sastanke, prostor za itikaf. Vakufsku imovinu džemata, pored dvije spomenute džamije, čine još i imamska kuća sa mektebom, pomoćna zgrada, njiva, i mezarje.

Kako starije džematlije tvrde, u ovom džematu kroz 142 godine njegovog postojanja službovalo je 12 imama. Među njima su bili i dvojica hafiza: hafiz Hasan-ef. Hafizović (1873-1877) i hafiz Ahmet ef. Alijagić (1949-1954). Trenutno imamsku dužnost obavlja Asmin-ef. Mahmić. Džemat Hafizovići je trenutno najmanji džemaaat u Islamskoj zajednici BiH.

Jezerska medresa

Krenuvši od sadašnjeg centra Jezerskog, tačnije od osnovne škole prema Donjim Hajdarevićima, Topalovićima i Hodžićima, dolazi se na jedan ravnik koji je dio samog vrha brda što se još uvijek kod starijeg svijeta zove „medresa”. U starim katastarskim kartama se za ovaj lokalitet može naći i toponim „Krčevina”.

Naime radi se o lokalitetu gdje je sve do kraja 2. svjetskog rata postojala mala zgrada koja je bila u funkciji škole.

„Jezerska medresa” je bila u arhitektonskom smislu oblika tipične bosanske kuće iz osmanskog vremena. Imala je prizemlje, sprat te četverovodni krov od šindre.

U formalno-pravnom i organizacijskom smislu za vrijeme osmanske uprave to je bio sibjan-mekteb.

Službeni osmanski podaci iz 1876. god. u vrijeme pred sam dolazak Austro-Ugarske govore da je u BiH bilo 917 mekteba sa 40.779 učenika, 43 medrese i 24 ruždije. Ako uzmemo u obzir ove podatke i broj učenika (40.779), onda je broj muslimanske djece u mektebima bio oko 90 %.²⁹

Tu se održavala nastava kako religijskog tako i svjetovnog karaktera. Kako pričaju stariji jezerani u prizemlju medrese je održavana nastava za niže razrede a na spratu za više. Sve do pojave refomisanih građanskih školskih objekata nakon završetka 2. svj. rata, ovaj sibjan mekteb je dugo vremena imao ulogu lokalnog daru'l-ilma (centra znanja). Impresivan je podatak o broju djece polaznika ovog sibjan mekteba, kojeg nalazimo u dopisu Vakufsko-mearifskog saborskog odbora u Sarajevu od 22. aprila 1911. godine o plaćama sibjan-mualima u BiH, gdje stoji da je: „Husein-ef. Mustedanagić mualim mekteba u Jezerskom (Krupa) i da podučava 105 djece.”³⁰ Objekat je služio i za ostale društvene aktivnosti jezerana: društvena okupljanja, mjesne sastanke i sl.

„Medresa” je porušena nakon završetka 2.sv. rata a o njenom postojanju danas svjedoči još samo čatrnja za vodu koja viri iz šiblja. Na susjed-

29 Đorđe Pejanović: *Srednje i stručne škole u Bosni i Hercegovini*, SVJETLOST, Sarajevo, 1953. god., str 13.

30 Elvira Islamović: *Školstvo i obrazovanje na području okruga Bihać za vrijeme AU uprave*, Preporod, Bihać, 2008., str.195

nim parcelama postoji nekoliko mezara sa nišanima krajiške provenijencije. Nije poznato ko je bio graditelj ili vakif ovog objekta.

Mjesto sa više izbjeglica nego domicilnih žitelja

U posljednjoj velikosrpskoj agresiji, provođenjem beogradskog plana etno-nacionalnog homogeniziranja teritorija i stanovništva, Bošnjaci i Hrvati bosanskokrupske općine sa desne strane rijeke Une kao prognanici i izbjeglice su utočište našli upravo u Jezerskom. Ratna statistika i evidencija iz tadašnje civilne zaštite potvrđuje da je u Jezerskom koji je tada brojao oko 3500 domicilnog stanovništva, privremeni dom našlo oko 14.000 prognanika. Poput ensarija iz Medine koji primiše muhadžire iz Meke, Jezerani su podijelili svoje kuće sa prognanicima te tako skoro svaka kuća primi po dvije ili više porodica. Tokom cijelog rata nije postojala ni jedna stara kuća ili pomoćni privredni objekat a da nije bio naseljen!

06. i 07. juna 1992. godine u ovom mjestu je organizirano prvo postrojavanje pripadnika TO R BiH na području slobodnog dijela općine Bosanska Krupa. 1430 pripadnika tadašnje TO R BiH je dalo zakletvu domovini što se smatra prvim sistemskim vojnim nukleusom koji će dovesti do formiranja 511. Slavne bosanskokrupske brigade u sastavu 5. Korpusa Armije R BiH.

Od značajnijih datuma iz novije historije sa posebnim pijetetom se obilježava i 30. juni. Naime, 30. 06. 1992. god na lokalitetu Šerbula pripadnici TO Jezerski su zaustavili prodor srbočetničkog agresora prema ovom dijelu bosanskokrupske općine. Tog dana je agresor zaustavljen sa bosanskonovske strane i formirana je čvrsta linija razgraničenja.

U temelje državnopravnog kontinuiteta i teritorijalnog integriteta isti dan su svoje živote ugradili šesterica Jezerana: Senad Crnkčić, Senad Hajdarević, Hamdija Velić, Nermin Nesimović, Muhamed Mehić i Samir Harčević.

Jezerani se često sjete svojih šehida i na prigodan način obilježavaju značajne datume po općinu Bosanska Krupa i državu Bosnu i Hercegovinu. Ponosni su na svoj doprinos u očuvanju državno-pravnog kontinuiteta i teritorijalnog integriteta BiH.

Tokom odbrambeno-oslobodilačkih akcija 511. Slavne bbr brigade, život za domovinu Bosnu i Hercegovinu je dalo 60 Jezerana dok je od skoro svakodnevnog granatiranja sa srpske strane stradalo 10 civila. Sa velikom tugom, ali i ponosom se sjećaju i pukovnika rahmetli Mirsada Crnkčića, ratnog komandanta 511. Slavne bbr, koji je u najtežim momentima vodio bosanskokrupsku brigadu a koji je također porijeklom iz Jezerskog.

U Jezerskom je tokom posljednje velikosrpske agresije postojala kasarna Armije R BiH u kojoj su bili smješteni borci 3. Jezerskog bataljona 511. Slavne bbr.

Na kraju, važno je istaknuti dvije osnovne karakteristike ovdašnjih ljudi a koje se u kontinuitetu protežu iz najdublje historije do danas, a to su privrženost dini-islam i neizmjerena ljubav prema vatanu, državi Bosni i Hercegovini.

Zaključak:

Iako je prvobitna idejna intencija autora da rasvijetli značajne historijske događaje ovog lokaliteta kao i nastanak kulturno-historijske i vakufske baštine, ništa manji motiv nije i da se ukaže na trenutno loše stanje objekata kulturno-historijskog značaja te apeluje na nosioce razvojne i kulturno-turističke politike, Islamsku zajednicu kao gruntnog titulara, Vakufsku direkciju, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, da se urgentno učini nešto na očuvanju i revitalizaciji objekata islamske arhitekture nastalih u doba Osmanske države.

Naime, dvije džamije sa drvenim minaretom u Jezerskom, gradska (tvrđavska) i džamija u Hafizovićima, su u jako lošem stanju i neophodno je poduzeti konkretne mjere zaštite od daljnjeg propadanja. Iako trenutno zapuštena i u ruševnom stanju, džamija u starom gradu plijeni pažnju a unutrašnji enterijer je jedinstven.

Nenadoknadiva će biti šteta ukoliko u potpunosti propadne bogato dekorisani minber ili se uruše ostaci šiše-tavanice na kojoj su još uvijek jasni tragovi kreativnosti starih krajiških majstora.

Pored konkretne obnove i revitalizacije, poželjno je proaktivnim marketinškim pristupom raditi na afirmaciji vrijednosti islamske arhitekture i baštine kroz razvojnu i kulturno-turističku politiku. Time će se

ovim prvim „svjetionicima islama” u Jezerskom produžiti vijek, a ujedno sačuvati i materijalni dokaz našeg kulturno-vjerskog identiteta i višestoljetnog bivstvovanja na ovim prostorima.

Literatura:

- Adem Handžić: *Bosanski namjesnik Ali-paša Hekimoglu*, 1954.
- Adem Handžić: *Opširni popis bosanskog sandžaka iz 1604 god.* Izd. 2000.
- *Anali GHB Biblioteke*, knjiga V-VI, 1978.
- *Arheološki leksikon BiH*, Tom II, izd. 1988.
- Benedikt Kuripešić: *Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530*, Izd. 1950.
- Đorđe Pejanović: *Srednje i stručne škole u Bosni i Hercegovini*, izd. 1953.
- Elvira Islamović: *Školstvo i obrazovanje na području okruga Bihać za vrijeme AU uprave*, izd. 2008.
- *Glasnik Zemaljskog muzeja*, 1915.
- Hamdija Kreševljaković: *Stari bosanski gradovi, Naše starine I*, 1953.
- Ibrahim Džafčić: *Fragmenti iz političke istorije B-H Muslimana*, izd. 1925.
- *Kalendar Bošnjak*: Ruševine u Bužimu, Vrnograču, Jezerskom i Krupi, autor Simo Momčilović, 1888.
- Mehmed Mujezinović: *Islamska epigrafika BiH*, 1982.
- Muhamed Hodžić: *Zemaljsko vakufsko povjereništvo za BiH (1890-1895)*, izd. 2014.
- Milorad Ekmečić: *Ustanak u Bosni 1875-1878*, izd. 1960.
- Remzija Baltić: *Džamije i dio muslimanske baštine Unsko-sanskog područja*, 2009.
- Radoslav Lopašić: *Bihać i bihaćka krajina*, izd. 1890.
- Tadija Smičiklas: *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije, i Slavonije*, 1908.
- Listovi:
- *Hrvat, list za pouku, gospodarstvo i politiku* 1905.
- *Primorac, list za politiku, narodno gospodarstvo i pomorstvo* 1877.
- Ostalo:
- Vladimir Brnardić: Franjo Jelačić - slavni otac još slavnijeg sina, HRT - dokumentarni film

لمحة إلى نشأة قرية يزرسي عند بوسانسكا كروبا والأهمية الثقافية والتاريخية لمساجدها

عرض المؤلف في مقالته، وبالترتيب التاريخي، الوقائع والظروف التاريخية التي أدت إلى نشأة وتطور القرية البوسنية يزرسي. ونظرا إلى أن للمقالة أسس علمية ومنهجية تمثل المقالة إسهاما في إلقاء الضوء على أصول السكان في الناحية ونشأة الجماعات والمساجد فيها. إن مساجدة منطقة كرايينا المشيدة في عهد العثمانيين ضمن القلاع لها بعد تاريخي ومعماري وفني، وإلى جانب وظيفتها الدينية الأساسية لها كذلك أهمية ثقافية وتاريخية كبيرة الأمر الذي يجعلها هامة أيضا فيما يخص تطور السياحة الثقافية والدينية في هذه المنطقة. إن هذه المساجد، ومنذ بضعة قرون، هي عبارة عن جزء مركب للبيئات الريفية والمدنية.

Mr. Sci. Asmir Crnkic

Review of the Emergence of Settlements and the Cultural-Historical Significance of Mosques in Jezerski near Bosanska Krupa

Summary

In this work the author chronologically presents the historical events and circumstances that led to the emergence and development of Bosanska Krupa's Jezerski settlement. From the methodological point of view, the work is scientifically founded and contributes to shedding light on the origins of the local population and establishment of congregations of Jezerski and their mosques. The Krajina fortress Mosques from the Ottoman period have historical, architectural and artistic dimension. In addition to their basic religious functions, they have an important cultural and historical significance and are momentous from the aspect of cultural and religious tourism in this area. They have been an integral part of both rural and urban areas for several centuries.

Posljednji Kotromanići

Jusuf Džafić

svršenik šerijatsko-pravnog fakulteta univerziteta el-azhar u kairu
jusuf-dz91@hotmail.com

Sažetak

Autor hronološki obrađuje biografije posljednjih članova bosanske vladarske kuće Kotromanić: princeze Emine Tarihi-hanume (rođ. Katarine) Tomašević Kotromanić, kćerke kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine Kotromanić, te polusestre kralja Stjepana Tomaševića i drugih članova ove dinastije; zatim princa Ishak-bega Kraljevića Kotromanića, sina pretposljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine Kosače, također i istaknutog osmanskog velikodostojnika. Obrađuje i biografije djece princa Ishaka-bega Kraljevića Kotromanića - posljednjih živućih Kotromanića kojima je historija zapamtila imena: princa Alije Kraljevića Kotromanića, princa Mustafe Kraljevića Kotromanića, princeze Hatidže Kraljević-Kotromanić i princeze Nilufer Kraljević-Kotromanić.

Ključne riječi: Kotromanići, Ishak-beg, princeza Emina, Herceg Stjepan, Bosna, kraljica Katarina, Osmanlije.

Uvod

Često imamo priliku pročitati ili čuti kako je Katarina Kosača-Kotromanić (1425-1478)¹, kćerka hercega Stjepana Vukčića Kosače (1404-1466)² i

1 Vidi o kraljici Katarini: Ilarion Ruvarac, „Katarina, kći Tvrtka I. bana (od 1353.–1377.) i od 1377.–1391. kralja bosanskoga”, *Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH*, 4/1892, knj. 3, str. 205–211. Za detaljnu literaturu vidi: Esad Kurtović, *Prilog bibliografiji radova o bosanskoj kraljici Katarini (1425-1478) (U povodu 525 obljetnice smrti)*, Bosna franciscana 22/2005, Sarajevo, str. 201-211.

2 Vidi o hercegu Stjepanu: Grupa autora, *Herceg Stjepan Vukčić Kosača i njegovo doba*, Preporod, Mostar,

supruga preposljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaša (?-1461)³, posljednja bosanska kraljica, odnosno kako je Mara (Marija, Jelena) Branković-Kotromanić⁴, supruga posljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića (1438-1463), posljednja bosanska kraljica. Čitamo ili slušamo i kako je jedna od spomenute dvije kraljice legitimni nasljednik bosanske kraljevske krune. Ponekad se spominje i Matija Radivojević Kotromanić, vazalni kralj osmanske Bosne (1465-1471). Međutim, u svemu tome baca se sjena na princa Ishak-bega Kraljevića (tur. Kraloğlu) Kotromanića⁵ i njegove potomke, te princezu Eminu Tarihi-hanumu Kraljević (tur. Kralkızı)⁶, koji spadaju među posljednje punokrvne pripadnike dinastije Kotromanić poznate pod svojim imenima. Kako bismo razjasnili ko su posljednji članovi bosanske vladarske kuće Kotromanić, poglavito ko su bili Ishak-beg Kraljević i njegovi potomci, te ko je bila njegova sestra Emina, donosimo u nastavku njihove kraće biografije. Biografije su porredane hronološki prema godini smrti.

Emina Tomašević Kotromanić (oko 1456. ili 1459. - nakon 1474)

Emina Tarihi-hanuma Tomašević Kotromanić (rođ. Katarina), kćerka kralja Stjepana Tomaša (vld. 1443-1461) i kraljice Katarine Kotromanić te polusestra kralja Stjepana Tomaševića (vld. 1461-1463). Ne postoji jedinstveno mišljenje oko godine njenog rođenja. Kada je Katarinin otac

2005. Opširnije o Kosačama vidi rad Peje Čoškovića, gdje je navedena pozamašna i skoro sva literatura koja se tiče Kosača: Pejo Čošković, *Kosače*, hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=244, 25.11.2015, 8:23.

3 Opširnije o Kotromanićima vidi rad Peje Čoškovića, gdje je navedena pozamašna i skoro sva literatura koja se tiče Kotromanića: Pejo Čošković, *Kotromanići*, Hrvatski biografski leksikon, hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=249, 25.11.2015, 08:16.

4 Vidi o kraljici Mari: Senja Mahinić, *Životni put posljednje bosanske kraljice*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 17/2014, str. 211-224; Đuro Tošić, *Posljednja bosanska kraljica Mara (Jelena)*, Zbornik za istoriju Bosne i Hercegovine, 3/2002, Beograd, str. 29-60.

5 Vidi o Ishak-begu: Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1931; Ibid., *Kratka uputa u prošlost BiH*, Vlastita naklada, Sarajevo, 1900, str. 14, 15; Edin Urjan Kukavica, „Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskom sultanatu”, *Behar*, 95/2010, str. 71; Mustafa Spahić, *Povijest islama*, El-Kalem, Sarajevo, 1996, str. 565; Tomo Vukšić, *Papa Pio II. i kralj Stjepan Tomaš*, Fenomeni „krstjani” u srednjovjekovnoj Bosni i Humu, Institut za istoriju u Sarajevu-Hrvatski institut za povijest, Sarajevo-Zagreb, 2005, str. 304.

6 Vidi o Emini Tarihi-hanumi: Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci*; Ibid., *Kratka uputa u prošlost BiH*, str. 14, 15; Edin Urjan Kukavica, „Znameniti i zaboravljeni Bošnjaci u osmanskom sultanatu”, *Behar*, 95/2010, str. 71; Mustafa Spahić, *Povijest islama*, str. 565; Tomo Vukšić, *Papa Pio II. i kralj Stjepan Tomaš*, Fenomeni „krstjani” u srednjovjekovnoj Bosni i Humu, str. 304.

Stjepan Tomaš umro 1461. godine, bosansko prijestolje je naslijedio njen polubrat Stjepan Tomašević. Katarina je s bratom i majkom i dalje nastavila živjeti na kraljevskom dvoru.

Padom Bosne pod Osmanlije 1463. godine, sultan Mehmed el-Fatih (1444-1446, 1451-1481)⁷ je naredio da se kralj Stjepan Tomašević pogubi zbog izdaje⁸, a da se njegova mlađa sestra Katarina i mlađi brat Sigismund pošalju u Istanbul. U Istanbulu je Katarina zajedno s bratom prešla na islam i dobila ime Emina, odnosno Tarihi-hanuma. Dalju brigu o malodobnoj Emini je preuzeo Isa-beg Ishaković (oko 1414-1472), krajišnik Bosansko-skopskog krajišta (1454-1463) i drugi bosanski sandžak-beg (1464-1470)⁹. Radi toga je prešla iz Istanbula u Skoplje, gdje se obrazovala i odgajala pod tutorstvom Isa-bega. Inače, postoji teorija da je Isa-beg dalji rođak Kosača, pa samim tim i Eminin rođak, jer je Emina po majci bila Kosača.

Princeza Emina je mlada preminula prirodnom smrću u Skoplju. To je bilo nakon 1474. godine, jer se te godine posljednji put spominje u osmanskim izvorima. Uzrok smrti nam nije poznat. Pokopana je u Skoplju, gdje joj je Isa-beg kasnije podigao turbe. Turbe postoji i danas. (Pošto se bilo srušilo 1963. godine u zemljotresu koji je razorno pogodio Skoplje, obnovljeno je u periodu 2011-2014. godine.)¹⁰

7 Vidi o sultanu Mehmedu II: Mehmed Surejja, Istanbul, 1890, Matbea Amire, *Sicilli Osmani*, sv. 1, str. 67-68.

8 Bosna je od 1435. do 1461. godine redovno, kao osmanska vazalna država, plaćala danak Osmanlijama. Međutim, kralj Stjepan Tomašević (1461-1463) je odbio 1462. platiti danak, pritom obznanivši svoj antiosmanski savez sa Ugarskom i Papskom državom, što su Osmanlije smatrale izdajom i objavom rata.

9 Vidi o Isa-begu: Vedad Bišćević, *Bosanski namjesnici Osmanskog doba*, Connectum, Sarajevo, 2006, str. 53-62; Enes Pelidija - Feridun Emecen, *İsa Bey*, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, Istanbul, 2000, sv. 22, str. 475-476.

10 Skoplje: Otvoreno obnovljeno turbe posljednje bosanske princeze, www.klix.ba/vijesti/bih/skoplje-otvoreno-obnovljeno-turbe-posljednje-bosanske-princeze/141225120, 1.12.2015, 8:30.

Obnovljeno turbe bosanske princeze Emine Kosače u Skoplju

Katarina Kosača-Kotromanić (1425-1478)

Katarina Kosača-Kotromanić, kćerka hercega Stjepana, supruga kralja Stjepana Tomaševića i posljednja kraljica majka. Rođena je u Blagaju, stolnom gradu hercega Stjepana. Herceg Stjepan se borio da očuva de facto nezavisnost Huma (Hercegovine) pa je iz straha od Osmanlija bio prinuđen da održava prijateljske odnose s kraljevskom dinastijom Kotromanić. Kao plod tih odnosa, sklopljen je brak između Katarine i kralja Stjepana Tomaša 1446. godine, čime je unutrašnja razjedinjenost Bosne smanjena. Budući da je Stjepan Tomaš već bio obećao papi da će iskoreniti heretičke krstjane - pripadnike Crkve bosanske, nova kraljica Katarina se morala odreći bogumilske vjere i prihvatiti rimokatoličku vjeru.

Kao i njen muž Stjepan i Katarina je postala vatreni pobornik katoličanstva. Posebno je pomagala franjevački prozelitizam diljem Bosne, tačnije nasilno prevjeravanje bosanskih krstjana u katoličanstvo. Nasilna pokrštavanja su se intenzivirala od 1449. godine pa nadalje i nisu prestajala sve do pada Bosne pod osmansku vlast. Tako je samo u 1459. godini čak 40 000 krstjana pobjeglo pred terorom u hercegovačke krajeve, kako

one pod kontrolom hercega Stjepana tako i u one pod kontrolom Osmanlija.¹¹ Također, Katarina je zaslužna za gradnju prvih katoličkih crkvi po Bosni: crkve Presvetog trojstva u Vrtilima kod Kupresa, crkve Sv. Katarine u Jajcu, crkve Sv. Tome u Vranduku te započete crkve u Bobovcu.

Kraljica Katarina je sa kraljem imala troje djece, mlađe djece kraljeve: Sigismunda (kasnije Ishak-beg), Katarinu (kasnije Eminu) i sina nepoznatog imena o kojem historijski izvori šute. Nakon što su Osmanlije zauzele Bosnu 1463. godine, Katarina se prvo povukla na Kupres. Odatle je, preko Konjica, pobjegla u Ston a otud u Dubrovnik na otok Lopud. Tu je boravila oko dvije godine.

Budući da joj Dubrovačka republika kao vazal Osmanskog carstva nije mogla pružiti potrebno utočište, otišla je u Rim, odakle je do smrti učestovala u pokušajima organiziranja protuosmanskih pohoda koji bi u konačnici doveli do oslobođenja Bosne. Kraljica Katarina je posljednje godine života provela kao redovnica trećeg reda franjevačkog samostana Ara Coeli u Rimu. Budući da je sebe smatrala posljednjom legitimnom nasljednicom bosanske krune, a sa sobom je u Rim bila donijela i bosanske kraljevske insignije, među kojima je bila i sama kruna, oporučila je 20. oktobra 1478. godine Bosnu i bosansku krunu svojoj djeci kao baštini, pod uvjetom da se vrate u katoličku vjeru. U slučaju da to ne učine, onda Bosna i bosanska kruna pripadaju papi Sikstu IV (1471-1478) i njegovim papskim nasljednicima.

Matija Radivojević Kotromanić (poslije 1450-1490)

Matija Šabančić Radivojević Kotromanić, sin kralja Radivoja Ostojića (1433-1435) i prvi od dva vazalna kralja osmanske Bosne (1465-1471). Matija je bio jedan od tri sina protukralja Radivoja Ostojića koji se sa Tvrtkom II borio za vlast u Bosni. Matijina braća su bili Tvrtko (-1463) i Đurađ (djel. 1455). Odmah po zauzeću Bosne, Mehmed el-Fatih je pogubio bosanskog kralja i sve koji su bili umiješani u izdaju i antiosmanski savez

¹¹ Osmanlije su 1416. godine zauzeli Foču, Čajniče, Nevesinje, Pljevlje, Prijepolje, Priboj. Godine 1418. su osvojili Višegrad i Sokol u Međurječju. Od 1435. drže čvrsto u svojim rukama i Hodid sa Sarajevskim poljem, a sljedeće 1436. uzimaju i Sreberenicu i Zvornik. Vidi detaljnije o osmanskom osvajanju Bosne: Grupa autora, *Osmansko osvajanje Bosanske kraljevine*, Institut za historiju, Sarajevo, 2014; Vedad Bišćević, *Bosanski namjesnici Osmanskog doba*, str. 12-25.

sa Ugarskom i Papskom državom. Tom prilikom su pogubljeni Matijin otac Radivoj i njegov brat Tvrtko. Matija je, zajedno sa drugim zarobljenim pripadnicima vladarske kuće Kotromanić, odveden u Istanbul. U Istanbulu je Matija boravio dvije godine, gdje je izabrao da zadrži svoju vjeru, za razliku od svojih rođaka Žigmunda i Katarine, koji su postali muslimani.

Krajem 1465. godine Mehmed el-Fatih je postavio Matiju za nominalnog kralja Bosne, kao protutežu ugarskim banovinama na dijelu Bosne koji je Ugarska u jesen 1463. godine bila zauzela (Jajačka banovina i Srebrenička banovina), te kako bi ugodio bosanskom plemstvu koje je izabralo da ostane u osmanskom dijelu Bosne. Matija je kraljevao šest godina kao marionetski kralj. Najvjerovatnije je njegova kraljevska oblast obuhvatala Lašvansku dolinu, tj. dolinu rijeke Lašve¹².

Matija je imao diplomatske veze sa Dubrovačkom republikom, koja mu je slala i izvjesne darove kao bosanskom kralju. Matija se zadnji put spominje kao bosanski kralj 1471. godine. Ne zna se razlog njegove smjene niti njegova daljnja karijera. Na bosanskom prijestolju ga je naslijedio Matija Vojsalić Hrvatinić. Kao protutežu osmanskom bosanskom kraljevstvu i Matija Korvin, ugarski kralj (1458-1490), je postavio 1471. godine Nikolu Iločkog (1410-1477), slavonskog velikaša, za kralja ugarske Bosne (1471-1477). Matija je preminuo poslije 1490. godine. Bio je oženjen Turkinjom muslimankom. Pretpostavlja se da su imali potomke, ali o njima ništa ne znamo.

Marija Branković-Kotromanić (1447-1498)

Jelena (Marija) Branković-Kotromanić, kćerka srpskog despota Lazara Brankovića (1456-1458) supruga kralja Stjepana Tomaševića, te posljednja bosanska kraljica i posljednja srpska despoina. Rođena je u Smederevu, prijestolnici despotovine Srbije. Njeno kršteno ime je Jelena. Brak između bosanskog prijestolonasljednika Stjepana Tomaševića i princeze Jelene je sklopljen 1. aprila 1459.

Odmah po sklapanju braka, Stjepan Tomašević je naslijedio svoga tašta despota Lazara na prijestolju Despotovine Srbije, a Jelena je postala

¹² Lašvanska dolina otprilike obuhvata današnje općine Travnik, Novi Travnik, Busovača, Kiseljak i Vitez.

despoina i uzela vladarsko ime Marija (Mara), koje je bilo prihvatljivije za katolički svijet. Međutim, vladavina novog bračnog para u Srbiji je bila kratkog vijeka. Osmanska vojska Mehmeda II Fatiha (1444-1446, 1451-1481) je zauzela Smederevo 20. juna 1459. godine i time uništila Srpsku despotovinu. Bračni par je pobjegao u Bosnu na bosanski dvor kralja Stjepana Tomaša, oca Stjepana Tomaševića. Smrću kralja Stjepana Tomaša, Stjepan Tomašević je postao novi bosanski kralj, a princeza Marija nova bosanska kraljica. Katarina Kotromanić je zadržala titulu kraljicamajka.

No, nakon svega dvije godine, osmanske trupe su preplavile i Bosnu. Pao je Bobovac, Jajce i na kraju Ključ. Kralj je na Carevom polju kod Jajca pogubljen zbog izdaje a kraljica Marija je pobjegla na jadransku obalu. Određeni izvori navode da su Stjepan Tomaš i Marija Branković-Kotromanić imali djecu, ali o njihovoj sudbini ništa pouzdano ne znamo. Dalja sudbina kraljice Marije nije rasvijetljena, jer su historijski izvori puni kontradiktornosti. Znamo da je prvo potražila utočište u Dubrovačkoj republici. Kraljica nije dugo boravila u Dubrovniku, već se sa svojom pratnjom skrasila u Mletačkoj republici, tačnije u benediktanskom samostanu Sveti Stjepan pod borovima kod Splita. Budući da su je u samostanu posjećivali, između ostalog, Bosanci i Ugari, što nije odgovaralo mletački političkim interesima, Mleci su naredili splitskom knezu da je na lijep način udalji iz Splita kako bi to, u konačnici, dovelo do njenog trajnog odlaska. Tako je kraljica Marija, pod izgovorom loših životnih uvjeta u samostanu, zamoljena 1466. godine da se preseli u Šibenik ili neko susjedno ostvo. Uvrijeđena time, kraljica je napustila Split te preko Istre otišla kod svoje majke u Ugarsku. U Ugarskoj je bila, navjerovatnije, do 1484. godine.¹³ Bezuspješno je pokušavala izvući materijalnu korist od onih koje smatrala dužnim, na osnovu činjenice da je ona posljednja bosanska kraljica i posljednja srpska despoina.

13 Iskreno rečeno, ne možemo sa stopostotnom pouzdanošću utvrditi gdje je boravila kraljica Marija do 1484. godine: da li je preselila u Ugarsku ili je ostala u Dalmaciji. Međutim, mletački izvještaji upućuju da je vijest o kraljičinom preseljenju u Ugarsku tačna. (Vidi: Senja Mahinić, *Životni put posljednje bosanske kraljice*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 17/2014, str. str. 216).

Kraljica Marija se 1484. godine preselila na dvor sultana Bajazida II (1481-1511)¹⁴. Inače, kraljica Marija će od tada pa do kraja svoga života imati zaštitu Osmanske carevine i uživati visoki ugled na Porti.¹⁵ Od sultana Bajazida kraljica je tražila da intervenira da joj Dubrovnik, inače osmanski vazal, isplati zaostavštinu njenog djeda srpskog despota Đurađa Brankovića (1427-1456). Sultan je već u oktobru 1484. naredio Dubrovčanima da joj isplate dotičnu zaostavštinu, a ako bi imali šta protiv, da dođu na Portu na ročište. Konačno, u martu 1486. sultan je naredio da joj bespogovorno isplate dotičnu zaostavštinu.¹⁶

Na osmanskom dvoru Marija je ostala desetak godina, a potom se preselila kod svog dajdže Manojla Paleologa u Čorluu kod Tekirdaga (današnja evr. Turska). Kraljica Marija se posljednji put izravno spominje 1495. u još jednom sporu sa Dubrovčanima. Naime, kraljica je zahtijevala od dubrovačkih vlasti da njoj počnu isplaćivati srbijanski dio tradicionalnog stonskog danka, koji su Dubrovčani isplaćivali bosanskim i srpskim vladarima još od 1333. godine, a čiji je srbijanski dio, od propasti Srpske despotovine, isplaćivan srpskim manastirima Hilandar i Sveti Pavle na Svetoj Gori (poluostrvo Atos, sjeverna Grčka).¹⁷

Kraljica je uspjela u svojoj namjeri, ali nije dugo uživala novi prihod, budući da je preminula 1498. Iz pisma Ahmed-paše Hercegovića Kosače, čuvenog velikog vezira bosanskog porijekla, koje je dotični napisao 1501. i adresirao na Dubrovčane, vidi se da se srbijanski dio Stonskog danka od 1500. godine ponovo isplaćuje gorespomenutim svetogorskim manastirima.

14 Vidi o sultanu Bajazidu: Mehmed Surejja, *Sicillt Osmani*, sv. 1, str. 24-25.

15 Postoji mišljenje da se kraljica Marija po dolasku u Istanbul preudala za nekog spahijskog starješinu i da je ta udaja izvor njene političke moći i sultanove podrške. (Vidi: Senja Mahinić, *Životni put posljednje bosanske kraljice*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 17/2014, str. 221-223)

16 Kada je i da li je uopće Dubrovnik isplatio dotičnu zaostavštinu kraljici Mariji, nije nam poznato. (Vidi: Senja Mahinić, *Životni put posljednje bosanske kraljice*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 17/2014, str. 217-218)

17 Naime, koristeći višegodišnji iscrpljujući bosansko-srpski rat (1326-1333), Dubrovčani su uspjeli 1333. godine dogovoriti sa srpskim vladarem kraljem Dušanom (1331-1355) i bosanskim vladarom banom Stjepanom II Kotromanićem (1322-1353) kupovinu Stona i Stonskog rata (Pelješca). Zauzvrat su svake godine plaćali srpskom vladaru i bosanskom vladaru po 500 perpera (dukata). Taj iznos se zvao Stonski danak, dohodak, tribut.

Ishak-beg Kraljević Kotromanić (1449?– nakon 1490)

Ishak-beg Kraljević (rođ. Sigismund (Šimun, Žigmund) Kotromanić, sin pretposljednog bosanskog kralja Stjepana Tomaša i kraljice Katarine Kosače, te istaknuti osmanski velikodostojnik. Sestra mu je Emīna-hanuma Kotromanić (rođ. Katarina), a polubrat Stjepan Tomaš Kotromanić. Po majčinoj lozi djed mu je herceg Stjepan Kosača, pradjed Vukac Hranić (? -1432), a dajdže Vlatko (1427-1489), Vladislav (1426-1490) i Ahmed-paša Hercegović (rođ. Stjepan Hercegović Kosača) (1459-1517). Znači, djeca Ahmed-paše Hercegovića - Ali-beg Širi, hafiz Ahmed-beg Hercegović, Mustafa-beg, Mehmed-beg i Huma su mu dajdžići, odnosno dajdžična. Moguće da su mu rođaci po materi krajišnici Bosanskog krajišta Ishak-beg (1414-1439)¹⁸ i njegov sin Isa-beg Ishaković, ako je tačna tvrdnja da je Ishak-beg porijeklom iz porodice Hranić/Hranušić. Preko Kosača je u srodstvu i sa Ferhad-begom *Vukovićem-Desisalićem*, bosanskim sandžakbegom (1568-1572) i graditeljom poznate sarajevske džamije Ferhadije.¹⁹

Po očevoj lozi djed Ishak-bega je kralj Stjepan Ostoja (1398-1418), pradjed Tvrtko I Kotromanić (1353-1391), kralj Bosne, Srbije, Hrvatske, Dalmacije i Primorja, amidže bosanski kraljevi Radivoj Ostojić (1432-1435) i Stjepan Ostojić (1418-1421), a amidžić Matija Kotromanić (1465-1471), nominalni kralj Bosne za vrijeme Osmanlija.

Prilikom osmanskog zauzeća Bosne 1463. godine, dok je još bio tinejdžer, zarobljen je zajedno sa sestrom Katarinom. Odveden je u Istanbul, gdje je prešao na islam, te promijenio ime u Ishak. Odgajan je u Istanbulu i Karahisaru (jugozapadna Anadolija). Nikada se nije vratio hrišćanstvu, iako ga je majka Katarina više puta pokušavala nagovoriti na takav korak. Ishak-beg je izgradio sjajnu karijeru u Osmanskom carstvu. Budući da je mladalačke dane provodio u osmanskome dvoru Topkapiju, najvjerojatnije se obrazovao na Enderunu, elitnom dvorskom univer-

18 Vidi o krajišniku Ishak-begu: Vedad Biščević, *Bosanski namjesnici Osmanskog doba*, str. 47-50; Feridun Emecen, *İshak Bey*, İslam Ansiklopedisi, sv. 22, str. 524-525.

19 Nažalost većina pisaca griješi kada tvrdi da su Gazi Ferhad-beg, sin Iskenderov (umro 1568), graditelj Ferhadije u Tešnju, Ferhadije u Žepču i subaša (zapovjednik) tešanjске tvrđave, i Ferhad-beg Vuković Desisalić (umro 1572), bosanski sandžakbeg i graditelj sarajevske Ferhadije, ista osoba. Usljed toga, uglavnom imamo literaturu gdje su njihove biografije izmiješane: Vedad Biščević, *Bosanski namjesnici Osmanskog doba*, str. 124-127; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci*.

zitetu. Po svršetku univerziteta, bio je sposoban da se lati državnčkih funkcija. Nalazimo ga 1473. godine u pratnji sultana Mehmeda el-Fatiha tokom pohoda protiv Uzuna Hasana (1453-1478), sultana Ak Kojunlua.²⁰

Ishak-beg je aktivno sudjelovao u Prvom osmansko-memlučkom ratu (1485-1491). Bio je pod komandom svoga dajdže Ahmed-paše Hercegovića. Tako je učestvovao 1486. godine u Bici kod Adane. Bitka je završila osmanskim porazom i tada je Ishak-beg zarobljen i odveden zajedno sa rođakom Ahmed-pašom u Kairu u tvrđavu kod memlučkog sultana Kajt-beja (1468-1496). Tamo su zbog iskazanog junaštva carski primljeni. Obećavane su im sve počasti. Čak je sultan nudio Ahmed-paši ruku svoje kćeri samo da ostane u Egiptu u memlučkoj službi. No, njih dvojica su mudro odbijali sve ponude.

Poslije godinu dana zarobljeništva, pušteni su 1487. godine, 892. godine po Hidžri, zajedno sa poklonima za sebe i osmanskog sultana. Ishak-beg je po oslabadanju nastavio obavljati administrativno-vojne službe u Osmanskoj carevini. Krajem 1487. godine je postavljen za sandžakbega Karasija (današnji Balikesir, sjeverozapadna Anadolija). Ponovo se uključio i u osmansko-memlučke sukobe. Učestvovao je, između ostalog, u Bici kod Tarsusa 1488. godine i u drugoj Bici kod Adane 1488. U obje bitke Osmanlije su doživjele poraz. U Bici kod Tarsusa poginuo je Ferhad-beg, otac Gazi Husrev-bega i osmanski velikodostojnik. Ishak-beg je bio učesnik i u znamenitoj Krbavskoj bici 1493. godine, zajedno sa Gazi Husrev-begom, budućim bosanskim sandžakbegom (1521-1525, 1526-1534, 1536-1541), te Hadum Jakub-pašom, tadašnjim bosanskim sandžakbegom (1490-1493). Tada je osmanska vojska, na čelu sa bosanskim jedinicima, do nogu potukla ugarsku vojsku, na čelu sa hrvatskim jedinicama. Ishak-beg je bio i sandžakbeg Bolua (sjeverozapadna Anadolija). Posljednji put je spomenut u Egiptu, u jednoj ispravi iz decembra 1493. godine. Pretpostavlja se da je preminuo 1494. godine.

Ishak-beg je bio porodičan čovjek. Iz prvog braka sa grčkom plemkinjom, nama nepoznata imena, imao je četvero djece: kćerke princezu Hatidžu i princezu Nilufer te sinove princa Aliju i princa Mustafu.

²⁰ Ak Kojunlu (u prijevodu bijela ovca) je bila azerbejdžanska turska plemenska federacija koja se prostirala na prostoru današnjeg Azerbejdžana, Jermenije, istočne Turske, zapadnog Irana i sjevernog Iraka od 1378. do 1501. godine.

Nakon smrti prve supruge, oženio se po drugi put Turkinjom Nilufer sa kojim nije imao djece.

Zaključak

Princ Alija Kraljević Kotromanić, princ Mustafa Kraljević Kotromanić, princeza Hatidža Kraljević Kotromanić i princeza Nilufer Kraljević Kotromanić, djeca princa Ishaka-bega Kraljevića Kotromanića, su posljednji živući Kotromanići kojima je historija zapamtila imena. Pretpostavlja se da su živjeli i dijelovali u sjeverozapadnoj Anadoliji u blizini Bolua i Balikesira (Karasija), gdje im je otac imao posjede. Da li su oni ostavili potomke i koliko potomaka, nije nam poznato, ali, budući da su muslimanske porodice, posebno begovske (plemenitaške) porodice bile uglavnom brojne i razgranate, nije isključeno da njihovi potomci i danas žive u Anadoliji.

Dakle, Emina Tomašević Kotromanić, Katarina Kosača-Kotromanić, Matija Radivojević Kotromanić, Marija Branković-Kotromanić i Ishak-beg Kraljević Kotromanić spadaju među posljednje historijski potvrđene članove bosanske kraljevske kuće Kotromanić, ali, ipak, gorespomenutim sinovima i kćerkama Ishaka-bega Kotromanića pripada čast da ponesu naziv posljednji Kotromanići.

يوسف جافيتش

الآخرون من أفراد سلالة كوترومانيتش

يتناول المؤلف بالترتيب التاريخي تراجم الآخرين من أفراد سلالة كوترومانيتش، وهي السلالة الملكية البوسنية، ومن بينهم كل من: الأميرة أمينة تاريخي هانم (المولودة باسم كاتارينا) توماشفيتش كوترومانيتش وهي بنت الملك ستيبان توماش والملكة كاتارينا كوترومانيتش وأخت الملك ستيبان توماشفيتش وغيره من أفراد هذه السلالة، ثم الأمير إسحق بك كرافيتش كوترومانيتش وهو ابن الملك البوسني ما قبل الآخر ستيبان توماش والملكة كاتارينا كوساتشا وقد كان من أعيان الدولة العثمانية، ثم التراجم لأولاد الأمير إسحق بك كرافيتش كوترومانيتش وهم الآخرون ممن ذكر التاريخ أسمائهم من السلالة كوترومانيتش وهم كما يلي: الأمير علي كرافيتش كوترومانيتش والأمير مصطفى كرافيتش كوترومانيتش والأميرة خديجة كرافيتش كوترومانيتش والأميرة نيلوفر كرافيتش كوترومانيتش.

Jusuf Dzafic

Last of Kotromanics

Summary

The author deals chronologically with the biographies of the last members of the Bosnian royal house of Kotromanics: Princess Emina Tarihi-lady (b. Catherine) Tomasevic Kotromanic, the daughter of King Stjepan Tomas and Queen Catherine Kotromanic, and a half-sister of King Stjepan Tomasevic, and other members of this dynasty; then Prince Ishak-Bey Kraljevic Kotromanic, the son of penultimate Bosnian king Stjepan Tomas and Queen Katarina Kosaca and a prominent Ottoman dignitary, and biographies of the Prince Ishak-Bey Kraljevic Kotromanic's children - the last living Kotromanics whose names the history remembers: Prince Ali Kraljevic Kotromanic, Prince Mustafa Kotromanic Kraljevic, Princess Khadija Kotromanic Kraljevic and Princess Nilufer Kraljevic Kotromanic.

Svršenici i svršenice naših medresa u 2015. godini

Gazi Husrev-begova medresa - Sarajevo

Svršenici IV a:

Agić Salih - Živinice
Bećirović Muhamed - Zenica
Ćehaja Nijaz - Visoko
Drkić Ali - Sarajevo
Džihić Zejd - Sarajevo
Čaušević Mudžahid - Goražde
Džino Belmin - Fojnica
Fajić Benjamin - Hadžići
Gazić Tarik - Žepče
Hadžić Sufijan - Žepče
Husejnović Silvad - Sarajevo
Halilović Hasan - Zenica
Hasanović Nihad - Sarajevo
Kalabić Velid - Zavidovići
Karajbić Nihad - Zavidovići
Kalajdžić Ahmed - Tizla
Meštrovac Alem - Jajce
Muhibić Suvad - Hadžići
Mujezinović Haris - Sarajevo
Mujkić Abid - Srebrenik

Nasić Amar - Gračanica
Obuća Faruk - Goražde
Pašalić Faruk - Zenica
Posavljak Vahidin - Travnik
Ramić Admedin - Sarajevo
Selimović Ejub Ensar - Konjic
Trakić Emin - Zenica
Zildum Mensur - Travnik

Razrednik:
Munir Ahmetspahić

Svršenici IVb:

Ait Idir Muhamed - Sarajevo
Arnaut Ismail - Zenica
Bjelić Zejd - Zavidovići
Bečić Zejd - Kalesija
Bukva Tahir - Visoko
Čomor Rusmir - Hadžići
Džakmić Džanin - Olovo
Ganić Mirza - Kakanj
Habul Haris - Sarajevo

Halač Ahmed - Zenica
Helvida Samed - Zenica
Hindija Muhsin - Ilijaš
Kapo Zejd - Sarajevo
Keserović Mersed - Zavidovići
Kljajić Muhamed - Sarajevo
Kalauzović Edvin - Bihać
Ličina Jasmin - Francuska
Lila Amar - Sarajevo
Mehanović Tarik - Kalesija
Mujezinović Midhat - Olovo
Nakić Ahmed - Zenica
Pašalić Muhamed - Sanski Most
Ramić Kenan - Olovo
Sirčo Aziz - Olovo
Sultanić Muaz - Konjic
Šehić Adnan - Zenica
Terzić Mevludin - Gradačac
Vatrić Alem - Sarajevo

Razrednik:
Kerla Mensur

Svršenice IV-c:

Begović Merjem - Gornji Vakuf Uskoplje
Ben Salem Sumeja - Zenica
Benkhira Esma - Sarajevo
Čamdžić Munevera - Zavidovići
Delić Ilma - Žepče
Džambo Lamija - Gornji Vakuf-Uskoplje
Emšo Nejra - Kiseljak
Hadžić Medina - Sarajevo
Hadžić Nusejba - Hadžići
Hasanić Mahira - Maglaj
Hiyari Hadidža - Konjic
Hrgić Amina - Sarajevo
Ibrahimović Amina - Sarajevo
Imamović Sanija - Sarajevo
Kaljanac Amina - Sarajevo
Kapo Asija - Sarajevo
Karkelja Lejla - Sarajevo
Karzić Ilma - Kakanj
Krama Amina - Sarajevo

Kubura Alma - Sarajevo
Kurtić Sumeja - Goražde
Mešanović Adna - Sarajevo
Mešić Samra - Sarajevo
Meštrovac Esma - Travnik
Mosleh Sumeja - Sarajevo
Nuhanović Amela - Konjic
Osmanović Mirela - Sarajevo
Serdarević Emina - Sarajevo
Sherbi Zejneb - Sarajevo
Softić Nedžma - Visoko
Šabić Merima - Zenica
Tabaković Dženita - Sarajevo
Trako Nejira - Kakanj

Razrednica:
Memišević Muška

Svršenice IV-d:

Ahmić Amina - Zavidovići
Alagić Aida - Derventa
Aletić Amina - Busovača
Al Husin Widad - Sarajevo
Arnaut Amila - Zenica
Bahtanović Nedžma - Sarajevo
Bašić Amina - Zenica
Bošnjak Emira - Zenica
Boudelaa Aiša - Sarajevo
Buljubašić Vildana - Sarajevo
Drinjak Adisa - Kiseljak
Garić Medina - Tešanj
Gromila Medina - Donji Vakuf
Hadžić Ajla - Sarajevo
Huskić Envera - Zavidovići
Imamović Amina - Kakanj
Imširović Nudžejma - Sarajevo
Isić Medina - Sarajevo
Jašarević Amina - Sarajevo
Kubat Nejira - Kakanj
Meša Azra - Fojnica
Mujala Semiha - Konjic
Mulahmetović Dženita - Goražde

Muminović Erna - Tešanj
Odobasić Nejla - Zenica
Pihura Ismeta - Sarajevo
Omerović Amina - Novi Pazar
Sehili Zahra - Sarajevo
Svraka Amina - Priboj

Šljivo Mevlida - Sarajevo
Talić Fatima - Kakanj
Zelić Amela - Hadžići

Razrednica:
Mustafić Seida

Medresa „Džemaludin Čaušević“ – Cazin

Svršenici IV-a:

Cazinkić Isa – Bužim
Ćoralić Emrah – Cazin
Dizdarević Haris – Bužim
Dizdarević Ibrahim – Cazin
Durić Kenan – Bužim
Fazlić Dženan – Bosanska Krupa
Isaković Zijad – Bužim
Islamović Medin – Bosanska Krupa
Kovačević Hasan – Bosanska Krupa
Koženjić Alen – Cazin
Mahmić Sinan – Bosanska Krupa
Makić Ahmed – Bužim
Mehić Rusmir – Bosanska Krupa
Mujagić Aldin – Velika Kladuša
Sefić Aldin – Velika Kladuša
Tričić Sejfullah – Cazin
Veladžić Abdurahman – Bužim
Veladžić Ammar – Bužim
Velagić Ajdin – Bosanska Krupa
Vučkić Harun – Ključ

Razrednik:
Kudić Mehmed

Čehić Muhamed - Bužim
Ćoralić Ernes - Cazin
Delić Ismet- Cazin
Dizdarević Sabahudin - Bužim
Dizdarević Senahid - Bužim
Dizdarević Zeid - Bužim
Džanić Midhad - Velika Kladuša
Harčević Jasir - Bosanska Krupa
Hodžić Ahmed - Cazin
Majetić Sedin - Cazin
Memić Sinanudin - Cazin
Mulalić Ensad - Bužim
Mustafić Muamer - Bužim
Mustedanagić Vedad - Velika Kladuša
Puškar Ejub - Cazin
Puškar Salahudin - Cazin
Seferović Amir - Cazin
Subašić Hamza - Ključ
Šaranović Adem - Sanski Most
Varcar Kasim - Bosanski Novi
Veladžić Abdullah – Bihać

Razrednik:
Šahinović Rifet

Svršenici IV-b:

Abazović Hamdija - Bužim
Bećirević Almin - Cazin
Bilajbegović Elvedin - Sanski Most
Crnković Edin - Bosanska Krupa

Svršenice IV-c:

Baltić Medina - Bužim
Brkić Sara - Velika Kladuša
Cazinkić Adna - Bihać
Dedić Demirela - Bihać
Ibrahimović Mejra - Ključ

Imširović Amina - Bihać
Isaković Dženeta - Bužim
Jusić Semira - Bužim
Kišmetović Ajla - Velika Kladuša
Krkalić Sumeja - Bužim
Kudić Šejma - Cazin
Muslimović Lejla - Prijedor
Mustafić Fatima - Bužim
Mušić Lejla - Bužim
Mušić Neira - Bužim
Nadarević Lamija - Cazin
Novkinić Aida - Bosanska Krupa
Osmanagić Šejla - Cazin
Ramić Fatima - Bosanska Krupa
Sadiković Mirfeta- Cazin
Seferagić Nudžeima - Cazin
Šahinović Nermina - Bužim
Trako Sumejja - Vitez
Veladžić Amina - Bihać
Veladžić Sara – Bužim

**Razrednica:
Kudić Sabaheta**

Svršenice IV-d:

Aličić Sabaha - Bužim
Bosnić Aiša - Bužim

Ćehić Ajša - Sanski Most
Ćeman Dženeta - Tešanj
Ćenanović Selma - Bihać
Dizdarević Amina - Bužim
Dizdarević Dženana - Bužim
Dizdarević Lejla - Bužim
Durić Lejla - Bužim
Ekić Almina - Velika Kladuša
Ekić Jasmina - Velika Kladuša
Hadžić Šejla - Bosanska Krupa
Hodžić Neira - Cazin
Jusić Dželila - Bužim
Kapić Selma - Cazin
Mahmić Sumeja - Bosanska Krupa
Mesić Renaila - Cazin
Mušić Amina - Bosanska Krupa
Nazić Emina - Cazin
Oraščanin Ahmedina - Bosanska Krupa
Oraščanin Edina - Bosanska Krupa
Pašić Džinelva - Kotor Varoš
Redžić Adelisa - Velika Kladuša
Salkić Medina - Bužim
Sarajlija Merjema - Velika Kladuša
Subašić Azra - Ključ
Veladžić Emina - Bužim
Vukalić Azra - Bosanska Krupa

**Razrednica:
Pašić Mirsada**

Karađoz-begova medresa - Mostar

Svršenici IV-a:

Ramiz Alajbegović - Gradačac
Atif Dedić - Srebrenik
Muhidin Dedić - Kladanj
Belmin Đulić - Mostar
Semir Garib - Gornji Vakuf
Mehdin Hasanović - Čelić
Mesud Hasičić - Gradačac
Amir Hodžić - Srebrenik

Emin Huskić - Kozarac
Ismet Ibrahimbegović - Zvornik
Sulejman Ibrahimović - Srebrenik
Jasmin Latić - Gornji Vakuf
Mujo Memić - Prozor
Ahmed Mujkanović - Kalesija
Muhamed Mujkić - Zavidovići
Abdulkadir Nurković - Srebrenik
Ejub Opardija - Donji Vakuf
Ibrahim Osmanović - Tuzla

Safet Osmanović - Hadžići
Ahmed Redžić - Hadžići
Ahmed Suljić - Srebrenik
Ismail Šahinović - Konjic
Izudin Tufek- Jablanica
Halid Zlatić - Brčko
Muamer Zukanović - Čapljina

Razrednik:

Muhamed Purišević

Svršenice IV-b:

Hadidža Atlić - Vogošća
Emina Baltić -Tinja
Hajrija Baltić - Tinja
Dženeta Bašalija - Sarajevo
Belma Bećirović - Zavidovići
Jasmina Bihorac - Mostar
Fatima Bušatlić - Gornji Vakuf
Edina Čekić - Stolac
Nejra Čolak - Bijelo Polje
Aiša Čolaković - Mostar
Meliha Čopelj - Mostar
Ilhama Fetić - Maglaj
Amina Filan - Gornji Vakuf
Anaida Hadžić - Glamoč
Isma Hajdarević - Kladanj
Azra Hadžihajdić - Mostar
Amna Jelovac - Mostar
Emina Karaga - Jajce
Amina Karamujić - Maoča
Amina Kavazović - Čapljina
Medina Perva - Konjic
Medina Šemić - Kakanj
Merima Šuta - Mostar
Rukaja Alkurdi - Mostar

Razrednica:

Lejla Boškailo-Obradović

Svršenici IV-c:

Omer Avdić - Kalesija
Arnela Balagić - Livno
Elvedin Brkan - Mostar
Tarik Cernica - Konjic
Zijad Cokoja - Mostar
Amer Čakširan - Mostar
Abdulah Čolaković - Mostar
Miralem Dedić - Brčko
Mujo Gosto - Mostar
Belmin Hatić - Tešanj
Eldar Hatić - Sarajevo
Medina Hrnjica -Konjic
Samira Ibišević - Brčko
Nejra Jeleč - Livno
Ahmed Krehmić - Žepče
Muhemmed Huzeyfe Küçükaytekin -
Sarajevo
Đenan Marić - Mostar
Dženeta Mezić - Mostar
Senida Mujabašić - Tuzla
Muamer Mujkanović - Beč
Elmin Perva - Konjic
Zeid Softić - Prijedor
Ajla Šabanović - Zenica
Muamera Tabak - Konjic

Razrednik:

Elmedin Ljevo

Elči Ibrahim-pašina medresa – Travnik

Svršenici IV-a:

Ajanović Tarik - Travnik
Begić Senad - Bihać
Brkić Hamza - Travnik
Brkić Nusret - Travnik
Čančar Harun - Jajce
Čehaja Senahid - Bugojno
Đogić Alen - Teslić
Filan Nejdin - Bugojno
Haskić Armin - Vitez
Husić Adil - Travnik
Husić Nermin - Bugojno
Omerdić Emir - Travnik
Patković Mahir - Vitez
Puška Muhsin - Visoko
Sarajlić Redžo - Vitez
Skopljak Aziz - Novi Travnik
Skopljak Elmedin - Novi Travnik
Smajlović Emrah - Travnik
Smajlović Muaz - Maglaj
Suljić İlhan - Travnik
Zuparović Ismet – Travnik

Razrednica:
Nejra Muratović

Svršenici IV-b:

Adilović Lukman - Zenica
Beganović Meho - Travnik
Beganović Tarik - Zenica
Durguti Hamza - Travnik
Fuško Akif - Travnik
Gasal Kenan - Travnik
Golub Emir - Zenica
Hasić Ahmed - Donji Vakuf
Jašarević Halim - Travnik
Kovač Jusuf - Zenica
Lendo Tarik - Novi Travnik
Mahalbašić Amel - Travnik
Manjgo Nihad - Gornji Vakuf
Mekić Haris - Busovača

Mujić Benjamin - Travnik
Omerdić Osman - Travnik
Opardija Tarik - Donji Vakuf
Palić Nermin - Travnik
Šošić Omer – Travnik

Razrednik:
Hamid Indžić

Svršenice IV-c:

Beganović Merima - Travnik
Bišić Lamija - Zenica
Čaušević Halida - Travnik
Crnac Almedina - Jajce
Dželalić Nejra - Zenica
Efendić Lamija - Ključ
Garanović Fatima - Nemila
Hlivnjak Amila - Vitez
Hodžić Emina - Travnik
Hurem Murisa - Zenica
Imamović Ajla - Jajce
Imamović Esmā - Bugojno
Karahodža Maida - Travnik
Mandžuka Sajra - Zenica
Mešanović Dalila - Fojnica
Mukić Naima - Jajce
Osmanović Sadina - Travnik
Rešić Hadidža - Nemila
Šahinbegović Emira - Kakanj
Sarajlić Berina - Vitez
Selava Adelisa - Travnik
Skender Medina - Zenica
Talić Emina - Zenica
Telalović Nejra - Zenica
Zahirović Zejneba - Donji Vakuf
Žilić Esmā - Jajce
Zulum Elma - Gornji Vakuf
Žužo Merjema - Travnik

Razrednica:
Lejla Bešo-Haskić

Svršenice IV-d:

Abdelaziz Ahmed Hassan Khadiga -
Zenica

Brkić Hanana - Travnik
Dogan Eldina - Travnik
Durek Hidajeta - Jajce
Đokić Fatima - Kakanj
Đulan Dženana - Zenica
Grabus Selma - Travnik
Hojić Sabina - Gornji Vakuf
Ibrahimović Mediha - Zavidovići
Imamović Nasiha - Zenica
Kadrić Refija - Travnik
Kasumović Almija - Travnik
Kokić Sarah - Travnik
Kovač Fatima - Zenica
Mameledžija Merjem - Travnik
Manjgo Nihada - Gornji Vakuf

Mehmedović Merjema - Austrija
Muslić Ajla - Zenica
Nešust Amela - Jajce
Perenda Mediha - Novi Travnik
Prcanović Amra - Travnik
Ramulj Merima - Novi Travnik
Sejdić Anida - Travnik
Selimović Azra - Travnik
Šehić Vasva - Zenica
Tarakčija Elvida - Travnik
Tekešić Fatima - Bugojno
Trako Hata - Vitez
Vuković Amina - Kačuni
Zelkanović Amina - Travnik
Zolota Ilma - Travnik
Zukić Aiša - Travnik

Razrednik:
Nermin Šušić

Behram-begova medresa – Tuzla

Svršenici IV-a:

Aščić Jusuf - Gradačac
Bajrić Emir - Živinice
Čokić Hamza - Tuzla
Čolić Harun - Tuzla
Ćeman Ajdin - Tešanj
Djedović Dženan - Tešanj
Gutić Edin - Tuzla
Halilović Mirmes - Živinice
Hasanbašić Haris - Gradačac
Herić Melis - Kladanj
Hodžić Almedin - Živinice
Husić Ibrahim - Sapna
Huskanović Vildan - Gračanica
Ibrahimović Emin - Živinice
Joldić Amer - Srebrenik
Joldić Sead - Srebrenik
Karić Almedin - Kalesija
Karić Muamer - Gradačac

Karić Muhamed - Gračanica
Kavgić Ahmed - Srebrenik
Kovačević Tarik - Zavidovići
Mehanović Nezir - Gradačac
Mehmedović Samir - Zvornik
Meša Suljo - Tešanj
Moranjačkić Halid - Tuzla
Muhamedbegović Sulejman - Zvornik
Muharemović Muhamed - Srebrenik
Mustafić Osman - Srebrenik
Pajević Ahmed - Tuzla
Rizvić Sead - Zvornik
Sinanović Nedim - Čelić
Spahić Tarik - Tuzla
Šečić Adis - Kladanj
Vežzović Almedin - Kladanj
Zaketović Hikmet - Gračanica
Žabić Muamer - Živinice

Razrednik:
Muratović Admir

Svršenici IV-b:

Ahmetović Nedžmudin - Gračanica
Alihodžić Haris - Gračanica
Avdibašić Edin Bekir - Tuzla
Bašić Muamer - Brčko
Čolić Ibrahim - Orašje
Ćeman Muhamed - Tešanj
Ćidić Ismail - Srebrenik
Dervišević Eldar - Živinice
Đozić Ahmed - Tuzla
Hećimović Muamer - Gradačac
Hokulić Elvedin - Živinice
Hrustanović Muriz - Zvornik
Ibrahimović Osman - Gradačac
Imamović Ahmed - Lukavac
Jahić Adnan - Brčko
Kamenjašević Inis - Brčko
Karić Haris - Gradačac
Ketanović Mehmed - Tuzla
Kozarević Nadil - Živinice
Mahmutović Sead - Sapna
Mešanović Davud - Gradačac
Mujdžić Alija - Gradačac
Mujkić Muaz - Zavidovići
Nurkić Muharem - Tuzla
Omerović Asim - Kalesija
Osmanović Ahmet - Gradačac
Rahmanović Amel - Tešanj
Salihović Amar - Tuzla
Smajić Islam - Srebrenik
Subašić Eldin - Gradačac
Suljić Hasret - Sapna
Šabić Aziz - Tuzla
Škokan Šerif - Tešanj
Zukić Nesib - Kalesija

Razrednik:

Alić Fadil

Svršenice IV-c:

Aličić Amina - Živinice
Bećirović Elma - Čelić
Begović Emina - Tešanj
Butković Esmā - Lukavac
Čakor Nermina - Osmaci
Čamdžić Merima - Kalesija
Časurović Asima - Živinice
Dizdarević Šejma - Tešanj
Douda Amina - Tuzla
Džafić Nur - Tuzla
Džebić Esmā - Doboj Istok
Đuherić Ajša - Tešanj
Hadžan Emina - Tešanj
Halilović Mirzana - Kladanj
Hasanović Meliha - Tuzla
Hasić Azemina - Zavidovići
Hodžić Emina - Tešanj
Hodžić Lejla - Gračanica
Husić Emina - Bratunac
Ikanović Merjema - Zavidovići
Karamujjić Amela - Brčko
Karasuljić Almedina - Lopare
Karić Almedina - Kalesija
Karić Samira - Živinice
Mahmutbegović Lamija - Živinice
Mehić Šejma - Gradačac
Mehmedović Mubina - Cretes, Švicarska
Mujkić Nermina - Čelić
Musić Merima - Zvornik
Musić Šejla - Gračanica
Omerbašić Mevla - Tešanj
Pivić Sumeja - Žepče
Ramić Sumeja - Kalesija
Salihović Amela - Tuzla
Salkić Refika - Zavidovići
Smajić Nedžmija - Tešanj
Spahić Behija - Tuzla

Razrednica:

Fadila Hamidović

Svršenice IV-d

Ahmetović Emina - Teočak
Bahor Amila - Brčko
Begović Edina - Tešanj
Berbić Munevera - Banovići
Buljubašić Fatima - Gračanica
Čačković Senada - Brčko
Čokić Amina - Živinice
Djedović Amina - Tuzla
Đedović Meliha - Kalesija
Fočić Medisa - Živinice
Gobeljić Emina - Vlasenica
Godušević Šefika - Bijeljina
Hadžić Ehlimana - Tešanj
Halilović Fatima - Kladanj
Hodžić Fatima - Srebrenik
Jamakosmanović Fatima - Tuzla
Krajinović Emina - Kalesija

Krdžalić Amina - Tešanj
Kurtalić Halida - Zavidovići
Mahmutović Amra - Tuzla
Misini Sumejja - Lukavac
Mwalidi Maryam - Zavidovići
Mujanović Nermina - Zavidovići
Muratović Hatidža - Gračanica
Omerović Mahira - Graz, Austrija
Orlović Amina - Tešanj
Osmanović Suada - Živinice
Saletović Amina - Tuzla
Skejić Dželila - Tuzla
Sokolović Emina - Tuzla
Spahić Nesiba - Gračanica
Suljanović Nasiha - Tuzla
Tanjić Samira - Brčko

Razrednik:
Šefko Sulejmanović

Medresa „Osman ef. Redžović“ Veliko Čajno – Visoko

Svršenici IV-a:

Alić Nedim - Tuzla
Alihodžić Medžid - Visoko
Bajrić Belmin - Visoko
Bajrić Berin - Zenica
Bašić Muhamed - Tešanj
Bilčević Rifat - Zenica
Čehajić Faris - Sarajevo
Duraković Rijad - Bihać
Fejzić Alija - Zenica
Hadžikadunić Abdullah - Zenica
Hadžimejlić Edin - Zenica
Hodžić Ahmed - Tuzla
Isić Jasmin - Hall In Tirol, Austrija
Karamuja Nedžmin - Kakanj
Kurtanović Alija - Zenica
Mahmutović Faruk - Sarajevo
Mekić Haris - Zenica

Memišević Muhamed - Dortmund,
Njemačka
Omerbegović Ševko - Zenica
Salkanović Nevres - Tuzla
Sejmenović Muamer - Zenica
Smajić Amar - Zenica
Smajić Selmedin - Zenica
Škulj Omer - Le Blanc-Men Mesnil,
Francuska
Zehar Samir - Rohrbach, Austrija

Razrednik:
Muhamed Mušinbegović

Svršenice IV-b:

Aganović Amina - Žepče
Agić Amina - Rottenmann, Austrija
Alajbegović Nermina - Zenica

Alibegović Hadžera - Sarajevo
Attou Melika - Tešanj
Barčić Aida - Tuzla
Bečirović Amina - Zenica
Bosnić Esma - Zenica
Čakrama Amina - Zenica
Čamo Fatima - Zavidovići
Doglud Amina - Zenica
Fejzić Amina - Zenica
Hadžić Tajiba - Tomislavgrad
Hazić Nudžejma - Goražde
Ibrahimspahić Fatima - Kakanj
Kaldžija Merjema - Visiko
Lušija Amina - Zenica
Meša Merjem - Fojnica

Muftić Fatima - Vareš
Omerhodžić Selima - Sarajevo
Osmanović Mediha - Vareš
Pamić Aida - Fojnica
Porić Rejhana - Bužim
Purić Emira - Zenica
Sarajlić Amina - Sarajevo
Sejmenović Lejla - Tešanj
Selimović Mediha - Olovo
Šarić Sumeja - Zenica
Šišman Izudina - Bihać
Škulj Adna – Kakanj

Razrednica:
Amela Šahinović

Medresa / Islamska gimnazija „Dr. Ahmed Smajlović“ – Zagreb

Aladdin Al-Abdula - Šemovec
Vildane Ali - Zagreb
Edis Čufta - Rijeka
Linda Djouab - Zagreb
Ibrahim Hadžić - Split
Džanela Halidović - Zagreb
Nejla Halidović - Zagreb
Aida Handanović - Zagreb
Armin Hodžić - Zagreb
Hamza Jaskić - Kozarac

Mersiha Jaskić - Kozarac
Muhamedhamid Kattae - Zagreb
Edina Memiši - Zagreb
Amina Muhić - Vodnjan
Semina Muhtari - Slunj
Edhem Osmić - Ivanja Reka
Ena-Seferagić - Rakovica
Rawan-Shafi - Velika Gorica

Razrednica:
Ilda Handanović

Medresa „Gazi Isa-beg“ – Novi Pazar

Svršenici IV-a

Avdović Faris - Novi Pazar
Camović Adnan - Novi Pazar
Čolović Edis - Skoplje
Ćurkoli Ramiz - Beograd
Demirović Izet - Novi Pazar

Dervišević Aidin - Novi Pazar
Fejzić Anes - Rožaje
Grahovac Emir - Novi Pazar
Hajdarović Irfan - Sjenica
Jusović Džemal - Tutin
Karahodža Fadil - Sjenica
Kamberović Saned - Travnik

Krasnići Sevdžad - Beograd
Kurbardović Adil - Rožaje
Mahmutović Benjamin - Sjenica
Mujezinović Kemal - Sjenica
Murić Avdulj - Rožaje
Murić Halid - Rožaje
Murić Muamer - Rožaje
Šaćić Latif - Sjenica
Tabaković Armen - Novi Pazar
Toković Kemal - Tutin
Ujkanović Rafet - Sjenica
Vejsilović Benjamin - Sjenica
Zuković Amer - Tutin

Razrednik:
Hfz. Mirfat Fijuljanin

Svršenice IVb-1

Aličković Amela - Novi Pazar
Aličković Amra - Novi Pazar
Avdović Edina - Tutin
Brunčević Elzana - Novi Pazar
Čolović Lejla - Skoplje
Ćosović Fatima - Novi Pazar
Dacić Halida - Novi Pazar
Dudić Džemila - Novi Pazar
Džanković Emina - Novi Pazar
Gudžević Hajrija - Novi Pazar
Kadrić Sumeja - Novi Pazar
Kurbašević Sajma - Novi Pazar
Kurtanović Amina - Novi Pazar
Kurtanović Munevera - Novi Pazar
Mavrić Anida - Novi Pazar
Mehmedović Almina - Novi Pazar
Rašljanin Amina - Novi Pazar
Rožajac Meliha - Novi Pazar
Šaćić Anida - Novi Pazar
Šaćirović Azemina - Novi Pazar
Zahović Esmeralda - Sjenica
Zećović Hankija - Novi Pazar

Razrednica:
Hadžić Selma

Svršenice IVb-2

Alić Alma - Novi Pazar
Ahmetović Huriya - Novi Pazar
Ejupi Almasa - Novi Pazar
Ferhatović Almedina - Novi Pazar
Halilović Aiša - Tutin
Halilović Rijalda - Tutin
Ilijazi Merima - Dragaš-Kosovo
Islamović Dženita - Leposavić-Kosovo
Ljajić Mahija - Novi Pazar
Ljajić Muniba - Novi Pazar
Nedžipi Amra - Novi Pazar
Nurović Kevsera - Novi Pazar
Sejdović Adaleta - Sjenica
Sokolović Sadeta - Sarajevo
Suljović Amina - Novi Pazar
Tutić Amina - Novi Pazar
Vejselović Suada - Skoplje
Zukorlić Mejra - Novi Pazar
Zukorlić Nedžma - Novi Pazar

Razrednica:
Zukorlić Esada

Svršenice IV-c

Ahmetović Samra - Tutin
Bektašević Saida - Gusinje
Bešović Edisa - Tutin
Čalaković Amina - Tutin
Hamidović Munevera - Tutin
Kurpejović Adnela - Rožaje
Kurbardović Aiša - Rožaje
Kurpejović Ajka - Rožaje
Kurtanović Emina - Rožaje
Ledinić Merisa - Rožaje
Murić Aida - Rožaje
Murić Bahta - Rožaje
Murić Zehra - Rožaje
Ramičević Elvedina - Tutin
Rizvanović Amina - Tutin
Smailagić Lejla - Tutin
Tutić Amina - Tutin
Tutić Šejla - Tutin
Tutić Zehra - Tutin

Razrednik:
Hfz. Abdurrahman Kujević

Medresa „Mehmed Fatih“ - Podgorica

Alilović Amil - Bijelo Polje
Begović Mustafa - Bijelo Polje
Dautović Harun - Rožaje
Djonbaljaj Egzon - Plav
Hot Jasmin - Rožaje
Husović Asmir - Rožaje
Kačar Sadat - Rožaje
Kurpejović Elsan - Rožaje
Ljuca Kenan - Bijelo Polje
Murić Edin - Rožaje
Murić Eldin - Bar
Murić Emil - Rožaje
Murić Enes - Rožaje
Omerović Emrah - Rožaje
Radić Rusmin - Bijelo Polje
Radončić Emrah - Plav

Radončić Emsad - Plav
Ramović Amel - Rožaje
Redžović Nisad - Rožaje
Salihović Irman - Rožaje
Seferović Elsan - Rožaje
Škrijelj Haris - Rožaje
Bećović Nusret - Podgorica
Kajošević Mensur - Podgorica
Kurtović Ardit - Bar
Ljuković Iljir - Bar
Meqikukiq Selatin - Bar
Meddonaj Adnan - Podgorica
Niković Edin - Podgorica

**Razredni starješine:
Mirsad Hadrović i Ismail Husić**

Službeni dio

Aktivnosti Rijaseta

Broj: 03-06-1-2188/15

Datum: 02. ša'ban 1436. h.g.

20. maj 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, razmatrajući prijedloge Ureda za društvenu brigu za razmatranje zahtjeva za dodjelu pomoći, na svojoj 8. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 25. redžeba 1436. h. g., odnosno 14. maja 2015. godine, donio je sljedeće:

ZAKLJUČKE

Odobrava se pomoć MIZ Vlasenica u iznosu od 500 KM za potrebe džemata Nova Kasaba radi nabavke dva kurbana koja se svake godine kolju prema vakufnami Musa-paše.

Odobrava se pomoć Udruženju paraplegičara i oboljelih od dječije paralize iz Goražda u iznosu od 500 KM.

Zavodu za zbrinjavanje mentalno invalidne djece i omladine Pazarić u iznosu od 1000 KM.

Za realizaciju ovih zaključaka zadužuje se Ured za društvenu brigu.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-03-2-2184/15

Datum: 03. ša'ban 1436. h.g.

21. maj 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 08. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 25. redžeba 1436. h. g., odnosno 14. maja 2015. godine, razmatrajući zahtjev Ministarstva pravde BiH br. 08-50.-1-16/06 od 08.04.2015. godine za očitovanje u vezi zahtjeva za upis promjena kod Fondacije Život upisane u Registar fondacija koji se vodi kod Ministarstva pravde BiH, na prijedlog Uprave za vanjske poslove i dijasporu donio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Rijaset islamske zajednice u BiH uskraćuje davanje saglasnosti za rad Fondacije „Život” i promjene u njihovom dosadašnjem statutu, zbog toga što se Fondacija namjerava baviti djelatnostima i aktivnostima koje su u nadležnosti Islamske zajednice u BiH a posebno zbog toga što se Fondacija želi baviti djelatnostima koje su u suprotnosti sa odredbama Ustava Islamske zajednice u BiH i čije djelovanje bi doprinijelo poticanju neslaganja i nerazumijevanja među muslimanima.

Obrazloženje

Prema Ustavu Islamske zajednice u BiH, u Islamskoj zajednici BiH je u primjeni isključivo maturidijski akaid a u fikhu hanefijska pravna škola u okviru ehli sunneta.

Na osnovu iskazanih ciljeva rada Fondacije Život, vidljivo je da se radi o organizaciji koja promovira aktivnosti koje su u suprotnosti sa principima i praksom utvrđenom Ustavom Islamske zajednice u BiH, što dugoročno može izazvati nesagledive posljedice u odnosima među muslimanima Bosne i Hercegovine.

Pored navedenog, prema usvojenoj Platformi o saradnji Islamske zajednice u BiH sa nevladinim organizacijama, Uprava za vanjske poslove i dijasporu je zadužena da ostvaruje komunikaciju i druge vidove saradnje sa nevladinim organizacijama. Uprava je uspostavila saradnju sa oko pedeset nevladinih organizacija i sa njima saraduje na realizaciji različitih projekata ali do sada nije imala nikakvu komunikaciju sa Fondacijom Život, što pokazuje namjeru Fondacije da se bavi pitanjima islama neovisno o Islamskoj zajednici u BiH što je u suprotnosti s odredbama Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-08-2-2053-1/15

Datum, 02. ramazan 1436. h.g.

19. juni 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj devetoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 25. ša'ban 1436. h. g., odnosno 12. juna 2015. godine, razmatrajući prijedlog Uprave za vjerske poslove da se mevlud u Milodražu, MIZ Kiseljak uvrsti u takvim, donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

Rijaset daje saglasnost Upravi za vjerske poslove za uvrštavanje mevluda u Milodražu, Medžlis Islamske zajednice Kiseljak, u Takvim Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-06-2-2649/15
Datum, 02. ramazan 1436. h.g.
19. juni 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj devetoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 25. ša'bana 1436. h. g., odnosno 12. juna 2015. godine, razmatrajući pitanje organiziranja sergije za pomoć ugroženim muslimanima Mijanmara, donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

Rijaset Islamske zajednice potvrđuje odluku reisu-l-uleme o organizaciji sergije za pomoć ugroženim muslimanima Mijanmara.

Za organizaciju sergije zadužuje se Uprava za vjerske poslove.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-08-2-2627-1/15
Datum, 28. ramazan 1436. h.g.
15. juli 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući zahtjev Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu, broj: 01-1-1302-1/15 od 12.06.2015. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, na svojoj 11. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 28. ramazan 1436. h. g., odnosno 15. jula 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o davanju saglasnosti na izbor direktora Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na izbor prof. Naide Hota-Muminović na mjesto direktora Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-2817-1/15
Datum, 28. ramazan 1436. h.g.
15. juli 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući zahtjev Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici za davanje saglasnosti na imenovanje dekana, a na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, na svojoj 11. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 28. ramazan 1436. h. g., odnosno 15. jula 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU o davanju saglasnosti na izbor dekana Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenica

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na izbor prof. dr. Halila Mehtića na mjesto dekana Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici.

Mandat izabranog dekana će se ravnati prema članu 81. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-2816-1/15
Datum, 28. ramazan 1436. h.g.
15. juli 2015. godine

U skladu sa odredbama člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj 11. redovnoj sjednici,

održanoj u Sarajevu dana 28. ramazan 1436. h. g., odnosno 15. jula 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE
o imenovanju članova Upravnog odbora
Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici

Član 1.

Upravni odbor Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici Rijaset imenuje:

- Mr. Ejub Dautović – predsjednik;
- Prof. dr. Šukrija Ramić – član;
- Prof. dr. Safvet Halilović – član;
- Doc. dr. Fikret Brdarević – član;
- Doc. dr. Suvad Isaković – član.

Imenovani odbor je dužan svoju dužnost obavljati u skladu sa Pravilima Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici, normativnim aktima Islamske zajednice u BiH i drugim pozitivno-pravnim propisima.

Član 2.

Upravni odbor iz člana 1. ove odluke imenuje se na mandatni period od 4 godine.

Član 3.

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja i biće objavljeno u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-03-1-2818-1/15

Datum, 28. ramazan 1436. h.g.

15. jula 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, na svojoj 11. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. ramazan 1436. h. g., odnosno 15. jula 2015. godine donio je sljedeću:

ODLUKU
o određivanju GH biblioteke deponitnom bibliotekom
Islamske zajednice

Član 1.

Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu se određuje deponitnom bibliotekom Islamske zajednice za sva izdanja u printanoj i elektronskoj formi.

Član 2.

Svi organi i ustanove Islamske zajednice koji se bave izdavačkom djelatnošću ili se pojavljuju kao izdavači dužni su da dva primjerka svojih izdanja u štampanoj i jedan primjerak izdanja u elektronskoj formi dostavljaju Gazi Husrev-begovoj biblioteci.

Član 3.

Za realizaciju ove Odluke kao i eventualna dodatna uputstva u vezi realizacije zadužuje se Uprava za obrazovanje i nauku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-04-1-3352-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 12. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio sljedeće:

RJEŠENJE

o imenovanju Građevinskog odbora za izgradnju Aladža džamije u Foči

I - Imenuje se Građevinski odbor za izgradnju Aladža džamije u Foči u sastavu:

- Remzija-ef. Pitić – predsjednik,
- Hfz. dr. Senaid Zajimović – član,
- Salem-ef. Ćemo – član,
- Hajrudin Anđelija – član,
- Faruk-ef. Džankić – član.

II – Ovim Rješenjem stavljaju se van snage sve dosadašnje odluke o imenovanju Građevinskog odbora za izgradnju Aladža džamije.

III – Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Muftijstvo goraždansko uputilo je Rijasetu Islamske zajednice prijedlog za imenovanje Građevinskog odbora za izgradnju Aladža džamije u Foči, broj: 01-03-2-27-04/15 od 27. jula 2015. godine.

Rijaset Islamske zajednice je na svojoj 12. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 27. augusta 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Muftijstva goraždanskog, te saglasno svojim nadležnostima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu ovog rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-03-2-3515/15

Datum, 19. zu-l-ka'de 1436. h.g.

03. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedlog za dodjelu odlikovanja Mahatiru Muhamedu bivšem premijeru Malezije, na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Gosp. Mahatiru Muhamedu, bivšem premijeru Malezije, dodjeljuje se Odlikovanje Islamske zajednice za poseban doprinos općem razvoju Zajednice i države Bosne i Hercegovine.

Odlikovanje će se dodijeliti u formi ordena.

Kancelarija reisu-l-uleme se zadužuje da organizira izradu ordena čija će vrijednost biti u granicama ranije izdanih ordena kao najviših priznanja.

Odlikovanje će uručiti reisu-l-ulema na posebnoj svečanosti.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 09-06-3-3348-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedloge Ureda za društvenu brigu za odobravanje pomoći, na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sara-

jevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

ZAKLJUČKE

Savezu gluhih i nagluhih Federacije odobrava se pomoć za potrebe 25 članova Udruženja gluhih i nagluhih iz Bihaća u prerađevinama kurbanskog mesa u protuvrijednosti od 2.000,00 KM.

MDD Merhamet Bosanska Dubica i MDD Merhamet Kupres, za potrebe narodnih kuhinja ovih društava, odobrava se pomoć u mesnim prerađevinama od kurbanskog mesa u protuvrijednosti od po 2.000,00 KM.

Udruženju logoraša općine Novi Grad odobrava se pomoć u mesnim prerađevinama od kurbanskog mesa u protuvrijednosti od 2.000,00 KM.

Udruženju Ratnih vojnih invalida Konjic odobrava se novčana pomoć za liječenje njihovog člana Aziza Šunje u iznosu od 700,00 KM iz Fonda socijalne pomoći.

Medžlisu Rudo odobrava se novčana pomoć u iznosu od 2.000,00 KM za infrastrukturne potrebe.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-03-2-3260-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Imenuje se prof. Dževad Šošić za člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu ispred Nastavno-naučnog vijeća.

Mandat imenovanog je do kraja mandata postojećeg Upravnog odbora.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Upravni odbor Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu dostavio je Upravi za obrazovanje prijedlog za imenovanje prof. Dževada Šošića na mjesto člana UO Fakulteta islamskih nauka ispred Nastavno-naučnog vijeća.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je prof. Džemal Latić razriješen dužnosti člana Upravnog odbora, predložila je Rijasetu da imenuje prof. Dževada Šošića na mjesto člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu ispred Naučno-nastavnog vijeća.

Rijaset je na svojoj 12. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'dea 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta donio rješenje o imenovanju prof. Dževada Šošića na mjesto člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu ispred Naučno-nastavnog vijeća.

Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-03-2-3307-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Imenuje se dr. hfz. Elvir Duranović za člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka iz reda zaposlenih.

Mandat imenovanog je do kraja mandata postojećeg Upravnog odbora.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka dostavio je prijedlog Upravi za obrazovanje za imenovanje dr. hfz. Elvir Duranović za člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka iz reda zaposlenih.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je mr. Đermana Šeta razriješena dužnosti člana Upravnog odbora, predložila je Rijasetu da imenuje dr. hfz. Elvira Duranovića za člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka iz reda zaposlenih.

Rijaset je na svojoj 12. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'dea 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta donio rješenje o imenovanju dr. hfz. Elvira Duranovića za člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka iz reda zaposlenih.

Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-08-1-3343-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedlog Uprave za vjerske poslove o donošenju odluke o početku mektebske nastave, na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Mektebska pouka u 2015/2016. godini počinje u subotu 12. septembra 2015. godine 28. zu-l-ka'deta 1436. h.g.

Takmičenja iz mektebske nastave održaće se prema sljedećem rasporedu:

Takmičenje na nivou medžlisa 10. aprila 2016. godine,

Takmičenje na nivou muftiluka 24. aprila 2016. godine,

Finalno takmičenje na nivou Rijaseta 15. maja 2016. godine.

Mektebska pouka u 2015/16. godini izvodiće se i realizovati prema Nastavnom planu i programu usvojenom na sjednici Rijaseta 24. juna 2004. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-03-2-3363-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Razrješava se mr. Đermana Šeta dužnosti člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka dostavio je prijedlog Upravi za obrazovanje za razrješenje mr. Đermana Šete člana Upravnog odbora Instituta, jer je imenovanj prestao radni odnos u Institutu.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je imenovanj prestao radni odnos u Institutu, čime su se stekli uvjeti za njeno razrješenje jer je u Upravni odbor Instituta imenovana iz reda zaposlenih, predložila je Rijasetu da razriješi mr. Đermana Šetu člana Upravnog odbora Instituta.

Rijaset je na svojoj 12. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'dea 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta donio rješenje o razrješenju mr. Đermana Šete člana Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka.

Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-03-2-3259-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

Razrješava se prof. Džemal Latić dužnosti člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Upravni odbor Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu dostavio je Upravi za obrazovanje prijedlog za razrješenje prof. Džemala Latića sa mjesta člana UO Fakulteta islamskih nauka. U prijedlogu je navedeno da prof. Džemal Latić ne izvršava svoje obaveze po osnovu članstva u Upravnom odboru.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu odredbu Ustava Islamske zajednice da Rijaset može razrješiti nosioca dužnosti u organima Islamske zajednice ukoliko utvrdi da ne izvršava osnovne obaveze na mjestu za koje je izabran odnosno imenovan, što je u konkretnom slučaju utvrđeno, predložila je Rijasetu da razrješi prof. Džemala Latića dužnosti člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu.

Rijaset je na svojoj 12. Redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'dea 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta donio rješenje o razrješenju prof. Džemala Latića dužnosti člana UO Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu.

Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 09-06-2-3349-1/15

Datum, 17. zu-l-ka'de 1436. h.g.

01. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedloge Ureda za društvenu brigu za odobravanje pomoći, na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 12. zu-l-ka'deta 1436. h. g., odnosno 27. augusta 2015. godine, donio je sljedeće:

ZAKLJUČKE

Rijaset će organizirati sergiju na cijelom području IZ-e u petak 04. septembra 2015. godine za pomoć izbjeglicama sa Bliskog istoka. Sergija će biti najavljena u petak 28.08.2015.

Odobrava se rezervacija mesnih prerađevina od kurbanskog mesa u iznosu novčane protuvrijednosti od 10.000,00 KM.

Odobrava se rezervacija novčanih sredstava u iznosu od 20.000,00 KM iz Fonda za pomoć područjima pogođenim poplavama i klizištima, a koja se neće iskoristiti prije nego što se pokušaju iznaći drugi izvori pomoći.

Zadužuje se Ured za društvenu brigu da, u saradnji sa organima i ustanovama IZ-e, napravi plan ukupljanja pomoći u novcu i prehrambenim artiklima.

Zadužuje se Uprava za vjerske poslove da sljedeću hutbu posveti ovome aktuelnom pitanju.

Zadužuju se mediji IZ-e da na adekvatan način posvete pažnju aktuelnoj izbjegličkoj krizi.

Zadužuje se Ured za društvenu brigu da organizira evidentiranje raspoloživih smještajnih kapaciteta, te na koji rok je moguće iste iskoristiti.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-3443-1/15

Datum, 08. zu-l-hidždže 1436. h.g.

22. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući zahtjev Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku za davanje saglasnosti na imenovanje direktora Medrese, a na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, na svojoj 13. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. zu-l-hidždžea 1436. h. g., odnosno 22. septembra 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o davanju saglasnosti na izbor direktora Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na izbor mr. Dževdet-ef. Šošića na mjesto direktora Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-3507-2/15

Datum, 08. zu-l-hidždže 1436. h.g.

22. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući zahtjev Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, a na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, na svojoj 13. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. zu-l-hidždžeta 1436. h. g., odnosno 22. septembra 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o davanju saglasnosti na izbor direktora Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na izbor hafiza mr. Mensura Malkića na mjesto direktora Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-08-2-3661-1/15

Datum, 08. zu-l-hidždže 1436. h.g.

22. septembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedlog Uprave za vjerske poslove za formiranje Komisije za polaganje stručnih ispita imama, hatiba, muallima i muallima, na svojoj 13. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. zu-l-hidždžeta 1436. h. g., odnosno 22. septembra 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

o imenovanju Komisije za polaganje stručnih ispita imama, hatiba, muallima i muallima

I

Imenuje se Komisija za polaganje stručnih ispita imama, hatiba, muallima i muallima u sastavu:

- mr. Nusret ef. Abdibegović, ispitivač za fikh, predsjednik Komisije,
- mr. kurra hfz. Dževad ef. Šošić i mr. hfz. Mensur ef. Malkić, ispitivači za kiraet,
- mr. Muharem ef. Omerdić, ispitivač za akaid,
- Zijad ef. Ljevaković i Meho ef. Šljivo, ispitivači za imamet i hatabet,
- Prof. dr. Ismet Bušatlić, ispitivač za povijest islama,
- Sabaheta Ahmetagić, ispitivač za pedagogiju sa didaktikom,
- Doc. dr. Enes ef. Svraka, ispitivač za metodiku vjerske (mektebske) nastave,
- Mensur Karadža prof., ispitivač za zakonodavstvo IZ-e,
- Zijad ef. Suljić, sekretar Komisije.

II

Komisija će ispit provoditi u skladu sa propisima Rijaseta o polaganju stručnih ispita imama, hatiba i muallima.

III

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-06-1-3815/15

Datum, 08. zu-l-hidždže 1436. h.g.

22. septembar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 13. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 08. zu-l-hidždžeta 1436. h. g., odnosno 22. septembra 2015. godine, razmatrajući molbu Mešihata IZ u Hrvatskoj za pomoć za zbrinjavanje izbjeglica, donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

Odobrava se Mešihatu IZ-e u Hrvatskoj i Mešihatu IZ-e u Srbiji novačna pomoć u iznosu od po 10.000,00 eura iz sredstava prikupljenih za pomoć izbjeglicama sa Bliskog istoka, za humanitarne potrebe i pomoć izbjeglicama sa Bliskog istoka koji u velikom broju prolaze kroz ove države.

Obavezuju se Mešihati u Hrvatskoj i Srbiji da podnesu izvještaj Rijasetu o načinu utroška doniranih sredstava.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-03-1-3711-3/15

Datum, 10. muharrem 14367. h.g.

23. oktobar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, na temelju odredbe člana 34. stav 3. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst, donio je sljedeću:

ODLUKU
o formiranju džemata Buci

Član 1.

Odobrava se Medžlisu IZ Visoko formiranje novog džemata pod nazivom džemat Buci.

Član 2.

Na temelju ove odluke Medžlis IZ Visoko će definirati granice novog džemata, te dostaviti prijedlog Upravi za vjerske poslove za upis džemata Buci u registar džemata pri Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 3.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-03-1-3728-3/15

Datum, 08. muharrem 14367. h.g.

21. oktobar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, na temelju odredbe člana 34. stav 3. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst, donio je sljedeću:

ODLUKU
o spajanju džemata Fazli-pašine džamije i džemata Novi Grad

Član 1.

Odobrava se Medžlisu IZ Maglaj spajanje džemata Fazli-pašine džamije i džemata Novi Grad.

Član 2.

Džemat će biti upisan u registar džemata pri Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini pod nazivom džemat Novi Grad.

Član 3.

Na temelju ove odluke Medžlis IZ Maglaj će definirati granice novog džemata, te dostaviti prijedlog Upravi za vjerske poslove za upis džemata Novi Grad u registar džemata pri Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-08-2-3926-5/15

Datum, 10. muharrem 14367. h.g.

23. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

o imenovanju člana Školskog odbora

Imenuje se Dževad Bašić za člana Školskog odbora Karađoz-begove medrese u Mostaru u ime Osnivača.

Imenovani će dužnost obavljati do isteka mandata Školskog odbora, 18. januara 2017. godine.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Ured muftije mostarkog dostavio je prijedlog Upravi za obrazovanje i nauku za imenovanje Bašić Dževada za člana Školskog odbora Karađoz-begove medrese u Mostaru u ime Osnivača.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je Edin Batlak razriješen dužnosti člana Školskog odbora, predložila je Rijasetu da imenuje Bašić Dževada za člana Školskog odbora Karađoz-begove medrese u Mostaru u ime Osnivača.

Rijaset je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-4128-5/15

Datum, 08. muharrem 14367. h.g.
21. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, donio sljedeće:

RJEŠENJE **o imenovanju člana Školskog odbora**

Imenuje se Nasir Spahić za člana Školskog odbora Medrese „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno, iz reda roditelja.

Imenovani će dužnost obavljati do isteka mandata aktuelnog Školskog odbora, 09. oktobra 2018. godine.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Medresa „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno dostavila je prijedlog Upravi za obrazovanje i nauku za imenovanje Spahić Nasira za člana Školskog odbora Medrese iz reda roditelja.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je Dževad-ef. Hadžić razriješen dužnosti člana Školskog odbora Medrese, predložila je Rijasetu da imenuje Spahić Nasira za člana Školskog odbora Medresa „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno iz reda roditelja.

Rijaset je na svojoj 14. Redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-08-2-3926-6/15

Datum, 08. muharrem 14367. h.g.

21. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, donio sljedeće:

RJEŠENJE **o razrješenju člana Školskog odbora**

Razrješava se Edin Batlak dužnosti člana Školskog odbora Karadžoz-begove medrese u Mostaru.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Kancelarija reisu-l-uleme prosljedila je Upravi za obrazovanje i nauku ostavku Edina Batlaka, člana Školskog odbora Karadžoz-begove medrese u Mostaru ispred Osnivača.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ostavku i imajući u vidu da je Edin Batlak podnio neopozivu ostavku na mjesto člana Školskog odbora, predložila je Rijasetu da razriješi Edina Batlaka člana Školskog odbora Karadžoz-begove medrese u Mostaru.

Rijaset je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-07-1-4128-4/15

Datum, 08. muharrem 14367. h.g.

21. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE **o razrješenju člana Školskog odbora**

Razrješava se Dževad-ef. Hadžić dužnosti člana Školskog odbora Medrese „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno, iz reda roditelja.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Medresa „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno dostavila je prijedlog Upravi za obrazovanje i nauku za razrješenje Dževad-ef. Hadžića dužnosti člana Školskog odbora Medrese iz reda roditelja, s obzirom da je imenovanom prestao status roditelja učenika Medrese, jer je kćerka imenovanog završila školovanje u Medresi školske 2014./15.

Uprava za obrazovanje i nauku u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je Dževad-ef. Hadžiću prestao status roditelja učenika Medrese, čime su se stekli uvjeti za njegovo razrješenje jer je u Školski odbor Medrese imenovan iz reda roditelja, predložila je Rijasetu da razriješi Dževad-ef. Hadžića člana Školskog odbora Medresa „Osman-ef. Redžović” Veliko Čajno.

Rijaset je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 04-07-1-3852-2/15

Datum, 08. muharrem 1437. h.g.

21. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, razmatrajući prijedlog Uprave za ekonomske i finansijske poslove za davanje saglasnosti na Odluku o izboru Amira Sakića za direktora Agencije za certificiranje halal kvalitete, na svojoj 14. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o davanju saglasnosti na Odluku o izboru direktora Agencije za certificiranje halal kvalitete

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku o izboru Sakić Amira na mjesto direktora Agencije za certificiranje halal kvalitete.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-06-1-4320/15

Datum, 08. muharrem 1437. h.g.

21. oktobar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 14. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 07. muharrema 1437. h. g., odnosno 20. oktobra 2015. godine, potvrđujući odluku koja je donesena vansjednički, donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

Odobrava se Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji novčana pomoć u iznosu od 25.000,00 eura, te Mešihatu Islamske zajednice u Hrvatskoj pomoć u iznosu od 10.000,00 eura, kao namjenska sredstva za pomoć izbjeglicama sa Bliskog istoka.

Mešihati se obavezuju podnijeti izvještaj Rijasetu o načinu utroška odobrenih sredstava.

Isplata Mešihatu Islamske zajednice u Hrvatskoj će se izvršiti nakon što podnese izvještaj o utrošku sredstva u iznosu od 10.000,00 eura, koja su ranije od strane Rijaseta dodijeljena na ime ove pomoći.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 09-06-1-4582-1/15
Datum, 01. safer 1437. h.g.
13. novembar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 15. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 01. safera 1437. h.g., odnosno 13. novembra 2015. godine, razmatrajući prijedlog raspodjele sredstava Fonda za pomoć madžlisima u stanju finansijske potrebe, donio sljedeće:

ZAKLJUČKE

Prihvata se prijedlog raspodjele sredstava Fonda za pomoć medžlisima u stanju finansijske potrebe za 2015. godinu, uz sugestije usvojene na sjednici.

Prijedlog raspodjele sredstava Fonda za pomoć medžlisima u stanju finansijske potrebe sa ugrađenim sugestijama sa sjednice je sastavni dio ovog zaključka.

Zadužuje se Uprava za ekonomske i finansijske poslove da pripremi pravilnik o raspodjeli sredstava Fonda za pomoć medžlisima u stanju finansijske potrebe.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Prijedlog raspodjele sredstava Fonda za pomoć medžlisima u stanju finansijske potrebe za 2015. godinu sa unesenim izmjenama sa sjednice

R.b.	Medžlis Islamske zajednice	Broj imama	Članarina u 2014. godini	Vjerske usluge	Zakupnine	Ukupni prihodi u 2014. godini	Isplaćeno u 2014. godini	Prijedlog za 2015. godinu
1.	Bosanski Petrovac	3	24.082,00	0,00	0	24.082,00	6.000	6.000,00
2.	Bosanski Novi	7	55.670,75	1.615,75	3.500,00	60.786,50	21.000,00	15.000,00
3.	Mrkonjić Grad	2	12.750,00	0	4.320,00	17.070,00	15.000	13.000,00
4.	Prnjavor	5	65.116,00	2.631,00		67.747,00	18.000,00	15.000,00
5.	Bosanski Brod		20.350,00	860		21.210,00	14.000,00	12.000,00
6.	Bosanska Dubica	2	33.240,00	2.466,00		35.706,00	8.000,00	8.000,00
7.	Bosanska Gradiška-Čatrnja	1	130.577,96	3.741,00	2.386,00	136.704,96	12.108,00	11.489,04

R.b.	Medžlis Islamske zajednice	Broj imama	Članarina u 2014. godini	Vjerske usluge	Zakupnine	Ukupni prihodi u 2014. godini	Isplaćeno u 2014. godini	Prijedlog za 2015. godinu
8.	Rudo	1	12.587,00		100	12.687,00	15.500,00	15.000,00
9.	Čajniče	1	6.805,00	295		7.100,00	10.000,00	10.000,00
10.	Višegrad	1	17.192,00	2.201,00	2.553,00	21.979,00	15.000,00	10.000,00
11.	Rogatica	2	28.781,00	1.640,00	6.458,75	36.879,75	12.000,00	12.000,00
12.	Žepa	2	26.544,00	225	2.175,00	28.944,00	12.000,00	12.000,00
13.	Foča	4	17.095			17.094,60	35.000,00	25.000,00
14.	Bileća	1	360		3.600,00	3.960,00	5.000,00	5.000,00
15.	Ljubuški	1	2.990,00			2.990,00	10.000,00	10.000,00
16.	Čapljina	5	66.315,00		2.000,00	68.315,00	20.000,00	15.000,00
17.	Gacko	1	920	520		1.440,00	10.000,00	10.000,00
18.	Prozor	6	47.318,00	16.152,00	8.500,00	71.970,00	27.000,00	27.000,00
19.	Gornji Vakuf-Federacija	19	236.566,20		6.200,00	242.586,20	53.000,00	30.000,00
20.	Jajce	15	204.366,00	16.691,00	1.800,00	222.857,00	10.000,00	10.000,00
21.	Travnik-Skender Vakuf	1					5.000,00	2.500,00
22.	Vitez-Federacija	10	127.047,00			127.047,00	8.000,00	3.960,00
23.	Bratunac	7	74.880,00	350	2.608,00	77.838,00	37.720,00	33.000,00
24.	Srebrenica	6	41.699,50			41.699,50	70.000,00	70.000,00
25.	Vlasenica		59.361,00	12.082,00	6.468,50	77.911,50	39.557,00	30.000,00
26.	Modriča	5	56.228,50	3.781,00	450	60.459,50	20.247,45	15.000,00
27.	Zvornik	20	408.793,63		12.000,00	420.793,63	60.000,00	50.000,00
28.	Bijeljina	6	70.968,29	55.693,66	8.356,25	135.018,20	11.000,00	10.000,00
29.	Bosanski Šamac	1+4 rad.	14.162,00	1.155,00	13.720,00	29.037,00	4.000,00	4.000,00
30.	Čelić	12	166.458,68		1.442,08	167.900,76	10.000,00	10.000,00
31.	Janja	2	57.810,00	10.098,73	10.354,95	78.263,68	20.000,00	15.000,00
32.	Teslić	8	112.421,42	11.647,45		124.068,87	12.000,00	12.000,00
33.	Doboj	25	512.879,30		3.840,00	516.719,30	9.000,00	5.000,00
34.	Prijedor	14	146.044,45		5.000,00	151.044,45	9.000,00	9.000,00
35.	Bihac-Čekrelije	1					8.900,00	5.000,00
36.	Kaljina	1	6.800,00			6.800,00		5.000,00
37.	Kotor Varoš	10	141.100,00	9.452,50		150.552,50		10.000,00
38.	Banja Luka	9	58290	33.788,15	37.001,00	129.079,15		10.000,00
39.	Derвента	3	47.411,00	4.260,00	6.290,05	57.961,50		10.000,00

R.b.	Medžlis Islamske zajednice	Broj imama	Članarina u 2014. godini	Vjerske usluge	Zakupnine	Ukupni prihodi u 2014. godini	Isplaćeno u 2014. godini	Prijedlog za 2015. godinu
40.	Bosanski Kobaš	1	12.488,00	2.979,00	50	15.517,00		3.000,00
41.	Nevesinje	1						5.000,00
42.	Srbija						24.000,00	30.000,00
						Ukupno isplaćeno	677.032,45	618.949,04

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 04-03-1-4576-1/15
Datum, 01. safer 1437. h.g.
13. novembar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 15. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 01. safera 1437. h.g., odnosno 13. novembra 2015. godine, razmatrajući zahtjev Medžlisa IZ Goražde za davanje saglasnosti za osnivanje društva, donio sljedeći:

ZAKLJUČAK

Rijaset daje saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Goražde za osnivanje društva MIG d.o.o. za pogrebne usluge trgovinu i proizvodnju, uz obavezu društva da svoj godišnji finansijski izvještaj dostavlja Upravi za ekonomske i finansijske poslove radi uvida u poslovanje društva.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-08-2-4268-6/15
Datum, 21. safer 14367. h.g.
03. decembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, je na svojoj 16. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 21. safera 1437. h.g., odnosno 03. decembra 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE o imenovanju člana Školskog odbora

Imenuje se profesorica Mirsada Pašić za člana Školskog odbora Medrese Džemaluddin Čaušević u Cazinu, iz reda nastavnika, odgajatelja i stručnih saradnika Medrese.

Imenovana će dužnost obavljati do isteka mandata aktuelnog Školskog odbora, 19. marta 2018. godine.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Direktor Medrese Džemaluddin Čaušević u Cazinu je obavijestio Upravu za obrazovanje i nauku da je na sjednici Nastavničkog vijeća održanoj 13.11.2015. g. Mirsada Pašić, prof. matematike i fizike u Medresi, izabrana za člana Školskog odbora iz reda nastavnika, odgajatelja i stručnih saradnika Medrese.

Uprava za obrazovanje i nauku, u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, razmatrala je ovaj prijedlog i imajući u vidu da je Enes Ljubijankić razriješen dužnosti člana Školskog odbora, predložila je Rijasetu da imenuje profesoricu Mirsadu Pašić za člana Školskog odbora Medrese Džemaluddin ef. Čaušević u Cazinu, iz reda nastavnika, odgajatelja i stručnih saradnika Medrese.

Rijaset je na svojoj 16. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 21. safera 1437. h.g., odnosno 03. decembra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljna ovim rješenjem, imenovana može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 03-08-2-4268-5/15

Datum, 21. safer 14367. h.g.

03. decembar 2015. godine

Na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na svojoj 16. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 21. safera 1437. h.g., odnosno 03. decembra 2015. godine, donio je sljedeće:

RJEŠENJE o razrješenju člana Školskog odbora

Razrješava se Enes Ljubijankić dužnosti člana Školskog odbora Medrese Džemaluddin Čaušević u Cazinu.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Profesor Enes Ljubijankić podnio je Upravi za obrazovanje i nauku neopozivu ostavku dana 19.10.2015. godine, na mjesto člana Školskog odbora Medrese Džemaluddin Čaušević u Cazinu.

Uprava je u skladu sa svojim nadležnostima iz Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta razmatrala ostavku i imajući u vidu da je profesor Enes Ljubijankić podnio neopozivu ostavku na mjesto člana Školskog odbora, predložila je Rijasetu da razriješi Ljubijankić Enesa člana Školskog odbora Medrese Džemaluddin ef. Čaušević u Cazinu.

Rijaset je na svojoj 16. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 21. safera 1437. h.g., odnosno 03. decembra 2015. godine, razmatrao i prihvatio prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, te saglasno svojim ovlaštenjima iz člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, riješio kao u dispozitivu.

Pravna pouka: U slučaju da je nezadovoljan ovim rješenjem, imenovani može uložiti prigovor Rijasetu u roku od 8 dana od dana preuzimanja rješenja.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Aktivnosti Vijeća muftija

Broj: 03-2-74/15

Datum: 16. ramazan 1436. h.g.

03. juli 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, na trećoj redovnoj sjednici Vijeća muftija održanoj u Sarajevu dana 16. ramazana 1436. h.g., odnosno 03. jula 2015. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donesena je sljedeća:

FETVA

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين الصلاة والسلام على سيدنا و نبينا محمد و علي اله و اصحابه و من اتبعهم باحسان الي يوم

الدين.

Polazeći od islamske zabrane skrnavljenja (hurmet) života, vjere, dostojanstva, slobode i imovine svakoga pojedinca, kao temeljne zabrane koju je ustanovio časni Šerijat, a koja je sadržana u Allahovoj knjizi Kur'an-i kerimu, u riječima: „Zbog toga smo mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga ko nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – to je kao da je sve ljude poubijao...” (El-Ma'ide, 32),

من أجل ذلك كتبنا على بني إسرائيل أنه من قتل نفسا بغير نفس أو فساد في الأرض فكأنما قتل الناس جميعا...

(المائدة 32)

i oslanjajući se na hadis Allahovog Poslanika, a.s., izrečen na Oprosnom hadžu: "O ljudi, vaša krv, vaš imetak i vaše dostojanstvo sveti su vam (haram), kao što vam je svet (haram) i ovaj dan i ovaj mjesec i ovo mjesto..." (Sahih al-Bukhari, 1739,1741,1742; Sunan Abī Dāwūd, 1905; Sunan Ibn Majjah, 3055),

...أيها الناس فإن دماءكم و أموالكم و أعراضكم بينكم حرام كحرمة يومكم هذا في شهركم هذا في بلدكم هذا

(صحيح البخاري 1739,1741,1742 سنن أبي داود 1095, سنن ابن ماجه 3055 و المتن لأبن ماجه)

uzimajući u obzir rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija S/RES/819(1993) od 16. aprila 1993. godine i S/RES/824(1993) od 6. maja 1993. godine,

te presudu Međunarodnog suda pravde u Hagu br. 91, od 26. februara 2007. godine, po kojoj su nad muslimanima zaštićene zone Ujedinjenih naroda Sre-

brenica i Žepa, sistematski i organizirano, „snage bosanskih Srba”, uz znanje Republike Srbije, „koja je prekršila obavezu da spriječi genocid”, u periodu od 13. jula 1995. godine, provodile teror, ubijanje i progone što predstavlja djelo genocida, sa ciljem uništenja bosanskih muslimana,

Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj III redovnoj sjednici, održanoj 3.7. 2015. godine, donosi fetvu kojom radnje terora, ubijanja i protjerivanja muslimana u zaštićenoj zoni Srebrenice i Žepe, i sa stanovišta islamskog prava, kvalificira genocidom nad muslimanima Bošnjacima (al-ibadah al-jamā'iyah dida al-muslimin).

Na osnovu ove Fetve, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, kao vrhovno vjersko tijelo muslimana u Bosni i Hercegovini i Sandžaku, Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i bošnjačkoj dijaspori, obavezuje svakog muslimana i muslimanku da čine što je u njihovoj moći kako bi se posljedice Genocida otklonile (al-darar yuzālu). Ova vjerska obaveza ima snagu pojedinačne i zajedničke obaveze za sve muslimane i muslimanke.

Imajući u vidu da je počinjeni Genocid obuhvatio šire područje Srednjeg Podrinja, Vijeće muftija proglašava lokalitete Srebrenica i Žepa

Šehitlucima Genocida nad muslimanima Bošnjacima.

Ovi šehitluci za trajno imaju svoj hurmet, s posebnim normama ponašanja za muslimane i muslimanke. Svakom muslimanu i muslimanki preporučuje se da prouči Fatihu šehidima, žrtvama Genocida, i da vodi računa o moralnom ponašanju na području šehitluka.

Vijeće muftija smatra da je suđenje odgovornima za zločin Genocida protiv muslimana Bošnjaka, koje je preneseno na međunarodne i domaće sudove, važno i prihvata odluke sudova. Samim time, svaka osveta koju bi preduzeo pojedinac ili grupa je zabranjena i predstavlja kršenje principa zakonitosti u uređenom ljudskom društvu.

Vijeće muftija preporučuje svim muslimanima i muslimankama da čine dobro i da se ponašaju u duhu Islama i da ulažu veliki napor na zaštiti života, vjere, dostojanstva, slobode i imovine ljudi, bez obzira na njihovu religijsku i nacionalnu pripadnost.

A Allah najbolje zna!

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Datum: 27. ramazan 1436. h.g.
14. juli 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na svojoj trećoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 16. ramazana 1436. h. g., odnosno, 03. jula 2015. godine, na prijedlog muftije sarajevskog Enes-ef. Ljevakovića, donijelo sljedeći:

ZAKLJUČAK

Vijeće muftija potvrđuje fetvu reisu-l-uleme o obaveznosti organiziranog prikupljanja i davanja zekata u fond Bejtu-l-mal Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: o8-2-121/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.
15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, razmatrajući pitanje sabornika Sulejmen ef. Efendića iz Zavidovića o jacijskom vaktu u ljetnom periodu i mogućnosti da se primijeni fetva o tzv. travničkoj jaciji, donijelo sljedeću:

FETVU

Prema takvimu Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini vakat jacije namaza u ljetnom periodu nastupa oko dva sata poslije zalaska sunca. Uzimajući u obzir ljetno računanje vremena, koje jacijsko vrijeme fiktivno pomjera za još jedan sat u odnosu na standardnu satnicu, jacija nastupa relativno kasno i, uz teravih namaz tokom mjeseca ramazana, završava se oko ponoći, što predstavlja teškoću za muslimane, posebno one koji rano odlaze na posao tokom mjeseca posta i u ljetnom periodu općenito.

Oslanjajući se na kur'ansku poruku *يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر* „Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoća imate” (El-Beqare, 185), imajući u vidu Vjerovjesnikovo, a.s., uputstvo: „Olakšavajte, a nemojte otežavati...” kao i šerijatsko načelo o „otklanjanju teškoće” (ref”ul-haredž), Vijeće muftija usvaja tumačenje imama Ebu Jusufa i Muhammeda, što je i jedno od dva mišljenja imama Ebu Hanife (v. Meraki el-Felah), prema kojemu jacijsko vrijeme nastupa nestankom crvenila sa obzorja, nakon zalaska sunca, tj. tumačenje prema kojemu termin „nestanak šefeka” koji se spominje u hadisu o namaskim vremenima: „Vrijeme

akšama traje sve do nestanka šefeka” označava nestanak crvenila sa obzorja nakon zalaska sunca, a ne nestanak bjeline (bejad), kako je tumačio imam Ebu Hanife u jednom od dva svoja mišljenja. Tumačenje imama Ebu Jusufa i Muhammeda, koje je „mufta bihi kavf”, tj. po njemu se postupa u hanefijskom mezhebu, otvara mogućnost preispitivanja postojećeg proračuna u našem takvimu, u smislu skraćivanja perioda trajanja akšamskog vakta, odnosno nastupa jacijskog vakta, u ljetnom periodu, budući da crvenilo, koje se javlja na obzorju nakon zalaska sunca, nestaje prije bjeline.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 08-2-117/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.
15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, razmatrajući prijedlog odgovora na sarborsko pitanje Izeta Alihodžića u vezi promjene namjene mezarja, donijelo sljedeću:

FETVU

Na temelju hadisa Vjerovjesnika, a.s., u kojem se kaže: „Lomljenje kostiju umrle osobe je kao i lomljenje kostiju žive osobe” (Ahmed, Ebu Davud, Ibn Madže), načelno je zabranjeno iskopavati, prekopavati ili na bilo koji drugi način uznemiravati posmrtno ostatke ukopanih muslimana u njihovim kaburovima (grobovima). Štaviše, u tradiciji je zabranjeno gaziti po kaburu.

Komentirajući navedeni hadis hafiz Ibn Hadžer kaže: „Hadis ukazuje da je hurmet – svetost i nepovrjedivost vjernika nakon njegove smrti trajna kao što je bila za njegova života.” Prema tome, kabur (grob) muslimana i mezarja općenito imaju svoj trajni hurmet (svetost) i nije dopušteno skrnaviti ga na bilo koji način.

Svaki zahtjev za eventualnom exshumacijom i dislokacijom posmrtnih ostataka ukopanih muslimana, odnosno promjenom namjene grobalja u kojima su ukopani muslimani, a koja nisu u vlasništvu Islamske zajednice, Vijeće muftija će razmatrati pojedinačno.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 04-1-120/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.
15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, razmatrajući pitanje Vakufske direkcije o izgradnji šehidskih spomen-obilježja na vakufskoj imovini, donijelo sljedeći:

ZAKLJUČAK

Izgradnja šehidskih spomen obilježja spada u domen javnog interesa te se sukladno tome treba graditi na javnom mjestu, kupovinom zemljišta za tu namjenu, ili korištenjem prostora ili objekata u javnom (državnom) vlasništvu. Budući da vakufske parcele nisu uvakufljene za tu namjenu, nije dopušteno, bez nužde, mijenjati njihovu namjenu.

Svaki zahtjev za eventualnom promjenom namjene vakufske parcele, odnosno izgradnjom šehidskog spomen obilježja, Vijeće muftija će razmatrati pojedinačno.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 08-2-121-1/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.
15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, u cilju realizacije fetve po pitanju sabornika Sulejmen ef. Efendića iz Zavidovića o jacijskom vaktu u ljetnom periodu i mogućnosti da se primijeni fetva o tzv. travničkoj jaciji, donijelo sljedeći:

ZAKLJUČAK

Ovlašćuje se Reisu-l-ulema da formira komisiju koja će preispitati takvimsko vrijeme jacijskog namaza u ljetnom periodu, na temelju terenskog praćenja, i utvrditi mogućnost primjene usmene fetve travničkog muftije o tzv. travničkoj jaciji, prema kojoj jacija nastupa sat i po po zalasku sunca, što bi vjernicima olakšalo obavljanje jacije u ljetnom vremenu, posebno tokom mjeseca ramazana.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 08-2-119/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.

15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, razmatrajući zahtjev Gazi Husrev-begovog vakufa za davanjem mišljenja o novouspostavljenim ibadetima i adetima u Gazi Husrev-begovom turbetu, donijelo sljedeće:

ZAKLJUČKE

Nema potrebe niti šerijatske osnove da se svaki dan u toku ramazana, poslije učenja ikindijske mukabele i klanjanja ikindije namaza otvara Gazi Husrev-begovo turbe radi učenja prve stranice džuzua, koga taj dan uči glavni imam džamije u unutrašnjosti Turbeta. Dovoljno je da, prema odredbi Vakufname, prouči hatmu pred dušu Vakifa u džamiji ili nekoj drugoj prostoriji, a hatma dova se može predati u Turbetu ukoliko je to uobičajeno od davnina (te'amulikadim).

Vijeće muftija podržava prijedlog mutevelije GH vakufa Mustafe Vatrenjaka da se predmeti koji su poklonjeni Gazi Husrev-begovom vakufu pred kraj osmanlijske uprave: dlaka iz brade Allahovog Poslanika, a.s., i prekrivač njegovog kabura premjeste iz Turbeta u Muzej „Gazi Husrev-beg” i da budu dio muzejske zbirke.

Vijeće muftija smatra da se u Gazi Husrev-begovom turbetu ne mogu uspostavljati novi adeti i ibadeti, poput onog uspostavljenog povodom Dana Općine Stari Grad, kada predstavnike Općine dočekuje imam džamije radi ulaska u Turbe i učenja sureta iz Kur'ana. Nema potrebe da se tom prilikom otvara Turbe i organizira učenje dijelova Kur'ana. Predstavnici Općine mogu tim povodom posjetiti džamijski harem i zijaretiti Turbe, bez njegovog otvaranja.

Uprava GH vakufa može udovoljiti zahtjevu istraživača i poštovaoca islamske kaligrafije i arhitekture da uz pratnju turbedara uđu u Turbe radi uvida u ovu vrstu umjetničkog izraza, uz prethodnu pismenu saglasnost Uprave za vjerske poslove.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 07-3-118/15

Datum: 02. muharrem 1437. h.g.

15. oktobar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na četvrtoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 02. muharrema 1437. h. g., odnosno, 15. oktobra 2015. godine, razmatrajući upit MIZ Mostar o prinudnoj naplati iz nekretnina dužnika, donijelo sljedeću:

FETVU

Vijeće muftija usvaja fikhski stav prema kojemu se ugovori o zakupu vakufskih poslovnih prostora zaključuju na period do godinu dana, s mogućnošću produženja ugovora po isteku ugovornog roka. Izuzetke od ovog pravila, Vijeće muftija, odnosno nadležni organ Islamske zajednice će razmatrati pojedinačno.

U ugovor o zakupu treba ugovoriti klauzulu o pravu zakupodavca na raskid ugovora u slučaju neplaćanja četiri mjesečne kirije, uz obavezu plaćanja dospjele zakupnine. Osiguranje naplate dugovanja uključujući i prinudnu naplatu treba vršiti sukladno odredbama važećeg Zakona o izvršnom postupku, ukoliko nisu u suprotnosti s propisima šerijatskog prava.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-03-1-150/15

Datum: 05. rebiu-l-evvel 1437. h.g.

16. decembar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 24. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na svojoj petoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 04. rebiu-l-evvela 1437. h. g., odnosno, 15. decembra 2015. godine, razmatrajući pitanje stava Vijeća muftija o LGBT osobama, donijelo sljedeći:

ZAKLJUČAK

1. Islam afirmira brak i porodicu, podstiče na formiranje braka i očuvanje vrijednosti braka, potomstva i porodice kao osnovne ćelije ljudskog društva. Prema učenju islama brak je ugovor o bračnom životu između muškarca i žene. Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: „O ljudi, Mi vas od jednog muškarca i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali...”. (El-Hudžurat, 13) i „i jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju;” (Er-Rum, 21).

2. Nedvojbeno je da se homoseksualizam u izvorima islama (Kur'anu i Sunnetu) kvalificira velikim grijehom (el-fahiše) te da se vjernici pozivaju da mu se ne približavaju. Svevišnji u Kur'anu kaže: „...ne približujte se nevaljalština, bile javne ili tajne...” (El-En'am, 151).

3. Nije dopušteno nasilje prema bilo kojem čovjeku na osnovu njegovog ličnog uvjerenja i orijentacije. Allah u Kur'anu kaže: „...a razvrat i sve što je odvratio i nasilje zabranjuje – da pouku primite, on vas savjetuje.” (En-Nahl, 90).

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 05-06-1-149/15

Datum: 04. rebiu-l-evvel 1437. h.g.

15. decembar 2015. godine

Na osnovu člana 10. i člana 24. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija je na svojoj petoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu 04. rebiu-l-evvela 1437. h. g., odnosno, 15. decembra 2015. godine, razmatrajući prijedlog Rijasetu za raspodjelu sredstava Fonda „Bejtu-l-mal” za 2016. godinu, donijelo sljedeću:

ODLUKU

o utvrđivanju raspodjele sredstava Fonda „Bejtu-l-mal“ za 2016. godinu

Član 1.

Vijeće muftija utvrđuje raspodjelu sredstava Fonda „Bejtu-l-mal“ za 2016. godinu prema prijedlogu Rijasetu koji postaje sastavni dio ove odluke.

Član 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Raspored sredstava Bejtu-l-mala za 2015. godinu -
Budžet Rijasetu Islamske zajednice u BiH

RB	Nosilac troška	Planirani rashodi za 2016. godinu	Prihodi iz drugih izvora	Prihodi iz Bejtu-l-mala	% učešće u ukupnom Bejtu-l-malu
1	Gazi Husrev-begova medresa	1.365.900,00	440.700,00	925.200,00	15,83
2	Gazi Husrev-begova biblioteka	1.200.000,00	47.500,00	1.152.500,00	19,72
3	Fakultet islamskih nauka	1.914.400,00	815.000,00	1.099.400,00	18,81
4	Uprava za vjerske poslove	458.436,00	0,00	458.436,00	7,84
5	Uprava za obrazovanje	332.918,00	0,00	332.918,00	5,70
6	Uprava za vanjske poslove i dijasporu	407.006,00	0,00	407.006,00	6,96
7	Kancelarija Reisu-l-uleme	815.288,00	145.628,00	669.660,00	11,46
8	MINA i WEB portal	131.680,00	0,00	131.680,00	2,25
9	Preporod	850.000,00	545.000,00	305.000,00	5,22
10	Fetva-i-emin	7.000,00	0,00	7.000,00	0,12
11	Ustavni sud	25.000,00	0,00	25.000,00	0,43
12	Budžet za Sabor-IZ	80.000,00	0,00	80.000,00	1,37
13	Troškovi izbora	10.000,00	0,00	10.000,00	0,17
14	Troškovi sjednica Rijasetu	10.000,00	0,00	10.000,00	0,17
15	Komisija za vjerska prava	10.000,00	0,00	10.000,00	0,17
16	Vijeće Muftija	30.000,00	0,00	30.000,00	0,51
17	Ured za Zekat	84.950,00	0,00	84.950,00	1,45
18	Ured za društvenu brigu	105.432,00	0,00	105.432,00	1,80
	UKUPNO	7.838.010,00	1.993.828,00	5.844.182,00	100,00

Dekreti

Broj: 02-07-1-4428-1/15.

Datum: 21. muharrem 1437. god. po H.

03. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići br. 01-07-06-596/15. od 27. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Mećevići, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Muharemović (Nezir) Salih, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 14. 08. 1985. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Mećevići, Medžlis Islamske zajednice Zavidovići, počev od 10. 11. 2015. godine do 09. 11. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Salih Muharemović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 10. 11. 2015. do 09. 11. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 10. 11. 2015. godine i važi do 09. 11. 2016. godine.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4566-1/15.

Datum: 24. muharrem 1437. god. po H.
06. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bugojno br. 311/15. od 28. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Sultan Ahmed han II, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Mekić (Hajrudin) hafiz dr. Sejad, rođen 18. 02. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Sultan Ahmed han II, Medžlis Islamske zajednice Bugojno, počev od 01. 10. 2015. godine do 30. 09. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bugojno i hafiz dr. Sejad Mekić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 10. 2015. do 30. 09. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4305-1/15.

Datum: 13. muharrem 1437. god. po H.
26. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 450/2015. od 21. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Repovačke džamije u Konjicu, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hondo (Nijaz) Almir, profesor islamske teologije, rođen 15. 10. 1981. godine u Konjicu, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Čaršijske džamije u Konjicu, Medžlis Islamske zajednice Konjic, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 10. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Repovačke džamije u Konjicu, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 01. 11. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Konjic i Hondo Almir će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4304-1/15.

Datum: 13. muharrem 1437. god. po H.
26. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 448/2015. od 21. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Gradske džamije u Konjicu, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-levvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Nezir (Nurija) hafiz Ruhid, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 05. 01. 1982. godine u Mostaru, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Repovačke džamije u Konjicu, Medžlis Islamske zajednice Konjic, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 10. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gradske džamije u Konjicu, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 01. 11. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Konjic i Nezir hafiz Ruhid će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4328-1/15.

Datum: 16. muharrem 1437. god. po H.
29. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Krupa br. 52-GI/15. od 23. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Voloder, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mustafić (Rifet) Said, rođen 01. 01. 1985. godine u Dobrom Selu, općina Bosanska Krupa, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Šabići, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 14. 11. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Voloder, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa, počevši od 15. 11. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa i Said Mustafić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 11. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4422-1/15.

Datum: 21. muharrem 1437. god. po H.

03. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva tuzlanskog broj 01-03-1-745/15 od 28. 10. 2015. godine, na osnovu odredbe člana 61 Ustava Islamske zajednice u BiH, a u vezi sa odredbama člana 46 i člana 47 Pravilnika o imamima (Glasnik Rijasetu IZ u BiH broj 5-6/08) i u vezi sa Dekretom o postavljenju glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla, broj 02-07-1-1472-2/15 od 11. 6. 2015. godine, Reisu-l-ulema donosi:

DEKRET

o postavljenju pomoćnika glavnog imama

Jusić (Muhamed) Salih, rođen 13. 02. 1963. godine u Rovašima - Vlasenica, postavlja se na dužnost pomoćnika glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla, na period od 4 godine, počev od 15. 06. 2015. godine.

Imenovani je dužan pomagati u radu glavnom imamu u poslovima iz njegove nadležnosti, u skladu sa propisima Islamske zajednice u BiH.

Dekret stupa na snagu 15. 06. 2015. godine i važi do 14. 06. 2019. godine.

Dostavljeno:

Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4421-1/15.

Datum: 21. muharrem 1437. god. po H.

03. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva tuzlanskog broj 01-03-1-744/15 od 28. 10. 2015. godine, na osnovu odredbe člana 61 Ustava Islamske zajednice u BiH, a u vezi sa odredbama člana 46 i člana 47 Pravilnika o imamima (Glasnik Rijasetu IZ u BiH broj 5-6/08) i u vezi sa Dekretom o postavljenju glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Šamac, Medžlisa Islamske zajednice Odžak i Medžlisa Islamske zajednice Modriča broj 02-07-1-1455-1/15 od 11. 6. 2015. godine, Reisu-l-ulema donosi:

DEKRET

o postavljenju pomoćnika glavnog imama

Mulahusejnović (Fejzulah) Osman, rođen 13. 06. 1955. godine u Škahovici - Gračanica, postavlja se na dužnost pomoćnika glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Modriča, na period od 4 godine, počev od 15. 06. 2015. godine.

Imenovani je dužan pomagati u radu glavnom imamu u poslovima iz njegove nadležnosti, u skladu sa propisima Islamske zajednice u BiH.

Dekret stupa na snagu 15. 06. 2015. godine i važi do 14. 06. 2019. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4844-1/15.

Datum: 14. safer 1437. god. po H.

26. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 03-DM-07-222/15. od 20. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Kulaš (Numo) Meho, rođen 25. 08. 1964. godine u Pruscu – Donji Vakuf, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Hambarine, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 10. 03. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Ališići, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, počev od 11. 03. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 11. 03. 2015. godine i važi do 10. 03. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4892-1/15.

Datum: 18. safer 1437. god. po H.

30. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka br. 02-07-1-475/15. od 26. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Jusić (Miralem) Adnan, rođen 15. 04. 1981. godine u Derventi, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kolibe Gornje, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Brod, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 12. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gazanferija, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, počev od 01. 01. 2016. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4893-1/15.

Datum: 18. safer 1437. god. po H.

30. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka br. 02-07-1-475-2/15. od 26. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hodžić (Sulejman) Mersudin, rođen 01. 10. 1976. godine u Banja Luci, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Podpečine – Sefer-begova džamija, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ferhadija, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, počev od 01. 12. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4894-1/15.

Datum: 18. safer 1437. god. po H.

30. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka br. 02-07-1-475-1/15. od 26. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Alemić (Abid) dr. sci Vahdet, rođen 01. 03. 1966. godine u Srebrenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Ferhadija, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2015. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Podpečine – Sefer-begova džamija, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, počev od 01. 12. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4327-1/15.

Datum: 16. muharrem 1437. god. po H.

29. oktobar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Krupa br. 51-GI/15. od 23. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješanju dužnosti imama

Selimović (Zakir) Ismet, rođen 17. 04. 1969. godine u Starom Selu, općina Donji Vakuf, imam u džematu Voloder, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Voloder, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Krupa, zaključno sa 30. 06. 2014. godine, zbog neispunjavanja potrebnih uvjeta predviđenih Pravilnikom o imamima.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4416-1/15.
Datum: 16. muharrem 1437. god. po H.
29. oktobar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Fojnica br. 223/15. od 29. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Pašalić (Salih) Mensur, profesor islamske teologije, rođen 29. 07. 1963. godine u Fojnici, imam, hatib i muallim u džematu Čaršijske džamije, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Čaršijske džamije, Medžlis Islamske zajednice Fojnica, zaključno sa 31. 08. 2015. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto, šef Odjela za bošnjačku dijasporu.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4518-1/15.
Datum: 23. muharrem 1437. god. po H.
05. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 43-GI-08-780//2015. od 28. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Moranjkić (Mahmud) Enver, rođen 19. 10. 1953. godine u Cagama, općina Srebrenik, imam u džematu Harmani, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Harmani, Medžlis Islamske zajednice Bihać, zaključno sa 03. 07. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4882-1/15.

Datum: 18. safer 1437. god. po H.
30. novembar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-07-1-147/15. od 24. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donešenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o prestanku službe

Ahmetagić (Fehim) Husein, rođen 18. 02. 1959. godine u Vlahovićima – Višegrad, imam, hatib i muallim u džematu Šukrije Kukavice, Medžlis Islamske zajednice Goražde, prestaje služba u džematu Šukrije Kukavice, Medžlis Islamske zajednice Goražde, zaključno sa 18. 11. 2015. godine, zbog preseljenja na ahiret.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-5010-1/15.

Datum: 22. safer 1437. god. po H.
04. decembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-311/15. od 04. 12. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donešenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Pepić (Huso) Rasim, rođen 18. 05. 1952. godine u Šerićima, općina Živinice, imam u džematu Šerići, Medžlis Islamske zajednice Živinice, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Šerići, Medžlis Islamske zajednice Živinice, zaključno sa 30. 11. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-5005-1/15.

Datum: 22. safer 1437. god. po H.
04. decembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar br. 966/15. od 01. 12. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Maksumić (Arif) Seid, rođen 11. 03. 1953. godine u Gradskoj, općina Ljubuški, imam u džematu Opine, Medžlis Islamske zajednice Mostar, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Opine, Medžlis Islamske zajednice Mostar, zaključno sa 30. 09. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4040-1/15.

Datum: 07. muharrem 1437. god. po H.
20. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-262-20/15. od 15. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Tišina, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Rihić (Salem) hafiz Alem, rođen 26. 12. 1980. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tišina, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2015. do 31. 08. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i hafiz Alem Rihić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 09. 2015. godine do 31. 08. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. do 31. 08. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4106-1/15.

Datum: 07. muharrem 1437. god. po H.
20. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-414-2-10/15. od 09. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Ravna, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mehmedović (Safet) Ajdin, rođen 20. 10. 1990. godine u Doboju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ravna, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 09. 2015. do 31. 08. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Maglaj i Ajdin Mehmedović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 09. 2015. godine do 31. 08. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2015. do 31. 08. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4105-1/15.

Datum: 07. muharrem 1437. god. po H.
20. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-414-1-10/15. od 09. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bradići/Krušik, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) do-

nesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Salatović (Ibrahim) Enis, rođen 27. 04. 1986. godine u Bradići Gornji, općina Maglaj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bradići/Krušik, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 06. 2015. do 31. 05. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Maglaj i Enis Salatović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 06. 2015. godine do 31. 05. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 06. 2015. do 31. 05. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4194-1/15.

Datum: 07. muharrem 1437. god. po H.
20. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-430-09/15. od 28. 09. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Johovica, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Agić (Fikret) Belmin, rođen 21. 01. 1993. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Johovica, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 15. 10. 2015. do 14. 10. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Belmin Agić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 15. 10. 2015. godine do 14. 10. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. 10. 2015. do 14. 10. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4197-1/15.

Datum: 07. muharrem 1437. god. po H.
20. oktobar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Novi Travnik br. 740-01-07/15. od 12. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Čakići, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šiljak (Šaban) Semir, rođen 05. 02. 1988. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čakići, Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik, počevši od 01. 10. 2015. do 30. 09. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik i Semir Šiljak će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 10. 2015. godine do 30. 09. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2015. do 30. 09. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4427-1/15.

Datum: 21. muharrem 1437. god. po H.
03. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Fojnica br. 214/15. od 26. 10. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Dusina, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o ima-

mima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Huskić (Omer) Mustafa, rođen 22. 02. 1988. godine u Fojnici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Dusina, Medžlis Islamske zajednice Fojnica, počev od 01. 11. 2015. do 31. 10. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Fojnica i Mustafa Huskić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 11. 2015. godine do 31. 10. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2015. do 31. 10. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-5006-1/15.

Datum: 22. safer 1437. god. po H.

04. decembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-204/15. od 01. 12. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Buci, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ahmić (Fadil) Ermin, rođen 22. 05. 1987. godine u Sarajevu - Centar, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Buci, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počev od 01. 12. 2015. do 30. 11. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko i Ermin Ahmić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze

između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 12. 2015. godine do 30. 11. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2015. do 30. 11. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-5007-1/15.

Datum: 22. safer 1437. god. po H.

04. decembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko br. 07-203/15. od 01. 12. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Srhinje, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Tokmo (Ismet) Amir, rođen 18. 03. 1981. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Srhinje, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počev od 01. 12. 2015. do 30. 11. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko i Amir Tokmo će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 12. 2015. godine do 30. 11. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2015. do 30. 11. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4712-2/15.

Datum: 05. safer 1437. god. po H.

17. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Brod br. 05-038/15. od 11. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br.

5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Oruč (Derviš) Sedin, rođen 27. 08. 1979. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bosanski Brod, Gradska džamija „Husejnija”, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Brod, počev od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4846-1/15.

Datum: 14. safer 1437. god. po H.

26. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 03-DM-07-223/15. od 20. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Hodžić (Hasib) Benjamin, rođen 11. 10. 1983. godine u Jezerskom – Bosanska Krupa, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hambarine, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, počev od 01. 06. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 06. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4845-1/15.

Datum: 14. safer 1437. god. po H.

26. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 03-DM-07-224/15. od 20. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Spahić (Nisvet) Amir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 15. 07. 1987. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ćela, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, počev od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4298-1/15.

Datum: 21. safer 1437. god. po H.

03. decembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2210/15. od 22. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fočo (Alija) Asad, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 20. 09. 1980. godine u Hrasnici - Ilidža, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kovači, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počev od 16. 10. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 16. 10. 2015. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4454-1/15.

Datum: 21. muharrem 1437. god. po H.
03. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva mostarskog br. 02-1-658/15. od 26. 10. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Muhibić (Meho) Redžo, rođen 17. 04. 1952. godine u Hasanovićima - Konjic, postavlja se na dužnost v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Konjic, počev od 01. 08. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2015. godine i važi do 31. 07. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

Broj: 02-07-1-4610-1/15.

Datum: 28. muharrem 1437. god. po H.
10. novembar 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva mostarskog br. 02-1-672/15. od 05. 11. 2015. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju v.d. glavnog imama

Puce (Ibro) Ilham, profesor islamske teologije, rođen 09. 04. 1985. godine u Mostaru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima Osman-pašine džamije u Trebinju i na dužnost v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Trebinje, počev od 09. 11. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama i v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 09. 11. 2015. godine i važi do 08. 11. 2016. godine.

Dostavljeno:
Husein-ef. Kavazović

| Sadržaj

Hutba

- 7-14 Hfz. Alen Kehić • Vrijednost hifza i ponašanje hafiza Kur'ana
221-228 Nedim Avdibegović • Zašto muslimani ne drže
pse kao kućne ljubimce
441-446 Ishak Sedić • Kako i suša, iskušenje ljudima su i preobilne kiše
1075-1084 Hfz. Ismail Čehić • Kur'anski aspekt samoodgoja

Islamske teme

- 15-24 Prof. dr. hfz. Halil Mehtić • Važnost odgoja u islamskom učenju
25-38 Tarik Saliji • Sunnet u djelima Jusufa el-Karadavija
39-46 Ishak Sedić • Allahova milost
47-58 Dr. Mustafa Hasani • Mehanizmi alternativnog
rješavanje sporova u šerijatskom pravu
465-470 Halil Mehtić • Grupno učenje Kur'ana
735-752 Damir Babajić • Teologija praktičnog djelovanja muslimana
753-762 Kenan Jazvin • Planiranje porodice
869-890 Damir Babajić • Odnos islama prema osobama s invaliditetom
1085-1102 Mr. sci Damir Babajić • Osnove praktičnog djelovanja muslimana
1103-1116 Dr. Elvir Duranović • Tradicija mevluda u Bosni i Hercegovini u prvoj
polovini xx stoljeća

Tefsirske teme

- 447-464 Azmir Jusufi • Čovjek i vrijeme koje ništi (Tumačenje sure El-'Asr)
711-734 Ahmed Adilović • Šukrija Alagić kao prevodilac

Aktuelne teme

- 59-74 Hamdija Bajrić • Razumijevanje i praksa članova Islamske zajednice u Kalesiji po pitanju transplantacije organa
471-488 Haris Islamčević • Određenje Tradicije i Moderne i njihov međusobni utjecaj
489-500 Senad Ćeman • Savremeni modeli upravljanja vakufom
677-686 Hikmet Karčić • Kako održati trajno sjećanje na žrtve genocida?
687-696 Haris Islamčević • Stavovi mladih prema braku i bračnom životu: primjer gimnazijalaca Unsko-sanskog kantona
697-710 Muriz Mešić • Halal i košer hrana u američkom društvu kroz prizmu Kur'ana
1117-1122 Mr. Elnur Salihović • Seminar "Zekat - ibadet koji čuva, oplemenjuje i razvija pojedinca i zajednicu"
1123-1132 Mr. Nusret Abdibegović • Zekat kao institucionalni ibadet
1133-1146 Elvedin Subašić • Angažman Islamske zajednice na internetu shodno tekstu Ustava Islamske zajednice

Kulturna baština

- 119-136 Suad Mahmutović • Vakufi u Bosni i Hercegovini od dolaska Austro-Ugarske do danas
253-266 Muhamed Busuladžić • Nastanak obrazovnih i naučnih ustanova u svijetu islama
267-280 Elvir Duranović • Kalendarska dovišta u Bosni i Hercegovini s osvrtom na travničko muftijstvo
281-296 Jusuf Džafić • Biografski leksikoni hanefijskih pravnika i proučavanje biografija hanefijskih pravnika na našim prostorima
297-304 Emin Mesić • Fascinantna aktuelnost Šuvaličeve književne filozofije
535-552 Dženan Hasić • Znameniti Bošnjak, veliki vezir Damad Rustem-paša Opuković prilog biografiji
763-770 Ilham Puce • Sinan-pašina džamija u Mostaru - historijat i njena obnova nakon rušenja 1949. godine
771-782 Suadin Strašević • Rad Šerijatskog suda u Tuzli u vrijeme Prvog svjetskog rata - Arhivski dokumenti sa komentarima
913-926 Ahmed Mehmedović • Nekoliko novih bošnjačkih pisaca na orijentalnim jezicima
927-934 Suadin Strašević • Vrhovni šerijatski sud u Bosni i Hercegovini i kadija Jusuf-ef. Midžić

- 935-942 **Suad Mahmutović** • Vakufi džemata Hatinac - Hotinac u Bihaću
943-952 **Jusuf Džafić** • Bedruddin-efendija Mahmud Sarajlija
 - kairski kadija i istanbulski muderris
1163-1182 **Mr. sci Asmir Crnkić** • Osvrt na nastanak mjesta i kulturno-historijski
 značaj džamija u Jezerskom kod Bosanske Krupe
1183-1194 **Jusuf Džafić** • Posljednji Kotromanići

Pogledi

- 75-84 **Sumedin Kobilica** • Mevdudijev odnos prema sunnetu
85-92 **Ilham Puce** • Islamski stav o plastičnim operacijama i uljepšavanju
305-314 **Alen Duraković** • Interpretacija sunneta u djelima Tariqa Ramadana
553-566 **Mirnes Kovač** • Ko će i kako zaustaviti ISIS?
783-800 **Rusmir Mahmutćehajić** • Genocid u Srebrenici, genocid u Bosni 11.
 srpnja 1995.-11. srpnja 2015.
801-808 **Hasan Džilo** • Metafizika dijaloga
891-912 **Enes Karić** • Bošnjačka samokritika
 u devetnaestom i dvadesetom stoljeću

Portreti

- 147-156 **Nadir Dacić** • Sjećanje na naše dobrotvore Sejfudin ef. Šehović
999-1008 **Safet Brkić** • Moje sjećanje na rahmetli profesora Kasim-ef. Hadžića

Osvrti

- 93-110 **Dr. Almir Fatić** • El-Iqtisād fi l-i'tiqād imama Ebu Hamida el-Gazalija
111-118 **Nevres Hodžić** • Koncept džahilijjeta u mišljenju Sayyida Qutba
315-350 **Enes Karić** • Održivo i neodrživo u Dinerovim tumačenjima
 zaostalosti islamskog svijeta
515-522 **Abdulah Husić** • Osvrt na tumačenje Kur'ana Rešida Ridaa
809-822 **Elvedin Subašić** • Rasprave uposlenika Islamske zajednice u BiH
 objavljene u Preporodu (2010 – 2015)
953-966 **Almir Fatić** • Islamsko modernističko mišljenje
 u prevodilačkom djelu Muse Ćazima Ćatića

Studije

- 137-146 **Nusret Kujraković** • Uključenje vakufskih zgrada u Gradačcu u
 Gradsku stambenu zajednicu 1954. godine
229-252 **Adis Poljić** • Ugovor o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i
 Bosne i Hercegovine
501-514 **Maksuda Muratović** • Vrijeme u islamskom Kelamu
661-676 **Enes Karić** • Horizonti života prema Kur'ānu

967-984 Elvir Duranović • Narodno predanje o Ajvaz-dedi, historijsko-komparativni pristup

1147-1162 Ifet Mustafić • Osnovna islamska terminologija u leksici bosanskoga jezika

Esej

523-534 Seid Eminović • Poslanički i snovi u bošnjačkoj poeziji

Muslimani u svijetu

567-592 Izet Ibreljić • Historijska tragedija krimskih Tatara i njene dugoročne posljedice

Godišnjice

823-836 Almir Fatić • Hasan Kafi Pruščak (1544.-1615.)
Četiristo godina poslije

Znamenite ličnosti

985-998 Azmir Jusufi • Hadži Šerif Ahmeti - život i djelovanje

Naše medrese

157-168 Svršenici i svršenice naših medresa u 2014. godini

1195-1206 Svršenici i svršenice naših medresa u 2015. godini

Službeni dio

171-174 Aktivnosti Rijaseta

175-213 Dekreti

351-367 Aktivnosti Rijaseta

368-434 Dekreti

593-597 Aktivnosti Rijaseta

598-654 Dekreti

837-853 Aktivnosti Rijaseta

854-860 Dekreti

1009-1068 Dekreti

1209-1243 Aktivnosti Rijaseta

1245-1264 Dekreti

فهرست

خطبة الجمعة

- ١٤ - ٧ الحافظ آلن كيهيتش : فضائل الحفظ وأداب حفظة القرآن الكريم
١٢٢-٨٢٢ نديم عبدبيغوفيتش: لماذا لا يجوز للمسلمين اتخاذ الكلاب
حيوانات مدللة تعيش معهم في بيوتهم
٤٤١ - ٤٤٦ إسحاق سيديتش: فرط الإمطار بلاء للناس مثل بلاء الجفاف
١٠٨٤-١٠٧٥ الحافظ إسماعيل تشيهيتش: تربية النفس في المنظور القرآني

موضوعات إسلامية

- ٢٤ - ١٥ الحافظ خليل مهيتش : أهمية التربية في العقيدة الإسلامية
٢٨ - ٢٥ طارق صالح: السنة النبوية في مؤلفات يوسف القرضاوي
٤٦ - ٣٩ إسحاق سيديتش : رحمة الله وفضله
٥٨ - ٤٧ مصطفى حساني : أدوات بديلة لحل القضايا في الشريعة الإسلامية
٤٦٥ - ٤٧٠ خليل مهيتش: تلاوة القرآن الكريم الجماعية
٧٣٥ - ٧٥٢ دامر بابايتش: العقائد تطبيقا في حياة المسلمين
٧٥٣ - ٧٦٢ كنان يازوين: تنظيم الأسرة أو تحديد النسل
٨٦٩ - ٨٩٠ دامر بابايتش : تعامل الإسلام مع المعاقين
١٠٨٥-١١٠٢ دامر بابايتش: قواعد أفعال المسلمين
١١٠٣-١١١٦ ألفير دورانوفيتش: تقاليد الاحتفال بمولد النبي صلى الله عليه وسلم في البوسنة
والهرسك في النصف الأول من القرن العشرين

موضوعات تفسيرية

- ٤٤٧ - ٤٦٤ **أزمير يوسفى**: الإنسان والدهر المهلك
٧١١ - ٧٣٤ **أحمد عادلوفيتش**: شكريا ألاغيتش بصفته المترجم

موضوعات راهنة

- ٥٩ - ٧٤ **حمديا بايريتش** : مواقف أعضاء الطائفة الإسلامية في كاليسيا من غرس الأعضاء البشرية وممارساتهم بهذا الخصوص
٤٧١ - ٤٨٨ **حارس إسلامتشفيتش**: التعريف بالتقليدية والعصرية وتأثيرهما المتبادل
٤٨٩ - ٥٠٠ **سناد كمان**: نماذج معاصرة لإدارة الإوقاف
٦٧٧ - ٦٨٦ **حكمت قارتشيتش**: كيف تدام الذكرى على ضحايا الإبادة الجماعية
٦٨٧ - ٦٩٦ **حارس إسلامتشفيتش**: مواقف الشباب من الزواج والحياة الزوجية: مثال طلاب المدارس الثانوية في محافظة أونسكو سانسكي
٦٩٧ - ٧١٠ **موريز مشيتش**: الطعام الحلال والكوشير في المجتمع الإمبريكي في منظور القرآن
١١١٧ - ١١٢٢ **أنور صالحوفيتش**: دورة تعليمية بعنوان «الزكاة كعبادة تضمن للفرد والمجتمع كلا من الحماية والكرامة والريي»
١١٢٣ - ١١٣٢ **نصرت عبدبيغوفيتش**: الزكاة كعبادة يمكن أداءها عن طريق مؤسسة
١١٣٣ - ١١٤٦ **ألودين سوباشيتش**: أعمال المشيخة الإسلامية عن طريق الإنترنت وفقا لما نصه دستور المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك

تراث ثقافي

- ١١٩ - ١٣٦ **سعاد محمودوفيتش** : الإوقاف الإسلامية في البوسنة والهرسك من مجيء الحكم النمساوي الهنغاري حتى اليوم
٣٥٢ - ٦٦٢ **محمد بوسولاجيتش**: نشأة المؤسسات العلمية والزبوية في العالم الإسلامي
٢٦٧ - ٢٨٠ **ألوير دورانوفيتش**: أماكن الدعاء الجماعي التقويمية في البوسنة والهرسك بلمحة خاصة إلى دار إفتاء
٢٨١ - ٢٩٦ **يوسف جافيتش**: كتب تراجم الفقهاء الحنفيين ودراسة تراجم الفقهاء الحنفيين في أبحاثنا
٢٩٧ - ٣٠٤ **أمين مسيتش**: حالة أخاذة لفلسفة شواليتش الإديية
٥٣٥ - ٥٥٢ **جان هاسيتش**: البوشناقي الشهر والصدر الأعظم دما رستم باشا أوبوكوفيتش
٧٦٣ - ٧٧٠ **إلهام بوتسه**: مسجد سنان باشا في موستار - تاريخه وإعادة بناؤه بعد هدمه عام ١٩٤٩م
٧٧١ - ٧٨٢ **سعادين سزاشفيتش**: أعمال المحكمة الشرعية في توزلا في فترة الحرب العالمية الأولى
٩١٣ - ٩٢٦ **أحمد مهمدوفيتش** : أسماء جديدة في قائمة الإدباء البشائقة المؤلفين باللغات الشرقية
٩٢٧ - ٩٣٤ **سعادين سزاشفيتش** : المحكمة الشرعية العليا في البوسنة والهرسك والقاضي يوسف أفندي ميجيتش
٩٣٥ - ٩٤٢ **سعاد محمودوفيتش** : أوقاف جماعة هاتيناتس/هوتيناتس في بيهاتش
٩٤٣ - ٩٥٢ **يوسف جافيتش** : الشيخ بدر الدين محمود سراييليا - قاضيا في القاهرة ومدرسا في اسطنبول

- آسمير تسركيتش: لمحة إلى نشأة قرية يزرسكي عند بوسانسكا كروبا والإهمية الثقافية والتاريخية لمساجدها ١١٨٢-١١٦٣
- يوسف جافيتش: الآخرون من أفراد سلالة كوترومانيتش ١١٩٤-١١٨٣

نظرات

- سمدين كوييليتسا : موقف المودودي من السنة النبوية الشريفة ٨٤ - ٧٥
- إلهام بوتسه : موقف الإسلام من العمليات الجراحية التجميلية ٩٢ - ٨٥
- ألن دوراكوفيتش : تفسير السنة النبوية في مؤلفات طارق رمضان ٤١٣-٥٠٣
- مرنس كوفاتش: من سيوقف داعش وكيف سيوقفه ٥٦٦ - ٥٥٣
- رسمير ماهمشهايتش: الإبادة في سربرنيتسا والإبادة في البوسنة والهرسك (١١ يوليو ١٩٩٥ - ١١ يوليو ٢٠١٥) ٨٠٠ - ٧٨٣
- حسن جيرلو: ماورائية الحوار ٨٠٨ - ٨٠١
- أنس كاريتش : النقد الذاتي للبشائنة في القرنين التاسع عشر والعشرين ٩١٢ - ٨٩١

شخصيات

- نادر داتسيتش : ذكرى لصاحب الخيرات سيف الدين أفندي شيهوفيتش ١٥٦ - ١٤٧
- صفوت بركييتش : من ذكرياتي للمرحوم البروفسور قاسم أفندي حجيتش ١٠٠٨ - ٩٩٩

لمحات

- الأمير فاتيتش : كتاب الاقتصاد في الاعتقاد للإمام أبي حامد الغزالي ١١٠ - ٩٣
- نورس هوجيتش : مفهوم الجاهلية في فكر سيد قطب ١١٨ - ١١١
- أنس كاريتش: ما يمكن قبوله وما لا يمكن من تفسيرات دينز لتخلف العالم الإسلامي ٣١٥ - ٣٥٠
- عبد الله هوسيتش: لمحة إلى تفسير القرآن لرشيد رضا ٥٢٢ - ٥١٥
- ألودين سوباشيتش: مناقشات موظفي المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك المنشورة في صحيفة Preporod (٢٠١٥-٢٠١٠) ٨٢٢ - ٨٠٩
- الأمير فاتيتش : الفكر الإسلامي العصري في الأعمال المترجمة لموسى كاظم تشاتيتش ٩٦٦ - ٩٥٣

دراسات

- نصرت كويراكوفيتش : إدراج مباني الإوقاف الإسلامية بغرادتشاتس في الجمعية السكنية البلدية عام ١٩٥٤م ١٤٦ - ١٣٧
- آدس بوليتش: عقد البيع في الحديث النبوي وفي تشريع كل من جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك ٦٦٢-٩٢٢
- مقصودة موراتفيتش: الزمن في علم الكلام الإسلامي ٥١٤ - ٥٠١

- ٦٦١ - ٦٧٦ أنس كارتيتش: آفاق الحياة في نظر القرآن
٩٦٧ - ٩٨٤ ألوير دورانوفيتش: القصص العامي حول آيواز ديدة - بأسلوب تاريخي مقارنة
١١٤٧-١١٦٢ عفت مستافيتش: المصطلحات الإسلامية الأساسية في معاجم اللغة البوسنية

مقالة

٥٢٣ - ٥٣٤ سعيد أمينوفيتش: رؤى المنام لدى الأنبياء والرؤى في الإشعاع البوسنية

المسلمون في العالم

٥٦٧ - ٥٩٢ عزت إبرليتش: الكارثة التاريخية لتتار القرم وآثارها البعيدة

ذكريات سنوية

٨٢٣ - ٨٣٦ أمير فاتيتش: حسن كافي بروشتشاك (١٥٤٤-١٦١٥م) - بعد مضي أربعمئة سنة من الزمان

شخصيات مشهورة

٩٨٥ - ٩٩٨ أزمير يوسف: الحاج شريف أحميتي - حياته وعمله

مدارسنا الإسلامية

١٥٧ - ١٦٨ الخريجون والخريجات في مدارسنا الإسلامية عام ٢٠١٤م
١١٨٣ - ١١٩٤ الخريجون والخريجات في مدارسنا الإسلامية عام ٢٠١٥م

رسميات

- ١٧١ - ١٧٤ نشاطات الرئاسة
١٧٥ - ٢١٣ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة
١٥٣ - ٧٦٣ نشاطات الرئاسة
٨٦٣ - ٤٣٤ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة
٥٩٣ - ٥٩٧ نشاطات الرئاسة
٥٩٨ - ٦٥٤ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة
٨٣٧ - ٨٥٣ نشاطات الرئاسة
٨٥٤ - ٨٦٠ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة
١٠٠٩ - ١٠٧٠ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة
١٢٠٩-١٢٤٣ نشاطات الرئاسة
١٢٤٥-١٢٦٤ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Khutba

- 7-14 Hfz. Alen Kehic • Value of Hifz and the Behavior of a Hafiz of the Quran
- 221-228 Nedim Avdibegovic • Why Muslims do not Keep Dogs as Pets
- 441-446 Ishak Sedic • As well as the Drought, the Immense Rain is also a Temptation for People

Islamic Themes

- 15-24 Prof. Dr. Hfz. Halil Mehtic • The Importance of Upbringing in Islamic Teachings
- 25-38 Tarik Saliji • Sunnah in the Works of Yusuf al-Qaradawi
- 39-46 Ishak Sedic • Allah's Mercy
- 47-58 Dr. Mustafa Hasani • The Mechanisms of Alternative Dispute Resolution in Shariah Law
- 465-470 Halil Mehtic • Group Recitation of the Qur'an
- 735-752 Damir Babajic • Theology of Practical Actions of Muslims
- 753-762 Kenan Jazvin • Family Planning
- 869-890 Damir Babajic • Attitude of Islam towards the People with Disabilities

Tafsir Themes

- 447-464 **Azmir Jusufi** • Man and Time that Destroys
(Interpretation of the Surah Al-'Asr)
- 711-734 **Ahmed Adilović** • Sukrija Alagic as a Translator

Current Themes

- 59-74 **Hamdi Bajric** • Understanding and Practice of Members of the Islamic Community in Kalesija on the Issue of Organ Transplantation
- 471-488 **Haris Islamcevic** • Definition of Tradition and Modernity and their Mutual Influence
- 489-500 **Senad Ceman** • Modern Waqf Management Models
- 677-676 **Hikmet Karcic** • How to Maintain Lasting Memory of the Genocide Victims
- 687-696 **Haris Islamcevic** • Youth's Attitude towards Marriage and a Married Life: Example of High School Students in Una-Sana Canton
- 697-710 **Muriz Mesic** • Halal and Kosher Food in American Society through the Prism of the Quran

Cultural Heritage

- 119-136 **Suad Mahmutovic** • Waqfs in Bosnia and Herzegovina since the Arrival of the Austro-Hungarian Empire until Today
- 253-266 **Muhammad Busuladzic** • Genesis of Education and Scientific Institutions in the World of Islam
- 267-280 **Elvir Duranovic** • Calendar Pilgrimage Sites in Bosnia-Herzegovina with Reference to Travnik Mufti District
- 281-296 **Yusuf Dzafic** • Biographical Lexicons of Hanafi Jurists and the Study of Biographies of Hanafi Jurists in Our Region
- 297-304 **Emin Mesic** • Fascinating Actuality of the Suvalic's Literary Philosophy
- 535-552 **Dzenan Hasic** • Famous Bosniak and Grand Vizier Damad Rustem Pasha Opukovic - Contribution to the Biography
- 763-770 **Ilham Puce** • Sinan-Pasha Mosque in Mostar – History and Its Reconstruction, after Demolition in 1949
- 771-782 **Saudin Strasevic** • Activities of the Sharia Court in Tuzla during the First World War
- 913-926 **Ahmed Mehmedovic** • Several New Bosniak Writers in Oriental Languages
- 927-934 **Saudin Strasevic** • Supreme Sharia Court in Bosnia-Herzegovina and Qadi Jusuf-ef. Midzic
- 935-942 **Suad Mahmutovic** • Waqf of the Jama'at Hatinac - Hotinac in Bihac
- 943-952 **Jusuf Dzafic** • Bedruddin Effendi Mahmud of Sarajevo – the Cairo Qadi (judge) and the Istanbul Muderris

Views

- 75-84 Sumedin Kobilica • Mawdudi's Attitude towards the Sunnah
85-92 Ilham Puce • Islamic Stance on Plastic Surgery and Beautification
305-314 Alen Durakovic • Interpretation of the Sunnah
in the Works of Tariq Ramadan
553-566 Mirnes Kovac • Who Will Stop Isis?
783-800 Rusmir Mahmutcehajic • Srebrenica Genocide, Genocide in Bosnia
July 11, 1995 - July 11, 2015.
801-808 Hasan Dzilo • Metaphysics of Dialogue
891-912 Enes Karic • Bosniak self-criticism
in the nineteenth and twentieth centuries

Portraits

- 147-156 Nadir Dacic • Remembering our Benefactors: Sejfudin ef. Sehovic
999-1008 Safet Brkic • My Memory of the Late Professor Kasim-ef. Hadzic

Reviews

- 93-110 Almir Fatic • El-Iqtisād fi I-i'tiqād by Imam Abu Hamid al-Ghazali
111-118 Nevres Hodzic • The Concept of Jahiliyya (man's ignorance) in the
Thought of Sayyid Qutb
315-350 Enes Karic • The Sustainable and the Unsustainable
in Diner's Interpretations of Backwardness of the Islamic World
515-522 Abdullah Husic • Review of Rashid Rida's Interpretation of the
Qur'an
809-822 Elvedin Subasic • Debates of the Employees of the Islamic Commu-
nity in B&H Published in the Official Newspaper of the ICBH *Preporod*
(2010-2015)
953-966 Almir Fatic • Islamic Modernist Thought
in translation works of Musa Cazim Catic

Studies

- 137-146 Nusret Kujrakovic • The Inclusion of the Waqf Buildings in Gradacac
in the Urban Residential Community in 1954
229-252 Jurist. Addis Poljic • Sales Agreement in the Hadith, Serbian Law
and Bosnian Law
501-514 Maksuda Muratovic • The Weather in the Islamic Kalam
661-676 Enes Karic • Horizons of Life According to the Qur'an
967-984 Elvir Duranovic • The Folk Traditions of Ajvaz-Dedo,
Historical and Comparative Approach

Essay

523-534 Seid Eminovic • Prophet's Dreams and Dreams
in the Bosniak Poetry

Muslims in the World

567-592 Izet Ibreljic • Historical Tragedy of the Crimean Tatars and its Long-
Term Consequences

Anniversaries

823-836 Almir Fatic • Hasan Kafi Pruscak – Four Hundred Years Later

Memorable Individuals

958-998 Azmir Jusufi • Hajji Serif Ahmeti - Life and Work

Our Madrasas

157-168 Graduates of our Madrasas in 2014

The Official Part

171-174 The Activities of Riyasat

175-213 Decrees

351-367 The Activities of Riyasat

368-434 Decrees

593-597 The Activities of Riyasat

598-654 Decrees

837-853 The Activities of Riyasat

854-860 Decrees

1009-1068 Decrees

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaseta Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijaseta Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaseta IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ lektura: AIDA KRZIĆ i TARIK JAKUBOVIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.